

تصویر ابو عبد الرحمن الکوردی

شوکور هسته‌فا

سه چاو و کافی

بیرو باوه‌ری کورد واری

سەرچاوه‌کانی
بیروباوه‌ری کوردەه‌واری

چاپی یه‌که‌م – مه‌و‌نیر

چاپکراوه‌گانی: به‌رڼو به‌رایه‌تی رڼ شنبیری رامن (۵)

ناوی کتیب: سه‌چاوه‌گانی بیروباوهری گورده‌واری

نووسینی: شوکور مسته‌فا

نڅښته‌سازي: سه‌رکه‌وت وېلي

به‌رگ: عه‌لي مڼده‌لاوي

تایپ: گوډاري رامن

تیرلږ: (2000) دانه

نرخ: (۲۵۰۰) دینار

خه‌ت: محمد زاده

سه‌ر به‌رشتیاری چاپ: چاپووک قادر رمشید

چاپ: چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده / هه‌ولتر

له‌ کتیبخانه‌ی گشتی هه‌ولتر ژماره‌ی سپاردنی: (۴۵۲) سالی

(۲۰۰۶) ی دراه‌وتن

چاپی په‌که‌م - هه‌ولتر - ۲۰۰۶

بەر له خوتندنهوهی نهم کتیه

* له راستیدا میژویهکی دوور و درێژی هاوړتیهتی و دۆستایهتی له گهڵ مامۆستا شوکور مستهفای رهحمهتی کۆمان دهکاتهوه که سه رهتایه که ی بۆ سالانی ههفتایه کانی سه دهی رابردو ده گهړتیهوه، له وکاتهوه که له کۆزی زانیاری کوو له بهغدا ده گهڵ به ههشتی مه سهوود محمه د کاری ده کرد، لهو سالانه دا نهمهش به گهرموگوری که لکه لهی خوتندنهوه و نووسین که وتیوه سه رهمانهوه و زوو زوو سهردانی به غدامان ده کرد و لهو کتیب و سه رچاوهی نویمان بۆ خوتندنهوه پهیدا ده کرد. چی جارتیک سه ری به غدام دابن، سا بۆ بینینی شانۆگتیهک، پیشانگایهکی شیهو کاری، یان بۆ کهرین و پهیدا کردنی کتیب و سه رچاوه بووبن، نهوه بۆ به سه رکردنهوه و بینینی دۆستان و براده ران سهردانی کۆزی زانیاری کوو دیشم کردووه، په کینک له ناو نهوانه مامۆستا شوکور مستهفا بوو که هه سهو جاری لهو کتیب و ماوه یهک له کۆز و مه جلیسه گهرم و ناوه دانه کانی داده نیشتم و پاشان به خۆی و به کاک عه بدولله تیف گلی به پتویه بهری کارگتیری و دارایی نهو کاته ی کۆز کتیب و چاپه مه نیان ده دامن و به باوهشی کتیهوه به ڕیتیان ده کردم.

* تا ڕۆژی وه غهر کردنی مامۆستا به بهردهوامی ده مدی، بێجگه له کۆزی زانیاری بهغدا له زۆریه ی کۆز و سیمیناره کان، له سهردانه کانی بۆ شاری

سليمانی.. له هه موو نو دیدار و یه کترینینانه دا ههستم ده کرد له بهرانبه
 کیتیوکی مه زنی پر له زانیاری و دانایی و نه زموون و پۆشنیری دام و خۆم
 له بناری نوو کیتوده ادهی، من وهک پۆشنیریکی ده گهن و دانسه
 ده مبینی و له وانیه وهک ههر پۆشنیریکی گه وری نوو دنیا به نه توانی
 به پیتی پتویست له نگه ری کۆمه لایه تی خۆی له گهل خیزان و کۆمه لگا
 پابه گری، یان هه ندی له خووخه سه ته کانی ژبانی پۆژانه ی بۆ هه ندی کهس
 قووت نه چی، به لام من پۆژ له دوا ی پۆژ و سال له دوا ی سال زیاتر خۆشم
 ده ویست و لیتی نزیك ده بووه وه، لیتان ناشارمه وه من یهک به باره خۆم
 زۆر چتی لیتوه فیترووم.. به داخیک ی زۆره وه نه مرۆکه که نهو پیاوه
 له ناوماندا نه ماوه، به لام به زانست و زانیاری و شتوازه تایه ته که ی خۆی
 له ناوماندا زیندووه، بۆ منیش مایه ی شانازی و شه ره فیک ی گه وریه نهو
 چهند دیره وهک پتیه کی بۆ نوو کتیه ی ده نووسم.

* مامۆستا شوکور که هاته وه بۆ هه ولیر ماوه یه کی زۆر له نویتلی
 کۆشکی میدیا له هاوینه هه واری سه لاهه دین میوانی سه رکردایه تی پارتی
 دیموکراتی کوردستان بوو، نهوکاته منیش کاره کهم له هه ولیر و مالیشم له
 پیرمام بوو، بۆیه زۆریه ی نیواران و شه وه کان که ده گه پامه وه له گهل
 مامۆستا شوکوری نه مر له باخچه ی نوو نویتله کاتمان ده گوزهراند، زۆر
 پۆیش له گهل خۆم ده مهینایه هه ولیر، نوو لیتکر نزیك بوونه وه یه ی نوو
 جاره یان وای کرد بیتجه که له نه نجامدانی هه قبه ی فیک ی به رفراوان له گه لی،
 که پۆژانه پرسیاره کاتمان بۆ داده نا و ده مداین و نهویش په یتا په یتا
 وه لامه کانی ده دامه وه (له دوا ییدا به شیک ی له گوشاری (پامان) دا
 بلاو کرایه وه و پاشانیش سه رجه می دیالۆکه که له دوو توتی کتیتیکدا چاپ
 کرا) ههر لهو کاته به دواوه بۆ زۆریه ی ته وه و فایل و ژماره تایه ته کانی
 (پامان) هانم ده دا بۆمان بنووست که ههر جاری بۆ لایه نیک ی ژبانی نه ده بی
 و هونه ری و کولتوری و فیکری ته رخان کرابوو.

* نهو پیاوه وهک خۆینده واریکی گه وری کورد، پیریکی هه میسه لاو

بوو، چ نه وسای سالانی هفتایه کان و هشتایه کانی به غدای و ج له وکاتانهی که له ههولتر نیسته جی بیوو کاتی له گهلی داده نیستم هه رگیز ههستم بهوه نه ده کرد له گه له کی که دانیشتوم که تمه منی نهو له گه له تمه منی نیسه ومانان زۆری نیوانه، گه ورهیی و خاکه پایی نمو نهیده هیشتم له گه لیدا ههست به جیاوازی تمه من و نه زمسون و زانین بکه، نهو به بیرو بۆچون و میتشکتکی کراوه وه زۆر گه نجانه بیری ده کرده وه و ده دوا و ده ینوسی، له هه مووشی گرنگتر نهوه بیوو نهوهی نیسه ده مانه خوتنده وه و نهوهی گه نجینک لافی زانینی پیوه لیده دا، نهویش ده یانی خوتنده وه و نه نانهت بیرو پای تایبه تی خۆشی له باره یانه وه ده رده بیری و له وسه ری هاتبوه وه. پیاو هه ق بلتی نهویش لاوی خوتنده وار و نوێخواز و سه ربزۆ و پاخیگه ری خۆشده و یست و پشتیوانی لیده کردن.

* مامۆستا شوکور مسته فا بۆ زۆر بواری رۆشنییری و زانیاری مه رجعه بوو، به تایبه تیش بۆ کوردی زانین و رۆنوس و زاراه جۆراوجۆره کان و زۆر باس و باب ته گه لی هه مه چه شه شاره زا بوو و ده گه پاینه وه لای، نهو وهک لاوتیک پرۆژه له دوا ی پرۆژه ی نووسین و وه رگسترانی دامه زراند و به رده وام ده یخوتنده وه و ده ینوسی. خه و زرا نی مامۆستاش به خیر بۆ رۆشنییری کوردی گه رابه وه وه، چونکه هه رچی کارکی ده یکرد لهو شه وانده دا خه ریکیان ده بوو که خه وی تیدا لی نه ده که وت.

* شوکور مسته فا شاره زایی له هه موو که لین و قوژنه کانی زمان و سه رجهم شیوه زار و زاراه کانی زمانی کوردی هه بوو، له نووسین و وه رگسترانه کانیدا، له و کتیه ی به رده ستیشماندا ههست به وه ده کرتی بۆ گه یاندن و ده برین و نامانج و مه بهسته کانی خۆی سوودی له هه موو شیوه زاره کانی زمانی کوردی وه رگرتوه و به زمانیکی بهرز و کوردیه کی سفت و په وان بیرو باوه ری خۆی ده برپوه و عه جیب زمانیکی بۆ نهو فیکرو فه لسه فه و بیرو پاینه ی خۆی دهسته مۆ کردوه، خوتنه ر که ده یخوتنیته وه وا ده زانی نهو زمانه له نه زه له وه بۆ نهوه دروست بووه نهو جۆره باب ته تانه ی پێ

بنووسری و به تنیا زمانی دهرپینی شیعر و چیرۆک نهی، له مه شدا تنیا
 شاره زای زمانی کوردی نییه، به لکو بۆجیون و ویتایه کی کوردانه ی ههیه بۆ
 دهرپینی کیشه و چته کانی زهینی خۆی. هیز و توانایی بهرچاو له
 شیکردنهوه و بهیه کتر به ستانهوه ی رووداو و هزر و بیروباوهه کانی بهدی
 دهکری، بۆیه لهو شیکردنهوه و بهیه کهوه به ستانهوه و لیکترگرتدانهوه یه
 باس و بابته کان، وهک «هزرغانیک» خۆی نیشان دهدات زیاتر له وهی
 گوتزهره وهی زانیاری بهی بۆ سه رکاغه ز. نهو وهک لهو کتیه شیدا دهییری
 سه بارهت به هه ر باس و بابته تیک نووسیهیتی یا قسه ی کردی، نهوه
 سه ره بهری بیروپایه جیاوازه کانی هه لده خست، به لام بیروپای تایبه تی
 خۆی له باره یه وه بهو که له هیچ کامیک له بیروپایه کان نه ده چوو.

* به لای منه وه له رۆشنییری کوردیدا دوو کهس زۆر گرنک و جینی
 سه رنج بوون، واته له ناو نهوانی دیکه ی بهرچاو و گرنگدا نهو دوو کهسه
 (مه سهوود محمه د) و (شوکور مسته فان) نهو دوو نووسه ره کاتی
 نووسینه فیکری و فه لسه فیه کانیان ده خۆنینه وه وا هه ست ده که یه نهو
 زمانی کوردیه له وه ته ی ههیه زمانی نووسینی بابته تی هزر و فه لسه فیه،
 نه م بهرکردنه وه قوول و تاریشه فیکریه ی له کتیی (مروژ و دهووبه ر) به
 هه ر سێ بهرگیه وه، یان له سه رجه م نووسینه فیکریه کانی مامۆستا
 مه سهوود محمه د زۆر بهرجه سه و دیاره. مامۆستا شوکور مسته فاش
 نه گه رچی بابته تی فیکری که متری نووسیوه و زۆرتر خۆی به (وه رگیان) وه
 خه ربک کردبوو، به لام ئیمه ده ستپیشخه رمان کرد و له هه قبه یقینه
 به رفراوانه که ی له گه لیمان نه جمادا که پاشان له کتیه تیکدا بلاو کرایه وه
 زیاتر لهو رووه وه وروژانده بوومان، بۆیه وهک له م کتیه دا دهرده که وئ نه گه ر
 نهویش پیشتر به شی له هه وله کانی خۆی بۆ نهو لایه نه پتیه سه ی ژیا نی
 کولتورمان ته رخان به کردایه، نهوه خۆی لهو مهیدانه دا زیاتر دهرده کهوت و
 زمانی هزر و فه لسه فه له ناو کورده واری زۆر پیشده کهوت، به پتیه وانیه
 نهو قه یه ی هه ندی جار ده بیسته تین گوایه زمانی کوردی له ناستی

فەلسەفە و دەربەڕینی ھزردا زمانیتکی دەستەوستانە و توانایی نییە فیکەر و ھزر و زانستی سەردەمیانەی پێ دەربەڕین، چونکە دەرەقەتی ئەو ھوارانە نایەت، بەلام خۆتێندەوێ نووسینی ئەو دوو نووسەرە و نەم کتێبە بە تاییەتی نەم بیروپا پێ بنەمایە دەدەنە داوہ.

* کە دەگوترێ دەولەمەندیی زمان بەشتیکە لە دەولەمەندیی ھزر و بیرکردنەوەی قوول، ئەو دەتوانین بڵێین ئەو گوتیە لەگەڵ (مەسعود محەمەد) و (شوکور مستەفا) رێک دیتەو، نەم دوو زاتە لەگەڵ: (توفیق وەھبی - عەلانەدین سەجادی - ھەزار - ھێمن - مەلا جەمیل رۆژبەییانی) ھەریەکەیان بۆ خۆیان کۆلەکیەکە گرن و قایم و پایەیکی بەھێژن بۆ رۆشنبیری کوردی، دەکری ھەریەکەیان ناوبنێن (دیاردە)، کە بەھۆی ئەو رۆشنبیریە ئێنسکلۆپیدیاییە ھەیانبوو نەتوانی وای بە ناسانی جێگە ھەر یەکێک لەوانە پێ بێتەو. ئەوانە لەو جۆرە رۆشنبیرانە بوون کە ھەلقوولای ناو ھەناوی کۆمەڵگای کوردەواری بوون و دەیانزانی چۆن بە پێتی پتووستی بۆ رۆشنبیری نەتەوێکی خۆیان کار بکەن و دەرکیان بەو دەکرد چ کەلێنێکی بۆ پێ بکەنەو، بۆیە لە نووسینی ئەو جۆرە کارە فیکری و فەلسەفیانە زمانیتکی زۆر بەرز بۆ بەکار دەھێنرا، ئەوانە دەسلاتیکی گەورەیان بەسەر زمانی دەربەڕینی خۆیاندا ھەبوو، بەمەش زمانە دەولەمەندەکیان ڕەنگدانەوێ ئەو ھزر و بیرکردنەوەی ئەوان، فیکەر و ھزری دەولەمەندیشیان ڕەنگدانەوێ ئەو زمانە دەولەمەند و بە بژۆتەیانە.

* بیرۆکەی نووسینی ئەم لێکۆڵینەوەیە بە پێشیارێکی مەدەستی پێ کرد، کاتی عەرزێ مامۆستام کرد ئەو باشترین و لەبارترین کەسە بتوانی سەبارەت بە بونیادی عەقڵی خوێنی و ئەفسانەیی و ئایینی کۆمەڵای کوردەواری بنووسێ. وەک چۆن ئەو تەرەزە نووسێنە لای عەرەبەکانیش کەسانی وەک (د. محەمەد عابد نەجاری) و (د. خەلیل نەحمەد خەلیل) و (د. نەبیلە ئیبراھیم) و زۆرانی دیکە لەبارە و ئەو باسە گەرنە سۆیۆلۆژیەیان نووسیوە و بەقوولی خۆیان لە قەرەداو، چونکە

رۆشنبیری نینسکلۆپیدیایی و نەزموونی دوور و درێژ و گەڕانی بە ناو
 گوند و شار و شارۆچکەکانی کوردستان و شارەزایی لە بواره
 جۆراوجۆره‌کانی رۆشنبیری و خۆتندنه‌وه و ئاگاداری زۆری نه‌و له
 سه‌رچاره‌کانی بیروباوه‌ری کورده‌واری، هه‌موو نه‌وانه و نه‌و بالا‌ده‌ستییه‌ی
 له‌ بواری که‌له‌پوور و هه‌زدا هه‌بـوو وای له‌ من کـرد پـووبه‌رووی
 پێشنیاره‌که‌می بکه‌مه‌وه، که‌ نه‌ویش له‌ پووی مه‌به‌دنه‌یه‌وه باهه‌ته‌که‌ی پێ
 باش و په‌سند بو، گوئی: «با بیرتکی لێ بکه‌مه‌وه» نه‌ونده‌ی پێنه‌چوو
 پێی راگه‌یاندم ده‌ستی کردوه به‌ نووسینی به‌شی یه‌که‌می و پاش
 ته‌واوکردنی بۆی هه‌تاه‌م و نهمه‌ش له‌ ژماره‌ (٦٥) ی گۆفاره‌که‌ماندا بۆمان
 بلاو کرده‌وه، وه‌ک بۆشی گێرامه‌وه هه‌ر به‌شی یه‌که‌می نه‌و لیتکۆلینه‌وه‌ش
 بوو کردی به‌ کۆرتیک، دوا‌ی نه‌وه‌ی داوا‌ی گرتنی کۆرتیکیان لیتکردبوو. نیتـر
 سه‌رباری سه‌رقالی و په‌رکاری و مه‌شغه‌له‌تی زۆری به‌ نووسین و وه‌رگێتان
 و جێبه‌جێ کردنی پرۆژه‌ په‌رشوبلاو و زۆر و زه‌ونده‌کانی خۆیه‌وه نه‌و به‌شه
 به‌شه‌کانی دیکه‌ی به‌دواداها‌ت، منیش به‌ به‌رده‌وامی چ له‌کاتی بێنن و
 دانیشتن له‌گه‌ڵی و چ به‌ ته‌له‌فۆن زۆر ته‌نکیدم لێ ده‌کرده‌وه که‌ به‌شی
 دیکه‌ی نه‌م لیتکۆلینه‌وه گه‌رنکه‌ بنوسێ. وه‌ک بۆی باس ده‌کردم دیاربوو
 باهه‌ته‌که‌ی زۆر پێن خۆش بوو، سه‌ره‌رای هه‌لسوکه‌وتی گۆفاره‌که‌مان له‌گه‌ڵ
 خودی خۆی و نووسینه‌کانی که‌ زۆر به‌ ته‌نگیه‌وه بووین و ناسانکاریمان بۆ
 ده‌کرد تا به‌شیه‌یه‌ک بلاوبه‌نه‌وه که‌ به‌ دلی خۆی بن، به‌ تایه‌تی له‌ جۆر و
 شێوه‌ی دانانی وێنه‌کان و نووسینی ژێره‌وه‌یان و کاری (هه‌له‌گری)
 نووسینه‌کانی زۆر ناسوده‌ بوو.

* نه‌و کتێبه‌ی نیتسا له‌ به‌رده‌ستان دا‌یه‌ بریتیه‌یه‌ له‌و جه‌وت
 لیتکۆلینه‌وه‌یه‌دی به‌و ناوێشانه‌ی کتێبه‌که‌ی پێوه ناو‌نراوه به‌ جه‌وت
 زنجیره‌ی پچڕپچڕ له‌ گۆفاری راماندا بلاو‌کرایه‌وه، پێش کۆچی دوا‌یی
 مامۆستا شوکوور به‌ چه‌ند رۆژتیک پێی راگه‌یاندم که‌ سه‌ره‌قه‌له‌م و
 که‌ره‌سته‌ی (٢١) زنجیره‌ی بۆ نه‌و لیتکۆلینه‌وه‌یه‌ی کۆکردوه‌ته‌وه و په‌یتا

په‌یتا ده‌یاننووستی و بۆمی ناماده ده‌کات بۆ چاپ و بلاوکردنه‌وه، بۆیه که به‌شی حه‌وته‌می له‌لای نێمه‌ بلاوکرایه‌وه و به‌سهردا کوتجی دوایی کرد، ههر زوو که‌وقمه‌ سۆراخ کردنی باقی به‌شه‌کانی دیکه‌ی، داخه‌که‌م دیاربوو نه‌ له‌ ماله‌وه و نه‌ له‌سهر کوژمپیوته‌ره‌که‌ی، له‌و حه‌وت به‌شه‌ زیاتر که‌ له‌لای نێمه‌ بلاوکرابوو به‌وه‌ زیاترمان لێ به‌ده‌ست نه‌هێنا.

* نه‌سه‌ف و حه‌یفنیکم هه‌بێ نه‌وه‌یه‌ نه‌و چهند جاره‌ی له‌گه‌ل مامۆستا شوکور مه‌سه‌فا پێکه‌وه‌ ده‌جووینه‌ خزمه‌تی مامۆستا (مه‌سه‌وود مه‌حه‌مه‌د) نه‌و هه‌له‌ گرنگه‌م له‌ کیس خۆم دا به‌وه‌ی پێکه‌ورده‌ریکم نه‌ده‌برد کاتی له‌گه‌ل یه‌کتر ده‌که‌وته‌ گه‌فتوگۆ و پێله‌ و موناقه‌شه‌ی زۆر قوول و گرنگ و جدی و بواره‌کانی فیکر و فه‌لسه‌فه‌ و زانسته‌یان تاووتوو ده‌کرد، من نه‌و گه‌نگه‌شه‌ گه‌رموگه‌رانه‌یان تۆمار بکه‌م، که‌ له‌و باوه‌ڕه‌دام نه‌گه‌ر نه‌و گه‌فتوگۆ و بیروڕایانه‌م تۆمار بکه‌ردایه‌، نه‌وه‌ گرنگی خۆیان ده‌بوو، چونکه‌ له‌وکاته‌نه‌ وه‌ک (کۆلن ویلسن) ناوی ده‌نی تووشی (گه‌شانه‌وه‌- توه‌ج)ی عه‌ق‌لی ده‌بوون و رۆشنییری و نه‌زموون و تێگه‌یشتنی عومریکیان داده‌ڕژا.

* له‌ کۆتاییدا خۆنده‌ی به‌پێزی کورد به‌جێ ده‌هێلم بۆ خۆنده‌نه‌وه‌ی نه‌و کتێبه‌ به‌ نرخه‌ی بواریکی گرنگی هه‌زی سۆسیۆلۆژیایی و له‌و باوه‌ڕه‌دام نه‌م کتێبه‌ چاپکراوه‌ که‌لێنێکی گرنگ له‌ناو کتێخانه‌ی کوردی پر ده‌کاته‌وه‌. ده‌بێ نه‌وه‌ش بێتم نه‌گه‌ر نه‌و یازده‌ مانگه‌ی له‌ خه‌ت‌خۆڕایی و بێ پاساوی ماقوول و به‌جێ گۆزاره‌که‌مان پانه‌گیرایه‌، نه‌وه‌ چهندین باس و لێکۆلینه‌وه‌ی گرنگی قه‌له‌می چه‌له‌نگی مامۆستای له‌خۆ ده‌گرت و پێی ده‌پازایه‌وه‌، له‌وانه‌ش بوو چهند به‌شێکی دیکه‌ی به‌خسته‌یه‌ سه‌ر خه‌رمانی (سه‌رچاوه‌کانی بیروباوه‌ری کورده‌واری) و چهندین وتار و باس و لێکۆلینه‌وه‌ی هه‌مه‌چه‌شه‌ی دیکه‌ی بۆمان بنووسیایه‌.

تازاد عه‌بدولواحه‌د

هه‌ولێر- ۲۰۰۶

نه تهموی کوردیش، وهک هه نه تهمویه کی دیکه ی نه م سهر دنیا به
 چاره نویسی ده گهل نه تهمه نزیک و دور ده سه کاندای، له هه مسو
 قوناخه کانی میژوو دا، نه گهر یهک نه بووین، له زۆر چتی به نه ر هتدا، وهک
 یهک بهوه، کوردیش که تازه پتیرۆکه بهوه، بیری له دهو ر بهری خۆی
 کردۆته وه - سهری له گومه زی شینی ناسمانی پر ستیر، له چیا ی بلندو
 هه لد پری هه زار به هه زار، له دهشت و بیابانی کاک ی به کاک ی، له گرمه ی
 هه روو ناله و چه سخا خه ی هروسکه، له سووقانی گه وری لپه واران، له
 باو بۆزان و په هیت له و به فرو به سه ته لهک و پیه ندان، له ستیر کشان و
 به و مه له رزو لا قاو و لاسامه، له دهنده ی له خۆ تواناترو گه و ره تر، له مردن،
 له پاش مردن و تاد.... سهری سووماوه، هیندی جار به و نه ده میتشکه ی که
 هیتشتا وه کو نه وه ی نیتستای نه بووو کهم نه زموون بهوه، به خه یال و وه هم،
 هۆکارو سه وه کاریکی بۆ نه م جۆره دیاریدانه به بیردا هاتوو به هه له و بێ
 هیچ به لگه یه کی واقیعیانه قه ناعه تی به خۆی هیتناوه..... مانگ و رۆژ
 گیسراوه، پیتی وابهوه، دپوه زمه یهک گرتوو یه کوردوو به به هه نگامه و
 هه راوه ژیا و ته نه که لیدان و گرم و هۆر، دپوه زمه ی پتی به ترستین، باران
 بهان بووین، به زمی کۆسه وه ی و بوو که به بارانه و گیتچی به گیسرانی بۆ
 گیسراوه، دوعاو نوژی تایه تی به کوردوو، به لکو بهاری، یا باران زۆر
 باریوه به به جایی خه لکی له کارو کاسبی کردوو، ناچار نیتی ده که چه ل، یا
 زۆر تر یا که متری له کن مه لایهک له سهر کاغه ز نووسیوه به مه پیتی و

بووه، باران پاده‌گرئ، ناژله‌لی لئ ناوه‌کی بووه له گه‌له داپراوه نه‌یزانیوه به‌کوی کهوتووه، له‌کن شتیخ و مه‌لا ده‌می گورگی به‌ستروه، زاوا به زاوا نه‌بووه، چوه‌ته کن کوله‌نانی زاوای بۆ کردووه‌ته‌وه، و‌ستبیتی کیژی خه‌زی لئ بکا، جژه‌ها سیه‌رو جادووی له‌کن جادو‌و‌گ‌ر کردووه تاد.... خۆلاسه نه‌وه‌ی له نه‌وروپاوه نه‌فریقاو ناسیاو نه‌مه‌ریکاوه غانه‌وه فەرغانه‌وه مه‌دغه‌شقه‌رو تاد.... و هه‌ر کوییه‌کی دیکه‌ته به بیردا دئ، ده‌گه‌ل نه‌وه‌کی لای خۆمان و ولاتی خۆماندا چ فەرقتیکی نه‌وتۆی نه‌بووه، مه‌گه‌ر زمانی مه‌رده‌مه‌که نه‌بئ... که‌واته: بیروباوه‌ری مرۆ ده‌گه‌ل نه‌وه‌مه‌ره‌نگی و هه‌مه‌زمانیه، سه‌رچاوه‌کانی بیسی، نه‌ک هه‌ر نه‌ته‌وه‌ی کورد، به‌گه‌ر سه‌ره‌به‌ری نه‌ته‌وه‌کانی سه‌ر دنیا، ده‌بئ - له سن قۆناغه‌دا قۆناغه‌بندی به‌کرتن:

(١) قۆناغی دێرن - واته: سه‌روبه‌ندی ره‌وندایه‌تی مرۆ که هیشتا خه‌ت و نووسین په‌یدا نه‌ببوه. مرۆ له‌م سه‌روبه‌نده‌دا زانستی نه‌وه‌ی به به‌روه نه‌بووه، که هه‌رچییه‌کی ره‌نیه‌تیاوه (نه‌زمونه‌کانی، نه‌ده‌بیات، بیروباوه‌ر و په‌وه‌سمی ناپینی) به سه‌ردێری ره‌مزی ژبانی تاکه‌ که‌سی و ده‌سته جه‌مه‌عیه‌وه‌ی تۆمار بکاوه به‌م جۆره میترووی ژبانی خۆی بنووسیتوه.

(٢) قۆناغی کۆمه‌له‌کی میترووینه - واته: قۆناغی شارستانیه‌تی به‌ره‌ی مرۆ - سه‌ره‌تای سه‌روبه‌ندی داهێنانی خه‌ت و نووسین. له‌م قۆناغه‌دا مرۆ به‌و‌گه وه خاوه‌ن به‌رپرسیاری تاکه‌ که‌سیش و ده‌سته‌جه‌مه‌عیش و ده‌ستی له‌نیهاده‌کانی په‌ره‌ورشت و سیستمی فێرکردن و په‌ره‌راندن گیر بووه و له ناکامدا نه‌م سه‌روبه‌نده، بووه به سه‌روبه‌ندی رازونیاوه ره‌مه‌زکان له بۆ به‌ره‌کانی دیکه‌ی مرۆی پاشه‌ خۆی.

(٣) قۆناغی هاوچه‌رخ - نه‌م قۆناغه، به وردی له سه‌ده‌کانی دوایینرا ده‌ستی پێ کردووه ده‌گه‌ل په‌نه‌سانی نه‌وروپاوه دلی و به‌نده‌گیی رۆحانییه‌تی کلێما رزگارپوونی زانست و نه‌قل و بیرو به

چله پۆیه گه یشتنی نهم به ره گه وړانه ی مرۆ به گه شه که و توه و کۆپوه ی شارستانییه تی مرۆ قایه تی، به پۆژگاری گه یشتوه، نه و تا له پشت ستاره کانی ناسمانه وه سۆسه ی جوړه مرۆی دیکه ده کړی و ده مرخیش مرخیش و به یجوړی دۆزینه وه ی له خۆمان ده ست هه ورازتر، یا نه و ستر دایه. نه و پۆ مرۆی هاوچه رخ بیر له دوو شتی سه ره کی ده کاته وه: (۱) به ره و ژبان له بۆ سه ره به ری مرۆ قایه تی سه ره وین خوش کردن و له برستی و ترس و نامۆی و بیکاری و هه له ساردن پژگاری و پۆژ لێنران، که نه وه ش له سیستمیکی بۆ نه و پۆ له گوین سیستمی دیو کراسیدا نه یی فه راهم نابێ. (۲) زانست و فه لسه فه و هونه ر بۆ خێرو بیری مرۆ به کار به یندرت.

بنه مای شارستانییه تی له و پۆژوه، هه لئا، که مرۆ خه تی وینه کی بۆ خۆی داهینا. به لکه بۆ نه وه زۆره، که نه گه ر خه ت نه با هیچ کۆمه لتی، له پرووی نابووری و بازرگانیه وه، نه یده توانی کار له کۆمه لکی دیکه بکا. هه ر به «خه ت» بوو که یاراو به ره ره کانی مرۆ پشکو توون و وه گه شه که و توون، هونه ری خۆش نووسی بوو پښگای له بۆ هونه ری نیگار کیشی خوش کړدو هه ر نهم دوو زه مینه یه ش بوو که په یکه رتاشیی، واته: هونه ریکي دیکه ی شکۆمه ندی به دیاری پیشکیش به کۆمه لتی مرۆ کړد. نه سه لهن پیشینه ی ناو ها نه وازه یی و ده ست ره نگینی و بلیمه تییه ک - به ش به حالی نه ته وه ی کورد که له سه ره تا وه نیشته نیی زاگرو سن - ده تواند ری له ناسواره په ی پښ براوه کانی نیلام (لوړستان) و شوو شدا که ته مه نی به (۳۶۰۰) سال پ.ز. ده گا به رچاو بکه ون.

به گه شه کړدی نیشانه وینه کییه (Pictography) کان، نه لفوین هاته گۆژی. نیسه یادگاری خه ته وینه کییه کان هیمان ده نه لفبیتکه ی چندا ده بینین. پاورمانی خه تی نه لفوین، سن هه زار سال پ.ز ده گاته میسرو گرداوه کانی کریت و گۆیا له م دوو مۆلکه شارستانه تییه ی نه و پۆژگاره وه خه تی نه لفوین به سه رانه ری شوینه کانی دیکه ی جیهاندا بلا و بووه ته وه. نهم قوناغه ی ژبانی مرۆیه ریکه وتی سه رو به ندی شارستانییه ت و

شارنشینى (شاررۆنان) یا به کۆمه‌لى گه‌وره-گه‌وره پتیکه‌وه ژيانى مرۆيه. مرۆى نه‌ورۆکه شانازی به‌وه‌وه ده‌کا، که رازی خه‌ته‌کانى ناشوورى و مىسرى هه‌لتان و له نه‌تیکه‌خانه‌کاندا به یادگارى پاراستون. ژماره داهیتان کارى هندییانه. نهم دوو داهیتانه گه‌وره‌یه: ژماره و پیت، پین به پیتی فرلژووبون و گه‌شه‌کردنى مرۆ گه‌شه‌یان کردووه و سه‌ره‌نجام به‌م شتیه‌یهى نه‌مرۆ گه‌پیون.

نه‌لفویتی (٢٤ پیتی) ستاندارتیکه که له هه‌زاره‌ی دووهم و سێیه‌م، بگره چاره‌مى پ.ز دا سه‌رى هه‌لداوه. یه‌ژن فینیقییه‌کان نه‌لفویتی سامیتیکیان داهیتاگه‌و یۆنانیه‌کان له گه‌شه‌کردن و پین گه‌یاندنیدا زۆریان ره‌نج کیشاگه. دیاره له‌وه‌هیش باخه‌به‌رین که «هیرۆگلیف» به مانای «مۆره‌لکه‌نیه‌ی پیروژه».. خه‌تى «هیراتیکی» (١) و «دیمۆتیکی» (٢) له هه‌زاره‌ی دووهمى پ.ز دا په‌یدا بوو. نهم خه‌ته له‌سه‌ر تاته‌به‌ردى ناسک و سپى ده‌نووسراو نه‌میش دیاریده‌یه‌که له هیته‌کانى په‌یدا‌بوونى داهیتانى کاغه‌ز که پتداوستیکى دیکه‌ی مرۆى شارستانییه. تاته‌به‌رده‌نووسه‌کانى نهم سه‌روبه‌نده‌یان له کتیب‌خانه‌کانى «بابلستان» و «نیلام» دا دۆزیه‌وه.

نه‌وجا له‌سه‌روبه‌ندى دیریندا چه‌ند بیروبه‌روایه‌کی نایینى په‌یدا‌بوون و به‌م نایینه‌، نایینى سه‌ره‌تایى (٣) (به‌هه‌ستى) ده‌گوترین، به‌لام نهم نایینه‌ به‌کتیب ناتوانین سه‌روه‌ریان لى ده‌رکه‌ین، چونکه نووسین نه‌بووه. که واتا ده‌ین خه‌ریکی سه‌روسۆراختیکى کۆنتره‌ین و له نایینیک به‌گره‌یه‌ین که له نایینیکى دیکه‌ی پێشه‌خۆیه‌ی نه‌هات‌پێته‌ گۆژى، واته: پێشینه‌ی نه‌بووبین. دیاره نه‌مه‌ش به پیتی بیروبه‌روایه‌ی ماتریالیزم کاریکى له کر به‌ده‌ره؛ چونکه هیچ چتین، پین سه‌ره‌تاو پێشینه‌یه‌ک، چ له شکل و چ له نیتیه‌رۆکدا، با له‌وپه‌رى ساده‌گیشدا بێ، نایه‌ته‌ گۆژى. هه‌ر بۆیه هه‌موو چتین ده‌بین سه‌ره‌چاوه‌یه‌کی واقیعى و ماددى هه‌بێ. خودا بۆ خۆى ده‌فه‌رموئ: «منها خلقناکم و فیها نعیدکم و منها نخرجکم تارة أخرى» (نایه‌تى ٥٥ سووره‌تى تاها) واته: له خاکم گه‌وراندوون و له خاکیشتاندا

وده گتيرم و هر له خاکيشه وه تان دهردنسه وه. ئه دى هر خوداوه ند بۆ خۆى
 نافه رموى: «إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالْنَّوَى يَخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمَخْرِجُ
 الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكُمْ اللَّهُ فَأَنْتَ تُوَفِّكُون» (نايه تى ۹۵ سوورتهى الانعام)
 واته: خوداوه ند دانه له گيا ده تهره كيتى و ناوك له خورما ده رسكيتى و
 مردو له زنده و گورته، نه وه خوداوه نده خوداوه ند! چۆن له باوه رو ئيمان
 بى هيتانى وه لاده كه ون، به به لگى ناشكراوه!! نه و جا كه نه وه مان
 ده ستنيشان كرد، ههنگين ده بى به كۆمه گى ده رو به رى نايينه
 سه ره تاييه كانى مرۆگه لى سه رده مى له سه ر دارو دره خت ژيان و ميوه چينه وه
 له نيتو نه شكه وتدا ژيان و به راووشكار به رتوه چوون و له دهشت و تاران و
 چۆلندا به ئاژولوانى گوزهران به سه ربردنى ره و نده كۆچه ران ناسه وارتكمان
 وه گيركه وى. بۆ نه مهش ده بى په نا وه به ر ديره شناسى و كۆمه ل شناسى و
 زمان شناسى و نابورى شناسى به رين. ته نانه ت نه مهش يه گانه ريگاپه ك
 نيبه له بۆ نه م كاره، به لكو به چوونه نيتو خه لكانى زۆر كۆنى پاشماو دى
 نه و سه رو به نده كۆنه وه كه ده ژيانى شارستانيه تى به دوور ماوه وه هيمان
 سه رده قى كۆنايه تيان نه شكراوه، نه و جا كاره كه مه سه ر ده بى. نه م نايينه
 نه مانى پايين:

(۱) فتشيه ت، جادوو-«فتيش» و لژه يه كى به بنه چه كه پورتكيشيه و
 به ماناى چتى وهك متوموورو و گوتچكه ماسى و قه پيلك و تاد...ه كه
 مرۆى ره و نده زۆر سه ره تايى به پيرۆزيان زانيوه و بوون به چته يه ك كه
 پيتى وا بووه هر يه كه رۆحتيكيان تيدا وه شارتييه. جا يه كى له
 سه رچاوه كانى بيروباوه رى كورده وارى له سه رو به نده فره كۆنه كاندا نه م
 فتشيه ته يه. تا نه و رۆكهش له كورده واري دا نيشانه ي نه م فتشيه ت
 (نه روا به رستى) يه له ده زينك و ملوژينك و لووته وانه و خه زيم و گواره و
 چتى له م جۆره باب ته نده كه رۆژگار ئى له به ردو ئيسك و شتى وا
 داتاشارون و كون كراون، به رچاوه كه ون. نه م فتشيه ت نه ك ته نن هر
 پياوو ژن له ده ست و گوئى و لووتى خويانيان كردوون و ده كه ن، بگره به

ملی ناژمل و شمه کی نیومالیشه وه یان هه لاواسیون و هه لی داواسن: ده
 مشتوو و کالانی شیر و خه نجه و قوژناغه ی شه شاگر و تفه نگانش
 چه قیتندراون.. کووژه که ی شینی کون کونیان بۆ چاوه زار و له خراپه و گه پری
 نه روای پیس به دوور یون، به هه نیه ی ساواوه، به هاسانه و سه رده رانه ی
 مالتیه، به زین و که لپۆسی زینی نوسپ و مایینه وه، به رستی ملی توولمو
 تازییه وه هه لاواسیون و هه لی داواسن. ته زییه ی سه د و یه ک دانه ییی دوو
 نیمامه، نه ویش ته رحیکه له فتیش و چه ندین کاری پت پاده په پیتندری..
 ته سیحات، نیستیخاره، نه ژماردن و تاد.. ی پت ده کرتن و به چتیککی
 پیروژ ده زاندری و نه میسه هه ر جوژه فتیشیکه. به روا به فرمبون، وه به رمه
 دالکم که گوریسی ده هونده وه، ده هوا له میمه که خه وشه ی پرسیبا، وه
 کامیان: گورزه هون، یا په لکه هونی به یونیتیه وه؟ نه گه ر بۆ کاری قورس با
 ده یگۆ: وه گورزه هون، نه گه ر بۆ کاری سووک با ده یگۆ: وه په لکه هون. نه م
 فتیشه به مانای جادوو و سیحره. فتیش دوو لایه نی هه س: (۱) لایه نی
 ته له سمکاری. (۲) لایه نی نوشته کاری.

ته له سه کهان چته یه کن نرخ و به های به کارو کاریگه ری خویان هه س.
 نوشته کان توانایی به رگریان هه یه. بۆ چاوه زار خاسن و له گه رو گۆله زی
 چت خراو خاوه نه کانیان به دوور ده گرن. سووروو، کووژه که، شاخی
 که له کیتی، کوزه که متیارو تاد.. سه رله به ر نمونه ی زه ق و زقیی به یروپروای
 فتیشیه تن که تا نه ورکه ش له ناو گورده واریدا ماونه وه.

هیندی له کۆمه لسان له و باوه رده ان که نه م فتیشیه ته له به روا به
 «مانا» که وتۆته وه. مانا، واته: هیتیککی نادیارو له پتواردا که له هه موو
 شونین هه س و ده گه ل چتی پیروژدا، به هاوه به ی ده گشت چتیکدا
 ته شریفی هه س.. نه م زاراوه یه له پینشدا (به رۆس) دای هیتا. به گره
 تۆگه ست کانت-یش به کاری به ردوه. به کورتی و کرمانجی نه م فتیشیه ته
 سه رته ی بت به رستی صرزی هه ره سه رته تاییه له کن نه ته وه کانی پینش
 شارستانیه تیدا، که باوه ریان وا به وه هیندی چتی ماددی هه ن، نه روایان

ههس. ههکه پورتکتیشه کان بۆ یه کم جار به رهو رووی خه لکی نه فریقا بوونهوه، دیتیان گیاوگۆل و دارودرهختان ده به رستن و پتیان وایه نه مانه خیتی ده سه لاتتی له کیش و توانی مرۆ به دهرن، له کورده واریدا به سه دان قسه بهرد و غه له خرک و داری بهوز و داری زیرسک و داری زهیتون و داری گوێزو گیای بزنتزهنه و خوشیلکه کتیوله و گاده مه و گاوما (گیای هوما) که مووبه دانی ناو رگایه کانی زه رتوشتیان شه راپی پیروزیان لێ ساز ده داو بری گیاوگۆلی دیکه به پیروژ ده زاندرتن و بهرین و سووتاندن و نازهل تن کردنیان به گونا ه ده زاندرتی.

(۲) نایمیزم (ئهرواپه رستی) - ولای «نایم» و «نه نیمه» به مانای بزواندن و ورووژاندن، که هه ره له ولای رۆح کهوتۆته وه. به بهوای زۆریه نایین شناسان، نایینی ئهرواپه رستی سه ره تایبترین نایینی سه رووی زه وینه.

مانای رۆح به زمانه کۆنه کانی سامیتیک سه ره له بهر، به زمانی په هلهوی Ruvan و فارسی و کوردی، که «په وان»= رۆحی «هوان» و به ره بهر به «گیان» به کوردی و «جان» به فارسییه و به ئه سل به مانای رۆشتن و بزووتنه. هه ره بۆیه کورد پیتی وایه رۆح ده کاتی نووستندا ده روا و گشت و سهیرانی خۆی دهکا. ئه دی ئه وه هه موو چته سه یرو سه مه رانه که رهنگه قه تی نه دیتن، چن که نووستو به خهون دهیان بهین؟ رۆح به زمانی عه ره بی که وهک نایین شناسان ده لێن، واته با. له ریه وه هاتوه؛ چونکه بایش ده روا.. ئه دی بۆ ده لێن (راح یروح، رواح)؟ خۆ لاسه ئه مه قسه ی فره له بان کریاگه، ئیره جیتی نییه زۆری به تاندا بچم.

ئهرواپه رستی به و مانایه یه، که مرۆی سه ره تایپی بهوای به نهروای نادیته و له پشرواری تایبته هه بووگه. باشه، ئه م ئهروایانه چی تایبه ته ندیه کیان ها وه لاه؟

یه کم: خیتی که سایه تیه کی بنیاده مانه ن، وشیار وریان، وه نیراده ن، وه رک و کینه ن، دلدار و ناشقینی و ماشقینی ده کمه ن، وهک مه مانان

په کدی ده لیسنه ووو د ده وژنن، خیانت ده کمن، چاکه ده کمن، خراپه
 ده کمن، هیندیکیان شووم و به دغه سال و جاسووس و راپورت نووس و
 بشپړونه دوو زمان و په ست و هیچ و پووچن، هیندیکیان پیرووزو
 خیره و مندن. خو لاسه، هموو سیفات و ناکارو رفتارکی مرویانان
 هن. نهمانه ژبان و بزووت و جونبوش و چالاکي به بهرې مرو ده به خشن،
 شه خسیه تیان هیه. دووهم: نهم نروایانه نهمرن. کاتې مرویکه ده مرې
 رڅه کدی ده میتته ووو به ناسمانه ده ده گهرې، یا له تاریکستانان، له
 لیره وار و جهنگه لستانان، یا له گوشه و که ناری شاران، یا به تنیشت
 تهرمی مردوو انه ووو ده میتنه ووو دژین و هره که پاسه وانی تهرمی خویه تی.
 هر له بهر هندیکه شه مردی حه و تمو چله ی بډ ده کړې، نان و حه لوی بډ
 ده به شریته وو، گډې بډ همل ده گېرې، گومو زې له سر دروست ده کړې،
 په یکه رې بډ ده تاشرې، به مردوو نازاندې؛ چونکه رڅه کدی ناو به ناو
 سهری لن ددها. کتله قهبره کدی به وینه ی شپرو خه نجر و نسرپ و چتی وا
 ده نه خشیندرې. دیاره مه به ست له رڅ، لیره دا نهو رڅه نییه که نیمه
 ده یزانین. رڅ به لای ره ونده سهره تاییه کانه وو هینزکی نابهر چاری له
 پیوار دایو له چتی ماددی و که ساندا هیه. بهو تهرزه ی نیمه تتی ده گه ی
 چتی ماددی رڅی تیدا نییه و رڅ به هوکاری ژین و گهرما و بزفتی
 له شمان ده زانین، و له ی خه لکانی کون، به غوونه نه سکیمو باوه پریان به
 چتیکي سته میس، که غهیری لهش و رڅه هیه و نه نیمستان بهو
 سیه مه ده لټن «رڅ» جا له بهر هندی نهوان باوه پریان بهو هیه که مرو له
 رڅ و لهش و ناو پتکها توو (Birashit ithaw wa Miltha = برا
 شیت نیشاو واملثا = له پتشد واره همبو - نینجیلی پیرووز) .. نهی نهو
 نییه که نیتوی پیغه مهران و پیران و نهولیاو مه شایه خ و پادشا و سولتانان
 دینن، دهی بډ پز لن نان و پروا به پیروزیان، واره گه لی وهک: حه زرت،
 جه ناب، خاوهن شکو تاد... یان بډ کار بیتن؟! جا به مه دا به دیار
 ده کوهی که رڅ «رهوان» نییه، به لکو رڅ و رڅ بهرستی باوه پتیکي

سهره تایی مرۆیه، باوه رنکه به یه کتابوونی خۆ، یا دووه کیه تی «دوالیزم» ی گیتی، واته جیهانی ماددی و چته کانی خۆرپسک خیتی رۆحن و مرۆش خیتی سرشتیکی نادیتیه ده پتواری دیار بکراوه و نیتی رۆحه و نرخ و به های مرۆ له سای ویدایه. جا لیره را گرینگ نهویه که مرۆ له نیگای نهم باوه پرده ههست به جۆره خزمایه تیبه که ده نیتوان خۆی و خۆرپسکدا دهکا. هه ره له ره هه ندیکه به له کورده واریدا زۆر چت وهک مرۆ گیانله به ره و نابن تووشی وهی و گه زهند بهی... نه دی نه وه نییه شاعیری فه یله سووفی عه ره ب، نه بو عه لای مه عه پر ی فه رموویه تی: «والذی حارت البریة فیهِ / حیوان مستحدث من جماد» که هه ره ده کاته وه فه رمووده ی قورناتی پیرو ز، وهک له و دوو نایه ته ی پیشه وه دا عه رزم کردن. نه من پتیم وایه نه و به ره: که س پیش نه بو عه لای نه گوتوه! زانایان له و باوه پرده ی بوون که زیندو له مردوو نایه ته گۆژی، به لām وه دیار که وت که هیچ وایه، نه وه تا خانه ی له شی زینده ورنیکی به به رد بووی بیست، یا چل هه زار سال له وه به پیش، که هیچ ناسه وارنکی زیندویتی تییدا نه ماوه، به و به ره ی زانستییه ی خودا به به نده ی خۆی به خشیه زیندو ده کرتیه وه..

مرۆی سهره تایی زۆر چاک باوه پر ی به یه کپارچه ییی خۆی و خۆرپسک بووه، نه دی بیرو باوه پر ی یه کیه تییه هه بوون (وحدة الوجود) یا یه کیه تییه هه س (وحدة الموجود) ی بودیزم، که دزه ی کردۆته نیتو بیرو باوه پر ی نیسلا مه وه له خۆپایی نه هلی باتین به مل نه هلی زا هیری نیسلا میاندا به یوه به سه دان پاساودان و ته نبیلی له رۆحی دهقی قورنان به دوور، پینه و جووتبه قیتی لۆ کراوه، له کورترا هاتوه؟ نه وه له وه را هاتوه که خه لکی هیچ سه ره به ندو زه مانن، له بیرو باوه پر ی نوتیاوی هیچ تایی نی وهک یهک له چتان حالی نه بوون و نابن.. خوینده وار ده ناستیک، نه خوینده وار ده ناستیک، خاوه ن به رژه وه ند به بارتیکدا، نه وه ی زۆر ده مار کرژو له هه موو چتی دیکه ی غه بری نی خۆی توو ره نه یار، ده نه قلیکدا، هه موو چتی بایی تی گه یشته که ی خۆی لینی حالی ده بهی.. پیرو نیتیکم ده ناسی، لیم

ده‌پرسی: نهری نه‌تو به عه‌ره‌بی یا به کوردی نو‌تژان ده‌که‌ی، ده‌یگو: توخودا جا نه‌وه نه‌قله! هه‌یه به‌کوردی نو‌تژ نه‌کا؟! براده‌ری بوی وه‌گترام: کا‌برایه‌ک له ته‌وتله کو‌پتکی ساغ و جوانکیله کو‌پتکی مج‌رو‌ی ده‌بن، کو‌په جوانکیله‌که‌ی نه‌خوشییکی گران ده‌گری، ده‌که‌وتنه گیانه‌لا. کا‌برای بابی کو‌په، یه‌ک‌سه‌ر ده‌ست ده‌داته ده‌مانچه ده‌لن، خودایه - نه‌سته‌غ‌فیره‌لا - وا پیت یه‌ژم کو‌په‌که‌م بو‌وه‌یت‌وه وه‌گیان مح‌مه‌دل‌سته‌فا منیشه نه‌و شه‌له‌که نه‌کو‌ژم، نی‌تر که‌یف خ‌و‌ته... نه‌مه یه‌ک، دو‌و‌هم: مر‌و با‌وه‌ری به «دونا‌و‌ژن» [تاسخ] کل‌ت‌شه‌گو‌ری هه‌بو‌وه نی‌ستاش هه‌یه. واته مر‌و پاش مردنی ر‌و‌حی م‌بار‌ه‌کی له له‌شی ده‌رتن، لن به‌لن هه‌ر به نه‌مری دئ پیت و دئ چته لاشه‌که دن و ژیا خ‌وه جاره‌که دن د‌و‌مین‌وه پاشی مر‌نا لاشن دو‌د‌وه‌ن ژی، نان د‌چه جیهانی نه‌رواحان نان ژی د لاشن چاره‌م و پیت‌جه‌میت‌دا دئ به‌ی‌ورت، نینجا نه‌ی جه‌نه‌ک سی‌یه‌مین و چواره‌مین و په‌نج‌مین و تاد... یه هه‌نن جار وار‌پ‌ک نه‌که‌فن جه‌نه‌ک نایه‌منی وئ یان جه‌نه‌ک حه‌یوانی وئ یان گیاین وئ یان دره‌ختی وئ یان ته‌وه‌نن، خر‌کن وئ، نینجا‌که، عه‌قی‌یه‌ی د‌و‌نا‌و‌ژن که له دیانه‌ته‌یل هیندی و نه‌هل هه‌ق- کاکه‌پیه‌گان خ‌و‌مانا هه‌س، یه عه‌قی‌یه‌ی هه‌زاره‌یل سال و هه‌ره‌که‌وه‌نی دیانه‌ته‌یل سه‌ر زه‌وینه‌س.

ناشکرایه، نانیمیزم، جادوو و سی‌ح‌ر‌شی تیدا هه‌یه. نه‌مه‌ش ب‌و‌خ‌وی له بن‌چه‌دا، له فتمیشیه‌ته‌وه ته‌شه‌نه‌ی کرد‌گه‌سه ناو نانیمیزمه‌وه. مر‌و هه‌روه‌کو له‌و با‌وه‌ر‌دا بو‌وه که ده‌توانی کار بکاته بو‌ونه‌وه‌ری نه‌رواحی، هه‌ر وه‌و ته‌رحه‌یش ده‌توانی وه تاسیر قسه و گه‌پ و بزفت و جم‌وج‌ویل، تاسیر له ته‌بیه‌تیش بکات. وه غ‌و‌ونه: کو‌له‌نانی‌یه‌کی کو‌رده‌واری که زاویه‌ک ده‌به‌ستری، به هیندی قسه‌ی له ته‌رح «قاپی کریاوه، ک‌ل‌ت‌و‌م کریاوه، گرت‌کو‌ت‌ره کریاوه، زاوا کریاوه» زات وه‌به‌ر زاوای به‌ستریاگ نه‌نی و کا‌ورا ده‌کرت‌ته‌وه...

له‌بیرم دئ شی‌خ‌تیک هه‌ر به قسه‌ی سی‌ح‌راوی شیتی خاس ده‌کرد‌وه.

ههروهه ها نهو بهزم و بالۆزانهی بز باران بارین دهگوتران، جوړه جادوویدک
بوون، کاری خزبان دهکرد و بهرتهکوت بارانیان پښ دهباری:

ههپاران و مهپاران

یاخوا داگاته باران

بز نهکهر و ههواران

ههروهه ها کۆسهوهوی و ړان له کهلدان و نوڅپارانن و نی دیکه... دهچنه
خانهی نم بابه تهوه..

هیندی چتی وهک نوشته و تهلهسم و درهختی کولکن، گویا هینزی
جادوویان تیدایه و بهدبهختی دهروینهوهو خوشبهختی تیرن..

نم نایینه نی سهردهمیتکه که مرز زیتسر له سهروبهندی نابوری
راووشکاردا ژباوه. له بهر ههندی دهبینی یهکتی که وینهی که لهکتیویهکی له
سهر دیواری نهشکهوتیک کیشاوه و تیرتکی تن سهرواندوه، نهوه
جادووی لن کردووهو لهو بهروایه دا بووه که بهن سیدووو، که لهکتیویهکه
دهنگیوتی. ههر له سای نم نایینهوه، هونهری نیگارکیشی و موسوزیک و
سهماو ههلهپهړکتی و نایینی دهرویشی و تاد.. پدیدابووه، زور له سهماو
سترانهکان وهختی خووی بووهی و گهزه ند له خو دوورخستنهوهوخیروبتیر
لهخو نزدیک خستنهوه بووه.

(۳) تهوتهمیته - نه همیشه به نامیترین نایینتکه که سهرله بهری
کۆمه لسانان، چ راستهوخو و چ تیسان، دهن کاریگه ریی تیزی
کۆمه لسانایی نهودان. تهوتهمیته تئایین لهو باوه ده دایه که خیل و هۆزه
پهوندهکان، که تا نهوړۆش له نهفریقاو نهمریکای باکوورو نوسترالیاو ناو
هۆزی عه لکانی کوردهوهواری له کوردستانی تورکیا که نیسماعیل
بیشکچی له مه پړانیان ماجستیری له زانستگای نه رزه پۆم وهرگرتوهو
پهوندهاندانه دمژین، ههر یه که چتی، گیانله بهرئ ده په رستی.

تهوته مشایینان (بته پرستان) هۆز- هۆزو تیره- تیرمن. ههر هۆزه،

تەوتەمىتىكى تايپەتى خۇي ھەس. ئەفرادى ھۆزەكان، لە بەپتوۋەبىردىنى پتوۋەپىسمى پەرسىتىش و تەوتەم ناسىدا، دە جلوبەرگ لەبەر كىرگەندە، دە نارايىشت و خۆلە تەلى تەمبۇرەدان و بەزەك و دۆزەك و خىشل و زىپو زەبەند بە خۇۋە كىرگەندە، دە ھەمبۇر پەتارو كىرگەندە، ھەول دەدەن سەروسىماو رەنگ و پرووى تەوتەمەكەيان بىنۇتەن و ھەر لە شەكل و شەمەيلى وىدا نارايىشتى خۇۋەدەن و ۋەك جلوبەرگى ۋى لەبەر بىكەن و تاد... بەكەن لە پاشماۋەكانى تەوتەمىيەت لە ناۋ كوردەۋارىدا، ئەۋەسا كە ئەگەر كۆرى و قورىانى و گاۋگەردوۋىنىكىيان ئەنجام دا، گۆشتەكەى ناخۇن و بۆ خەلەكى دىكەى بە ھەلال دەزانن، ئەك خۇيان. بە پىرۆززانن و خۇشاۋەنى و خۇشەۋىستىيى نىۋان تەوتەم (بەت) پەرسىت و تەوتەم، ھەر بەك چەتە، كە لە نىۋ تەكەس و كۆمەلدا پەچاۋ دەكەن.

بىۋاشەكانى نايىنى تەوتەمىيەت لەسەرتى كۆچكە پۆنراۋن:

(۱) تەوتەم- واتە: گىيانلەبەرىن لە گىيانلەبەران، بە ئىۋونە ۋەك: ئەسپ، سەگ، يا گىياۋگۆل، ۋەك: گىياى ھوما، دارى زىرىسك، يا بىن گىيان، ۋەك: ئەستارەى بەخت و بەردى پەش، ئى چەرمەك، ئى بە نىخ و بە بەھا، ئەمانە ھەمبۇر لە كوردەۋارىدا تەوتەمى پىرۆزن. ئەمانە گىشت بە باپىرە گەۋرە دەزاندىن. بە ئىۋونە: ئەگەر لە ۋاۋەي «سەگەۋەندە»ى تىرەى لەك، يا ناۋى «شېركۆ» يا «ھەزار ئەسپ» و «لوراسپ» و تاد... ۋەدېنەۋە، كە بەم نىۋانە نىۋنراۋن، ھەر ۋا لە خۇزا ئەھاتوۋن، بەلكو سەروكارىيان بە بىرۋاۋەرى تەوتەم پەرسىتىپەۋە ھەپە. ھىندى كەس ۋىنەى «ناسك» يا ھەر چىتىكى كە لەسەر لەشيان دەكوتن، ئەۋە نىشانەى پاشماۋەى تەوتەم پەرسىتىپە. ئەمەن بۆ خۇم سى ۋىنەيان لەسەر باسكى چەپم كىۋتاۋە... لە داكىم پىرسى، ئەۋە چىپە؟ گوتى: ئەۋە نىشانەى تىرەكەمانە. كام تىرە؟ ئاپاپاز! لە گىۋندىك ئافىرەتتىكم دىت مارتىكى -بىلامانى- لەسەرەۋە بە دەۋرى... دا كىۋتابو، پىرسىم ئەۋە چىپە؟ گوتى: ئەۋە بۆ ئەۋەپە ھەمبۇر كەستىكم پى نەۋىرى. كاپرايەك لە گىۋندى كەۋەلە ھەبۇو، ئەگەر كەس

نه ساغیی برکی گرتبا، تهشتیکیان به لاکه لکه یه وه دهگرت، ههوت تیری دارینی به تهشته که وه دهسراوه ند، نه ساغه که نیفاقی ده دا... کابرا نهو کاره ی له وه پا وه گیرکه وتبوو، که وهختی خوی له کوشتی گورگیتکا، گورگه، گازتکی له ردفیسکی گرتبوو. بهو گازه وهک بیتژی و دمی دهست که وتبوو بۆ نه وه ی نه ساغیی برکان وه ره وینتی. ترک له سه رو به ندی ره وه ندایه تیاندا گورگیان په رستوه و به پایره که وه ی خویانیان ده زانن. له شیعرتکی شاعیری کورد، جه که رخنیدا، نووسراوه پایره که وه ی کوردانیش گورگ بووه. نه دی ترک لۆچی نه تا ترکی نه یاری کوردی به گورگه بۆز نیوناوه؟!

له کورد هواریدا تا نه ورپۆکش وینهی کیتی و دارو درهخت له سه به رو مافوو رو رایه خ نهخش دهگرت. کورد پیتی وایه هه ر موقی نه ستاره یه کی بهختی له ناسمان ههس. نه ستاره کان تهوته من. جهوته وانه به لای کورده وه، ههوت بران و تهرمی دالکیان ها وه بان شانوه. بیرو باوه ری «گۆی زه وین به سه ر شاخی گاوه راوستاوه»، بۆ یه که م جار به نووسین له کتیبی «تهزکه ره ی نه علا» ی نه هلی جه قدا نووسراوه نه مه لای کورد جۆرتکه له بیرو باوه ری تهوته مییه ت و گا به خودا زانین و گاهه رستیه که ی هیندۆسانیش دوور نییه هه ر له وه وه که وتوتسه وه. به بیرم دئی هیندی تیره ی کورد جه زیان له وه بوو، زیتیر مه ری پهش بهختو بکه ن و به دووری نازانم نه وه بیرو باوه ری تهوته مییه تیک بی که له ناسیا یه کانی کۆنه وه مان بۆ ما بیتسه وه. فه رمانه روا تورکمانه قه ره قۆیونلو و ئاق قۆیونلو وه تورکمانه کان، له په وه نده بیرو به روا تهوته مییه کائن و له وانه وه زۆر بیرو باوه ری نهک هه ر تهوته مییه ت، بگره فتیشیه ت و نانیمیشیان لئ که وتبنه وه. ته نانه ت هه ر تیره یه ک له تورکمان نیشان یه کی تاییه تی تهوته مانه ی خویان هه بوو و سه رله بهر، مه ره کانیان بی نیشه ده کردن. (به وانه دیوانی لوغاتی تورک / مهحموودی که شغهری). هیندی تیره ی کورده واری جه زیان له ولسات و نازد و به رزه ی سبی رهنگ، هیندیکیان

تەو، ھىندىكىيان مارۆ (قەش، قەشان، بەش)، ھىندىكىيان، رەش بوو. نەوھش ھەمموى سەرۆكارى بە بىروباوهرى تەوتەمىيەتەو ھەس. خۇلاسە كۆمەلى كوردەوارى، كە ھىشتا پىتش نەكەوتوۋە، زۆرىنەى بىروباوهرەكەى لە بىروباوهرى فتىشىيەت و نانيمىسم و تەوتەمىسم ناو دەخواتەو.. نەگەر لەو گول و گولوك و گولانەى كە لە كوردەوارى و رەنگە لەنئىر زۆرىنەى نەتەوەكانى سەر دنيايىندا بۆ دەرمان كردنى جۆرەھا نەساغى و چتى دىكە بەكار دەبىرئىن، لە نىئەكانى ورد بىيەو ەبۆت بەدىار دەكەوئى، كە ئەوانە رۆژگارئى تەوتەم بوون. ئەتۆ ھەر بىر لە «رئاس» بىكەو، بە پرواى باب و باپىرائى ھەرە كەونارامان، مەشى و مەشيانەى لئى كەوتوۋنەو، كە ماكى نئىر و مئىيە..

* «وہم بەر و ەو بەرى رۇخانەدا، ھەر جۆرە درەختكى خۆراكى دەپروئى كە گەلەيكانيان سىس ھەل ناگەپئىن و مىوہيان ھەرگىز لئى ناہېئى و ھەر مانگە مىوہىيەكى تەر و تازە دەگرن، چونكە ناويان لە پىرۆزەو ەبۆ دئى و مىوہكانيان بۆ خۆراك و گەلەيكانيان لەبۆ چارەسەر كەردن بەكار دئىن». (سەردەمى كەونار / كىتاوى ھەزقيال پىغەمبەر بەشى ۴۷: ۱۲)

ئەوجا بئۆرە رەستەى (ناويان لە پىرۆزەو ەبۆ دئى)... واتە لەو سەرچاۋەو كە پىرۆز (موقەددەس)، خودايە... ئەوجا بۆيەكا، ھەرچى دارودرەخت و گۆرگىيەى سەرزەوین ھەس، كە ھىندىكىيان بە سوود و كەلئىن - ھەر بە نەزموون - پەرستراون...

(۲) مانا- دووم ئەسلى تەومىيەت، «مانا» يە. مانا: بە زمانى «مەلانىزى» ى باكوورى ئوستراليا، واتە ھىزىكى بئى نىئونىشان كە لە ھەموو شىئىن ھەيە سەرلەبەرى گياندار و بئى گيانى تئىدا ھاۋەش. لە ھىندئى ناۋچەى كوردەوارىدا واژەى «پىتەز» و «نئى» كە يەككىيان بۆ نان و ئەوى دىيان بۆ خاك و زەوین بەكار دەبىرئى، دوور نىيە بەرابەر بەم «مانا» يە بى؟! كورد دەلئى ھەويرەكە پىتەزى نىيە، زەويەكە نئى پەريوہ.. ئەم مانايە لە كوردەوارىدا كە شەكلى نەھرىمەن (شەيدان): لە تىشكى ناو

دروست کړاوه) به زمانې عه رب شەيتان له ناهوړا (ناهوړامازدا) = ناوړ = ناگر) هر به زمانې عه ربې، په حماندا ماوه توه. نهى توه نيه موسولمان، که دست به هر کارى بکا دېن بيسمىلاى لى بکا، وه: پتغه مېهرى نيسلام (دخ) فرمويه تى: کل شي، لم بيدأ به بالبسملة فهو أقطع و أبتتر» واته: هر چتى بيسمىلاى لى نه کړى نه ستيو و بى خترو بتره. به بيسمىلا له چت کردن، واته: شەيتان لهو شوتهى که نهو چتهى ليه، دهره پاندى.. خو حه زره تى شەيتان (مه له کتى تاووس) به پرواى برايانى نيزه دديانمان له هه موو شوتهى ته شريفى ههس. هه موو کوردي له پروا يه دايه که خوداوه ند له هه موو شوتهى حازره.

(۳) تابو - ستيه نه سلى ته و ته ميه ت تابو «به» = پيرؤز، حرامه. نه بځانه دوو جوړن: ۱- نه رتنى (چاک)، ۲- نه رتنى (خراب). خراب (حرام) هکان نهو چتانه، نه گهر خويان لى نه پاريزى زهره رو زيانيان لى ده که و ته وه، وهک: کوشتن، يان پز لى نه گرتن، يان دست پى که و تنى هيندى گيانله بهر. به غوونه کوشتى په پوهه سلتيمانکه، کوتره بارېکه، مېروو، پز له بورا قيان ده لدول- له ره سى سندو و قى جاراندا نه بى، که سيش نه يديتون - نه گرتن، دست له سهگ و به راز که و تن، ده سنويزى ژن و پياو (دياره له کن شافى و حنه لپيان) له يه کدى شکان، به بى ده سنويز دست له قورنانى پيرؤز که و تن، بى ده سنويز، نويز کردن، په رستلکه کوشتن که گويا قورنانى خو تيشه وه هميشه نايه تى پيرؤزى «إذ تلقى الملتقيان عن اليمين و عن الشمال قعيد» ده خو تى و نابى هيلانه ي بشيتن دى، تيتراوسک نابى ده ستى لى بهو شين دى. کوتر له مالتى رامه گره، به ديومنه. له قه له ره شکه به دوور که وه، به شهو گسک مه ده، سى شهمان سه رمه تاشه، شهو مه نه وه پزيره مه خو، نهوى نه سپى و رشكى نه بى گوله، قه يچى و هورين له خو راى مه قه و چينه و مه هورينه، زاوا که چوه په رده وه، دېن پاژنه ي راستى له سه نه نگوسته که له ي بوکتى دانى و به يده ستى کا، کچان له حوت سالىدا سونه ت که ن

(کوپرکەمی بوورن...)، نەگەر خۆی دۆران وەبەرەواژ، سواری کەریکی کەن و خۆل و دۆی بەسەردا بکەن و وەناو ناواییدای بگێنن، گۆشتی بالتەندی گۆشتخۆر ناخوڕی. پۆژووگرتن لە بنیچەدا بۆ خۆی جوۆرتکە لە عیببەدەتی تەوتەم پەرستی. داک و خوشک و کەنیشک و پوور و نەنک و خۆلاە هەرچی مەحاریم هەس لە کوپو برا و کوپو خوشک و کوپو کوپ... تاد. حەرمان. پارێزو خەلوەکیشتی و چلەکیشتی هەموو لە بەنەرەتدا جوۆرتک بوون لە تەوتەم پەرستی، بەلام نەم تابوو و بشانە، بە نمونە بێ دەسنوژ دەست لە قورئانی پیرۆز دان و خوێندنی بە پیتی ئایەتی پیرۆز «فی کتاب مکنون، لایمە إلا المطهرون» (سوورەتی الواقعە - ئایەتی / ۵۶)، دەسنوژ بەدەست لە لەشی ئاغرەت کەوتن شکان بە پیتی ئایەتی پیرۆز «أو لامستم النساء فلم تجدوا ماء فتيمموا...» یا پۆژوو نەگرتن بەپیتی ئایەتی پیرۆز «یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام» (سوورەتی البقرە - ئایەتی / ۲). لە ئایینی ئیسلامەتیدا بە حەرام و بێهەزانی، یا بە تەزییە زیکرو ئیستیخارە گرتنەوه، یان بە دەست لە سەگ دان گلاوبوون و زۆر چتی دیکەش، بەو مانا ساکارە نەزانانە سەرووبەندی تەوتەمییهتی کۆن نییه، بەلکەر نەوانە هەریەکە حیکمەتیکی تەعەببۆدی و پەوانی و کۆمەلەکی و تەندروستی لە پشتهوه هەس... ئیمە نەورۆکە، پێز لە چتی وادەگرن کە تا ئەندازەی خۆ لەسەر کوشتن حورمەتی دەگرن... ئەدی بۆ پێز لە چتھا گرتنی کە باری پەوانی و تەندروستی و دنیاپیمان بۆ دابین دەکا، نەگرن؟! کابرایەک هێندە بە پەرۆشی ئەتەکیشتی ئەوروپاییانە ئورۆز گرتەوهیه، بەو پەرۆیه گۆی بەچتە پیرۆزەکانی ئایینی نادا... ئەمن خۆم بە دەمراستی ئایین نازانم، بەلام هێندێ چت لە ئایینی ئیسلامەتی دا هەیه، پەرە لە حیکمەتی پەوانی و کۆمەلەیی و تەندروستی، دەبێ رێزیان لێ بگێڕی.

بەراستی ییادو کە تەوتەمییهت لەرووی فەلسەفی - (چتی پیرۆز) مەرۆکەکییهوه ئەنالیزهو شی دەکاتەوه، بەم ناکامانە دەکا: بە گۆترەیی پێوهندی مەرۆ بە تەوتەمەوه (چتی پیرۆز) (لە تەوتەمییهتدا) و بەپیتی

پتوهندیی وی به فتیشیه توه (له فتیشیه تدا) و له نیگی پتوهندیه وهی به چتهاو بنیادهم و نهرواوه (له نانیمیدا) دنیا و هرچی ههس و نیس، کرباگه وه دوو به شهوه: ۱- حه لال (پاک) ۲- حه رام (پیس). هرچییه کی مرۆ دهیکا یا بۆ قازانج وه دست هتانه یا بۆ زیان له کۆله خۆ کردنه وهیه. نیسینسه دهلتی: له کابرایه کی په وه ندیم پرسی نهوه کوو نهو هه موو فتیشانه ت پاراستوون و به وه پری پتزه وه یان دهست پتدا دیتی و به سهرو چاوتیاندا دهسری و ماچیان دهکهی و فهرو بهرکه تیان لێ دهخوازی، مه گهر نه مانه چینی؟! لۆ دهسته ونه زهر له خزمهت نهو جادوو گهرانه دا رادهوستی و نهژنۆی ماچ دهکهی، دهستی ماچ دهکهی و داوای مه دهدی لێ دهکهی؟ چما نهو چییه؟! دهلتی: له وهلامدا گوئی: نه مانه نهروایان ههس.. تا نیستاش، له زۆر جتیان، دارعاسای پیریکی پیروژ، ته پله کهی، سۆله کهی، بهرماله کهی، گۆزه ی ده سنوژ شووشته کهی و تاد... ده پارتی زین. نهسله ن بیری نهنتیکه خانه (موزه خانه) که ناسه واری کۆنی تیدا خرده کرتوه ههر لهو پیروزییه ناو دهخواته وه.

له بولغارستان، له نهنتیکه خانه ی شوژدا، چتی زۆر سه یرم دیتی: ناغزوونه ی پشتیندی پنشه مرکه کانی دپیترۆف، قه له مه کهی، نوسخه داسکه پتاله دهسخته کهی مارکس، نهو په یژه یه ی که ناو به ناو له خاله تی هه لاتندا، خۆی پێ ده رباز ده کرد، نهوانه م هه موو له مۆزیۆمی تایه تی مالی دپیترۆف-دا، له سالی (۱۹۶۰) دا دیتی..

ته خنیت کردنی مردوو، نهوش ههر به روا به نه مریی نهرواو ته وته مییه ته... به لام نه م چتانه مانای وا نییه هه موویان خراپن، نه خیر هیندیکیان له باوچوون و بۆ خوتندنه وه ی میژووی نه ته وه نه به ی به که لکی چیدیکه نایه ن، هیندیکیان بۆ پتزه له نه ته وه قاره مسان و سه رکرده و پیاوچاک و به روا به نه ته وه که ت و خه بات و نیشتمانه که ت پتوستان... به لام به مرجه نه به ی به مایه ی بت په رستی.. نیمامی عومه ر (د.خ) داری ریزوانی که به یعه تیان ده بندا کردو به و به یعه ته نیسلام سه رکه وتنی

وده‌سته‌هینا، بریموه؛ چونکه نواری موسلمانان ناو به‌ناو دین زیاره‌تی داره‌که ده‌گمن... ده‌بینی کاتی نه‌توه‌کان دده‌نه باری کزی و که‌نه‌فتی و چکوله ده‌بنه‌وه و گه‌وره‌پیاوانیش نرخ و به‌هایان ده زمین و میشک و دلی واندا له ده‌ست دده‌ن و نرخ و به‌های به‌رزو بلسیندیان په‌رده‌ی به‌سهردا ده‌کیشری، نه‌فرادی نه‌توه‌که نهم نرخ و به‌هایانه‌یان له کن ده‌ن به‌شتیکی غه‌ریب و نامۆ و بۆ خوشیمان تووشی نامۆیی دین و ورده- ورده پشت گوئیان دیتخن و پاشان نرخ و به‌هایه‌کی ناشنا و پۆشنای دیکه داده‌تاشن و وه پالیان دده‌ن. هه‌زه‌تی موسا (د.خ) پاش نه‌وه‌ی بۆ میسر گه‌راپه‌وه، سامیری بیتی، (پیرۆز)یکی له گوتن گۆره‌که‌یه‌ک، له زۆر دروست کرد، ده‌یوست نایینه بێ خه‌وشه‌کانی پیشتری له‌بیر خه‌لکی فه‌له‌ستان به‌رتنه‌وه، به‌لام که هه‌زه‌تی موسا (د.خ) له میسر گه‌راپه‌وه، نه‌ی له‌و جوړه بیروباوه‌ره نه‌زانانه‌ی خه‌لک کردو فه‌رمووی نیدی «نه‌دونای» (عه‌ریز= تاکه‌خودا) به‌رسی... .

له‌بیرمه ده‌گه‌ل مه‌لایه‌کی زۆر زیره‌کدا له گوندیک هیندی چتی سه‌یروسه‌مه‌ره‌مان ده‌کرد... خه‌لکه‌که نه‌وه‌یان له چاو به‌هه‌رو زیره‌کیی من و مه‌لایه‌که رانه‌ده‌دیت، ده‌یان گوت: نه‌وه هه‌موو له سای ته‌وه‌ججوه‌ی شیخ فلاتیه و هونه‌ری خویان نییه... تازه رادیۆ داکه‌وتبوو، ده‌یان گوت شیخ فلان کاغه‌زی لۆ نه‌وره‌یا ناردوه و نه‌و رادیۆ دروستکردنی فیکرکردوو. به‌نده توانج له شیخ و پیاوچاکان ناگرم، نه‌وانه‌ی من ناسیومن و هیچ سه‌روکار تکیان به دنیا (ومافیها) وه نه‌بوو، له غه‌یری خیره‌بیری موسلمانان به‌ولاوه چتیکی دیکه‌یان مه‌به‌ست نه‌بوو. نهم مه‌به‌ستم نه‌و که‌سانه‌یه که خیلانی نه‌قل و پتی راستی اسلام، خه‌لک چه‌واشه ده‌گمن و... خودا ریگه‌ی راستی نه‌قلیان بێ بیه‌خشی.

خۆ نه‌وه شاراهه نییه که له پاش پیغه‌مبه‌ر (د.خ)، نیسلام ورده- ورده له خسته برا، خو‌یزه به خۆپایی نانخۆرو چاپلوسی سه‌رخوانی له خودانه‌ترسان، چتی وایان بۆ نهم ناخوداو له خودانه‌ترسانه هه‌لده‌به‌ست، که

پیتغه مبهەر بۆ خۆی نهیبوون. سالی رۆژگیرانه که خه لک گوتیان: نهوه له خرابه‌ی کوردانه، وه‌تی خودا ره‌حمی کرد، شیخ فلان به‌زه‌ی به‌چهند که‌ستیکی دلباکدا هاته‌وه له ده‌ست دێوه‌زه‌ی قوتارکردن... باران نه‌باری، گوتیان شیخ فلان دووعای له‌ کورد کردوه... گۆیا کورد له‌ به‌ر هه‌ندی به‌ ناواتی خۆ ناگه‌ن، چونکه‌ پیتغه‌مبه‌ر دووعای لی کردوون... لۆ؟ خۆ ده‌نا کورد له‌ عه‌ره‌به‌یش و عه‌جه‌مه‌یش و تورکیش پیتغه‌مبه‌ریان خۆشتر ده‌وی..

نه‌وجا له‌ کۆمه‌لگایه‌کانی فیتیشیسم و نانیمیسم وه‌وته‌میسم و جادوونیسمد، وا به‌روا کراوه که هیتیک هه‌س، پیتی یه‌ژن: «شوورینگا» که ته‌نی چهند خوداپێداوی ئه‌و هیتزه‌یان هه‌س و به‌س. نه‌مانه‌ش بۆ خۆتان ده‌زانن کێن.. شیت چاده‌که‌نه‌وه، که‌یفیان لی به‌ی مردیش - نه‌عووزوبیلا- به‌ی عیلم زیندی ده‌که‌نه‌وه، به‌لام گۆیا ناوێرن؟! دووعاگۆی ساخته‌چی، دووعا لۆ دیکتاتۆر پیاو‌کوژان ده‌که‌ن، فیتیش، یا مانا، یا ته‌وته‌م ده‌ستیان به‌ بالیا‌نه‌وه‌ بگرن و جبه‌رووت و حه‌مه‌رووت و شه‌ره‌مووتیان که‌م نه‌به‌شته‌وه. نه‌گه‌ر دیکتاتۆر گۆتی رۆژ له‌ نه‌شکه‌سه‌قا (سه‌فا؟) وه‌ هه‌لدی، ده‌لێن سه‌ده‌ق، نه‌گه‌ر فه‌رمووی دوو سه‌د هه‌زار کورد نه‌نفال که‌ن و ده‌لاله‌، یه‌ژن ده‌لاله‌وه‌ولاتریشه‌وه.. مه‌به‌ستم له‌ مه‌لاو شیخی کورده‌که‌ نییه‌، زۆریان کورد په‌روه‌رن.

مرۆی سه‌ره‌تایی نه‌نا‌لیزو لی‌کدانه‌یه‌کی بۆ تایبه‌ته‌ندییه‌ هاوبه‌شه‌کانی نایینه‌کانی ژبانی ره‌وندابه‌تی خۆی هه‌بوو:

۱- هه‌ولدان بۆ ئه‌وه که مانایه‌ک، پاساوێک بۆ هه‌بوون به‌یه‌پێتی. مرۆ پیتی وابوو، که ئیسته‌ش هه‌ر پیتی وایه‌، هه‌رچی له‌م جیهانه‌دا هه‌س نابێت به‌ی مانا به‌ی. به‌ کورتی جیهانه‌بینی نایینی جیهانه‌بینیه‌کی نه‌رتنی (موسبه‌ت) نه‌ک نه‌رتنی (مه‌نفی) یه‌. نه‌وجا به‌ی مانا نه‌بوونی هه‌بوون واته‌: مرۆ و جیهان هه‌روا به‌ هه‌رز و به‌ته‌وده‌و به‌ی کاکله‌و په‌روه‌وج نه‌هاته‌وه و نه‌مه‌ش به‌ فه‌لسه‌فه‌ی نامانجکه‌ری نی‌وده‌به‌ی، به‌لام نه‌مه‌ به‌

فەلسەفەى ماتىرىيالىستان راست نىيە.؟!

۲- بىرۈن بىرۈن كە نەم جىھانە بۆ مەبەستىكى بىرۈن ھاتۈتە گۆزى، مەز، مېژۈر بە بىرۈدە نەھاتۈتە گۆزى.

۳- لە تەۋاى ناپىنە كۆنەكاندا بىرى دوانەبى (دوالىزم=ئەنەۋىيەت)ى ھەستى، ھەبۈن. چاك و خراب، جوان و دزىو، چەپەل و پىرۈز ھەن. (دىيارە نەمە بەلای ھىندى يەكتاپەرستانەۋە ۋەك يارانى بىرى «وحدة الوجود» ھەرزەيە...)

۴- پىرۈزى لە جىھاندا -لە ھەر شۈتىنى و لە ھەر باۋەرتىكدا كە ماناى پىرۈزى تىندا بى، دەبىنى ھەست و خۈستى رىز لە مەزگرتى تىندا بە زەقى قوت دەبىتەۋە «وقد كرنا بني آدم و حملناهم في البر والبحر» (سۈرەتى الإسراء، ناپەتى ۱۷).

۵- ھەمۈر چەكەكانى جىھان ھىندىكىيان بەرھەست و ھىندىكىيان ناپەرھەست.

۶- ناپىن رۇخى كۆمەلەيەتتى تىندايە.

۷- ناپىن چىتىكى نىۋنەتەۋەبى و جىھانىيە (سەروكارى بە نەتەۋە و نەزادۈ نابۈرى و كۆمەلەيەتتى ناپەتەۋە نىيە). «كلكم من آدم و آدم من تراب»

۸- يەكەيتى مەز و خۇرسك (مەز بۆ دامەزئاندى ھاۋسەنگىيەكى سايكۆلۇجىي خۇى، خۇى بە خىزم و نىزىكى خۇرسك دەزانى، نەۋەش بۆ نەۋەى كە جىھانى لىن نەبىن بە مەۋوزن و چىتىكى ئاقۇلاۋ ناعەز. ماركس كە دەلنى مەز لە سىستىمى سەرمایەدارى بى بەزەدا جىھانى لىن ۋەتەنگ ھىندراۋە بە دەۋرۈبەرى لە خۇى سەرووتر نامۇزە. ئەسلىن نەۋ ژانەى سەرمایەدار لە كۆشك و تالاراندە بە سەرى دەبەن، بەلای مەزى چەۋساۋەۋە ۋەكۈۋ خەۋن و خەيالۋ ۋايە.. بەلام مەزى سەرتايى بەۋ جۆرە نەزىارە، دەگەلۋ واقىيە رۇزگارنى پىش ناغا و مەكىندە زۆر ناشا بۈۋە. (مەز و خۇرسك و خودا) نەۋ سىيىنەيەيە لە مەشكى مەزدا خىزمى كىانى

به گیانیی یه کدین. نه دی جه زه تی عیسا کوو له کن بریانی مه سیحی -
دیاره به پیتجه وانهی بیروهر وای موسلمانان - کوری خۆشه ویستی خودایه؟!

۹- هه لپه بۆ په یوه سستی سهر و مری و بن پشوو، له دووی چتی
تازه نه فەس و نه سمر او، هه لوه دایی دواي حه قیقه که بۆ خۆی ههروه کو
مارکس ده لێ ره ها (مطلق) یش و پێژەکی (نسبی، اضافی) یشه و نه وهی
نه ورۆ ره هایه سبهی ده بیته پێژەکی و مرۆ په ی ده ریهی راستینه کان
ده دۆزێته وه، به لام دوایشیان نایه. دیاره نه مه لای نیسلام راست نییه،
چونکه موسولمان بهش به حالی پهروه دگار باوه ری به (جوزنی
لايه ته جه زا) یه، خودا به سه ره هیچ شتی کدا دابهش نابن. نه مه مه سه له یه کی
(عه قلی) یه.. به لام له کن وه حده تی وجود نایینان به راست ده زاندری...
حافز یه مئ «جنگ هفتاد و دو ملت همرا عذر نه/ چون ندیدند حقیقت
ره افسانه زنده». راسته مرۆ زۆر جار به رتی گومرایی و نه فسانه دا
رۆشته وه، وه لێ هه رتی نه وه فسانانه بوو که مرۆ ناخریه که ی هه ر وه
سه ر په ی حه قیقه تی پێژەکی کهوت و نیستی که هه نگاوی هه راوو به رین
به ره و راستینه که وه رکهانی جیهان هه لده گری.

۱۰- به روا به زالبوون و سه رکه وتن و بزوتی بن و چان. مرۆ به
بیروهر وای نه و نایینه کۆنه خۆر سکانانه و نایینه خوداییه که وه رکهانی شه دا
نابن هه ر ده قه ینک و قاوغی خۆدا گنیگل به خوا و به رش و که پروو هه لێ نیی.
۱۱- مرۆ له م نایینه سریشتیان هه دا ده بن به رپرس بن. ده بن خاوه ن
ویست و خواست بن. نه گه ره ههستی به مه نه کرد با هه ره هیچی به هیچ
نه ده کرد.

شاعیری به ریه ری جه زاییری، نه بو قاسمی شابی به زمانی عه ره بی ده لێ:

«إذا الشعب يوما أراد الحياة

فلا بد أن يستجيب القدر

ولا بد لليل أن ينجلي

ولا بد للقيد أن ينكسر»

ههروه‌ها شاعیری کوردی کرماشانی، نه‌بولقاسمی لاهووتی وه‌ک له‌بیرم
ما‌بین، ده‌لتی:

اگر فلک با مراد ما نگرده

باید کاری کنیم که بگرده

نه‌دی هه‌رنه‌وه‌ش نییه که مرۆ له‌ناژهل جوی ده‌کاته‌وه؟!

۱۲- هیچ چتی به‌رتکه‌وت نه‌بووه نییه و به‌تسه‌ووده‌وه به‌عه‌به‌س
په‌یدانه‌بووه (دیسان هه‌ر فه‌له‌فه‌ی نامانجه‌گه‌رییه‌که‌یه).

۱۳- بره‌وا به‌نه‌سلی دوو‌فاقایه‌تی (تضاد): یاسای نه‌له‌نه‌کردن
(قانونی نه‌فییی نه‌فی).

۱۴- هیچ چتی له‌خۆرا نه‌هاته‌وه و نایه‌ته‌گۆڕی، واته: قانونی
نه‌نگیزه‌وه‌نجام (سبب و مسبب). ماتریالیزم نه‌مه‌ی قوبوله‌...

۱۵- به‌رفه‌روانی له‌جیهان‌روانین. مرۆ هه‌میشه‌دنیا له‌وه‌ی له‌پیش
چاوه‌یه‌تی هه‌راوتر و به‌رینتر ده‌بینی و لای وایه نه‌سه‌ره‌تای هه‌س و نه
به‌تا، نه‌دی نه‌وه نییه هه‌ر که‌شف و کشوفاتی گه‌ردوونه؟! (به‌پینچه‌وانه‌ی
نایینی نیسلا‌مه‌وه، چونکه‌خوداوه‌ند نه‌و جیهانه‌ی له‌کاتی تایه‌ندا
دروست فه‌رمووه له‌کاتی تایه‌نیشیدا تیک وه‌رده‌پینچت...).

۱۶- نه‌سلی نه‌میری و نه‌برانه‌وه‌ی جه‌وه‌هه‌رو ماکی چت. مرۆ ده‌میری
وه‌لتی ڕۆحی نامیری و جاویدانه، نه‌دی بۆ میسر‌بیان نه‌و هه‌موو گو‌پخانه
گه‌وران‌ه‌یان ده‌شکلی قو‌وچه‌کان (نه‌ه‌رامان) دا بۆ نه‌روای فیرعه‌ونه‌کان
ڕۆناوه‌؟!

۱۷- هه‌له‌په‌ی له‌هه‌ر ته‌وقتی هه‌س قوتار‌بوون: مرۆ هه‌میشه‌له‌وه‌ست
و خوس‌ته‌ه‌ایه که له‌خۆ و ده‌ورو‌به‌ر، سه‌ره‌نجام و چاره‌نووسی خۆی
ناقاییله‌وه‌به‌ر هه‌ندئ، سه‌رو‌مه‌ر و بێ وچان له‌هه‌له‌وه‌ی خۆ له‌به‌ند و
نه‌ساره‌ت و ده‌سته‌پاچه‌یی و بێ ده‌سته‌لاتی ڕزگار‌کردنه‌ایه.

۱۸- مشهور‌خواردنی چاو‌تیری و پاراستنی مرۆ و ناسه‌واره‌ماددی و
مه‌عنه‌وییه‌کانی له‌نه‌مان و له‌ناو‌چوون. واته: ناشقه‌کۆمه‌لایه‌تی مرۆ،

دهنا نه گهر وا نه با، نهو هه موو شارستانیته و مه ده نییه ته کوو له سه ر
یه کدی که له که ده کرا؟!

۱۹- ږوخی بزوزی و ناله های لووت ده هه موو چتی ژهندن و خواخواوی
هه موو چتی فیر بوون، هه رگیز له زانین و شاره زا بوون تیر نه بوون. نه دی
نابینی مرؤ هه ر له مندالیرا چزن دمست به هه موو کوژنیکدا ده کاو چه ند
فوزوولیه ؟!

۲۰- هه ست به زهروورتهی سهرشکی (اختیار) و نازادی و سه ره خوچی
له بیرگردنه وه و گوتار و کرداردا. راسته نابینه کان سه رچه د و سنووری
چاک و خراپ و جوان و دژبو و راستی و درؤی دمستنیشان کردووه، وه لئ
تا نه ندازه یه کیش، نازادیی چاره نوو سینی خوچی ده قه به ل
کردووه. (نه شعریه ت) سهرشکی له سنووری ده ستلائی نازادیی خویدا
داوه تن. سهرشکه له وه ی کتیه چاکه، نه وه بکاو پاداشتی ده داتن..

۲۱- زهروورتهی هه ست به جوانی و هونه ر پاژنکی زگماکی په رسته.
بیتته سه ر واقع هونه ر بیتجوی نابینه. که چی نه ورؤ له نابین به چه وت و
چه وتلی گه ییوان، که هونه ریان له مرؤ کردووه به رموزن و کارنکی
بیه سووده و تورده ات، بووه به کوری لاپره سه ن. به لئ هونه ری مرؤ بو
چه وساندنه وه ی مرؤ و بن ناکاری چتیکه مرؤ بو خوچی، پاشان لئی وه ره ز
ده بن.

۲۲- نهوین و په رستن، هیچ نابینک نییه نه شق و په رستنی تیدا نه بن
(هش به حالی نیسلام ته نن عه شقی خوداوه ند)؛ چونکه پتوه ندیی نیوان
مرؤ و خودا، به ره ی پستی پتوه ندیی نه شق و خو شه ویستییه. رادها
کریشنا ده فرموی: «نیمه بز نه وه بانگ کراوین که ناوها جیهانن رانینن و
نهو هاوده ستی و هاوکارییه ی ناوها له نیوان مرؤ و نهوین و خودادا مه یسه ر
کهین و نه وه نهوینی نابینه که هه میشه له فیتره تی مرؤ هه لقولاوه و هه موو
دهم مرؤی به ره و بزووت و که مال شاقاو هه لیتان ناچار کردووه..»
له نابینه کوژنکانی میسرده له شاری نه بی دؤس و نه نیس «چه قه ل»

ده پرسترا، له فه ییوم «تیمساح». له تهبس خودای ناموون له وینهی «بهرا» دا بوو. تنانته قالدونچدهش که به سهرچاوهی پیت و فهری خاک زاندراره، هدر یهکنی لهو بته پرستراوانه بووه، پاش ههلتانی پازی گۆرخانهو نارامگایهکانی فیرعهونهکان، به سهدان قالدونچهی له مهعدنه و داری سندهل دۆزارونهوه، که ده حالی پیسایی خلداندا دروست کرابوون. نهم قالدونچانه له بانووی نیل هینده زۆر بوون له ناکامی پیسایی خلدان و نهو پیساییه ده بن خاکدا وهشارته، زهوی و زاری میسر، نیتیان تن دهگهرا و وه پرشت و پرست دهکهنهوه. بۆیان وهگتیرام سالتیکیان له کوردستان (بهری گۆیه) بارانهران دهبن، له جیاتی لهوه قالدونچیهکی بێ شوومار پهیدا دهبن. ناژمل له باتیی گیاوگۆل به قالدونچه خواردن دهژین، تنانته شیري نووی سالتی مهرومالات سوور دهبن.. خهلهکه که له پاشان بیریان لی کردهپوه، کوره نهکهن نیدی قالدونچه قهرکهن... نهوه گیانله بهرتیکی پیروژه. وهک بهدیار دهکهنی له ناکامی تیکهولیکهی سیاسی، زۆر له شکل و شیوازی خودایهکان گۆراوه.. دهبنی خودایهک سهری، سهری جانهوه ریک و لهشی، لهشی بنیادهمه.. یا بنیادهمیکی دووسهره.. که کورد گوتویه ته مهمن رهسی وه ئی سهره نه دیم نایم وه دوو سهره، ههروا له خۆرا نه هاتوه؟!

دوه ختی خورما، پیاز، ههنجیر، زهیتوون. کانیاوی لهو گۆرهو تاد.. شتهایهک هووگن، پرستریاگن. نه دی نابینی له قورنانی پیروژدا سویند به ههنجیرو به زهیتوون خوراره؟! له هه مهانه بۆینهی شادهروان، مام ههژاردا نووسراوه. نهینه مهل ۱- عهینه مهل: خهزایی، عایله مهمن ۲- کانیاوی که ناوی له مهزرا ده پهرتین خهزایی پتیه دیت. (خهزایی عایله مهمن= ناتشه ملووج)...

له سه دهی شهمه می پ.ز.دا که پادشای ئیتران هیرشی کردۆته سهر ولاتی میسر، ژمارهیهک کتک و له گلهگی وه پیتشه لهشکری خۆداون، میسراییان که چاویان بهو گیانله بهرانه کهوتوه به پیروزیان زانیوون و

لاقيہيان نہ کردوون، ہم ڦٽلہ لہ شڪري نيران بمسر لہ شڪري مسردا زال
بووہ و مسريہ کان لہ شہرڊا، بہزيون.

پلوو تارڪ دہلي لہ مہنديس جوانترين کہ نيشڪي جوان بؤ شو باخهلي دہ
باخهلي گيانلہ بهري ڀيروڙ دہڪرا. سو دير بولووم دہلي: مرڙ گيانلہ بهري لہ
خو بہ راز و نہيتي ناميزتر زانيوہ. تا نيتاش کورديڪي روهند مہرديڪي
نازانم لہ چي خوشتر دہوي ... بؤيان وہ گيترام لہ گرانبيہ کہدا رُنيان بہ
مہرئي سارہ کردوہ. ہرورہا زورم حہ کايہت لہ مہر چؤمي سيروان
بيستوہ، کہ چہند ڀيروڙ بووہو نہ هلي هق ہر لہ سؤنگہي ڀيروڙي
سيروان ہم بہرو پو بہريدا رُيان. لہ گوندي شيخ جگري کہ بہ ہنجيري
زور ناياب نامي بو و نيتا نہ گريسان وشکاويان پي هيناوہ، خودا
وشکاويان پي بنئي، بيستوہو شيريني ہنجيرہ کي گُڙيا لہ بہرہ کتي
ميروويہ ک پيدا دہي کہ ہر چہند سال جاري بہ ديار دہڪوي و
موتوريہيان دہڪا... گُڙيا نہو ميرووہ حمزہ رتي سليمان-رووحی فيداہ- بؤ
ويتندہ رتي ہناردوہ.

نايني ميريان باوہ بہ دوو خودا:

۱- رڙ - ميريہ کان رڙيان لہ وهرزي کشتوڪالدا بہ خودا دہزاني؛
چونکہ سہرچاوہي گہرمایہو بؤ فرلاووبووني گياوگول و دارودرخت
کاريگہريہ کي رُينہ کيي هہيہ. بہ پرواي وان رڙ بہ قايہ غنيڪ ہمسو
رڙي بہ ناساندا تن دہپرئي و شوانہش لہ چول و بيابان دہگہرئي. ۲-
خوداي خورسڪ- تہنگانہ کاني کوش و هوا کہ لہ لاسامہي رڙخانہي نيل
پيدا دہبو و دواي سہرماو گہرمای بيابان پہنجا رڙ دہبو بہ فہرتہ نہ و
باوڀورن، نہوجا بہ ہار دہہات و شہبای فنيڪ «شم النسيم» هلي
دہڪردو دشت و دہر سہرسوز دہبون، واپان دہزاني خوداي خورسڪ
ہمسو سالي زيندو دہيتوہ: لہ بہر ہندي «ست» خوداي بہدڪاري و
گہو هوہ، بہ دستياوي و کؤمہگي پنج کس لہ نؤگہراني، بہريري نہم
بہدڪاريانہ بوو و خوداي ناتوور (حہنوو) کہ دہ ہمبہر وي کؤمہگي

مه‌زراو باخاتی ددها، به دهستی نۆکه‌رانی «ست» ده‌کوژراو سه‌رله‌نوئ له وه‌رزی به‌هاردا زیندوو ده‌بۆوه به‌کار ده‌که‌وته‌وه. نه‌مه هه‌ر کتومت وه‌کو ته‌مووزه‌که‌ی بابله‌ستان و ابوو. میسریه‌کان مردوو‌یان مۆمیایی کردووه، چون نه‌گه‌ر وایان نه‌کردیا به‌هروای وان، نه‌روا سه‌رله‌نوئ وه‌ده‌گه‌رانه نیو لاشه‌ی مردوو‌ان. وا دیاره‌ نه‌و ده‌میش ده‌ستکورتی و ده‌ستۆی سه‌روکاری به‌مردووشه‌وه هه‌بووه. ده‌ستۆ ته‌مه‌نی مۆمیایی مردوو‌ه‌که‌ی هه‌ر بایی په‌وله‌که‌ی بووه. نه‌دی نابینی نه‌ورۆش خوداپێداوی ده‌ستۆ، گومه‌زی وای له‌سه‌ر گله‌کۆ رۆنراوه، به‌سێ هه‌زار سالی دیکه‌ش له‌هێ نایه‌.. بیه‌ستومه ملیاردێرانی هه‌نده‌ران مردوو‌یان ده‌نیو سارندا ده‌شارنمه‌وه، به‌و ئومیده‌ی که‌ کاتی زانست ده‌گاته‌ په‌له‌ی مردی زیندی کردنمه‌وه، زیندوو‌یان که‌نه‌وه‌..

سێ قووچه‌که‌کان (هه‌رمه‌که‌کان) له‌ میسر بۆ پارستنی پاشایه‌که‌ی «خووس» ناو، رۆنرا. میسریه‌کان له‌ سه‌رویه‌ندی «ئامن هتبه‌»ی چواره‌م یا «ئه‌منوفیس»ی چواره‌م، له‌سه‌ده‌ی (١٤) ی پ. ز. نایینی یه‌کته‌په‌رستییان به‌یار داو خودایه‌کیان که‌ به‌ ناوی «ئاتوون» هه‌بوو و تا نه‌و سه‌رده‌مه‌ هینه‌دی بایه‌خ هێ نه‌ده‌دا، به‌ ناوی خودای تاک و ته‌نها به‌یاردا، وه‌لت له‌به‌ر وه‌ی ده‌سه‌لاتی رۆحانیانی ناموون له‌ «ته‌ب» پتر بوو و ده‌ پتی چاکازی و پاکسازی نوێدا ببوو به‌کۆسپ و ته‌گه‌ره، ناچار پیته‌ختی به‌جێ هێشت. له‌ میسری ناوه‌ند، شاری «ئه‌خناتوون»ی به‌ مانای «به‌ستووی په‌هکه‌ی رۆژ» که‌ نیوی «تیل لیل نامارنا» بوو، رۆناو نیوی ناموونی له‌ هه‌موو شوێنی وه‌سری و نه‌و نایینی یه‌کته‌په‌رستییه‌ی قه‌ده‌غان کرد.

به‌م گۆرانه‌کارییه‌ گه‌وره‌یه‌، پادشا جوداوازییه‌که‌ی گه‌وره‌و دره‌خشانی له‌ نیوان فره‌خودایی و یه‌ک خوداییدا هه‌تایه‌ گۆرێ. یه‌که‌م: ده‌سته‌لاتی رۆحانیانی ناموونی تیک شکانه‌. دووه‌م: نایینه‌که‌ی له‌ پاوانی خه‌لکی «ته‌ب» قوتار کرد. سێیه‌م: وای کرد که‌ په‌هه‌تی میسریش بتوانن په‌په‌وه‌ی له‌ نایینی نوێ بکه‌ن. ئیه‌دی رۆژه‌رستی، سه‌ره‌تای ته‌رزی

بیرگردنه‌وی ده‌سته‌جه‌معی و هم‌موانی بوونی نایینی له جیهاندا هتیا به
گۆڤی.

له‌م نایینه‌دا، رۆژ بوو به مه‌زه‌ری حه‌قیقه‌ت و دروشم و نیشانه. به
راستی نه‌وی شا به خودای ده‌زانی ده‌سته‌لاتیکه‌ی توانا نه‌بوو، به‌لکو
چیتیک بوو له جۆری مرۆ خۆی و وه‌کوو وی ده‌سته‌لاته‌که‌ی تا سنووری بوو.
له‌م نایینه‌دا جۆره‌ دۆناودۆنیک هه‌بوو و واسیته و واسیته‌کاری
رۆحانیانی پتووست نه‌بوو. نه‌م شوپشه نایینییه‌ که‌وره‌یه، گۆڤانکاریه‌که‌ی
ناکاری و نه‌خلاقیه‌که‌ی که‌وره‌ی لێ که‌وته‌وه. رۆژ سه‌ره‌له‌به‌ری نه‌ته‌وه‌کانی
سه‌ر زه‌وینی له هه‌زارو ده‌سه‌رۆ، به‌ پرته‌وی تیشکی پیروزی خۆی شاداب
ده‌کردو به‌م جۆره‌ پرته‌وی نێزه‌دی به‌ هه‌موو کون و که‌لێنیکدا هه‌لاو ده‌بووه‌ که
نه‌مه‌ش هه‌مووی له‌ به‌مه‌ی سه‌رشکایه‌تی (اختیار) و غه‌ریزه‌ ناوی
ده‌خواردوه‌وه. تیل نیل نامارناییه‌کان له‌و به‌روایه‌دا بوون که‌ په‌روه‌ردگار زۆری
حه‌ز له‌وه‌یه‌ نه‌فرانده‌ی خۆی نازاد و نه‌وینداری بێ.

نایینی رۆمیانی‌ش هه‌س. نه‌م نایینه‌ ڤه‌گ و ڤه‌شه‌ی ده‌چیته‌وه‌ سه‌ر
ژبانی په‌وه‌ندایه‌تی سه‌رۆ. بۆ خۆی له‌ به‌ه‌تدا کالای هیندو یۆنان و
بیروبه‌روای رۆژه‌لاته‌ که‌ پاشانه‌کتی گۆڤانکاری به‌سه‌ردا هات. نایینی
رۆمیان وه‌ک بلیتی «به‌یژی» بێ نه‌وه‌ایه‌.. مێژووی نییه‌. خودایه‌کانیان
شه‌جه‌ره‌ی نه‌فسانه‌بیان نییه‌.. نزیکه‌ی (٢٤) خودایان هه‌به‌وه‌وه. خولاسه
نه‌و هه‌موو به‌ندو بالۆزه‌یه‌ی هۆمه‌رو هه‌سپوود به‌ بالای خودایانی یۆنانی‌اندا
به‌یون، رۆمیان لێی بێ به‌شن. به‌پیتی بیروبه‌واوه‌ری رۆمیان نه‌روا
ورده‌-ورده‌ ده‌چنه‌ کلێشه‌ی خودایانه‌وه‌. رۆمیان بێ نه‌وه‌ی بێ بزانی که
نه‌مانه‌ هه‌ر یه‌ک خودایه‌که‌ بۆ خۆی، په‌رستوویان. نه‌م نایینه‌ نه‌وه‌ بوو، که
مه‌سیحییه‌ت ڤامالای و داری به‌سه‌ر په‌ردوووه‌یه‌ نه‌هیشته‌، به‌لام تا
نه‌ورۆش ناسه‌واری له‌ کوردستاندا هه‌ر ماوه‌.. (بیروبه‌واوه‌ری رۆم و
رۆمۆلۆس، هه‌روه‌ک نه‌وه‌که‌ی کوورش و نه‌ستیباک، له‌ کورده‌واریدا زۆر
ناشکرایه‌).

بهش به حالی نایینی یونانیان، ده توانم بلیتم بوو به سرچاوه‌ی جوانیی
 گرانابی شاکاری هونەر. میعمار و پدیکه‌رتاشی و نه‌ده‌بیات، مدنتیق
 و فله‌سه‌فه و حیکمت، سرله‌به‌ر قهرزارباری نایینی یونانیان.

زانایانی کورد له‌ بواری فله‌سه‌فه و مدنتیقی یوناندا، وه‌ک هه‌موو زاناو
 فله‌سه‌فه‌کانی نی‌سلام به‌ر کاریگه‌ری فیکری یونانی که‌وتوون. ده‌میان
 له‌ مه‌ششانییه‌ت (به‌ده‌م هاتوچۆوه ده‌مه‌ته‌قن و چه‌قه‌چه‌ق) و نی‌شراقییه‌ت
 و پېواقییه‌ت و مه‌زه‌به‌ی ماتریالیزم و بېن سهره‌تایی و بېن به‌تایی جیهان
 کوتاوه‌و نووسنیان چ به‌ کتیب و نامیلکه‌و شروقه‌و په‌راویز له‌ سهر کتیبی
 عومده‌ی که‌لام و نوسوولی فیه‌ف و ته‌فسیرو لیکدانه‌وه‌ی قورنایی پیرۆز و
 چ به‌ رانانی مه‌درسه‌و مؤلگای زانست و فله‌سه‌فه به‌لاو‌کردنه‌وه زۆر
 به‌رچاون. کاتب چه‌له‌بی له‌ کتیبی که‌شفوززنووندا ده‌فرموئ مه‌لا و
 فه‌قتی کورد نه‌بان له‌ سهر‌وبه‌ندی سولتان محمه‌ددا خوینده‌واری و زانست
 و فله‌سه‌فه به‌لاو‌کردنه‌وه به‌ سهرانسه‌ری ولاتانی رۆژه‌لاتی ناویندا
 ناسه‌واری نه‌ده‌ما. ده‌لتی: «طغره‌ صاتان اولدیله‌». (به‌ر: قاموسی فله‌سه‌فه
 به‌ زمانی عوسمانی) مه‌لاو فه‌قتی کورد له‌دنای نی‌سلامه‌تیدا په‌یامبه‌ری
 رۆشنییری به‌لاو‌کردنه‌وه بوون. سرله‌به‌ری یاساو رتسایه‌کانی ده‌وله‌تی
 کورانی عوسمان، که‌ له‌ خوږایی به‌نیتی سولتان سلیمانی قانونییه‌وه
 له‌قه‌لهم دراون، شیرهی می‌شکی مه‌لایه‌کی کوردی (ابوالسعود العمادی)ی
 شیخ‌ولئسلامی ولاتی رۆم به‌وه... (هارۆلد لامپ/ سولتان سلیمانی
 قانونی).

پتوست به‌وه نا‌کا به‌نده له‌مه‌ر نایینه‌کانی ژاپۆن و هیند و چین و
 شوئنانی له‌ کوردستانه‌وه زۆر دووره‌ده‌ست فره‌ به‌تسم؛ چونکه‌ نه‌گه‌ر
 ههرچییه‌ک له‌و نایینه‌شه‌را دزه‌ی کردبیشه‌ نیتو بیروهر‌وای کورده‌واریه‌وه،
 دیاره‌ زیتیر له‌ رتی فره‌هنگی فارسییه‌وه به‌وه، به‌لام خو‌ده‌بېن به‌رتکتان
 ده‌رباره‌ی نایینه‌کانی نیران زه‌مین، که‌ کورد بو‌ خو‌شی وه‌ک په‌گه‌زتیکی
 نارایی نهم‌ژاد، ده‌ ههر چتیکی له‌و سهرزه‌مینه‌دا رووی دابن هاوبه‌شتیکی

به‌کار برده. کورد نیوی له‌چوار هزار سال له‌مه به به‌روه له به‌ردنوس و تورات و زور به‌لگه‌نامه‌ی گرینگدا، به‌گوتی، لؤلۆ، لؤلۆتی، سیرتی، کیرتی، گۆز، کاردۆ و گورد هاتوو و نه‌ته‌ویه‌کی هه‌ره‌کۆنی رۆژه‌لاتی ناوینه. هیچ گومان له‌وه‌دا نییه که کوردیش چ له پێش هاتی ماده‌کان و هه‌خامه‌نشیه‌کاندا و چ له پاش هاتیان، بیروباوه‌ری له زه‌رده‌شتی کۆنتریان هه‌بووه. به‌ نمونه ناوی "ناسورا" له ناسه‌واره‌کانی "قیدایی" دا هه‌ر ناهوورا نێرانییه‌که‌یه. خولاسه‌ خۆ هه‌ر هیچ نه‌بێ بیروبه‌روای ناراییه‌کان پێش لێکدی جودابوونه‌وه یه‌ک بابته‌ بووه. خۆ به‌ش به‌حالی نایینی زه‌رده‌شتیش نه‌وه کوردستان مۆلگه‌ی یه‌که‌می نایینی زه‌رده‌شتی بووه و نه‌ته‌وه‌ی کورد زۆر به‌ شانازییه‌وه زه‌رده‌شت پێغه‌مبه‌ری به‌ پێغه‌مبه‌ری خۆی زانیوو نایینی زه‌رده‌شتی یه‌که‌که له سه‌رچاوه هه‌ره‌گرینگ و زه‌نگینه‌کانی بیروبه‌روای کوردو خه‌لکانی کوردستان. ناراییه‌کان له‌پاش داگیرکردنی هندستان، فره‌هنگ و رۆشنبیری و شارستانی سیاسی و کۆمه‌له‌کی گه‌وره‌یان له نێران هتایه‌ گۆژی، که پارسه‌نگی نایینگه‌لێکه، براهه‌کانیان له نێران زه‌مین بنیاتیان ناوه و فره‌هنگ و شارستانییه‌تی که نارایانی نێران و کوردستان دایان مه‌زاند، ده‌گه‌ل نه‌وه فره‌هنگ و شارستانییه‌ی براهانیان له هندستان بناخه‌یان لێ دا، جوداوازه، ناراییه‌کانی نێران و کوردستان سن نه‌ته‌وه‌ی گه‌وره‌ بوون. به‌شی رۆژه‌لاتی خۆراسان، پارتیه‌کانی پێک هتیا، به‌شتیکان له کوردستان و نازه‌ریاجان ماده‌کانیان پێک هتیا و به‌شی سیپه‌میان له فارس "پارس" یان پێک هتیا.

نه‌ته‌وه ناراییه‌کان یه‌ک نایینان نه‌بوو. نایینی نێرانییه‌ کۆنه‌کانی پێش زه‌رده‌شت "میه‌ر" یا "میترا" په‌رستی بوو. میترا چاوی رۆژه‌و چاوتیری هه‌موو چتیکی پروی زه‌وین ده‌کاو له هه‌موو شۆنتی ته‌شریفی حازره‌و هه‌زاران چاو و هه‌زاران گوتی هه‌ن. میترا ده‌ره‌ق و به‌دنیه‌دادان و به‌دنه‌دیشان و چه‌په‌ل و په‌یمان شکینان زۆر بێ به‌زو ده‌ره‌ق به‌ پاک

نیهادو چاک نه‌ندیشان و ستایشت کاران فره میهره‌بان و به به‌زه‌ییو
 میتره‌پرستان له نازو نیعمه‌تی زور به‌رخوردان . میترا دوو فریشته‌ی
 هن: "راشوو" و "سهرانووشا" و هم‌میشه گوئی له‌مستی میتران و
 به‌یرسی سزادانن. ده هم‌به‌ری خوداو مه‌له‌کوت، واته: (پروونکی و
 فره‌هی) او تاریکی و چه‌په‌لیدا راوه‌ستان، که له‌ویدا دیوه‌کان
 فره‌مانی‌هوان. به‌وا به‌جمک و دووانه‌یی له تاییه‌مه‌ندییه‌کانی ئیترانی
 نه‌ژادانی دپینه. خو نه‌گهر که‌می بیر له‌مشی و مه‌شیانه (پرواس)
 به‌کینه‌وه، نه‌وه ساده‌گی و ده هم‌مان کاتدا قوولی بی‌ری نه‌و ناراپایانه‌مان
 به‌پروونی بۆ ده‌رده‌که‌وی. نه‌وان به‌روایان به‌ناکامی پاش مهرگ هه‌بوو و له‌و
 به‌روایه‌دا بوون که مرۆی به‌باوه‌ر له‌و دنیا پاداشتی ده‌دریتی و له
 به‌خته‌وه‌ری هه‌تا هه‌تایی به‌رخوردار ده‌ی.

به‌پیتی به‌روای زانیان، ئیترانی نه‌ژادانی دپینی (پیش‌ه‌زهره‌ی
 زهره‌شت) و پرای به‌وا به‌فره‌خودایی، به‌روایان به‌"خودای خودایان" یا
 "نیزه‌دی نیزه‌دان"یش هه‌بووه ده‌نیوان هه‌موو نه‌وانه‌دا، به‌روایان به‌"تاگنی"
 خودای ناو و "تیندرا"، خودای خو‌پسک و شریخه‌و پروسکه، "میترا"
 خودای پروونکی و رۆژ و "اروونه" یا "وژوونه" که نیستاش له‌وژهی
 "ناوه‌ژوو"ی کوردیدا که به‌مانای سه‌رنگون، ده‌مه‌پروو، ده‌مه‌و‌ق‌ل‌ب و
 به‌ره‌و‌ژدا ساوه‌تمه‌وه به‌نسل له (aparun) ی په‌له‌وپرا که‌وتۆته‌وه به
 مانای خودای ناسانه؛ چونکه ناسان وه‌ک ده‌فریکی ده‌مه‌پروو و ناوه‌ژوو
 ده‌چی و هه‌روه‌ها "ناناهیتا" خودای به‌وا و ئیمان، هه‌بووه.

ئیرانی نه‌ژادانی سه‌روبه‌ندی دپین به‌ش به‌حالی "ناو" جوژه‌ پزینکی
 تایه‌تیان بۆ هه‌بووه. ناو نیشانه‌و مه‌زه‌ری "تاگنی" بوو. ناو
 هه‌لایستان که له‌جیاتی پۆحانیانی نه‌و سه‌روبه‌نده‌ بوون، "ته‌ته‌ریانان"
 یا "نازه‌ریانان" یا "ناو‌روانان" (هاو‌کیشی پاسه‌وانان)یان پێ ده‌گوترا.
 ئیترانی نه‌ژادانی دپین به‌روایان به‌دروشمی "پندار نیک، گفتار نیک،
 کردار نیک" (نیهادی چاک، قسه‌ی چاک، کرداری چاک) هه‌بووه زور

پابه‌ندی نهم دروشمه برون و کاریان پین کردووه. له ولاتی نیران زه‌میندا، زۆر په‌یام‌بری دیکه به نیوی زه‌رده‌شت پیغه‌م‌بره‌وه هاتون. زه‌رده‌شت به سانای "ستاره‌ی زهرین" بوو (ادیاره سانای دیکه‌شی زۆر هه‌ن) نه‌وانه بیروباوه‌رو نایینیکی وه‌که نه‌وه‌ی که زه‌رده‌شتی نام‌ی هیتای، هه‌بووه. وه‌لن خه‌لکانی سه‌روبه‌ندی هه‌خامه‌نشییان نهم نیوه‌یان ته‌نی به‌دوا په‌یام‌بر داوه. دیاره نه‌وش هه‌ر له رکی ماده‌کان که نه‌وان پیتیان وا بووه زه‌رده‌شتی دیکه‌ش هه‌بوون، خۆلاسه ویستوویانه بیژن زه‌رده‌شت له‌وانا ده‌ستی پین کردووه. ته‌نانه‌ت ده‌مارکرژی شو‌ئینیستی پان نیرانیزی و هه‌س یه‌ژن زه‌رده‌شت خه‌لکی کوردستان، ورم‌ن نه‌بووه خه‌لکی خۆراسان بووگه و ساسانیه‌کان و نه‌وروپایه‌کان و که‌نیه‌ی فلان به‌و ده‌رده‌یان بردووه...

نه‌وجا کوردستانی باشوور (نیلام) که لورستانه‌که‌ی خۆمانه‌ی بریتی بوو له‌خوزستان و پشتکۆ (زاگرو‌س): ولاتی گۆر (گه‌بر) گۆران، نه‌وانه‌ی نه‌ببون به‌ زه‌رده‌شتی و چیا‌یه‌کانی به‌ختیاری له‌ رۆژاوه‌ ده‌گه‌ل دیج‌له (تیر) و له‌ رۆژه‌لاته‌وه له‌گه‌ل فارس و له‌ باکووره‌وه ده‌گه‌ل بابه‌لستان و نه‌کباتانا (هه‌مه‌دان) و له‌ باشووره‌وه له‌گه‌ل که‌نداوی فارس تا بوشه‌هر، تخوویی وه‌ده‌گه‌را. نیلام به‌ سانای کوردستان و زۆزان هاتووه که کوردستانه‌که‌ی باشووره. نه‌ته‌وه‌ی نیلام خیتی شارستانییه‌تیکه‌ی فره‌ وه‌شکۆ و ده‌به‌ده‌به‌و دره‌خشانی به‌ر له‌ چوار هه‌زار سال بووگه. ناسه‌واری فره‌ی لێ وه‌جه‌ن ماگه. نایینیان فره‌ وه‌ رۆشنی دیار نییه. وه‌لن نه‌وه‌ی که کیشه‌ی له‌سه‌ر نییه وه‌کو سۆمه‌رییان، که نه‌وانیش هه‌ر (وه‌ دوا رای به‌هه‌شتی مامۆستا تاها باقری دۆستم) کوردستانی بوون، باوه‌ریان وا بووگه که نه‌روا له‌ جیتی تاریکستانی لێ‌په‌وار و جه‌نگه‌ل‌ستاندا ده‌ژیتن و نیوی خودا (رب النوع) یان "شووشیناگ" بووه. نیلامیه‌یه‌کان به‌ بۆنه‌ی جیژنان و رۆژانی پیروزیانه‌وه په‌یکه‌ره‌و موجه‌سه‌مه‌ی خۆیان له‌ شاراوه‌که‌کانیان وه‌ده‌ردیتان و پێزیان لێ ده‌نان.

تا نه ورپوش براياني نيزه دی نايينانغان "مهله کی تاووس" له جيتړنه کانياندا
 دهردپتن و پتري لن دهگرن، هدروها تا نه ورپوش له کوردوواريدا ژماره
 "حهوت" زور به سر زارانوه دهگه پي. ته نانهت له تورات و قورناني
 پيرزيشدا که خوداوهند جيهانی له حهوت رڅاندا رڅانوه، نهو حهوت به
 پيرز ده زاندری. له کن نه هلی هق (کاکه یی) و نيتزه نايينانی کوردیش
 خودا جيهانی ده حهوت رڅاندا گوراندوه. بېروباوه پي گوی زه وين له
 سر شاخي گايهک راوستاوه، له بېروباوه پي بهرته کانی نه هلی هقه
 (بر: ته زگه رهی نه علا).. حهوت ته وه قهی ناسمان و حهوت ته وه قهی زه وين
 و حهوت مه قام و حهوت ستاره ی گه رڅک و تاد... تا نيتستاش له
 کورده واريدا هر ماون. ستيرشناسی و رهمل و ئوستورلاب و بهخت
 وه خوښندن و پزیشکی و تاد... نه مانه هه موو بهرماوه ی میهرپرستين له
 کورده واريدا.

پله کانی حهوتينه ی میهرپرستی نه مانه بوون: ۱- قهله رېشکه، سر
 به "عوتاريد"، غاو رهمزی هه و او با. ۲- هاوسر، سر به "زهره" (ناھيد
 يا فليوس) غای ناو. ۳- سرياز، سر به "مهريخ" (بهرام = بارام-
 مارس) غای خاک. ۴- شتر، سر به "موشته ري" هورمز = ژوپيتر" غای
 ناو. ۵- پدیک و قاسیدی رڅ، سر به نه ستيره ی بهيان (هليوس)...؟
 ۶- پارسا، سر به "مانگ" غای....؟ ۷- پيري سؤفی و دهرويش، سر
 به "زوحل" = کيوان = ساتورن....؟ نه مانه تا نه ورپوش به پروای زور له
 کوردان گاريگرن و له دستنیشان کردنی وهرزی کشتوکال و سرماو
 گهرما و باران و به فريارين و جهخت و ناههخت و سهر و ناسهر له کارو
 سهفهرو تاد... دا حيسابيان بو دهگري. له لوړستان، شاری خورم ناھاد
 جتي میهرپرستی بووه تا و تستاکهش ناسه واريک له پايين کتچهرمگ
 (سفید کوه) دا دهخمه يک هس چندين کوله کی لن به جتي ماون و چوار
 ديواره کی هيمان هر ماگه سموده. خدکی لوړستان پتيان و اسه، که
 گلکوی "باباعه بياسی" ی ليتيه و فره جار دييه نیی دهکمن و په رڅ و پاتال و

رېسمانی ږهنگینۍ پټوه هل داواسن. نهم په پړو و رېسمان و کشتهک به قسن و داری شه خسه وه هه لا واسینه له سهراسه ری کوردستاندا تا نهاړی هر باوه. نه سلنه واړهی "تابه ریان ناوه" به فارسی و کوردی به مانای گومزه، گومت هاتووه و گهرما به، گهرماوه، سهردا به، سارداو، میهرابه، که پاشان بووه به "میحرا ب"ی مزگهوت هر له مېرا کهوتوته وه..

له کورده واریدا که قوریانی ده کوژنه وه. ده بی به پټو رېسمینکی تایست بیکوژنه وه. له پېشدا چتی نالاو والای به مله وه ده کړی و تهنانهت کلنیک شه کړی به دهمه وه ددری و همت جار به دوری نه و که سدی که قوریانی بڼ ده کوژتته وه بڼ به لاوه گتړی، وده گتړدری. نهدی واړهی "بالا گهردانی بالا و به لاوه گتړی بالای" له چیرا هاتووه؟ نه و جا پاش که ول کردن، گوشتی گوریبه که له سر چیغینکی خاوین لهت لهت ده کړی و ده به شرتته وه. نابې خاوهن قوریانی خوی له گوشتی بخوا.

تا نه ورؤش "گاوما= گیای هوما= گیای بالندهی پیروژ" که له سهره بېندی میترابه رستیدا شه را بی پیروژیان لن دروست کردوه، له کوردستان چند چلینکی له گوماوی ماسی دین، ماسی پی سهرخوش ده کم و به ناسانی ده بیان گرن. نهم بڼ خوم چندین جارم نه و کاره له چومی رځخانه کردوه ماسی زورشم پی راو کردوه..

کاشیه کان، کوردی گوران= گه بران= لوره کانی پشتکو= به یونانی زاگروس که هر پشتکو ده کاته وه، وهک "زاگافکاس" واته پشت قهوقاز له وه ده چن- هه روک مینورسکی و ماموستای رهوان شادمان توفیق وهی به گ ده فرموی- پېش هاتنی ناریا ییه کان هر هه بوون و خیتی پېشینه کی شارستانینترین رڅگاری خویان بوون. نهم نه ته وه په که هر ده کاته وه نیلامیه کان ده گهل بابلیه کاند تیکهل بوون و به سهریاند تهاو زال بوون و چندین سده فرمانه وای نه و به شهی کوردستان بوون. کاشی خیتی چندین خودا بوون "دیاکه نهف" زانای پروسی به نامن ددلی نه ته وهی کاشی خیتی چندین خودا بوون "کاشو" خودای هوزو وینایی

کاستیان" یشیان هەر هه‌به‌وه. خودایه‌کی دیکه‌یان له باکوور نیتوی ته‌لله کویتانی" بوو. یه‌کتیکی دیکه نیتوی "شبیروو" شووکاموون" خودای ژۆر زه‌وین و پارتیزگاری په‌چه‌له‌کی شاه‌ی بوو. خودایه‌کی دیکه نیتویان "ه‌اره" بوو. "شیخو"، "ساخ" شووریاش، خودای رۆژ بوو. بیروبوای نه‌ته‌وه‌ی کوردی فره که‌ونارای په‌سه‌نی لوړ و که‌لوړ، له لوړستان و که‌لوړستان ناشکرا نمایانه (که‌لوړ) که‌له‌نه‌ه‌ورا = که‌وره نه‌ه‌ورا = که‌وره نه‌ه‌ورامازدا، وه‌ک که‌لگامیش، واته:

نه‌و گیان له‌به‌ره‌ی که به‌خۆی که‌لنکه‌و سه‌ری می‌شن = می‌ش = می‌هر = مه‌ر = می - یه. که به‌راه‌ره‌که‌ی نی‌هر = نی‌ر = نه‌ر = ن. دیاره هەر «نن» یه‌که‌ی زه‌وی به به‌رشت هینه... کاشیه‌گان هونه‌ری خۆیان له ژۆر چناندا په‌نگ پین داوه‌ته‌وه. ناسه‌واره‌کان به رۆشنی شایه‌تیی نه‌وه ده‌من که نه‌م نه‌ته‌وه‌یه تا به‌ژیی به نایینه‌وه پابه‌ند بوون و ژۆریان به‌ر له ناکامی پاش مردن گردۆته‌وه...

به‌ش به حالی بیروبه‌وه‌ی سۆمه‌ر و نه‌کاد، وه‌ک سه‌رچاوه‌یه‌ک به‌ییری کورده‌واری، هەر نه‌ه‌نده‌یه که ناکامی پاش مه‌رگیان له‌کن ژۆر پروون نه‌به‌وه. به‌روایان وا به‌وه مردوو ده به‌رسیتی و تیخوتیدا گوزه‌ران ده‌که‌ن؛ جا له‌به‌ر هه‌ندێ به‌ پارتیزگاری خۆ و مال و مندالیان ژۆر دووعا و نزایان کردوو و هه‌میشه هەر خه‌ریکی قوریانی کوشته‌وه به‌وون و نه‌مه‌ش له کورده‌واری نه‌وړۆدا فره له باوه‌س.

هه‌رجی ماد (ماگ) ه‌اکان، که نه‌ته‌وه‌یه‌کی نارایی نه‌ژان، له کوردستان و نازمه‌رایجان هیتوریون. په‌نگه ژۆر چت له مه‌ر ماده‌کان دهرده‌ست نه‌کراین.

هیرۆدیت ده‌لێ موغه‌کان له گروبه‌کی شه‌شگانه پتیک هاتبوون، وه‌لێ نایینیان چبوو؟ دیار نی‌یه. (که‌چی نه‌وه‌ی ژۆر ناشکرایه نه‌وانیش هەر کۆنتر باوه‌ریان به «زه‌روانییه‌ت» (٤) (پتیش میتیرانییه‌ت) هه‌به‌ووو پاشان نایینی "ناه‌ورامازدا"یان په‌سند کردوو. هیرۆدیت دیسان ده‌لێ: وه‌ک

بیستویه، که ماده‌کان هورمزیه‌رست بوون، (که هر ده‌کاتمه ناهورامازدا
 په‌رستی). هروا ده‌لتن نمو هورمز په‌رستییه موغه‌کان ده‌گهل جادوو‌گه‌ری و
 پروپوچیانداهه‌رهمه کرد. جادوو‌گه‌ری و سیحر هه‌میشه کاری خودایه
 شه‌کاره‌کان بووه؛ چونکه به فهند و فیل و گزی و فزی کار له خورپک
 کردن بووه... رتگی ناته‌بیعی و خوار و خنج و چشم به‌ستی گرتووه...
 هر بویه‌ش، نیسلامه‌تی نه‌ی لئ کردووه... زهرده‌شت که بۆ خوی له هوزی
 ماد بوو وستی نمو نایینه چاکاته‌وه، وده‌لتن موغه‌کان نه‌یان هیتشت...
 له‌بهر هه‌ندی زهرده‌شت تورا و گویا له خوراسان گیرسایه‌وه. نموی پتویسته
 بگوتری، فره رتی ده‌چتنی که کورد سه‌روکاری نه‌ژادیی ده‌گهل ماده‌کاندا
 بووبی و په‌نگه هر له‌بهر خاتری خاترداران زوری لئ وه نه‌کۆلدرایی...
 نه‌من پیم واهه که نه‌ته‌وه‌ی ماد له پیشدا نه‌مپ په‌رست بوون و زوریان
 حه‌ز له په‌وه‌ندایه‌تی و کۆچه‌ری کردووه، نه‌مه‌ش تا شینست - حه‌فتا
 سالتیک له‌مه‌وبه‌ر له‌ناو هوزی گه‌وره‌ی جاف و بلباس و مه‌نگوپ و تاد...
 دا زور ناشکرا بووه. هوزی جاف هه‌میشه خوی به‌ ختوی سه‌رانسه‌ری
 کوردستان ده‌زانی و ملی بۆ هیچ پاشا و شایه‌ک نه‌ده‌داو هه‌میشه له
 گیرمه‌و کیشمه‌ی گه‌رمیان و کورستاندا ده‌گهل نیران و عوسانیدا له شه‌رو
 هه‌رادا بوون و تنانه‌ت حه‌زبان له چاره‌ی گۆزان نه‌ده‌کرد، چونکه په‌وه‌ند
 نه‌بوون؟!

به‌داخه‌وه ئیره نه‌وه‌نده‌ی به‌ په‌روه‌ه نییه زیتری درتژداری له‌سه‌ر بگه‌م...
 به‌ش به‌ حالی هه‌خامه‌نشیان که له‌سه‌ر داروپه‌ردووی ماده‌کان ده‌وله‌تی
 خویان، به‌سه‌رکردایه‌تی کوروشی مه‌زن (به‌ تهمه‌ی هیرۆدیت کورپی
 نه‌ستیاک = نه‌ژده‌هاک) وه‌ه ده‌ده‌که‌ی رۆم و رۆمۆلۆس و نیتدیپی
 به‌سه‌ره‌اتووه و هر نه‌و نه‌ژده‌هاکی - که بابی خۆنه‌تی - کوشتووه؟!
 رۆناوه، له‌مه‌ر نایین و بیروباه‌پیانموه، نه‌وانیش هر زهرده‌شتی، یا
 چتیک می‌ناتی وی بوون، باوه‌ریان به‌ چوار س‌ریش و ناهورامازدا
 هه‌بووه‌و مردوویان ناشتووه و گۆرستان و نارامگای تایبه‌تیا بۆ

پادشایان هه‌بوون. وا به دیار ده‌که‌وئ که لهو سه‌روبه‌نده‌ا نازادی نایینی ده‌په‌ره‌ساندندا به‌وه. کوررش جووه‌کانی، پاش وێران کردنی نورو‌شه‌لایم، پاراستووو و ژۆربانی له‌ کوردستان، له‌ ناوچه‌ی کارداکا (قه‌رده‌اغ) و شوێانی دیکه‌ هه‌واره‌بند کردوون و بیروباوه‌ری جووه‌ودان ژۆر که‌وتوو نه‌ ناو کورده‌واره‌وه. هه‌رچی سه‌روبه‌ندی ساسانیانه، به‌ راستی ژۆر هه‌رهمو تیکه‌ل و پتیکه‌له: هۆیه‌که‌شی نه‌ویه که‌ چه‌ندین نایین و بیروباوه‌ری له‌ سه‌رده‌مه‌دا له‌ باو بوون.

نایینی زه‌رده‌شت، نایینی ره‌سمی ده‌وله‌ت بوو. نایینی (زه‌روان) و کیومه‌رس و فتیش، که‌ پتیشتریش باس کرد، له‌م سه‌روبه‌نده‌دا هه‌بوون. خۆلاره‌ ئه‌م نایانه‌ی پاین له‌و سه‌رده‌مه‌دا هه‌بوون: ۱- موسه‌ویه‌ت ۲- مانه‌ویه‌ت ۳- مه‌زده‌کیه‌ت ۴- بو‌دائییه‌ت.

له‌م سه‌روبه‌نده‌دا به‌ ژۆر خه‌لک به‌ زه‌رده‌شتی کردن به‌ جارێ ته‌شه‌نه‌ی کردبوو. هه‌ر نه‌مه‌ش یه‌کتی بوو له‌هۆیه‌کانی رووخانی ده‌وله‌تی ساسانی، سه‌ره‌رای سیستمی نه‌گریسی چینه‌یه‌تی، کورد له‌و سه‌روبه‌نده‌دا، هه‌تشتا زۆتر له‌ حالی ژبانی ره‌وه‌ندایه‌تی و ناژه‌لوانیدا ده‌ژبان، که‌ عه‌ره‌بی موسولمان هه‌رشیان هه‌تایه‌ سه‌ر مه‌دانین، کوردان به‌رگریان له‌ یه‌زدگوردی سییهم نه‌کرد و هه‌ر زوو به‌ پیری و پتیشوازی ئیسلامه‌وه‌ چوون و ته‌نانه‌ت نه‌وێژکه‌ش ده‌ور و زه‌مان هه‌ر ده‌لتی به‌و ته‌رزه‌ ده‌گوزه‌رئ. کورده‌که‌ مه‌که‌ر هه‌ر چاوه‌روانی نه‌وه‌ بێ، سا به‌شکو ده‌رفه‌تیکێ له‌ جه‌نگه‌ی نازاوه‌و مرخیش مرخیشی نیوان عه‌ره‌ب و عه‌جه‌م و تورکدا بۆ پتیکه‌وئ و خودم‌وختارییه‌ک، (الجیب الامن) پتک، له‌ راخوا پارێزه‌رانیکی لۆ ده‌سه‌به‌رکړئ.

له‌ کورده‌واره‌دا ناسه‌واری نایینی جووه‌ود و فه‌له‌ و مانی و مه‌زده‌کی و بو‌ودائی ژۆر نه‌مایان...

سۆفیه‌تی و ته‌سه‌ووف و ده‌رویشی له‌ بو‌ودائییه‌ت و ئیسمامی عه‌لی- نه‌سته‌غغیره‌وللا- گۆیا کوپری خودایه‌ی نه‌هلی هه‌ق، له‌ مه‌سیحیه‌ت و جه‌ز

به نه‌خش و نیگار و شیعر و نه‌ده‌بیات و جوانی له مانه‌و‌یه‌ت و ناشقه
 نیشتیراکیه‌ت و کۆمۆنیزم هه‌ر ده‌لتی له‌مه‌زده‌کیه‌ت و زۆر به‌ ته‌نگ داگ و
 خالوانه‌وه‌ هاتن له‌یه‌ه‌روودیه‌ته‌وه‌، به‌ دوو‌ری نازانم که‌وته‌نه‌وه‌...

کو‌رد پاش له‌ نایینی نی‌سلام پیتش‌وا‌ز کردنی، ده‌ستی به‌ نو‌تێکردن کرد،
 که‌ چتێکی نامۆ و نا‌ناشنا به‌ نایینی زه‌رده‌شتی نه‌بوو. مه‌لی‌ک‌وش‌وعه‌را،
 به‌هار ده‌لتی زۆریه‌ی نا‌داب و ڕوسووم و ژماره‌ی نو‌تێه‌کان و کاته‌کانی نو‌تێ
 له‌ سه‌روبه‌ندی زه‌رده‌شتیشدا هه‌بوون. ڕۆژوو‌گرتن هه‌بووه‌، چه‌ج کردن، به‌
 مانای چوونه‌ سه‌ر نه‌ز‌رگه‌ و نا‌رام‌گای په‌یران و پیاو چا‌کان هه‌بووه‌، زه‌کات
 و سه‌رفیتره‌ و خه‌یرکردن و به‌زه‌یی به‌ م‌رو‌ی بێ ده‌سه‌لاتدا هاتنه‌وه‌ و پ‌ت‌ز
 ح‌ورمه‌ت له‌ ئافه‌ره‌ت گرتن و خو‌شه‌ویستی مندال و ح‌ز له‌ کارکردن و
 په‌نج‌دان و کشت‌وکا‌ل کردن و ولات نا‌وه‌دان‌کردنه‌وه‌، له‌ کو‌رده‌وا‌ری
 سه‌روبه‌ندی پیتش‌ نی‌سلامدا هه‌ر هه‌بوون، وه‌لتی نه‌مه‌ مانای وا نی‌یه‌ که‌
 نی‌سلام توانی‌ب‌یتی، هه‌رحی بی‌روبا‌وه‌ری کۆنی کو‌رد هه‌س، له‌ بنیچه‌پ‌رای
 هه‌ل ته‌کان‌د‌بن و له‌به‌ر په‌کیانی هه‌له‌ره‌شان‌د‌بن و له‌ناوی بر‌د‌بن... نه‌دی
 نه‌گه‌ر وا نه‌بێ، کو‌و له‌ پاش چه‌ند سالتیک موسو‌لمان بوون، سه‌دان بی‌ر و
 با‌وه‌ری سه‌یروسه‌مه‌ره‌و نۆل و مه‌زه‌بی جو‌را‌وجۆر له‌سه‌ران‌ه‌ری کو‌ردستاندا
 هاتو‌نه‌ته‌ نا‌راوه‌؟! دیاره‌ نه‌و مه‌زه‌ب و نۆله‌ که‌ونا‌رایانه‌ی پیتش‌ نایینی
 نی‌سلامی پی‌رۆز، له‌ ئاکامی به‌جێ نه‌گه‌یان‌د‌نی جه‌وه‌ه‌ری نی‌سلامدا
 سه‌رله‌نو‌تێ به‌ به‌جل و به‌رگ و به‌زه‌ک و دۆزه‌کی جو‌را‌وجۆره‌وه‌ هاتو‌نه‌وه‌
 سه‌رخ‌وان و نه‌وانه‌ به‌ پیتی «کتاب بیان الادیان» (نو‌و: ٤٨٥ مانگی)
 لیتوه‌کو‌لان تن کۆشا‌ون ژماره‌ی نه‌م ده‌سته‌و گرۆیا‌نه‌ به‌ ٧٣ یا ٧٢ ده‌سته
 بگه‌یه‌نن، تا ده‌گه‌ل نه‌و فه‌رمایشته‌ی وه‌پا‌ل په‌یا‌مه‌به‌ر دراوه‌، پ‌را‌وه‌ر پ‌ت‌ک
 که‌وێ.

سه‌یر نه‌ویه‌ که‌ هیندی ده‌سته‌جات ژماره‌ی ده‌سته‌و گرۆیه‌کانی شیعه‌یان
 به‌ ١٥٥ ده‌سته‌و گرۆ گه‌یا‌ند‌وه‌وه‌، به‌لام نه‌وه‌ی که‌ کیشه‌ی له‌سه‌ر نه‌ما‌وه‌
 نه‌مانه‌ ده‌ک‌رتین به‌ چوار ده‌سته‌ی سه‌ره‌کیه‌وه‌: ١- زه‌یدییه‌. ٢-

که یسانییه. ۳- توندرویان (غولات). ۴- دوازه نیمای. له م دهستانه
گړۍ په کی زړو زړه ونه ده. په پتی «کتاب بیان الادیان» نه مانه
په م جوړه پایت:

۱- په پیره وانی فرموده کانی پتغه مېر (د.خ). پتنج دهستن.

۲- خاوه نی عه قتل و بیروړا، په ک دهسته.

۳- موغته زیله، جهوت دهسته.

۴- دهستې په کهمی شیعه، پتنج گړۍ.

۵- دهستې دووهمی شیعه، پتنج گړۍ.

۶- دهستې سیمه می شیعه، په ک گړۍ.

۷- دهستې غالیه، هشت گړۍ.

۸- دهستې چواره می شیعه، دوو گړۍ.

۹- دهستې پتنجه می شیعه، په ک گړۍ.

۱۰- خه وراپچ، پازده گړۍ.

۱۱- موجه بیر، شش گړۍ.

۱۲- موشه بیه، ده گړۍ.

۱۳- سوفیه تی، په ک گړۍ.

۱۴- موره حویه، شش گړۍ.

په پتی «کتاب علل ظهور الفرق و المذاهب الإسلامية..» نه مانه ۱۵
دهستن. هرچی دیکه هن له مانه که وتونه وه. شتخی تووسی په ۳۳
دهستیان له قه لم ددادو دهن په دوو بهشی سره کییه وه: ۱- النواصب.
۲- الروافض. مېه ست له رافزی نهو ۱۸ که سن که له کزبونه وهی
«سه قیغه» دا نیمامه تیی نه بویه کریان ره فر کرده وه گوئیان نیمامه تیی
موسلمانان، مافی بن چندنو چوونی جه زده تی عه لییه و بهس و لایان وایه
که به خلیفه بوونی نه بویه کر له سر پایدی «اهون الشرین» الامر الواقع
سرویه ر نراوه. به لام به لای نه هلی سوونت و جه ماعه توه کاره که به
شورا سرویه ر نراوه هیچ خه و شتکی به سره وه نییه. رافزیه کان ده لیت:

حه زره تی نه بویه کړ تنها به و نه دهی که پاش وه فاتی پتغه مېمر (د.خ.)
 پېشنوژئی موسلمانانی فەر مووه، نابې بېی به خلیفه.. چونکه گویا
 پېشنوژئی چتیکه و پتشه وایی همو موسلمانان چتیکي دیکه به.. به
 پتی نه م بیرو یا وړه بې، نوسوولی حوکمرانی نه له سر کاغزو نه به
 و سیه ت، روون نه کراوه ته وه.. تنها نه وه نه بېی که پتغه مېمر فەر مووه تی؛
 نه و قورنانه له بژ به جی هشتن، نه وه ده ستوری دنیا و قیامه تانه.. جا
 به راستی قورنانش و فەر مووه دکانی پتغه مېمرش هردووک بوون به
 سرچاوه ی یاساو رتسای دوه لته تی نیلامه تی و نه وه بوو، قیاسیش و
 نیجماعیشی هاتنه پال و به پتی مده بهی نه هلی سونه ت و جه ماعه ت،
 نه م چوار سرچاوه گرینگانه تا نیستاش له موعامه لات و عیباداتدا
 کاریان پې ده کړئ. به لام به لای برایانی شیعه ی دوازه نیما میوه، کار به
 نیجته یهاد ده کړئ. مده به ت له نیجته یهاد، واته تاکه سرچاوه یه کی
 باوړ پیکراو، که شه خسی موجه ته هیده. هرچی نیجماعه، واته: هیچ
 فه توایه که به تاکه که سن ناکړئ، به لکو ده بې به شورا، به نه هلی نیجماع
 له مه لاو زانایانی نه هلی خیره، کاره که شه رعیه تی بدرتت.. خو لاسه له
 کن نه هلی سونه ت نه هلی به تی نیجته یهاد، پاش پتغه مېمر و چواریارانی،
 وجودی نه ماوه، نیمه تابعی تابعین.. دیاره لیره دا مه سه له ی نه قل یا
 نه قل، کتیه یان پتر کاری پې ده کړئ؟ نه وه له مده به سونیه کانداه
 روونی ناشکرایه. نیما می نه عه زه م دوا ی قورنان و حه دیس و نیجماع پتر
 به لای نه قل و قیاس و نیسته یحساندا ده له نکتی. نیما می شافعی زتر
 پابه ندی «ظاهیری ده قه» (لا اجتهاد فی مورد النص)، نیما می نه حه دی
 کوړی حه نه یل پاش قورنان له هم مووان زتر به فەر مووه دکانی پتغه مېمر وه
 پابه ند. نیما می مالیک مده به که ی نه ختت فره وانتره، ته نانه ت «المصالح
 المرسله» شی کردووه به سرچاوه ی یاساو رتسا دانان.. نیما می نه عه زه م له
 زندانی مه نسووردا مرد. بژ خوی له شاری کووفه له داییک بیرو، نوسمان
 یا لوقمان ثابت کوړی زووتی بوو. بابی خه لکی شاری کابول یا تیرمز

بوو. به خزمهت نیمامی علی گه یشتووه و زوری دووعای خیر بۆ کوړه کانی
 کردووه. نیمام نه حمده کوړی هغه بل له دژی نهوه بوو که وهک موخته زیله
 دهیان گوت، بلتی قورنان مه خلوقه. مه نسوونی عه باسی ده گهل رای
 موخته زیله کاندایو. ده زندانی هاروشت. موخته سیم داوای لڼی کرد له
 رای خزی پمړیوان بیتوه، بیتووده بوو، ناخریه کدی فره رمانی دا دارکاری
 بکه، هینده یان لڼی دا، چوارجار بوورایه وه.. هر ده یگوت، نه خیر قورنان
 کهلامی خودایه و مه خلوق نییه. پاشان به نووکه شیر لهشیان کون- کون
 کرد، ههستی به نازار نه ده کرد. له ۲۴۱ ک. دا نم دنیای پر له نه حمه ق و
 دیکتاتورو له خودانه ترسانه ی به جی هیشت؟! هرچی نیمامی شافعییه،
 که به «ناصر المحدث» و «مجدد القرن الثالث» نامییه، نوری محمده
 کوړی نیدریس کوړی عه بیاس کوړی عوسمان کوړی شافیع کوړی سائب
 کوړی عوبید کوړی عه بد یه زید کوړی هاشیم کوړی عه بدو لموته لیبه و به
 نه به عه بدو للا نامییه. خاقانی ده لڼی:

اولگ شب بوخنه در گذشت

شافعی آخر شب از مادر زاد

نیمامی شافعی ۱۱۳ کتبی له فیه و تفسیر و نوسول و نه ده بیاتدا
 نووسیوه. فیتیان ناوی له یارانی مالیکي کوړی نه نه س ده گهلیدا که و ته
 گفتوگو و ده مه ته قتی زانسته وه، نیمامی شافعی به زانندی، کابرا
 جنتیوکی زوری دایڼ. والی میسر که بهم سه رپوره کدی زانی، فره رمانی
 دا، فیتیان دارکاری بکه، به لام ده سته یه ک له چه توکیشانی هاورپریانی
 فیتیان، چوونه نیو کوړی ده رزگوته وهی نیمامی شافعییه وه، تیروپریان
 لڼی دا، هه موو لهشیان شکاند، تا گه پشته مالوه، له تاوان پوځی پاکي
 بۆ ناسمان فره و نه ویش نم دنیایه ی بۆ چه توکیش و پیاوکوړو له
 خودانه ترسان به جی هیشت. (۲۰۴ ک.).

بهش به حالی سوننهت و جماعت وهک خاوهنی (دبستان المذاهب)
 ده لڼی، ده جت له مه زه بی نه هلی سوننهت و جماعتدا به سوننهت

(واجب؟!): ده زاندرئ: ۱- به خواهن فهزل و نهرده و زانینی نه بویه کړ و عومر (د). ۲- خوش وستی هه ردو زواي پتغه مېر، عوسان و عدلی (د). ۳- رتزل هه ردو رووگه، به یتوله قدیس و مه ککه، گرتن. ۴- پاش ده ستویشو شون، پتلاو مه سح کردن. ۵- خو له شایه تی و قه زاوه تی نه م دوو چته پاراستن: نه لینی: «فلانه کس به راستی به هه شتییه، یان دوزه خیه». ۶- نویتزل له دووی دوو به رنویتزه نه کردن: واته به کتیکیان صالح و نه وی دییان فاسق. (بهم پتیه هه دیسی «صلوا خلف کل بر و فاجر» ده بی راست نه بی... ۷- باوه به وه که وتارو رهفتاری چاک و خرابی مرز له خوداوه نده ویه. ۸- نویتزل له سر ته رمی بی گوناوه و گوناوه کار. ۹- نویتزل کردن و زه کات دان. ۱۰- گوئی پایلی سولتان و و پتشه و، چ زوردار چ دادوهر و عادل.

دسته گانی شیعه:

(۱) شیعه بهو که سانه کوتراوه که پاش شهید بوونی نیامی عدلی (د.خ)، حمزه تهی علییان له هه موو موسلمانان له بهر تر زانیوه به یعه تیان پی کردووه به وفاداری ماونه وه پاش وی به یعه تیان به نیام حه سن و پاش وی به نیام حوسه یی شهید کردووه.

پاش شهید بوونی نیام حوسه یی، شیعه بهوایان هاته سر نه وه که نیامه ت ده بی له نیوان کورانی نه و دوو نیامه دا به راویتزل کردن بی و ده بی بز نه م مافه شورش بکه ن و کت شورش کرد، نه و یان شایسته ی نیامه ت به م ده ستیه (زه یدییه) ده گوترئ.

جا له م ده ستیه چه ندین گرؤ که وتنه وه. به پتی (کتاب بیان الادیان) پینج ده ستن. نامیش نیان جارو و دییه. نه م ده ستیه له و باوه رده ا بوون که پتغه مېر به «و سف» نه ک به «ره سم» به خلیفه هه لېژارد راوه له بهر وه ی موسلمان به یعه تی به کتیکي دیکه یان کرد، تووشی گومرایی و کوفر بوون. نه م ده ستیه، پاش نیامه تی (زه ید کورئ عدلی کورئ حوسه یی) کوتیان نیامه ت نی (محمد د کورئ حه سن کورئ حوسه یی). ته نانه ت

هتندیکیان لهو پروایه دا بوون که نه مردووو زیندوو دهیته وه. شیعه ی دوازه نیمامی دامه زرتنی نهم دهسته یه که نه بولجاروود، (سه رحوب= شیتان)، به مه لعوون ده زانی.. هتندیک گوتیان، نه خیر نیمامت نی محمه د کوری حنه فیه یه و نه مرو نامری و له بهر وهی که نه مردوو، نیمامت نی کهس نییه. به مانه که یسانیه گوتراوه. هتندی لایان وابوو له کتوی «په زوا» نیوان مه ککه و مه دینه له چاو ون بووه. دهستی که پرووییه لهم دهستی که یسانیه یه جودا بوونه ته وه و یارانی نه بو به کره کویره و لایان وا بووه، کوری حنه فیه زیندووو چاوه نوری سه ره لدانی ده کهن.

دهستی حه ربیه له په پروهانی عه بدوللای کوری عه مری کیندی بوو که باوهریان به دوناودون (تناسخ) هه بووو دهیان گوت رۆحی خوداوند چۆته لهشی په یامبه ره وه و رۆحی نه و چۆته لهشی نیمامی عدلی و تاد... تا دهگاته فرزند ی نه بوهاشم و له نه بوهاشمه وه بۆ لهشی عه بدوللای کوری حه رب. هه رچی دهستی حارثیه یه، نه وه یارانی عه بدوللای کوری حارثی مه دانین و پروایان به نیمامه تی عه بدوللای کوری محمه د حنه فیه و عه بدوللای موعاوییه کوری عه بدوللا کوری جه عه فر کوری نه بوتالیب، هه یه. دهستی هاشمیه، گرۆیه که یسانیه و له یارانی نه بو هاشمین. دهستی به یانیه له یارانی به یانی کوری سه معانی مه هدین. نه مانه لهو پروایه دا بوون که نه بوهاشم (به یان) ی له لایه ن خوداوه نده وه به ناوی په یامبه ره وه ناردووو نایه تی «هذا بیان للناس» ی به شایه تی نهم لافه ده یته نایه وه. نهم دهسته یه، وه که لییان ده گتیه نه وه، باوهریان له قیامه تدا به خودا دیتن هه بووه. گتیا به یان پاش مهرگی نه بوهاشم داوی پیغه مه رایه تی کردوو. دهستی ره زامیه په پروهانی پیوا ی بوون، نوری ره زام بووه له دهستی که یسانیه جیا بو ته وه. نهم دهسته یه باوهریان به ویسایه ت و دوناودون هه س. باوهریان وایه رۆحی خودا چۆته لهشی نه بو موسلیمه وه و دنا کوو به سه ر کورانی نومه ییه دا زال ده بوو. (نه بو موسلیم، به قسه ی نه بو دلامه کورده و له دیره شیعه تکیدا به «آباؤک

الکورد»ی نیتوهیتناوه.. نهمن نهمه به دوور نازانم، چونکه ههر وهک شههرستانی دهلی نهم دهسته به باوهریان به نهمیری نه بوموسلیسی (کورد) هه بهوه به پهیرهوانی بابهکی خوهرم دین! زانیوه! عه بدوللا بابهکی کورد، وهرزتری جاویدان بوو (۲۰۱ - ۲۲۲ک) له نهرده ویتل له دژی حوکومه تی مهنمون سهری هه لدا، نهوهی نهو بهوی کرد، با به دهواری شری نه کرد، به لام به داخوه به دهستی خه یزه (حه یه دهه) کوری کاووس (نه فشین، تورکی مله پوری (به پیتی قسه ی ضیاء بنیاد و ف (۸-۹ عصرلدا آفریایجان) به نامه ردانه ترین شیوه کوژرا، به لام تا لهت و په تیان کرد ههر جیتیوی به موخته سیم دا....

دهسته ی راوهندییه، نه مانه پهیرهوانی محمه مد کوری عه لی کوری عه بهاس بوون و به ناوی شیعه ی بهری هه بهاس یا رهوندانن (راوهندییه) نامیتن. هیتدیکیان مهنسووری عه بهاسیی دووه میان به خودا زانی و بهروایان به دوناودۆن هه به. مهنسوور زۆری لی له زیندان هاویشتن. بۆ هاویتیانی خو له زیندان رزگار کردن، فیتدیکیان دیته وه.. تابووتیکیان وه سه ر شانی خو دانا و کاوی له زیندان نزیک که وتنه وه دهرو دهروازه یان شکاندو یارانی خۆیانیان وه ده رنان. هیتده ی نه ما، مهنسووری تیدا به جتی.. نهمن پتیم وایه نهم دهسته ی «راوهندییه» به وتری وهش که زۆری له سه ر گوتراوه، به به نه چه که کورد بوون و خه لکی کۆنه شارۆکه ی لای مووسل بوون که گۆیا راوهندی کوری نه کبه ر کوری بهیواسب نه ژده هاگ- زوحاک رۆی ناوه. (معجم البلدان/ لغت نامه، دهخدا). ناوه که له «رهوند» کۆچه ره وه ها تووه ناویکی له باوی کوردی بهووه. «رهواندزه» کهش ههر له و «رهوند» وه که وتۆته وه. دز: واته قه لا، دژ: دژدار: قه لاچی... که عاره ب - دوايان وری - ها توون، لایان و ابووه ناوه که ی (دز = دژ)، ههر به کسه ر - نای بۆ ناو گۆرینی ولاتی خه لک چه ند خیران! - گوتوویانه «قه لهه دزه».

رهنگه بهیسی، نه ری نهم کا به رایه بۆچی به م نۆل و مه زه به نه وه سه ری خۆی

نیشاندووه؟ کورد لهم به زمانه‌ی چی؟! له وه لامدا ده‌لیم: که‌سی بابی،
 باسه که‌مان باسی سه‌رچاوه‌کانی بیروباوه‌ری کورده‌واریه. له‌بهر نه‌وه‌ی
 کورد له هه‌موو نه‌ته‌وه‌کانی ده‌روبه‌ری خۆی سه‌ره‌تایسته‌ر بووه، ده‌بینی
 هه‌میشه، کالا به‌قه‌د بالا، هه‌ر خه‌ریکی بیروباوه‌ری سه‌ره‌تایانه‌تر بووه..
 واته نه‌یتوانیوه خۆی له‌ره‌گ و‌ریشه‌ی زۆر که‌ونارای تۆل و‌نایینه
 نه‌رواحیه‌کان، له‌فتیششیه‌ت، له‌نانیمیزم و‌تاد.. پرزگار بکا،
 تانیستاش وه‌کو سه‌به‌ری له‌دویتی و‌لئی جودا نایته‌وه، نه‌پۆ له‌کوردو
 ئی وه‌کو کورد زه‌تر کتی باوه‌ری به‌(دۆناودۆن) ماوه؟ کتی باوه‌ری به
 خۆرگیران، به‌مانگ گیران به‌ده‌ست (دیه‌زمه) ماوه و‌ته‌که‌ی بۆ لێ
 ده‌دا؟ کتی به‌روای به‌وه‌ ماوه‌ گۆی زه‌وین له‌سه‌ر شاخی گایه‌ک وه‌ستاره؟
 کورد له‌هه‌زاردا چه‌ند که‌سی ده‌زانی باران چۆن ده‌باری؟ به‌ومه‌له‌رزه‌ بۆ
 رووده‌دا؟ چوار وه‌رزه‌ی سال چۆن روو ده‌دا؟

شه‌وو رۆژ چۆن دێن و‌ده‌رۆن؟ هه‌زاران چۆن و‌چۆنی کورێ چۆنی
 دیکه.... چۆن ده‌بن به‌خزمی خه‌زووری سه‌پانی شێخی؟! له‌کوردی
 هه‌شتا ناوه‌زی ره‌وند و‌وه‌کوو ئی وی به‌ولاوه، کتی به‌روای به‌خودا‌بوونی
 مرۆ هه‌یه؟ باوه‌ر به‌خودا‌بوونی مه‌هدی، به‌خودا‌بوونی نه‌بو موسلیم، به
 خودا‌بوونی ئیسمای عه‌لی و‌تاد.. له‌مه‌شکی ئی وه‌کو کورده‌دا مه‌گه‌ر
 ما‌بی؟ ته‌نانه‌ت خۆ به‌را‌بردووه‌وه‌ شه‌ته‌کدان- هه‌رچه‌ند بۆ نه‌ته‌وه‌ی کورد
 نه‌پۆر پێویسته‌ش بێ - دیسان یادکردنه‌وه‌ی به‌شیکێ زگم‌اکێ
 فیتیشیه‌ت و‌نانیمیزم و‌تۆته‌میزمه، که‌له‌مه‌ژووی مرۆ جودا‌ناکرته‌وه..
 نه‌پۆر له‌ئه‌وروپاش یادی سه‌روبه‌نده‌هه‌ر کۆنه‌کانی مرۆ ده‌کرته‌وه، به‌لام
 نه‌ک به‌هه‌وا بێ کردنیا‌نه‌وه‌ ده‌ژێر کاریگه‌ری‌دا ژبان به‌سه‌ربردن، به‌ل‌کو
 ته‌نێ بۆ را‌به‌اردن و‌بیسره‌وه‌ری بۆ بیسره‌وه‌ری.. که‌سه‌لێن، ده‌بین
 که‌له‌پووره‌که‌مان کۆکه‌ینه‌وه، نابێ له‌بهر نه‌وه‌ بێ که‌بیه‌رستین، نابێ له‌بهر
 نه‌وه‌ بێ که‌نه‌و که‌له‌پووره‌ له‌هه‌موو چتیکێ نو‌تباو به‌چاتر له‌قه‌لم به‌دین،
 نابێ به‌ناوی ره‌سه‌نایه‌تی پاراستنه‌وه، بێ وه‌ی به‌خۆمان بزانی، تووشی

سه له فییه ت بیین... ناشینی له بهر چاوی کالی مۆدیرنیزمی نهزم نهکراو و له سهر مه عیده قورس و له شان گران، شق له که له پووریش هه له بدهین و به جاری قتی کهین. که له پوور با پرو پووج و هه رزه و نهفسانه و و پتهش بئ، زێوه ری و نارایشتی هونه ری نه تهویه، بهزهک و دۆزهکی کوردایه تییه، نارایشت و سووراو و سپیاوی روخساری نه ده بیانی کورده وارییه... به کورتی و کرمانجی، نابئ وهک ده لێن، خۆمان له ههردوو دینه که به کهین... (ابن الراوندی) نه حهده کوری په حیا کوری نیسحاق، نه بولحه سهن، به ابن الراوندن نامن، له زانایانی زه برده ست که لام بوو. به گوته ی مه سهوودی ۱۱۴ بهرگ کته بی هه بووه. هیندی به زه ندیقیا نیتوهیتاوه و شیعی «کم عالم عالم آعیت هذاهبه» و تادیان وه پال وی داوه...
 نه من له سهر نه وه سوورم که له بهر نه وهی کورد له هه مو نه ته وه کانی بهر شالای عه ره ب کهوته و سه مه دیده تر بووه، له هه مو نه ته وه گان نا زیت بهووه له هه ر لایه ک شهیه ک نا ره زایی و نا زادی هه لی کهرد بئ، پتی شیه ته و بووه به کهول سووری پیش له شکری و پیشه نگایه تی خۆی نواندوه. کوردی له فه ره مانه وای به ناوی مو سله مانه تییه وه هوکمران زۆر تووره و در دۆنگ، ده هه مو شه ریکی دژی ده سه لاتی عه ره ب و عه جم و تورک و تاد... دا، به در ژای میژوو، نه گه ر پیشه نگ نه بو بئ، هاو به شیکی به کار بووه... بهر ژ له کون و که لێن میژووی شو شه کانی سه رو به ندی کو رانی هه پاس به گه ر ئ، هه ر کورده و له دژمن را ده ست و له نه یاران هه له ده کا... نه ور ژ له کورده واری به و لاوه له ناو نه ته وه کانی ده رو در او سی دا کته به نه ته وه به وای به دژ ناو دژن ماوه ۱۲ کته به به وای به مه له ک تا ووس ماوه ۱۲ نه م بهیرو با وه رانه، هه ر یه که شه قل و مژرکی سیاسیانه ی خۆی پته ویه و نا ی دی ژ لوجیه تی «له پشت کته به په رده وه خۆ له دژ منی دا گیر کهر قوتار کردن» ی به را شکاوی پته و دیاره...

دهسته گانی زه بیده:

۱- جاروودیه.

۲- ید عقوویه.

۳- سلیمانیه.

۴- صالحیه.

۵- به تریه.

۶- قاسمیه.

۷- حه سه نیه.

۸- ذوکه یرییه.

۹- خه شه بییه.

۱۰- نه بر دقیه.

۱۱- نیدر سییه.

۱۲- خه له فییه.

۱۳- سه باحیه.

۱۴- عیجلییه.

دسته گانی ئه سماعیلییه:

۱- خه ططابییه.

۲- موباره کییه.

۳- سه مطییه.

۴- ناصریه.

۵- سه باحیه.

۶- مرسته عله ویه.

۷- ناغا خانیه.

دسته گانی خه وارنج:

۱- مه حکه مه ی یه که م.

- ۲- نه زاریقه.
 - ۳- نه جه دات.
 - ۴- عاذریه.
 - ۵- صوفریه.
 - ۶- عه جاریده.
 - ۷- نیباضیه.
 - ۸- نه عالیبییه.
 - ۹- شوعه یییه.
 - ۱۰- مه یوونییه.
 - ۱۱- خه له فییه.
 - ۱۲- مه علوومییه.
 - ۱۳- سه لتیه.
 - ۱۴- موچه کمیزه.
 - ۱۵- مه عبه دییه.
 - ۱۶- نه خه سییه.
 - ۱۷- شه بیانیه.
 - ۱۸- رشیدییه.
 - ۱۹- کرامیه.
 - ۲۰- زیادییه.
 - ۲۱- حه فصیه.
 - ۲۲- په زیدییه.
 - ۲۳- حارثیه.
 - ۲۴- به ده سییه.
 - ۲۵- شه مراخییه.
- نه هلی که لام، موخته زله
په پنج نه سله کان:

- ۱- به کایه تیی خوداوهند له زات و سیفاتی نافه‌ریدگار و کرداره‌کانیدا.
- ۲- خوداوهند دادوه‌رو هه‌زی له زولم و فساد نییه.
- ۳- به‌لێن به پاداشتی چاکه و گه‌فه له خراپکار به سزادانی بێ به‌زه.
- ۴- مه‌نزلی نیتوان دوو مه‌نزلان: گونا‌هکاری گونا‌هی گه‌وره نه نیماندارو نه دوو پرووه.
- ۵- فەرمان به چاکه و نه له خراپه.
- نهم نسلاته هه‌مووی به نه‌قل و مه‌نتیق پاساو ده‌درتین و لێک ده‌درتیهوه.

جا ده‌سته‌کانیان نه‌مانه‌ی پایتن:

- ۱- هه‌سه‌نییه. ۲- اصلیه. ۳- نه‌ظ‌ظامیه. ۴- به‌شیره.
- ۵- که‌عبیه. ۶- هیشامیه. ۷- جوبانییه. ۸- جاحیظیه. ۹-
- موعه‌مه‌ریه. ۱۰- خه‌بیاطیه. ۱۱- مرداریه. ۱۲- شه‌مامیه. ۱۳-
- خابیظیه. ۱۴- هاشمیه. ۱۵- حیماریه. ۱۶- نیکافییه. ۱۷-
- نەسواریه. ۱۸- جه‌غه‌ریه. ۱۹- صالحیه. ۲۰- مه‌رییه. ۲۱-
- عه‌مه‌ریه.

فهرگی که‌لامی:

- ۱- نه‌شه‌ریه‌ت.
- ا- نیلاهیات..
- خودا هه‌یه، یه‌کتایه، قه‌دیمه، جه‌وه‌هر نییه، جیسم نییه، عه‌ره‌ز نییه، جیهه‌ت و مه‌کانی نییه، له‌وانه‌یه بد‌ریترئ، باقی و نه‌به‌دییه.
- (لیس کمله شیء).
- ب- سیفاتی خوداوه‌ند:
- سه‌ره‌به‌ری نه‌و سیفاتانه‌ی له‌ قورنانی پیرۆزدا به‌گوتراون عه‌ینی و که‌لامی قه‌دیمه، عیلمی نه‌زه‌لی و نه‌به‌دییه.
- ج- کرداره‌کانی خوداوه‌ند: خوداوه‌ند جیهان نافه‌رینی هه‌موو کرداره‌کانی

بهنده‌گانی خوځه‌تی، بنده‌کرداری نی خوځی نییه، هرچییه‌کی بکا، به خواځستی وی نییه، خودا نیراده‌ی لسه‌ری نه‌بی ناکرتن، گوراندن و داهیتانی خودا له‌رووی به‌خششه‌وه‌یه، به‌لای خوداوه‌هیچ به‌زور به‌سه‌ر بنده‌دا ناسه‌پتندری و هیچ چتی لسه‌ر خوداوه‌ند واجیب نییه.

فیرگی که‌لامی ماتوریدییه

بهره‌وای ماتوریدییه:

- ۱- جوانی و دزوی چت‌هایه‌کن به‌نه‌قل لیک درینه‌وه.
- ۲- خوداوه‌ند هرگیز نه‌رک به‌زور به‌ملی بنده‌ی خودا ناسه‌پتنن (لا یکلف الله نفساً إلا وسعها).
- ۳- مرۆ له‌گوفتارو کرداری خودا نازاد و سه‌ریسته. به‌لام له‌کن نه‌شعریه سه‌ریستی ته‌وای نییه.
- ۴- کرداره‌گانی خوداوه‌ند له‌پیتناوی به‌رژه‌وه‌نده‌گانی مرۆدایه.
- ۵- به‌راو نیمان زیاد و که‌م نا‌کا.
- ۶- په‌شیمان بوونه‌وه و تویه له‌کاری خراب، هه‌میشه‌قوبول ده‌کری. (نه‌مه‌ددان به‌گونا‌هی خودا نانی مه‌سیحیمان له‌کن که‌شیشیک، به‌بهر دینیته‌وه).
- ۷- خوداوه‌ند مه‌حاله‌زالم‌بی. نه‌م نه‌سه‌له‌هر به‌ته‌واوه‌تی به‌پتجه‌وانه‌ی نه‌شعریه‌وه‌یه.
- ده‌سته‌گانی نه‌وانه‌ی خوداوه‌ند به‌چتی به‌رجه‌سته‌ی ماددی به‌یر لڼ ده‌که‌نه‌وه و به‌چتی ماددی ده‌شپه‌تین:
- ۱- هشامییه. ۲- موغیرییه. ۳- یوونیسییه. ۴- نوعمانییه.
- ۵- مونهالییه. ۶- ته‌میمیه و تاد..
- ده‌سته‌گانی که‌لامی دژاودۆن و حولول- غولات (توندرۆ):
- ۱- به‌یانیه. ۲- حانطیه. ۳- حیمارییه. ۴- طارییه.
- به‌نام‌ترینان نه‌مانه‌ن:
- ۱- جیلمانییه. ۲- به‌یانیه. ۳- جه‌ناحیه. ۴- خه‌ططایییه.

۵- مرغریه. ۶- مه‌نصوریه. ۷- عدلیانییه. ۸- غورابییه. ۹- نه‌زده‌ریه. ۱۰- نوصه‌یرییه.

گرویه‌کانی نوصه‌یرییه:

۱- حیده‌ریه. ب- شمالییه. ج- کلاوزیه. د- غدییه.
۱۱- کدیالییه. ۱۲- نومه‌یرییه. ۱۳- غدمامییه. ۱۴- موعه‌مه‌ریه.
۱۵- طیارییه. ۱۶- لاییه. ۱۷- هیلالییه. ۱۸- موقه‌ننه‌عییه. ۱۹- طامییه. ۲۰- شه‌له‌غانییه.

ده‌سته‌کانی غولات (توندرو):

۱- نه‌هلی حق. ۲- به‌کثاشیه. ۳- نیپراهیمییه. ۴- نی‌تشنه‌ینییه.
۵- نه‌حه‌دییه. ۶- نه‌زده‌ریه. ۷- نه‌زلییه. ۸- نیلحاقییه. ۹- یارانی
زه‌یغ (له‌پئ دهرچوان) ۱۰- یارانی که‌یسا. ۱۱- نامیرییه. ۱۲- نه‌نازله. ۱۳- به‌هه‌نه‌نییه. ۱۴- تفویضییه. ۱۵- جه‌به‌لییه. ۱۶- جه‌عفه‌ریه. ۱۷- حیلمانییه. ۱۸- خه‌صیبییه. ۱۹- صوره‌یغیه. ۲۰- شه‌به‌ک. ۲۱- عومه‌ریه. ۲۲- غالییه. ۲۳- قوته‌پییه. ۲۴- قزل‌باش.
۲۵- کاکانییه. ۲۶- موشه‌عشه‌عییه. ۲۷- نوصه‌یرییه. ۲۸- خوره‌مییه. ۲۹- هازارییه. ۳۰- سنباذیه. ۳۱- نه‌بو موشه‌یله‌مییه.

فیرقه‌ی بابییه و به‌هانییه. فیرقه‌ی نه‌حه‌دییه. فیرقه‌ی وه‌ههابییه.
نهم ده‌سته و گرویه‌یانه ده‌کری به‌ش به‌حالی کورد نه‌وه بلتین که‌ لیتیان‌نه‌وه
که‌م تا زور، به‌ دوور نه‌بوون و ره‌نگه‌ پیار له‌ ناخی بیروباوه‌ری کوردان به‌
وردتر به‌گه‌پئ هه‌واخوازو په‌یره‌وانیان تا نه‌ورۆکه‌ش وه‌چنگ به‌کون.

خۆ مه‌زه‌ه‌بی حولول (دۆناو دۆن= ته‌ناسوخ) له‌کن نه‌هلی حق زور
ناشکرایه. مه‌زه‌ه‌بی شیعه‌ی دوازه‌ نیسامی یا ره‌نگه‌ ئی دیش له‌نیو
کورد هه‌واریدا، به‌ تایبته‌ له‌ لورستان و که‌له‌ورستان و خۆراساندا به‌رچاو
به‌کون و دیاره‌ له‌دیرسیم و ماکو و کوردانی باشوری سوورباش به‌رچاو
ده‌که‌ون. گوندیک لای عفرین هه‌یه کورده‌که‌ی عه‌له‌وین.. ده‌سته‌ی هه‌قه
بێ گومان سه‌روکارێکیان ده‌گه‌ڵ به‌هانوللا، محمه‌د عه‌لی شیرازدا

هه‌بووه. (دیاره له بهشی دووهمی نهم نووسینه‌دا، باسی یه‌که به یه‌که‌ی نهم نۆل و مه‌زه‌بانه‌تان هه‌مموو بۆ ده‌که‌م، به‌ش به‌حالی ته‌سه‌ووف، نه‌وه هه‌تند زۆرن هه‌ر له ژماره نایهن:

به‌پراستی نه‌گه‌ر لکه زۆرو زه‌وه‌نده‌کانی هه‌ریه‌ک لهم ته‌ریقه‌تانه ورد‌که‌ینه‌وه، نه‌وه په‌نگه به په‌نجای لایه‌یه‌ی دیکه‌ لێ نه‌به‌وه. نه‌ورۆ نه‌وه‌ی زۆر نا‌شکرایه له کورده‌ستاندا ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌بن‌دیه به هه‌مموو لکه‌کانیه‌وه و ته‌ریقه‌تی قادریه له هه‌ممووان به‌رچاوترن. هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر هه‌قه‌کانیش به ته‌ریقه‌ت بزانی، نه‌وه نه‌وانیش، هه‌ر چه‌نده زۆر نین، له کورده‌ستاندا هه‌ن. بۆ زنده زانیاری به‌رگی دووه‌می کتێبه‌که‌ی ئیسماعیل بیتشکچی، ته‌رجه‌مه‌ی شوکور موسته‌فا به‌نیوی (نظام الاناضول الشرقيه) به‌خوتیه‌وه زۆتری درژ‌داد‌پ‌ی تیدا کراوه.

نه‌وجا به‌نده ده‌مه‌وێ نه‌وه‌تان عه‌رز‌ی خزمه‌ت که‌م که من ته‌نێ سه‌رده‌می دێرنم بۆ باس کردوون، سه‌رده‌می به‌ کۆمه‌لی گه‌وره- گه‌وره‌ی ژبانی مرۆ و سه‌روبه‌ندی نوێم بۆ خستونه پاش ده‌رفه‌تیک‌ی دیکه‌.

دیاره له سه‌روبه‌ندی دووه‌مدا یه‌که- یه‌که، باسی نایینی زه‌رده‌شتی و مووسه‌ویه‌ت و عیسه‌ویه‌ت و ئیسلام و سۆفی‌گه‌رتان، له نیگای نه‌مانه‌ی پایینه‌وه بۆ ده‌که‌م:

۱- نهم نایینه‌ن چۆن سه‌ر له‌به‌ر ناو له سه‌رچاوه‌ کۆنه‌کانی سه‌روبه‌ندی دێرن ده‌خۆنه‌وه؟

۲- نهم چوار نایینه له چیدا یه‌ک ده‌گرنه‌وه و له چیدا جودا ده‌بنه‌وه؟

۱- خودا به‌ لای نهم نایینه‌نه‌وه. ب- جیهان دروست بوون له نیگای نهم نایینه‌نه‌وه. ج- چیرۆکی باوکه‌ نایه‌م دروست کران له نیگای نهم نایینه‌نه‌وه د- جه‌مه‌ته‌م و به‌هه‌شت له نیگای نه‌مانه‌وه. و- رۆژی قیامه‌ت و نه‌و دنیا له دیدی نه‌مانه‌وه. ز- نوێژ و مه‌رجه‌کانی نوێژ به‌لای نه‌مانه‌وه. و- رۆژی قیامه‌ت و نه‌و دنیا له دیدی نه‌مانه‌وه. ز- نوێژ و مه‌رجه‌کانی نوێژ به‌لای نه‌مانه‌وه. ح- قیبله. ط- دووعا. ی- تۆبه. ک- سیاسه‌ت. ل-

نابووری. م- کۆمهڵ. ن- یاسا. فهرهنگ و پۆشنیری. س- هونهر.
دواپۆژ.

ئینجا بیروباوه‌ری کورد، به پیتی هه‌ریه‌ک له‌م خالانه و نموونه له‌ناو
کۆمه‌لی کورده‌واریدا، له‌ کۆن و نوێه.

بۆ سه‌رده‌می نوێش، له‌به‌ر پۆشناییی نهم خالانه‌ی پایین، باسی
بیروباوه‌ری کورده‌واری ده‌که‌م:

۱- گۆتاوه‌رۆی فه‌لسه‌فه‌ی خاوه‌ر، ئاسه‌واره‌کانی فه‌لسه‌فه‌ی یۆنان،
بیروباوه‌ری ناسیۆنالیستی، سۆسیالیستی، دیمۆکراسیه‌ت، لیبرالیه‌ت،
نه‌زمونه سیاسیه‌کانی کورد و تاد.. له‌ پیری کورده‌واریدا. به‌لام وام به
باش زانی که جموه‌ری باسه‌که به‌ش به‌ حالی سه‌رده‌می دێرین، له‌م چهند
خالانه‌ی پاییندا په‌یت که‌مه‌وه:

۱- فێشیه‌ت، واته: په‌رستنی سریش و چته‌کانی خۆرسک، نه‌مه
یه‌کیه‌که له‌ نایینه‌ کۆنه‌کانی کۆمه‌له‌ی سه‌ره‌تاییی مرۆ. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که
مرۆی سه‌ره‌تایی، جه‌وه‌ری چته‌کانی لێ وه‌شارتی و نادیار به‌وه، ناچار
به‌ئێ سیفاتێ تایبه‌ته‌ندی سه‌رووی خۆرسکی به‌ بالا‌ه‌یون و باوه‌ری وابه‌وه
ئه‌م چتانه (فتیشه‌ن) ته‌واوی نیازو خواشیت و مرادی لۆ به‌جێ دێن.

فێشیه‌ت و ته‌وته‌میه‌ت و جادوو سێ ده‌سته‌به‌ران و ده‌گه‌ل یه‌کدی‌دا
هاوسه‌روکارن و نه‌میان له‌گه‌ل ئه‌وی دیپاندا هه‌میشه له‌ سه‌ره‌تاکێدان.
ته‌نانه‌ت ده‌توانم به‌یژم: له‌ ناوکه‌رۆک و ماگی سه‌ره‌له‌به‌ری نایینه‌کان،
هۆزه‌کان، نه‌ته‌وه‌کان، کۆمه‌له و حیزب و ده‌سته و گرو و خۆلاسه له
سه‌ره‌له‌به‌ری سازمانی نه‌و‌رۆی سه‌رزه‌ویندا هه‌ن و به‌ درۆشم و ئارم و
نیشه‌نه‌و ئالا و تافته و ره‌نگ و شکل و شیوه و تاد.. هه‌، که‌ تا نه‌و‌پۆش
مانه‌وه، له‌ گوێن: خاج و مه‌له‌ک تاووس و بوراق تا ده‌گاته‌ توره‌ی ئیسمام
حوسه‌ین و تاد... تا نه‌ندازه‌ی په‌رستیان به‌ پیرۆز ده‌زاندرێن.

۲- نایمیزم، واته: به‌روا به‌وه که مرۆ و گیانه‌له‌به‌ر، هه‌م‌و له‌ لایه‌ن
نه‌رواوه به‌په‌رته‌وه‌به‌رین و هه‌رچی له‌ دنیا‌دا هه‌یه ده‌بن کاریه‌گه‌ری

نەروایاندايە. ھۆی پەیدا بوونی ئەو باوەرەش ئەویە کە ھێزەکانی رەنێوھێن دە ناستیکی فرە پاشکەوتە ی گەشەکردندا بوون و ھەمبەانە ی زانست و زانیاری مەرۆ ھێند چکۆلە بوو، نێدی نە ی پەرژاوە لە پەسپایەترین چتەکانی خۆرەسک راستی و سەریتچی لێ بکا. لە ناستیکی تایەنی پەس پایەترین چتەکانی کۆمەلەکیدا، بنیادەماندنی ئەم ھێزانە ی خۆرەسک، واتە: بە مەرۆکردنیان، جۆرتکە لە بەیدەست کردن و دەبن رکتفی خۆ ناویتنی ئەم ھێزانە... خودای با، خودای ئاو، خودای جوانی، خودای شەر، خودای ھەرچیەکی ئەتۆ بە بیرتدا دێ... ھەبوون.

نانیمیزم بوو تە ھەما و بنواشی سەرلەبەری ئەو نایینانە ی کە پاشە وی پەیدا بوون و لە بنیچەدا پاژتکی زگماکی ھەموو نایینەکانە.

۳- تەوتەمیەت- ئەم بیروباوەرە واتە: یەکەم شتێوە نایینیک کە لەناو کۆمەلانی سەرەتاییدا بەرچاوە کەوتوو... تەنانەت تا ئەو پۆش لە ئەمریکا و ئوسترالیا و ئەفریقا و بگرە لەکن ھێندێ ھۆزی دواکەوتە ی کورد و شوتانی دیکەدا ھەر ماوە. تەوتەمیەت ئەویە کە بەرە ی مەرۆ بە پیتی ھاویشەندیی رەگ و رەچەلەگ، بە پیتی ھاوخرنایی بەرە ی مەرۆ، سەرلەبەری گیانلەبەری، درەختی، سەرشتی لە سەرشتەکانی خۆرەسک، گرۆ - گرۆ دەبن و ئەو تەوتەمە دەبن بە ئارم و نیشانە و مارکە ی جوداوازیان. تەوتەمیەت لە سەرۆبەندی سیستەمی میوہ خەرکردنەووە راووشکارو چتی وادا، لە خزمایەتیەکی ھاوخرنایی وەولاوہ چیدیکە نییە. ئەگەر لە تەرکیبی ھۆزێ تیرەو عەشیرەتەکانی کوردەواری وردبێیەو، دەبنی ئەم تەرزە بیرە تا ئەو پۆش زۆر لە باو و لە پمیتنە و لە برەودایە. تەنانەت دەستەلاتی سیاسی گەورە پتر لەسای ئەم باوەرەدا ھۆی پاراستوو. ئەوجا تەوتەم، چ باپیرەگەورە ی گیانلەبەری یا پەیکەرەو تیمسالییک، یا ئاوە رەمزیک، یا گرۆیەکی بنیادەم لە گەوھەردا ھەریەک شت. مەرۆ لەو برەودا بوو کە تەوتەم پاسەوان و پارێزکاری کۆمەلە و پۆزیدە ی مەرۆیە. ناسەواری تەوتەمیەت تا ئەو پۆش لە بیروباوەری خوداوەند: بابی ھەموو

نیماندارانو یا گیانله بهر بهسته زمان و پیروژن، یا فلان چت پارٚیکه له لهشی خوداوهند، یا له ریتورهمسی نایینه کاند، نان له شراب و وردان و خواردنی، یا گوئز شکاندنه کانی جه مجهمی کاکه بیان، یا له فوکلکتوردا بیروباوه پی خزمایه تیی مرزو و گیانله بهران و ورچ چون ژنان ددهزی و به کابانی ماله خوئی ده کاو مندالی سهرخ- سهرخری لئی دهن، چتهایه کن زور ناشکران.

۴- فیتشیه تی کالا- نه‌مه‌ش هر له بیروپروایه‌کاتی فیتشیه‌ته‌وه چه‌که‌ره‌ی کردووه. مرۆ جاران کالای به پوول نه‌ده‌کری، چونکه پوول نه‌نبوو، نالووێر به کالا به کالا وه‌گۆڕین سه‌روه‌یه‌ر دهن‌درا، واته: پێسوانه‌یه‌کی ستاندارت بۆ نرخ و به‌های چت نه‌نبوو، مه‌که‌ر نه‌وه نه‌بێ که یه‌کێ مێوژ، هه‌نجیره‌وشکه یا چتیکی دیکه‌ی هه‌بووین و وێستبیتی به‌ بزنی به‌ چتیکی دیکه‌ی وه‌گۆڕی.. که‌واته: نرخ، هه‌روه‌کو مارکس ده‌لتی، دوو نرخه، نرخ یه‌کاربردنی کالاو نرخ یه‌گۆڕینی کالا. راستیت گه‌ره‌که به‌کاربرده‌که زۆتر وا له مرۆ ده‌کا که فلانه کالا، که بۆ خۆی شکی نابا، ده‌گه‌ل کالایه‌کی دیکه‌دای که، یه‌کێکی دیکه هه‌سیه‌تی، وه‌گۆڕی. له‌م ره‌وشدا، دوو جوژه به‌کاربردن واته: دوو جوژه پێداویست هه‌من. نه‌مائه وه‌ک له‌ نابووری شاییدا ده‌گوتری، ده‌ست‌اوه‌ست کردن (داول= سیوله) دینه‌ گۆڕی که نرخ ی دووهم و به‌ نرخ ی نالشت وه‌گۆڕیم نیتوێرد. وه‌لتی نه‌م پێوه‌ندییه‌ی نیتوان دوو کالایه که دوو که‌س پێوستیان پێیانه، پێوه‌ندییه‌کی راسته‌وخۆ نییه‌و سه‌رمایه‌دار به‌ ته‌رازووی بازار ره‌فتاریان له‌گه‌ل ده‌کا و کیش و ته‌رازووه‌که‌ش به‌ ده‌ستی خۆیه‌تی و فیلتیکی گه‌وره‌و خاپنۆک له‌ مێشک و زه‌ینی که‌یارو فرۆشیار هه‌رتکاندا دروست ده‌کا و پێوه‌ندییه‌که‌ شتویه‌کی مه‌رموز و په‌نامه‌کی نامتیز په‌یدا ده‌کا و مرۆ که بۆ خۆی کالا دروستکاره‌که‌یه‌و داهینه‌ریه‌تی ده‌بینی له‌ سیستمی بازاردا کالایه‌که‌ ده‌بی به‌ خاوه‌ن ده‌ستلالت و نه‌و جله‌وی کالا داهینه‌که به‌ ده‌سته‌وه‌ ده‌گری و نه‌و ده‌بی به‌ به‌نده‌ی کالایه‌که‌.. له‌به‌ر هه‌ندئ، ده‌بینین مرۆ ده‌گاته نه‌ندازی

پهرستی کالایه‌کی، واته چۆن پارێزگاری له بته‌که‌ی، فیتشه‌که‌ی ده‌کرد، ههر به‌و نه‌ندازه‌یه‌ش، پارێزگاری له گه‌نجینه‌که‌ی ده‌کا.. ته‌لمسی بۆ ده‌نیته‌وه، بانبانکی له‌سه‌ر داده‌ن، پاسه‌وانی لۆ داده‌ن و وه‌کو قاروون که خوداوه‌ند له قورئانی پیرۆزدا ده‌فرموی: "الا إن مفاتيحه لتتوء بالعصبة" کلیل و کلۆمی بۆ ده‌کا و له نیتو قاسه‌ی وه‌ده‌شیرێ و خۆلاسه هه‌روه‌ک مارکس ده‌لێ، له جیاتینی وه‌ی کالā و پوول بۆ وه‌ به‌نه‌ی نایه‌م، نایه‌مه‌که خۆی نه‌وێ وه‌ به‌نه‌ی کالā و پوول به‌که‌ی خۆی، نه‌میشه گشت له سای وه‌ هه‌له له سڕیشت و ته‌بیاتی کالā و پوول گه‌یشتن و فیتل و فه‌رجه به‌سه‌ر مێشک و نه‌قل و ناوه‌زی مرۆدا سه‌پاندنه.. به‌ نه‌ونه: ته‌لا و زێرو زیهر، چته‌هایه‌کی به‌نرخن.. به‌لام نه‌گه‌ر نه‌م نرخه‌یان له‌به‌ر نه‌وه‌ی بێ که هیندی تاییه‌قه‌ندیی وایان تیا هه‌س که له مه‌رتالی دیکه‌دا نین، نه‌وه نابێ بیته هۆی نه‌وه کاره‌که به‌گاته راوه‌ی په‌رستن. مه‌به‌ستم له په‌رستن، واته: ده‌به‌را به‌ریدا ده‌سته‌پاچمو داماو وه‌ستان، هه‌روه‌کو مرۆ ده‌به‌را به‌ر بته‌که‌یدا تا نه‌ورۆش ملکه‌ج و ده‌سته‌پاچه ده‌وه‌ستن.. ئه‌دی ئێین عه‌ره‌بی که فه‌رمووی: "دینکم و دنانیرکم تحت قدمی هاتین" مه‌به‌ستی چپو؟! مه‌به‌ستی نه‌وه بوو، که مرۆی گیل، بێ نه‌وه‌ی ناگای له خۆی بێ، چۆن ده‌بێ به‌ بت په‌رست و بتی له هه‌موو بتی ده‌ست‌رۆتر زێر و زیهر.. مرۆ خۆی، بت بۆ خۆی دروست ده‌کا، وه‌لێ که گه‌یشه تینیشتی ده‌شی شکینتی، عه‌ره‌ب خودای له خورما دروست ده‌کرد، به‌لانه‌کینتی که برسی ده‌بوو، ناچار خودایه‌که‌ی خۆی زۆر به‌ نیشتیاره ده‌خواردو چباکیشی بێ نه‌بوو. که‌واته: نرخه‌ی هه‌موو کالāیه‌ک له پێداویستی ماددی و مه‌عه‌نوی مرۆه سه‌ری هه‌ل داوه.

5- جادوو (سیحری) یه‌که‌یکه له نایینه‌کانی سه‌ره‌تایی که به‌ بری پێوه‌سم (کیش)، به‌ نیازی کار له مرۆ و گیانه‌به‌ر و نه‌روای خه‌یالی کردن، نه‌نجام ده‌درێ. جادوو واته: برۆا به‌ بوونی پێوه‌ندییه‌کی سه‌رووی خه‌زۆسک ده‌ نیتوان مرۆ و ده‌ور به‌ریدا له هه‌مه‌به‌ر فه‌لاکه‌ت و نه‌خۆشی و

خراپه و تاد.... بپروا به جادوو، که تا نیوهی سه دهه کانی ناوینیش در ژوی
هه بوو، (پروانه: سیمیاگری) له لیشاوی (توکولتیزم) دا له نوژنه نرا سهری
هه ل داوه تهوه، نه دی نه وه هه موو بپروا به وه که پسر و مه شایه خ ده توانن
پتوه ندی ده گه ل هتیزه نه یتیه کاندای بگرن و هه رچییه کیان نیاز بپزیان
مه یسه ر ده بی، له چیه وه هاتووه؟! جادوو و سیحری چاوی نافره تی نه م
سه رده مه به داوودهرمان، له چیرا به و نه ندازه به ته شه نه ی کردووه؟! خ
واژه گه لی (سیحری چاو و جادووی موژه و تاد... ده نه ده بیاتی فارسی و
کوریدیدا هه ر ده لشی خوتی چیتش... سه رله به ری نارایشی ژنان له باهه تی
سیحرن، به کلاوی سه خره جن گویا خ پتوارکردن، به موخومه سی
خالیلوه سه تی غه ززالی خه زتنه و گه نجینه دۆزینه وه سه دان چتی دیکه گویا
ده رده ست کردن، پیسایی ده گه ل مووی به ری جووله که و رشک و
گیاتسکه نه پتکه وه بۆ بنیاده م شیت کردن، به زمانی په پوه سلیمانکه و
خوناوی شه وی یازده ی شه عبان له به ره به یاندا به مه زراوه کردن و ده غلودان
یه ک و چل هتانی. سه ری کلاشه کۆن به ملی په زی پژوو گرتو و کردن و
یه کاو یه ک چابو نه وه ی، ده ری تی که سانی بپن تارات به ده مولووی
په سیو گرتو و گرتن و بپن سیودوو چابو نه وه ی، نالی نیسترو کوژه که ی
شین و ددانی چاله که به سه رده رانه و هاسانه ی مالتیه چه قانندن بۆ له چاوی
پیس به دوور بوون و سه دان خوزه عبه لاتی سه یرو سه مه ره له چیه وه سه ریان
هه ل داوه؟! بۆ خۆم دوو عای نه بودوو جانم بۆ نافره تیکی نه زۆک کردووه،
نیستا سنی کوپی هه ن؟! هتیندی نایه تی قورنانی پیروژ بۆ چاوه زارو چتی
دیکه به نوشته ده نو سرتن، یه کاو یه که. یه ک له و نایه ته پیروژانه، نایه تی
"وإن یکاد الذین لیزلقونک بأبصارهم تاد..." بۆ چاوه زار باشه... مه لام
دیوه کشته کی بۆ له رزو تی بریوه یه کا و یه ک بیوه. همدال بیوم، که
نه خوش ده که وتم، دایکم ده یگوت ترساوه، قورقوشمی ده تونده وه، به
ده وری ناگردان تیکیدا سنی جارن ده گتیرام، پتی ده گوتم، بلتی دایه چده که ی؟
نه منیش دم گوت چده که ی؟ نه ویش ده یگوت: تربست ده رده که م و

قورقوشمه تواوه که ی به دهوری سه رمدا سنی جاران ده گیتراو ده عار دی رۆ
 ده کردو نهوجا شرو شکلی سه یرو سه مه ره ی لئی پهیدا ده بوون، هه لئی
 ده چینه وه، ده ی گوت: نه مه یان میترده زمه یه، نه وه یان دتیه زمه یه، نه وه ی
 دیکه یان کوپی زمه ی نامۆزای سه مه یه، نه مه ی دیکه یان خزمی خه زووری
 سه پانی نه نک ی سه مه ی خوشکه زای زمه یه و تاد... به لام تا ته مه نم بوو به
 پاژده سالیش له نه وه و نه تیژانی نه و زمه و سمانه زهنده قم ده چوو. دایکم
 زۆر جاران ده رزیله ی له بوخچه ی جلویه رگی ده دا، ده ی گوت نه بادا
 جندۆکان له شایباندای له بهریان بکه ن.

په راوړنه کډان:

(۱) ختی هیرز کلف.

(۲) ختی ریمه کی خملک داهتن.

(۳) ناپین جیهانیه یک، جیره بهر وړا و کردلو ناکارو دوشته که لسمر بنجی پروا به چمند خردایهک یا پدک خردا، (پروژاپک، واته واقصیه تی میتالیزیکیه تی نمه یان یان نه و دیان رواه.. ناپین بریتیه له هتندن بهر وړا وړی واکه بهر وړانی پلاژانی مرژا زالمو له ناکامی نه و هتانه ی که مرژ دمه لاتی بهر وړا د نمر ویشته و، له پشان بهر وړه ی کی خدیالو یانه له میثکیدا رنگی داره تموو نم هتانه ش له شتی بهر همتی ماددی سهر وړین به و لاره چیدیکه نین، به لام مرژ شکل و شپو بهرگ و بهرک و دوزگی ناسمانی له بهر کردون و کردونی به چتی شایسته ی بهر ست..

ناپین و پرو د لوه میژ و یانه کډان: ناپین رنگه له سهر وړندی سهر وړی بهر و، واته (۶۰ - ۵۰) سال پیدا به وړین. ده گمل گمه کردن و رنگ و پرو گرتی کوملدا گمه ده کار و رنگ و پرو بهر وړه ده گرتی. پشت به لیکو لینه و نه تیز لیزیه کانی (ی). تایلز، چ لریز، ک، پر و یوس) ناپین له ناستی نرمی گمه کردنی شارستانیه تی رفنه و هتانی بهر همتا سهری هملدا و. په د لهر وړی ناپین به پتی سهر وړمی بهر د ناسی، ناسمولر ناسی، نه تیز گرافیا ناسی، به و اناسی و تاد... چه سپوه. (ناپین بهر وړ وړ وړی همره سهره تایانه ی مرژی همره نه زان، لسمر سهر وړشی ختی، چه کهری کرد و / مارکس ک. ننگلس ف. لسمر ناپین ۱۹۶۵ ل ۲۱۶) (ACE III ل ۴۶۸).

یسری بهر وړتی ناپین لسمر بنجی خودا رواه. ناپین همره هاش باری روانی و همت و خوشی سر به بهر وړ وړ وړی ناپینی ده خودا پدک خستون (ننگلس ف. نه تیز دوزینگ، پ. ۱۹۶۷، ل. ۳۲۰).

نمه له نیگای مساده گه ریسموه، به لام به لیکدانه و ی زانایانی خوداناس و ناپینه رومرن: ناپین به چونا یه تیه کی گشتی که له سهر بهر ی زانی مرژا ختی دنوتن له قلم دهرن. میژ و به دیاری دیکی که همر نه و ده پدک ناپینی تاییه تی

خوی هه‌بوو په‌رستی و پارانه‌وو دووعا و نزاکردن به‌خوږسکتږین ماکی ژباڼی مړو زاندراون. نان و ناو چهند بز مړو پټوست بووه، نایښ پو نه‌ندازه‌یه به‌پټوست زاندراوه.

لعم‌ر په‌یدابوونی نایښ هتندئ لایان وایه که له ترسموه سړی هه‌لدلوه، نعهه پش به‌حالی مړی‌هکی همره تمزانی سهره‌تایی رهنګه پټی تن بچن، به‌لام پاش وریا بوونموی مړو و له راستنه‌کانی زور چت‌که‌یشتن، ښدی مړو له هروکمو لاقاو و هرومه‌له‌رزو ږو‌گهران و مانګ گهران و تاد... (دیاره پاش تیگه‌یشتن) ترسی نه‌مار به‌سمر زور هتزی خوږسکدا زل بوو، کمچی خودا‌په‌رستی و نایښ همر ماوو نایښ په‌رستی وا هه‌بووه هس له ههمو کمن نازاو بوو‌رتره. هتندیکی دیکه ده‌لټن نایښ له ین هتزی و ین دسته‌لاتی مړو‌پا په‌یدابوو نمونه به‌مندال دټنمه که چټن له یشدا زور ین تمان و ین دسته‌لاتو که به‌روپوی چټیک، توانستی به‌سهریدا ناشکن، ده‌تتوه، په‌کسر په‌نا وهر دایکی دها، واته نایښ به‌پټی نم به‌روپو‌چوونه، بریتیه له به‌ی چتی مندالانو و هم و خه‌پال و تاد... بز وه‌لامی نمش گوتراوه، به‌لن رسته به‌روپاو‌پری زور له که‌لاتی سمر زوین له چتی مندالنه سمریان هه‌لدلوه، به‌لام ده‌ین بگوتږی که نایښ له غم‌ریزی مندالانووه سړی هه‌ل نمدلوه، چونکه نه‌گمر به‌م جوړه با، مړو نم جوړه به‌روپوا به‌نیست‌یلح مندالانوی خوی وه‌لا دضاو به‌رو پتشموتن هه‌نگاوی هه‌ل دټاو خوی له کوژ و به‌ندی دیلی و په‌غسیری رها ده‌کرد. هروها نه‌گمر وا با، ده‌وا پساوی خوداناس و نایښه‌روور به‌ی بودله‌مو ترسه‌نو‌گ و له ههمو پاراو توانستیکی ناکاری و نه‌خلاکي ین به‌ره بان، کمچی راستیه‌که‌ی وا نییو پساوی خوداناسی وا هه‌ن که له ههمو کمن به‌تیزترو تواناترن و هه‌میشه هه‌نگاو به‌رو زانست و هتز و قودرت و ده‌ست هتان هه‌ل ده‌گرن.

هتندیکش ده‌لټن: نه‌خیر نایښ له کوژه‌لموه سړی هه‌لدلوه سرله‌پری پاساو پساو نوسول و داب و دستورو پتږ و نیزامی نایښی بریتیه له پاسا و پسا و نوسولی کوژم‌لی مړو و گوتبا نایښ به‌ره‌می کوژه‌لمو شخصی نایښه‌روور خودا ناپه‌رستن، به‌لکو بز پاساو پسا‌په‌کان مل ددها. هروها ده‌لټن پایه و هیم و ترازوو و پتوانه له نایښدا خودا نییو، به‌لکو مړو بز خوی‌ته‌ی (سولیزیم‌حمله‌ته) ، واته: کوژه‌لی مړو‌پو ده نایښدا چتن نییو له کوژم‌ل و مرنه‌گه‌رایښ، کمواته نایښ په‌پرووی کوژه‌له نه‌ک کوژم‌ل په‌پرووی نایښه..

نم به‌روپو‌چوونه رهنګه به‌شهرت و شورو‌تن په‌سند ین، به‌تایبست لم سمره‌نده‌دا که خه‌لکانن له نایښ تموه‌لان و لټی به‌شک و گومان کمو‌تروون. هیچ

گومان لومدا نییه که سرامدی زور له یاساو ریساو نادلب و دستور، کوملوم کومل دایان. تمنات لره له یاساو ریسا کونه‌کان که یادگاری سرویه‌ندی نزمانی مرون، دشمن به یاساو ریسای کومله‌کی نټو بهرن و ده‌گری نعمانه لمانو ناین و بیرواومری نه‌نموه شارستانیه‌کانشدا دستیشان بکړن. ولې ناین نعمانه به سمره‌تاو سرامدی ناین له قلم بدرن. بگره لمانو خلکی نزمان و له همسو شارستانیه‌تیکمو به دوریشدا هتزی هیه که زور له هتزو دسته‌لانی هتزو عمشورت بلجندرو بهرترنرو له پشت پردی نو بیرواومرانه هتزیکی نه‌تیی وا هیه (ماتریالسته‌کان پروایان به هیچ هتزیکی پشت پرده نییه) که نسلن به هتزی دورومر و دسته‌لات له قلم نادری، بن گومان جاری واش هېره هتزیکی له خلکی بدمر یا شخصیش له نایندا پیدا بووه.. هتندی جار و رټک کومترو لمانو جهرگی نه‌نموه‌یکموه تاگه کس سر هل ددو یاساو ریساو رټوسم و بیرواومری ناین نو نه‌نموه‌په‌کی که چندین چرخ و چاخ گوی له مستی بوون، ژورژور کردوو شورشکی گموری له دنیای بیرواومری مرودا هتواوه گزوی. نه‌گمر ناین له ناینه‌تیی تنها هتزی یا کوملته‌کی تاین سمری هل دبا، نم همسو پیشکومتانه هرگز پرویان نمددا، چونکه هتزی تاگه کس و شخصیش ناین له هتزی کومله‌کی وی که‌تر نییه. له نایندا پروا به هتزیکی دهرگی هیه.. لم حالتدا دین هتزیکی دورونیشی تندا هین، که باس له چن پیداوون و سمره‌تای وی دکا... ناین له بنچمدا، له کومل له دایک ناین، به روانت لموی وهرگراوه، به‌لام گومره‌کی معنوی و شخصیه. به‌لن نمه‌یه بیرواومری کوملگمری لممر پیداوونی ناین. دپاره نمه له دوو نیگاهه لټک دهرترو: په‌کسیان نیگای ماده‌گمریه، که ناین به رنگدانمویه‌کی خه‌پالیه‌نای واقعی ماددی له منشکی مرودا، له قلم ددلو پتی وابه هیچ نسل و بنه‌مایه‌کی نیسو مر بڅ خوی دوستی کردوو هر بڅ خوی له بهرینه‌کی هلدموشتن و به‌پتی گشه‌کردنی خه‌پال و منشکی، گشو پهری یی ددا.. دوروسیان نیگای نمونه‌گمری (نایدالیزم)ه. به باومری ماده‌گمری، مر له سهرتای پیداوونیدا منشکی توانستی وټندی چتی بهرچاو عمارکردنی نه‌بوو، چتی تنها بهرچاو‌کی راستم‌خوی دهر کردوو، که چته‌کی له‌پتش چاو نمواوه هتشتا به‌هری نموی نه‌بوو وټندی چته‌که به‌ین دپتنی به بیردا به‌ترو. ده قوناخی چت بهرجه‌سته کردندا ژباوه، به‌لام ورده ورده پتش کومترو منشکی پتری پرمساندووو عمارکرو و بهر هترومو خه‌پالی له منشکدا بڅ پیدا بوون. له سای نه‌مانموه توانویه، نیدی وټندی چت له منشکدا عمارکا، نه‌گمر پتیستی یی بوون

جاری یکی دیگر می و به پیشه چای خور هینا و تمه... نمه تمن بهش به حالی هستی
 بهین. بهش به حالی هستی تام کردن و بزن کردن و دست لیدان (لمس) و هستی
 بیستق، نمانش ورده ورده و گمشه گوتوون... هرورک توانویه چتی بهرجاو و بهیره
 خور بهینتمه... هر و هر ترهش توانویسی بزن و بهرامی گولتی، تامی چتکی
 شیرین، یا ترش، دهنگیکی خوش یا ناخوش، چتکی گرم یا ساردیش و بهیره خور
 بهینتمه... زانست چهساندویه که مرز، با له خدیال کردنمه و زور دواکومتش بین،
 بهلام بزن ناسنهدوی چت پنا و بهر و یکچواندن و بهراوردکن دها، مدجازو نیستهارو
 کینایت (میتافوره) لمررا په پدا برون. لمررم دق له سالی (۱۹۳۵)، تمه نم هر
 پنج سال دهو، گوتیان نسه چینه په پدا بروه... نسه چینه چیه؟ پایسکل... نه تر
 بنزور مرز کوو به بهری خدیال نالیساته گانی (مدجازی تشبیه، نیستهاره، کینایه،
 مدجازی نه قلی، چتکی که پیشینه له کنی نهوین بزن خوی دوستی دهکا... پروا
 بهرمرمون هر نو پارلو توانستی خدیال و بهیره هینانویه به، که مرز له سهر تادا له
 همور سهر بندیکی نایند چنندین خودلو بت و ناپین و تاد... ی بزن خوی به خدیال
 دوست کردون. نوجا هم قوناغی پاش واقع بهر جمسته کردنه که باسم کرد، قوناغی
 سانا (هینتی پتور) دوست کردن، چتی ناهرجاو له مشکدا تمه وور کردنی
 (نمبشراکت = تجرید) بین دهگوترن.

نمن پنم وایه نم بیروین چونانه، به تایست توانمی لمرر پنجی خدیال رزراون،
 خویان له بهر رهنه زانستانه راناکرن. هیچ گومان له ودا نیبه که مرز، له پشدا به
 چتی بهرجاو (بهر هست) لمانعت دهکا... نموه مشهوره، که دهلتن، مه لاپهک
 سمرمشکی بزن شاگردیک داددا، ناری ماری بزن نویسی. نمخوشندواریک حازری
 مه مجلس دهن، دهلتن: ماموستا چ رهولی هقه تزنو منداله چه واده دهکی، تو خودا
 مار نمویه که تزنو مندالت نویسره - کوپتیک دهگشی وک وینه مار -
 دهلتن تو خودا نمه ماره یا نموی تو؟

بهش به محالی نمونه گوری، ناپین له پیشکوتو ترین شتویددا، چتیکه له لاپن
 خوداوه بههوی پتلمسبهر نموه بزن مرز دتیه خورای و مرز هر نموندهی لمرره تتی
 بگاو کاری بین بکاو دانی نم دنیای خوی بین رتیک بهخاو بزنو دنیاش بههتی
 فرمایشته گانی خودا وند رختار بکا؛ بزن نموی نمو دنیاش به قصمت بین. ناپین له
 نمونه ترین شتویددا که له نیسلامه تیدا بهر جمسته بروه له گوهردا هاوسه نگیبهکی
 رموانی و تا راده یک ناهوروی بزن مرسلتانان بهرار داوه. لم و تیددا که دهلتن: (اعمل
 لندیاک وکانک تعیش ابد) واعمل لاخرتک وکانک محوت عدا) نم تهوازن و

هاو کتشیبه به روونی بهرچار دهکوی.

بهلام دهمین نموش بزاتین که نم بهر یو چونانه همسو دمه تهن و بهگرو بهرد همل
دهگرن و هر به که یان شایانی بهر یمرچ دانموی خویته تی.. جارئ یکم چت: نم
نایینه همر وا له سهر تاوه بهم ریکی یکجبه نه هاتونه گوتی: بهلکو پاش چمدین
دورو زمان گوتان و مش و مال کران نوجا بهو شتوبه یی نوروز گه بهشتون...
نموتا خوداوند له گورتانی پیروزدا دلمرموی: «الیوم اکملت لکم دینکم و انمیت
علیکم نعمتی» سوورتی المائنه نایه تی ۵). له ورا به دیار دهکوی، که نایینه کان
همر وا له خورا کورد واتنی «له بری نهیون به کوی»، بهلکو بهرد- بهرد ته کامولیان
کردوه. راسته مرز له سهر تای په دلبوونیدا له همسو چتن سلیمه تموو ترساوه،
بهلام پاش نموی ورده - ورده مَشکی وه گمش دهکوی، ترسی له چتان دموی تموو
بگره بهسر زور چندا زلف دهمین.. نیلی ناترسن، بهلام نایینی دهگلد همر دهمین.
سرز پاش نموی له گروگالی چتی مادیی خویله - خویله خز دموی، له
بهرکردنوه ناوشتن، نموه سروشتی مرزیه، هر بهر دهکاتمو بهر دهکاتمو... نه گمر
وا نهیا نیفلاتونیک، نمرستویهک، نم همسو له پلمسوفانه پیدا ندهیون.
چتیکی دیکش: راسته مرز همنگاری زتری هلتاوه بهر همنده قایل نهیوه،
ولن لممش بهولاتروه همنگاری هلتاوه، به تنن درک کردنی راستی و جوانی،
دلی دانه کموتوه، بهلام نمانه چتهایه کی رووت (مجرد = نهیترکت) ن و قه ناعت
به مرز ناگن.. مرز خاوهنی کسایه تهیمو هر کسایه تیشه که بایهخ و بهما بهم
بهروپایانه ددا. به بایهخترین و پژدارترین و بهرختترین چت که مرز ههیه تی
کسایه تهیه، نهک بهروپاوه.. نمدی نموه نیبه کاتن مرز چمند همنگاریکی دیکه
همورازتر چوه، خوداوندی به شتوبه کی شمعسی وینه گشتاوه بزوی روون بوود نموه
که خودا نه هتلیکی بهروپاوه نه چتیکی وهک چپای بلشد و دهرای یی پایانه و
نه وهک ناسمانو نه وهک پژمو نه بهروپاوهی رووت و په تهیه، بهلکو موجودیکه
خاوهنی شمعسبه تمو دهگمل مرزدا هاوسرکاره تی پیدا دهک، نمدی نمو همسو
سیفیه تانه که له گورتانی پیروزدا بز خوداوند گوتراون و بهدزیایی چمند سده
مرعته زلمو تشاعیره لمسدیان کتشیبه یانه، گملق، خودا سیفیه ته کانیشی وهکو زاتی
خزی «همره بهیون و هره دهمین» یا هر «زات» ی خودا نمو «هر بهیونو هر دهمین» یه،
نهک سیفیه ته کانیشی؟ نیلی نمره بو، بهری وا پیدا بو، که زات و سیفیت (نیماسی
نمحممدی کوری حنبل) یک شق و کتشیبه که بهم جزوه براموه.... نیلی بهم جزوه
نایین به شتوبی همره بهرزی گمشت.. هر لممشرا بو که مرز لم هاویشوندی و

هاوسروکاری و دوستایه تی و خوشمویستی می ده گمل خودادا، دستی له نارامیی دل و دهروون گیر بوو و له ترس و دلهرلوکتن و پهلرو هرسانی پژکاری بوو.

۴- زهروان: چهند جارئ به دولی نئیزمداتی دیکهدا نئیری هاتووو یهکن لهوانه به مانای فریشتی زهانهی بین سرحدو سنور هاتووو. به زلای ده گمل سیفه تهکانی "تهکران" (بن سرحدو سنور) و "درغو خوداته" هاتووو که له [مینو خرد پازند] "زروان درنگ خدای" و له نامیلکهی پارسی (زانیانی نیسلام) دا به "درنگ خدای" گوترلوو، لهم دوو سیفه ته پتک هاتووو که بز مانای زهانه، سهرتاو کوتایی به بیردا نه هاتووو همیشه به پایمدارو نممر زاندراروو. له "زاد سپرم" دا، بهشی (بهندی ۲۴) زهروان بهراشکاری به نظراندهی نهروا سازدا له قهلم دراوو له چهند رسته په کدا که له ناوتستادا هاتوون، تنها له پاش نئیزمداتی دیکهوه هاتووو به شایستی پهرستن زاندراروو. له نئیزمداتی ناوتستادا وا دهاسرتموه که زهروان به مانای زهانهی بین سرحدو و سنورو نممر ده کار براوو. له عیاره تیکدا له گاتهکانی (پسنا ۳۰، بهندی ۳) دا زهروان چاگه کارو بهدکار، وهک "دوو گمهری هاووزا" تاریف کراوو. له بهر هیندی، وا پتدمچن که زردمشت باومری به نسل و سهرامه دچکی کون که بایی دوو پلج (پهوان) ی نئیزواری، گردین، وطن نازاندن که زردمشت به چ نئیزوکی نئیزو برودوو؟ بن گومان له پاشان، زهروان وهک پهرووردگار ناسراوو. له سرو بهندی هه هه منشیاندا له مهر چیمه تی نم پهرووردگار، بهرواومری چقاوجتر هه بون: هیندی لهو باومره دا بون زهروان زهانهو هیندی پتیا واپوو، مهکانه. بهلام له پاشان نموهکی دواپیان زال بووو. له قورناتی پیروزدا، ناپه تی: "دوما پهلکنا إلا الله" دپاردیه بز نم بهری زهروانیانیه. نمدی کوردیش تا نمور، نالن: چمرخی چه پگمردو چمرخی سلهو گهره دونی بین بهزو تاد...؟! له نایی میهره رستیدا باومری زهروانی قورول کراوو. مانی که بهرواومری خوی هر له زردمشتیرا ههلتجاوو، زهروان به خودای مهن نئو دهبا. هیندی له زانیانی نایی خواسایی مزره پستا، هر به همان زهروانی له قهلم ددهن، نوسیارو میتوونوسی سدهکانی پنجم و هشتمی زایی نم نهمسانه ی پایینیان لهم بهرواومری نئیزانییهکانی سهرو بهندی ساسانیان: که چن گیتی دروستکراوو، نقل دهکن و سروکاری هم زهروانموه هس: زهروان، پهکم خدا، هزار سالی ره بق گاوهردوون و قورانیی کترا، تا کورکی بین و هورمی نئیزو بنی، بهلام پاشانه کن بز خوی لهم کاری قورانییهکانی وه گومان کهوت نموجا دوو کوری له زکیدا پهیدا بون: پهکیان نه ره سده که قورانیی بز کردبوو، نئی دیان نه ره من که به گومانموه قورانیی بز کردبوو. زهروان بهلتنی دا هر کتیه لهو دوو

کوره پیشترتی به خرمه‌تی بگا، تاجی پادشایی لسمه دهنی. وطنی نهمرممن زگی بایی دری و خوی به خرمه‌تی گه‌یاند. زهروان لئی پرسى: نه‌تق کتیی؟ گوتی کسوری تقم. زهروان گوتی کسوری من بۆن و بهرامه‌ی خۆشی ههس و نوورانیهه، وطنی نه‌تق تاریکستانی و بۆگه‌نی.. ههه له‌و دهمی زهروان پتیی لئی له‌ کۆشی کرد، دهمی خۆ نوورانی و بۆن خۆش کدی، نموش کردی. زهروان به‌ فرزندى خۆی قه‌یول کرد.

نهمرممن به‌لینه‌کەى وه‌یه‌ری بایی هه‌تایمه‌وه، زهروان وه‌لامی دایمه‌وه، به‌ژ، وا پادشایی نۆ هه‌زار ساله‌ ده‌ قه‌هل کردی، پاش به‌سهرچوونی نمو نۆ هه‌زار سال پادشایه، نهمرممزد دهمی به‌ پادشای جیهان. نموه له‌یه‌ر نه‌کەى له‌ پاشانه‌کتی، زهروان ده‌گه‌ل زهرده‌شت و نهم هه‌رتکه‌ش ده‌گه‌ل همزه‌رتی نه‌هرامه‌دا تیکه‌ل کراون.

له‌م نه‌لمسانه‌یه‌دا چه‌ند شتیک هه‌ن:

- ۱- گومان و پارایی کاریکی خراپه‌و چیی لئی شین نابین.
- ۲- به‌چکه‌ی گومان ناشهرعیه‌و به‌ فرت و فیلان خۆ ده‌سه‌پتیی.
- ۳- نه‌گه‌ر نهم به‌چکه‌ ناشهرعیه‌ به‌ قسه‌ی خورایه‌کەى کرد، لئی قه‌یول ده‌کا و پاداشتی ده‌داتیی.

۴- زۆتر ده‌ستوپه‌ندى فیلان و بێ بار و هه‌ل خولز گه‌وره‌و خاوه‌ن ده‌سته‌لات له‌ خسته‌ دهمی و وه‌گ به‌ترى هه‌یچى ده‌گه‌ل ناگرئ. «تدزکمرى نه‌علاى نه‌هل هه‌لدا، خورده‌لوند و همزه‌رتی جبرائیل (بنیامین) لسمه‌ دروست کردنی همزه‌رتی باوه‌ نایم دهمی به‌ مشتومریان... بنیامین (بنی یامین) ده‌لن: «نه‌تق سه‌روگارت به‌ دنیای رۆشنه‌وه‌ هه‌س و من به‌ دنیای تاریکستانه‌وه. نایم دروست کردن، که کاریکی تاریکستانیه، سه‌روگاری وه‌ منوه‌ هه‌س. تۆ چکاره‌ی ۱۱ خورده‌لوند لسمه‌ نهم بین په‌رواییه‌ی بنیامین، سن جاری هه‌لدا سال - هه‌لدا سال، دور ده‌خاته‌وه، تا له‌ پاشان ناقلی ده‌کا... نه‌وجا کورنوشی بۆ ده‌لن که هه‌ر خۆمسی و کهس له‌ خۆی وه‌لواوه‌ هه‌لدا هه‌یچى نه‌یه... نه‌یدی همزه‌رتی نایم دروست ده‌گرئ. خۆلاسه، شه‌پانه‌کەى خۆمان و بنیامینه‌کەى نه‌هل هه‌ق و نه‌هره‌نه‌کەى کوری زهروان، یا هه‌یل و قه‌یله‌کانی کورانی باوه‌ نایم هه‌ر له‌ یه‌ک په‌روه‌چوونی (نهمانی بین خه‌وش) و (په‌رای گومانای) یه‌وه هه‌ل قه‌یله‌وه...

۵- سه‌ر بێ به‌ر له‌ «دوانه» کردنوه، که ساکی «وجوده» له‌ سه‌ره‌تاشه‌وه و تا نه‌پۆش نه‌په‌توانه‌وه چتیی (یه‌ک قوتیی) له‌ مێشکه‌یدا جێ به‌کاته‌وه. (هه‌ر نه‌رێنی و نه‌رێتی) یه‌که‌یه - سالیب و مووجه‌به‌که‌یه، مهنفی و موسه‌به‌که‌یه، نه‌ر و مه‌یه‌به‌که‌یه، کارها به‌چکه‌ی نه‌گه‌تیی و په‌ژه‌تیه‌.

سردار وکان:

- ۱- ئنسیکلۆپیدیای نازمربایجان (ACE).
- ۲- فهره‌نگی فلسفوی ماتریالیزم (materyalist felsefe sozlugu).
- ۳- لغتنامه - دهخدا.
- ۴- تاریخ ادیان و مذاهب جهان/ مبللی آهادتلی.
- ۵- بودا/ ع. پاشانی.
- ۶- تاریخ اجتماعی هنر/ هاووز/ ترجمه - ابراهیم یونس.
- ۷- الفصل فی الملل والاهواء والنحل/ ابن حزم.
- ۸- تاریخ ده هزار ساله - ایرن/ عبدالعظیم رضائی.
- ۹- هند در یک نگاه/ دکتر محمد رضا جلالی نائینی.
- ۱۰- فرهنگ نمادها/ ژن شوالیه ان گریرن/ ترجمه - سودابه/ فضایی.
- ۱۱- تاریخ تصوف در کردستان/ محمد رئوف ترکلی.
- ۱۲- تورناتی پیروز.
- ۱۳- سردمایه. کارل مارکس/ ترجمه - ایرج اسکندری.
- ۱۴- عادات و تقالید الشعوب الکدهه/ د. فاضل عبدالواحد - د. عامر سلیمان.
- ۱۵- نخستین انسان و نخستین شهریار/ لوتود کریست سن در تاریخ افسانه‌ای ایران/ ترجمه - ژاله اموزگار - احمد تفضلی.
- ۱۶- مم و زین/ نحمصی خانی.
- ۱۷- ادیان و مکتبهای هند/ داریوش شایگان.

- ۱۸- قصه / ازباب معرفت / عبدالکریم سروش.
- ۱۹- تاریخ بزرگ جهان / کارل گرنبرگ / ترجمه / دکتر سید ضیاءالدین دهشمیری.
- ۲۰- تموراتی پیرقز.
- ۲۱- تاریخ ادیان بزرگ / هاشم رضی.
- ۲۲- اعلام فرهنگ معین.
- ۲۳- وهابیت و ریشه‌های آن / نورالدین چهاردهی.
- ۲۴- ریاض المشتاقین / مخطوطة.
- ۲۵- الاساطیر القدیة فی التورات، د. علی الشوک.
- ۲۶- تاریخ الشعوب الإسلامية / کارل بروکلمان.
- ۲۷- جنبش حروفیها / محمد فطروس.
- ۲۸- دائرة المعارف الإسلامية. (التصوف) باللغة التركية.
- ۲۹- فیه تراز ایدولوجی / عبدالکریم سروش.
- ۳۰- تصوف و ادبیات تصوف / یوگنی ادواردویچ برتلس.
- ۳۱- قبض و بسط تنویرک شریعت / نظریه / تکامل معرفت دینی / عبدالکریم سروش.
- ۳۲- اسرار التوحید فی مقامات شیخ ابو سعید ابو الحیر / باهتمام حسین بدرالدین. پراونقی ل: (۷۴۲)

له بهشی یه که مدا قسه مان له نایینه سهره تاییه کانی وهک: فتیشیزم، نانیمیزم، تهوته میزم کرد. پاشان له مهر نایینی زهرده شتی و نایینه کانی دیکه‌ی مووسه ویهت و عیسه ویهت و نیلامه تی کرد، ههروه‌ها دیاردیان بز زور نۆل و مهزه به کانی نیسلام کرد و ناو به ناو غمونه مان له بز ده‌ورو کاریگه‌ری نه‌م نایینانه (له بیرو باوه‌ری کورده‌واریدا هیناوه‌ته‌وه). قسه‌شان له‌وه کرد که مرۆڤ هه‌ر له به‌ره به یانی په‌یدا بوونییه‌وه به‌ن نایین نه‌بووه و خودا په‌رستی تیدا وهک خوینی له‌شی به‌شاره‌گیدا گه‌راوه... له‌م به‌شه‌دا که به‌ر قسوناغی کۆمه‌له‌کی میژوویینه، واته: قسوناغی شارستانیه‌تی به‌ره‌ی مرۆڤ ده‌که‌وێ، قسه‌ ده‌که‌ین. دیاره له به‌شی یه‌که‌مدا، باسه‌که زۆتر هاری وه‌سفیا نه‌ی وه‌خۆوه گرتیه، خۆ تیدا لێ به‌ختی نه‌م باوه‌ر، یان نه‌و باوه‌ر کردن و پاساودانی نه‌مه‌هت و نه‌وه‌هت ده‌به‌ر چاوه‌ نه‌گیراوه، به‌لام له‌م به‌شه‌دا پتر به‌ن له‌سه‌ر شی کردنه‌وه و پاساودان و راست کردنه‌وه‌ی راو بیرو باوه‌ری چه‌وت و چه‌وتیل له‌مه‌ر مرۆڤ و چۆن به‌یر کردنه‌وه‌ی وی و چۆن له‌خۆ گه‌یشتنی وی داده‌گیرێ. لیشت وه‌ناشیرم، نه‌من له‌ بیرو به‌ز چۆنه‌که‌ماندا پشت به‌ ماتریالیزم، نه‌ک می‌تافیزیک و نایدیالیزم ده‌به‌ستم. نه‌وجا با وه‌گه‌رتینه‌ سه‌روه‌ندی هه‌ره‌ سه‌ره‌تای په‌یدا بوونی تیره‌ی مرۆڤ. میژووی مرۆڤ به‌ په‌یدا بوونی مرۆڤ و

کۆمه‌لی مرۆڤ دەست پێ ده‌کا. زانسته‌ندانی نایدیالیست مه‌ودایه‌کی دوور و درێژه که له جیهانبینی «به‌هیتلی سور» یان «تخووبی له‌ به‌زین به‌ده‌ره‌» ی نیتوان مرۆڤ و گیان له‌ به‌ران لایه‌نگری ده‌کهن. یه‌ژن: مرۆڤ چیتکه و گیان له‌ به‌ر چیتکی دیکه‌یه. نهم جیهانبینییه له‌ نه‌فسانه‌کانی کتیی پیرۆز (سه‌روبه‌ندی که‌ونارا)، واته: ته‌ورات و سه‌روبه‌ندی نوی (نینجیل) که به‌م پتیه‌ خوداوه‌ند مرۆڤی «له‌ شتیه‌ی خۆی گوراندوه‌» هه‌ڵه‌نجراوه. داروین که به‌ پتیی گریانه‌که‌ی خۆی ده‌لتی: مرۆڤ له‌ به‌ره‌ی که‌شه‌کردووی مه‌یوونی مرۆڤ نوین (انترۆپۆمۆرف - anthropo-mophe - هاتۆته‌ گۆژی، به‌مه‌ له‌ دژی نهم جیهانبینییه‌ راسیا، هه‌رچی په‌یجۆری و دۆزینه‌وه‌کانی پاشانه‌کش هه‌ن، نه‌وه‌ بیروپای ویی پشت راست کردوه‌و و به‌ دیاری نێخست، که له‌ دوا‌دای سه‌روبه‌ندی سینه‌می زه‌وین ناسیدا، یا سه‌ره‌تای سه‌روبه‌ندی چواره‌مدا، راستیه‌که‌ییت که‌ره‌که جۆره‌ مه‌یوونه‌یلن هه‌بووگن، که ده‌شتی نه‌مانه‌ وه‌ باپیره‌ گه‌ورانی مرۆڤ له‌ قه‌له‌م بدڕین. دوور مه‌رۆ له‌ باشووری نه‌فریقا کۆمه‌له‌ هیتسکیتی زۆر له‌ مه‌یوونه‌یلن که به‌نیتوی نوسترالۆپیتیک (به‌ زمانی یۆنانی «مه‌یوونی باشووری» - Australopititque - وه‌ نینوئاون، وه‌گیر که‌وتوون، نهم مه‌یوونانه‌ له‌ ئاران و ده‌شتی پر دار و دره‌ختاندا ده‌ژیان، به‌سه‌ر پتیه‌ ده‌وه‌ستان و ده‌رۆشتن، زنده‌وه‌ری چکۆله‌ و گه‌وره‌یان پار ده‌کرد و بۆ هه‌لمه‌ت و به‌رگری له‌خۆ، دارده‌ستن یا نیتسکیتی نه‌ستووری زه‌لامیان به‌ ده‌سته‌وه‌ به‌کار ده‌برد، خۆراکی له‌ باه‌تی گوشت، به‌سه‌ر پاشوه‌وه‌ راوه‌ستان و به‌کار نێخستنی نه‌نداهانی پتیه‌وه‌ له‌بۆشت پێ گرتن، نه‌مانه سه‌رله‌به‌ر، به‌لای گه‌وره‌بوونی مێشکیدا‌ی وه‌کیشا.

جا په‌رسی: داخوا نوسترالۆپیتیک باپیره‌ گه‌وره‌ی بێ چهند و چۆنی مرۆڤه‌ یا له‌ پتیاوژی پتیکهاتنی مرۆڤدا (وه‌چه‌ی پتیک دیتی؟) قسه‌ی بێ مشتومر نه‌ویه که مرۆڤی به‌ردوا‌ره - hominid - له‌و مه‌یوونه‌ رسیوه‌ هاوشیوانه‌ی که کۆمه‌له‌ نیتسکه‌کانیان له‌ زۆر شوێنی نه‌ملار

نهولای جیهانی کۆن، نهمازا له قهفقاذا، دۆزراونهوه، هاتوهته گۆڤی.
لهنواى سهروبهندی چاردهمهوه (نزیکهی بهر له میلیون سالی خشت)
گهلهوپانی مرۆقهیلی سهرهتایی، جیتی مهیمونهیلی مرۆف ناسایی - An-
thropoides - یان گرتوه. کیتسهی نهوش داخوا له کیتسه ناوچهی
دنیایت پیتواژۆی مهیمون به مرۆف بوون، پرووی داوه، نهمه بگرهوه بهردهی
فره لهسهره.

برئی له زانستهندان بپوایان به رامانهی پۆلی ژنیسم - Poly-
genisme - ههیه. نهم رامانهیه نهوه دهگوردیتی که پیتواژۆی مهیمون به
مرۆف بوون، شان به شانی یهکدی له چهند شۆتی پرووی داوه و مرۆف لیل
جۆرهیلی جوی- جۆتی مهیموندا خزمایه تیپان ههس. وهلت زانستهندان
پرووس نهی رامانهیه وه دوا دهدهنهوه، له گۆشه نیگای نهوانهوه، گۆڤانی
مهیمون وه بنیادهم له بهشت لهسهر زهوی نیکی پان و بهریندا که نامیا،
پۆزهلاتی نیتزیک، پشت قهفقاذا و ناوچه کاکای به کاکیهکانی ئهفریقا،
دهگرتیهوه، پرووی داوه، زانستی نهوپۆ پۆ خوش دهکا که بهرسئی نهم
پرسه به وردتر بدرتیهوه. برئی لیتوه کۆلان، پهیداپوونی مرۆف دههههوه سه
هۆکارگهلی به ڤیکهوتی له خواسایی بهدهر. وه نمونه: نهکادیستین پ.
سوشکین - p. Soushchine - له ناوچوونی جهنگهستان و لیرهواران
به هۆکاری چارههوس و دیاریکه له قهلهم دهدا. بهپای وی، گۆڤانی
بارودۆخی دهرویه که مهیمونی به زۆرهملی ناچار کردوه لهسهر بهسات
گۆزهران بکا نهم ناگامهی لی کهوتیهوه که نهندانانی له یهکدی جوی
بکاتهوه و ناچاری بکا به پراوهستانهوه لهسهر ههردوو لاقی بهوا. نهم
تیتۆڤینه، رامانهی گۆڤانی ڤیکوینکانهی مهیمون به مرۆف بوونی بهریهه
داوهتهوه. شروقهی زانستهندانیهی نهم دیاریدهیه له سای فهدریک
تنگلسهوه له کتییوی نهخش و کاریگهری کار له گۆڤانی مهیمون به
مرۆفدا، به پوونی نووسراوه. خاوهن کتیه که دهفرموی: «کار» له گۆڤانی
مهیمون به مرۆفدا هۆکاریکی رهسهن و کاریگهه. دهلتی خودی مرۆف

«کار» گوراندوویه و هیناویتیه گۆپۆ. وهلی نئی کاری مرۆڤه له کورتی دهستی پێ کردووه؟ مهیوونان دهیان کاری تهوهن، کهوری، خهکی، یان کالۆکن، داردهستی به دهستهوه بهگرن. مهیوونهکانی باشوور توانستی نئی کارهیان ههبووکه، نهما، هیچ مهیوونی نهیتوانستگه تهنانهت ساکارترین نامیرو نهوزاری دروست بکا. خۆ ههروه سازدان و دروست کردنی نامیر و نهوزارهکه کار دهستی پێ دهکا. وهبێ نهوزار هیچ کاری ناکرێ. مرۆڤ وه نهوزار و نامیر قهرههویی چنگۆک و کهلهی کردووهتهوه.

چالاکێ ده کارو سازکردنی نهوزار و نامیرگهلی سههه تاییدا دابهشبوونی کار و نههرکهکانی ده نێوان نهندامانی پاشهوه و پێشهوه، لێ دهکهوێتهوه. سازکردنی نهوزار دهبێ به نههرکی تایهتی نهندامانی پێشهوهی و نهم کارهش دهبێ به مایهیی نهوه که دهسۆرد و مههارهتی وان بهره پێ بدا و بهگۆڕین به دهست. بهم پێیه «دهست نه تهنی پێناوی نهنجامی کاره، بهلکێ بهرههمی کاریشه».

بهره - بهره که دهستی مرۆڤ به کارهوه پتیر پادێ و مههارهت و دهسۆرد زۆتر دهردهست دهکا، خوو و خدهی بهسهر پێوه راوهستانهوه، به پێوه پۆشتههوهی تا دێ بههتیزتر و بهگۆردتر دهبێ. جا نئی کاره وه نۆزهی خۆی له سههریکهوه به لای پهسیوی و کامل بوونی دهستیدا دهشکێتهوه و نهمانه له جێهه جێهکردنی چالاکیهکانی بابهتی کار پاپه پاندندا، نازاد دهکاو له سههریکی دیکهوه پهسیوی و فراژوو بوونی گهروو و تارو پاپهله و ژێیهکانی دهزگای دهنگ، نهو کاره سانا دهکا.

له گۆمهله سوقانهیلی مرۆڤی وهبهرد بهوگ (فۆسیل) وهکۆلین، وای به دیار دهخا که لیکدی جوێ بوونهوهی نهندام و پیلان، بهو مسانیه که ههریهکه کار و فرمانیکی نازادانه و تایهتی بۆ دههههههه، بهر له رهسین و فراژوو بوونی کاسهسههر، پووی داگه.. نهم مهههسته رامانهی ننگلس لهمهه نهخش و کاریگهری کار له پهیدا بوونی مرۆڤدا، به باشترین شێوه دهستهک دهدا.

بەش ۋە ھالى بەردۋارە، نەۋە غۇنەگەلى پاشماۋەكانى ھەرە كەوناراي
 مەرۋقى ۋە بەردبۈۈگ بەنىۋى پىتىك ئانتروپ - p. Anthrope. پان
 مەيموون - مەرۋق، لە سالەكانى (۱۸۹۰-۱۸۹۴)دا، لە جاۋە دۆزرايەۋە.
 پاشانەكتى ھەر لە ھەمان شۈتەن غۇنەگەلى دىكە پىتىك ئانتروپ ۋەگىر
 كەۋتن. لە سالى (۱۹۲۵)دا دىرەنە ناسى چىنى پى نون چۈنگ ناۋ لە
 شكەفتىكدا بەنىۋى شۈكۈتەن، لەنيزىكىي پەكن، (۲۵) پارى جۈى -
 جۈتى جىتى ھىسكى مەرۋقى بە بەردبۈۋى پەيدا كەرد كە بەنىۋى سىن
 ئانتروپ - Sinantrope - مەرۋقى چىن - نىۋىرا. لە مەلەندى
 ھىيەتنام، لە باشۋورى نەفرىقا ۋ نىزىكى ھايدەلېرگ - Heldeberg -
 لە ئالمان چەند پارە ئىسكى ۋ لە ھەمىۋىان گىرەنگىر پەرى چەناگە ۋ
 شەۋىلاگە ۋ ددانى مەرۋق دۆزرايەۋە كە زىتەر ۋەكسۈنى مەرۋقى چىن
 دەچۈۋەن، كە لە (۱۹۴۴)دا، دىرەنەناسانى فرەنسى دە نىزىكىي جەزانىرى
 پاشماۋەگەلىكى غۇنەنى دىكە مەرۋقى پىش مېژۋى ۋەدەست ھاۋرد كە
 بەناۋى ئالتان تروپ - Altantrope - ۋە ناۋى دەركد.

بەرە باپەكانى پاشىنەى پى كىشە ۋ چەندۈچۈنى مەرۋقەگەلى بە بەردبۈۋ،
 نىياندەرتالەكانىن. بەر مارەى نەم جۆرە مەرۋقە دە سالى (۱۸۵۶)دا لە
 دۆلتى بە نىۋى نىياندەرتالەۋە، لە نىزىك دىلدەرۋ دەردەست كراۋ ۋ ھەر
 پەۋ ناۋەشەۋە ناۋى دەركد.

نىياندەرتالەكان لە دىيائى كەونارادا پەرت ۋ بلاۋبۈۋەن ۋ پاشماۋەكانىان
 لە جاۋە، نەفرىقا، رۆژھەلاتى نىزىك ۋ لە چەندىن جىگائى نىزىك ۋ جۈى
 - جۈتى نەۋرۋاپىن بەرچار دەكەۋتن. لە ولاتى شۈرەۋىسى جارانى
 پاشماۋەى نەم جۆرە مەرۋقە، بەھۋى دىرەنەناسانى شۈرەۋەيىيەۋە،
 دۆزراۋەنەۋە؛ دە سالى (۱۹۲۴)دا گ. بۈنچ نۆسۈسۈلسكى پاژەكانى
 نىسكەندى نىياندەرتالەكى لە شكەفتى كىك كۆبا، لە كرىمى دەرەست
 كەرد. ھەرۋەسە سالانى (۱۹۳۸ - ۱۹۳۹)دا نا. ئۆكلاڧىكۆف
 ھەستىيەن زارۋكىتىكى نىياندەرتالى لە شكەفتى تىشك تاش، لە

باشووری نوزیه‌گستاندا، به دمت نانی. مرۆڤی به‌ردواره له مرۆڤی وێستا که هه‌نیه‌یه‌کی شۆڕ و ته‌پله‌سه‌ریکی کورتله‌ی هه‌بووه، تا قی برۆی په‌یوه‌ست و به‌سامی به‌سه‌ر چاوانیدا سواره، هه‌ستییتن چه‌ره‌یه‌یتن وی پر زه‌ق و زۆپ بووینه و چه‌ناگه‌ی بۆ ژووری پۆچووه. مرۆڤی ب که‌فر بووی ب چۆکنی فه‌نوشتای شاقاوی هه‌ل دینا ده‌ کاتی ده‌و و به‌زین و هه‌راک‌کردندا هه‌ر به‌ ته‌واوه‌تی به‌ره‌و پێش‌ه‌شتن داده‌نه‌وی و ده‌رۆش‌ه‌شت. ده‌سه‌کانی وه‌ک په‌نجه‌ ده‌چوون، واته‌ که‌له‌نگه‌ستی له‌وه‌ی که‌ له‌ مرۆڤی نه‌وێژدا ده‌دیترئ که‌مه‌تر هه‌مه‌یه‌ی نه‌نگه‌سته‌کانی دیکه‌یدا بوو. سه‌ره‌رای وه‌ش سه‌ره‌له‌به‌ر، مرۆڤی به‌ به‌ردبوو (فۆسیل) له‌ ڕووی به‌ر‌په‌وه‌ ڕۆش‌ه‌شت و ده‌فریتی کاسه‌سه‌ر، لێل مه‌یوونه وه‌ پله‌ هه‌ر‌را‌ز‌تره‌کاندا فره‌ جیا‌وا‌ز بوو. بارست (قه‌باره‌)ی مێش‌کی پیتیک نانتروپ، مرۆڤه‌ مه‌یوون (٩٠٠ سان‌تیمه‌تر شه‌ش‌پالو) له‌ چاو گۆزێل و نوسترالویتی‌ک، مه‌یوونی باشووری، به‌ چه‌ندین پله‌ گه‌وره‌تر بوو و مێش‌کی سین نانتروپ- مرۆڤی چین- دیسان هه‌ر بارستی قه‌به‌تر بوو (١٢٠٠ سان‌تیمه‌تر شه‌ش‌پالو) و مێش‌کی مرۆڤی نییانه‌رتال (نزیکه‌ی ١٤٠٠ سان‌تیمه‌تر شه‌ش‌پالو) له‌ ده‌فریتی مامناوه‌ندی کاسه‌ سه‌ری مرۆڤی نه‌وێژکه‌وه‌ (له‌ ١٢٠٠ تا ١٥٠٠ سان‌تیمه‌تر شه‌ش‌پالو) نێزیک بوو.

مرۆڤه‌ی‌لی وه‌که‌مه‌ر بووگ، وه‌ به‌ره‌واژنی نوسترالویتی‌ک، نه‌ک ته‌نی دمس‌کاری (دارده‌ستی، گالۆکن له‌ پێشه‌) یان ده‌کرد، بگه‌ ده‌یان توانی نامیرو نه‌وزارانی‌ش ساز بکه‌ن، هه‌روه‌ک له‌ نامیتره‌ وه‌که‌مه‌ر بووگه‌کانی نێوان پاشماوه‌کانی مرۆڤی چین و نییانه‌رتالان به‌ دیاری ده‌خه‌ن. که‌ونا‌ر‌انا‌سان نه‌و نامیرو نه‌وزارانه‌یان له‌ گه‌له‌ک شوونان، بێ پاشماوه‌ی پێشه‌ی مرۆڤی وه‌ته‌وه‌ن بووگیان دۆزیوه‌سه‌وه‌. ده‌ورانی که‌ پیتیک نانتروپ و سین نانتروپ له‌و شوونانه‌دا ده‌ژیان ده‌ورانه‌که‌ ده‌ورانی پالیۆلیتیکی که‌ف‌نارای دێینه‌.

خۆ هه‌رچی سه‌روبه‌ندی کۆنه‌ به‌ردینی دێینه‌ نه‌وه‌ ده‌ سه‌ره‌تای چاخی

چاره می زوینناسیدا، سهروهختی که کومه لی مرۆفه ییل بۆیه که مین جار پیتیان ده گۆره پانی پهیدا بوونی نا، بارودۆخی هه ریمیی زوین له بارتر و تهر و شیدارتر بوو: نه وروپا جهنگه لستان و لیته واره و چرستانانی گهرمه سیره کان دایان پۆشیپوو و پری بوو له بهوری جۆری ناماشرو دۆس و فیلی باهه تی پرۆبوسیدین و کهرکه دهنی تهرحی رینۆسۆس که لهم زه ماندها نه ماگن. بهرانه کینی وه دم گوزهری رۆژگاره وه هه لومه رچی ناووه و هه سه خستر و دژارتر که را: چاله بهر و سه هۆله ندان که له باکوورپا داخزیبون، تا دههات به رهو پیتشتی ناژن و شالار و هاشاولیان دههینا و کاژیکه نه ستوری شخته و بهسته لهک و سه هۆله ندان، سه رزهوینانی پان و بهرین و کاکی به کاکی نه وروپا و نه مهربکای باکووری گرتوه. چاله به فره یلی دیکه ش له کوستانه کانی زنجیره چیا په کانی نه لپورزو هیمالایا سه ره و نشیو ده بوونه وه. هه ره له پال چاله به فره کاندای لیره واری ژیر نیستی وایه کان له نیو چوون و «توندرا» په کان (زه لکاوی بین درهختی وهک ئی نووکی زهوی (قوتب)، جیتی وانی گرتوه. لهم توندرا په ندها گه له مامووتی به خوری، گاکیوی و نه سپی کتوی بلارو بوونه وه. سه ره به ندی کۆنه بهردینی دیرین، به وردی، سه رده میتکی ده گرتوه که له سه ره تایی چاخی چاره مهرا دهست پین دهکا و تا پایینی دوا ته شه نه کردنی چاله به فره کان (نیزیکه ی چله هزار سال بهر) درژا ده کیتی.

سعه تی دستکردی مرۆف له سه ره به ندی کۆنه بهردینی دیریندا قوناخی سه ره تاییانه ی خۆی پری. جگه له بهر دهستی، پاژه بهردی مه ودا تیری به کار دهینا. کهم که مه، داتاشینی ته و نهی مشتته له بهر دهستی بوو به چتیکی خوا سایی و نه وهی چه کیتی بهردین بوو له شپوهی چواله که درژییه که ی به (۲۰) سانتیمه تر و کیتی به (۲۰) کیلوگرام ده که یشت. ئه م بهردانه یان به کومه کی به رده ستیه کانی دیکه داده تاشین. ئه م نه واره سه ره تاییانه له بۆ ساز کردنی میخی دارینه، رهگ و کۆته و کۆتهره هه لکه نندن، لانه و کاشانه هماندن و جانه وهر و درنده کوشتن و زامدار کردن

وه کار نه هاورد. پي دهچي نهم بهرده مشته نه يان يه کړاست بو راووشکار
وه کار نه بردين؛ چون په ننگه گورز و گالوک، يا کوته کتي، کوتکتی، تيلاني،
گاراني له بو نهم کاره له بارتو بووین. سهریاری بهرده مشته، زوئله گه لني
له بهر ده مستی پهنده سازده کړان که بو ساودان و تیرکردنی نه وزارت هکان
به کار ده بران. ورده - ورده نه زمونه کان باری شایسته تر وه خوره ده گړی،
ته کنیک بهرو پتر په ريساندن و گه شه کردن و په سیوی دهچي. مرؤفگه لی
سهره تایی له ناوچه ی جوئی - جویدا و به شتوی جوړاوجوړ نه وزارت
چکوله تر و پکوپنکتر و زهریفتریان له بو فراهم ده بوون. نه وزارت هره
سهره کی نیانده رتالان له شتوی زوئیل و ته له زمی سینگوشه له بهر ده ستی
دپنه گړی. نووکه که ی بو چت تیرکردن و کون کردن و مهودایه که ی بو
پوست که ول کردنی جانه وه رکوشتن به کار ده بری، نه وزارت نه سپایی
راووشکار، چه ننگال و نیتزه نه جاهی دارینه.

مه یوون - مرؤفگه کان، لهوه دهچي نه پاسار و پهنای و نه پوشت و
پوشاک تکیان هه بووین. زانایان وای بو دهچون، که مهوداو چه نان تکی
دوور و دریژ، ده پهنای دارو دره ختی و هار تیدا خو یان له گهرو گتچهل و
گولمه زی جانه وه ری درنده، وه لادابن. نهوجا پاشانه کتی مرؤف هینی
نه وه بو کو خوله په شبا و زریان و باهوژ و بوزان بهار تزی... سپهرو
سهن گهرو له مپه ره یلیکی نه پای خوی دوزیه وه. دهستی به سهر
نه شکوه ته کانی جانه وه رانی درنده دا گرت و لپی داگیر کردن و لهو
نه شکوه تانه دا هیوری و ستاری گرت. له پسته ی جانه وه ران، نه پای رایه خ
و پینه و و پوشاک و جلو بهرگ، که بو خوی جوړه که پرک و کورک و کهول و
په لاسی بو و به بدن و خرینه و داو تیک ده به ستران، سودی ورده گرت.

مرؤفگه لی سهره ختی کونه بهر دینی دیرین، سود له ناوړه رگرتن فیر بوون
- نه دی نه فیه چاوا هوویه؟ لهوه دهچي، پیشان که لکیان له ناوړی خوا سایی
و خوړسکی وهک: گرکان و سووقمانان وه رگرتی و چاودیریان کردب و
نینجا کاری بیتیان، سا یا به پیکدادانی دوو بهر ده ستی به یه کدیدا یا وه

مالشندان و لټک خشاندي دارو درخت، په رږاينه ناوره هلاياندن. له گهرمدی مالشندان و دار و درخت لټک خشانندا، خاکه يه کی وردی نمری، که له دار و درخته هه لایساوه کان هه ل دهموری، گهرم ده بوو و ناورې ده گرت، هه نگین پلټه يه کی له خوری، یا پووشو و قاو و توټکلی دار و دهمون و کروکه داریان لټک نټیزیک ده نټخست و هه لیان ده گیرساندن و نهوجا به فوو ده پان ده ماند و ناگره که پان وه گرو پلټه ده نټخست، ناور هه ی ناور... ده بهر بهر سه ختی و دژواری ناور هه لایسانندا، مرؤف ناچار ده بوو، بؤ وې ناورې لټ نه ته مرټه وه و داغر کټه وه و نه کوټه وه، چاوټری و پاسموانیې لټ بکا

سوود له ناور وهر گرتن چټنکی فره وه بایه خی وه ده موه بوو که و نټسته که ش هه س؛ نایپر (ناگر) نه پای نایم له وې و گه زمن و بهی سرماوسو له و درنده و پیاوځوړ پاراستن، تا بټری قیمة تی ته واو ناوې. خوړاکی له بهر دهر ټټن، که بابی له سر ده کا، چټی کال و کرچی له سر ده کوټنټن، څولاسه کاری ژوری لو سانا ده کرد.. هونه ری ناوره هلاياندن بؤ په کم جار ده لاتې به سر په کټ له هټزه کانی خوړ سکدا رږشتی به مرؤف به خشی و له وټرا بؤ هه میسه و هه تا هه تایه له سر له بهری گیان له بهرانی دیکه ی جوئ کرده وه (۱).

له شؤره ویی بهرې، که ونار اترنی نهوزاره کانی مرؤفی بهر دواړه له کرده کانی ساتانی دار، له نمره نستان دژرایه وه. ناسه وارټکی دیکه ی سهرو بهندی کوټه بهر دینی دټرین له قه ققاز، له نوټزه گستان و له باشووری نوټستی، له کریمې له گولاوه کانی دنټپهر و بهشی نیوان فولگا وه دست که فتن.

بهراستی نهوې سهرنجیزوټنه، له کوردستان بهش به ونده ی بهنده لټی ناگام، له ناوچه ی قهره حسن له سهرووی گوندی ته په سهروزه وه، که مه لبه ندی شټخانه، به بلینداییه کی بهر انبه ر جه وه لناساز، به هه زاران سهرو رمب و سهرو نټزه ی له بهر ده ستی داتاشراو، تا وټساکه ش هه وه

بانوه ماون. گرده شیخهیی نهو بهری بهسته‌کی پیش گوندی مه‌حمه‌شا (مامشه) به‌رانبر به گونده‌که، که جوگه‌یه‌کی چکۆله‌ی به بندا ده‌روا، تا سه‌رده‌مانتیکی من ناموشۆی گونده‌که‌م ده‌کرد و به‌عس نه‌فالی نه‌کردبو، ناو به‌ناو که ناو گرده‌کی بنکه‌ن ده‌کرد ناسه‌واری له‌گلینه و به‌رد و شاخی کیتی لێ به‌دیار ده‌که‌وتن. خه‌لکی نه‌و گوندانه به‌زۆری ناوریان به‌قاوچه‌خماخ و به‌رده‌نستی ده‌کرده‌وه... سبیل‌کیش زۆرینه‌یان تا چه‌رخ و شقارته و شه‌مچه په‌یدا نه‌بیون، به‌ به‌رد و نه‌ستی سویل و قه‌نه‌یان داده‌گیرساند. نیمه‌ی مندالی ناوایی که خه‌ره‌که به‌پیش گونده‌که‌دا به‌ره‌و خوار ده‌روا، هه‌میشه به‌ به‌رد به‌یه‌کدی داداندا سه‌رقال بووین و په‌رشکه ناوریان لێ وه‌ده‌ست ده‌هینا و که‌یفسان به‌و کاره ده‌هات. ژنان کوره ناوریان له‌گل دروست ده‌کرد و گلینه‌یان پێ ده‌گوت. له‌بته‌ قالۆری زها و نیشک و کرۆکی داری پوکاو و پووج و پوت، قاو و پووشیان ساز ده‌کرد. مشتوی چه‌قۆ و قه‌لمی و سیکارت و کێرد و خه‌نجیریان له‌ شاخی که‌له‌کیتی و گا و نیری دروست ده‌کرد. که‌له‌شاخیان به‌ شاخی کیتی ده‌گرت. خونیان به‌ زه‌روو به‌ر ده‌دا، دۆل و دمه‌که دۆلیان له‌به‌رد ساز ده‌کرد، چتیان به‌ سینگ و ته‌رازوو ده‌کیشا. سه‌نگیان له‌ به‌یه و گۆتره‌ گه‌لاله‌ ده‌کرد، ساوریان له‌ چالیکدا که‌ له‌ تاوێره‌کانی پشت ناوایی هه‌ل که‌نده‌بو، ده‌کوتا. ئاسیاوه‌که‌ی سه‌رحه‌ده‌ له‌ پۆخانه (ئاوه‌که‌ی له‌ ده‌ره‌نده‌باسه‌ره‌وه سه‌ره‌وشیو ده‌بیته‌وه) به‌رداشه‌کانی هیندی جار هه‌ر له‌و ناوه دروست ده‌کرا، ده‌سته‌پا زۆتر خویان دروستیان ده‌کرد، هه‌رواسا دنگ، دۆل، دمه‌که‌دۆل، نه‌مانه‌یه‌ش هه‌ر هوشیان دروستیان‌شان مه‌که‌ردن.

به‌ مه‌زه‌نه‌ی به‌نده ناوری پیروزی باوه‌گرگی له‌ که‌رکووکی فره‌ کۆنه‌س... خه‌لکی ناوچه‌ی زاموا، هه‌ر بۆ یه‌که‌م جار به‌ نامه‌ده‌یی و حازره‌کی و خوێسک سه‌رودیان لێ وه‌گرتوه - دوور نیسه، پیش وه‌ی مرۆڤ پتی که‌ویته‌ نه‌و ناوچه‌یه: نه‌و ناگره هه‌ر له‌ کۆنه‌وه هه‌بووین. بۆ خۆی نیوی «باوه‌گرگی»، زمان خواران به‌ «بابه‌گوپ گوپ» ی یه‌ژن، زوانیان بوو...

زهرتوشتيان ناوری ناورخانه (ئ: تشکده) کانیان نه ده کوژاندوه، نهوهش له وهر که وتبۆوه که مرۆڤ وهختی ناوری هه لده گیرساند، نه یده وریست لیتی کوژ بیهتوه و بتهمرت؛ چون نه سپایی ناور هه لایساندنی بهوی سانا هییی دهست نه که فتییه، گاڤا کو خاستب هه لی بکا، یه کسه هه لی گیرستینی، له بهر هه ندی ناورخانان پاسه وان و چاویریان بۆ داناوه و هه میسه پاراستوویانن.

قه قسه دینن، ماله میر و به گله ری کوردان ناورخانه و وه جاخیان هه رگیز نه کوژاوه تهوه و هه میسه دوو که لی لئ هه لستاه. که سیکي مندال و دۆمۆنیی نه بی ویتساکهش له کورده واریدا خۆی به وه جاغ کویر و نه ستیور ده زانی، نه مهش له قوناخیکه وه که پیاوی تیدا له جیاتیی ژن بوو به خیتوی هه مسو ده سه لاتن، ناو ده خواته وه. که سیکي ده سکورت، یا پیسکهو پژد بی، پتی یه ژن: ناوری له مالتیدا نا کریته وه، دووی له خانه ی هه ل ناستن، خانه ویرانه ..

بهش به حالی نایین ژیان و سازمانی کۆمه له کیی کۆمه لی مرۆڤه کی ده توانین بیهین باشکه فیهترین هۆز و تیره که لی نه نیتۆگرافیایان لیان وه کۆلیون به چه ندین پله و پایه له مرۆڤه کی وه ته وهن بووی کۆنه به ردینی دیهین په رهیان ساندگه و وه گه شه که فته گن. له م پرووه و چۆنه تیی ژیان له ناو کۆمه لانی سه ره تاییی مرۆڤدا ته نها و ته نها له پرووی ماتریال و به رزه وهنده کانی دیهین ناسیه وه وه گیرده که وئ و هه ر له بهر هه ندیکهش راو بۆ چۆنه کانی مه له مه ر سازمانی کۆمه له کیی وی ناته واوه و له سه ر هیی گریمانه و قیاس کردنییه ..

مرۆڤ له سه ره وهندی کۆنه به ردینی دیهیندا، وه گردو کۆی خۆراکی - Cuillelt - و راووشکار به رتیه ده چوو - به میوه و ریشه ی دار و درهخت و وارده نیی وهک: توو، توو ترک (گاتوو، توو پرک، دهری) - baie - و هه رتیه ده چوو. مه مکداران (پستاندار) ی چکۆله، مارمیلکه و گه پله و به زهغه و قۆری و گه زنده و خزه ده ی راو ده کرد و فره ی نه خایاند په رزایه راو کردنی

گیانله بهری گهپ و زل. دیرین ناسان له هوارگاهه کانی بهر له میژوو، به زوری له ناو نهوزار و نامیره یلی نوایندا، پتیشه و هستیی مامووت و گامیشی کیتی - Bison - و نesp و گاکیتی ده دوزنه وه که مرۆقه یلی سهره تایی، ژبو نهفتی یه کتی کو موخی نیتو نهم هستی و پتیشه دهریرن، قهلاشتوونیان. مرۆقی سهره تایی گوشتخویش بووه و گیاوگوژخویش بووه له م پرووه و بوی لواوه که و مزوری بتوانی له گشت جیتی بژی و هل بکا.

بارودوخی ژبانی مرۆف سخت و به سام بووه، نهیتوانیگه لیل درنده گهلی هه راسانکه ری سهره تایی سهره دی چاره مدا پیشهرکییان لیتا بکا و په لجه یان له په لجه بدا، نه لهز و خیرایی وان و نه هیز و گوردی لهش و لاری وانیان هه بووه. برستی و مهرگی ژیر چنگوژکی جانه وه رانی، هه میسه لو له بۆسه و که میندا بوون. ناژن هاوردنی چاله به فران ململانی وی ده گهل خوړسکیشدا هتنده دیکه دژواترو مهرگه ساتتر کرد. وێرای نه وان هه موو کوپ و هه له مووتان، بنیایه می بهردواره له سای دوو هوکارا وه زنگی ماگه سه وه و سه رکه وتوون و زال بووگن: یه کهم نه و ما که نه مانه یله نیتر بوونه وهرلیکی وریا و وشیار بووگن که نهوزار و نامیریان ساز ده کرد. دووه له سۆنگه ی نه وه که نه مانه هه له نواوه وه شیوه ی دسه جه معی و لیل یه کا، وه کۆمهل - کۆمهل و بر - بر دژیان.

بگره سازدانی نهوزار و نامیر، نه سه له بن ژبانی کۆمهله کی و دسه جه معی هه سه ناگری و مه حاله، چون پاراستن و پیرست کردنی زانیاریه کانی مرۆف و کاری نالوویر و بازرگانی وی له زوینه ی په نیتوانیندا و پشتاوشت له وهرینه وه نه پای نه وه و نه ویران و نه تیره یل وه میراتی مانه وریان، ته نیا و ته نیا هه له و هه لومه رجده ژ کرنن دهات. نیچیرفانی، نه مازا نیچیرفانییا جانه وهرانی گهپ و زهلام (له هیندی ناوچه ی کوردستانی نیرانی و لۆی «زهلام» بز چارین و بارگین و حتی له ی جوژه بابه ته یله ده گوتری) وه شیوه ی دسه جه معی و دسیاوی و

گهله کۆمه کی راووشکار نه بجام دهدرا، نیدی بهم جۆره نه وانه یان وه ناییر ده تۆقان و وه پهل و خه رک و کهور تن سهر واندن به ره وه هه لدر و زۆنگ و زه لکار و زمه ندیان هه ل ده برین و ته نگاو ده کردن، سه روو و کهور ده کهم، بنوو خاک ده کهم بۆ کوئی ده رۆن...

نهی کۆمه له نایه مییانه له ده ورانی کۆنه به ردینی دیریندا، به نیوی ستانداردی گه له ورانه سه ره تاییه کانه وه نیو ده برین. نهی گه له ورانه یله ره نگه چکۆله و تا نه ندازه یی ناپایه دار بووین. که سانی د وان کاربوون بچه ریزی گه له یه کی دییه وه. گه له هه میشه پتیشه نگ و قه لموزیکی پتشانده ری، پیاو یا ژنی له ته کا بوو، و تیرای وهش دامه زرانی سازمانی جووته کیی کهم و زۆر چه سپ و پایه داریش، کاریکی کرده نی نه بوو.

شهروشکلی ناقۆلا و فاجه لقیچی نه وزارو نامیری سه ره تاییی کار په ست و نرمیی ناستی نابووری، ململانیی سامناک ده گه ل خوێسکا، نه مانه یله سه ره وه ر گشتی له ناو گه له ی سه ره تاییدا حاله تی نیندیویدو الیزمی درنده - Individualisme - یان که مرۆفی وه که سه ره بوگ (فۆسیل) له باپیره گه ورانی خوێویان وه میراتی بۆ ما به وگه وه - ده پاراست. نهو حاله ته ناو به ناو لیل وه یه کا دان و تیکچه ژیان و تیکگیران و لیکدی هه لکردن و لیکدی رۆهاتی خوێنیندا، که ده هه لومه رچی ململانی له پتیاری نه ماندا، ده هاته گۆڕی به دیاره کهوت... به گره مرۆفی پیاو خویش هه به وگه.

به ره - به ره، کاتیی سازمانی کۆمه له کیی کۆمه له مرۆقه کی دامه زریاو بنچه سپ و پایه دار و روخته ده بی و ده سه رنگینی و ده سه ورد و مه هاره تی مرۆڤ له کاروباری به ره مه هیتاندا په ره ده ستینی و ته شه نه ده کا و ده ته نیته وه، سه ریشتی ناژه لانه ده داته باری کزی و که نه فتی. هه ره وک فلا دیمیر نولیانۆف فه رمویه: گه له ی سه ره تاییی و کۆمه لی هاو به شه کیی سه ره تاییی سنووریکیی بۆ حاله تی درنده یه تی (نیندیویدو الیزم) ی سه ره تاییی مرۆفی سه ره تاییی دانا.

باشه که سی برای نه دی بیر و نه ندیشه کوو پهیدا بوو؟ پهیدا بوونی بیرو

نه‌ندیشه نه‌نجامی چالاکي و نه‌مه‌رو نه‌وسه‌ر و هه‌له‌په و خۆوه داروبه‌رددا
 دانی په‌نیه‌نه‌ی مرۆفه. له هه‌وارگه‌ی گالۆک و دارده‌ست، یا خه‌رک و
 که‌ور وه‌کاره‌واردنی په‌مه‌کی و ناژه‌له‌کی به‌ هه‌وارگه‌ی نه‌وزار و نامیتر
 سازکردن - با ناخۆلاو نا‌په‌کی‌یکیش بووین - چالاکیی وشیارانه و
 ناگایانه و هه‌ستوخوستی تیریی مرۆف وه‌ ده‌نگ تیریی. نه‌زمه‌ونه‌کانی
 مرۆف له‌ کاروباری به‌ره‌مه‌په‌نیدا، نوخشی تاکیکردنه‌وی وی ساز ده‌دا و
 ده‌ وێژدان و نه‌یه‌ادی ویدا نا‌شکرا په‌نگ ده‌داته‌وه و شوپ و شوینه‌وار
 به‌جی دێلن.

له‌وه‌را که‌ کار به‌ شپۆی ده‌سته‌جهمعی و ده‌ستیاوی و گه‌له‌کاری نه‌نجام
 ده‌دا و نه‌زمه‌ون و ته‌جربه‌کانی ده‌سته‌ی کۆمه‌ل، پاسداریان لێ ده‌کرد،
 کار و خه‌سله‌تی به‌یرکردنه‌وی سه‌ره‌تایی به‌شهریش خه‌له‌تیکی کۆمه‌له‌کی
 به‌خۆوه‌ گرت، واته: که‌ کارکردن کۆمه‌له‌کی و گه‌له‌کۆمه‌کی بێ، دیاره
 به‌یرکردنه‌وش که‌ پاسته‌وخۆ و نا‌پاسته‌وخۆ، هه‌ر به‌ ده‌وری کاردا
 ده‌خه‌لێته‌وه، خه‌له‌تی کۆمه‌له‌کی به‌ خۆوه‌ گرتوه، مرۆف له‌ چه‌رخ و
 چاخه‌کانی سه‌ره‌تاییدا خۆی له‌کۆمه‌ل به‌جودا نه‌ده‌زانی. ئه‌ستاش له
 کۆمه‌لی کورده‌واری عه‌شیره‌تیدا، که‌سێکی نابینی پێناسه‌ی هۆزو
 هۆزگه‌ری و خه‌زمایه‌تیی خۆی به‌ چتێکی په‌یروژ نه‌زانی، نه‌پۆ هه‌ر
 جافیک، هه‌ر به‌لباسیک، هه‌ر مزووریه‌ک، هه‌ر به‌ریفکانه‌یه‌ک، هه‌ر
 سوورچیه‌ک، هه‌ر مه‌نتکیک، هه‌ر مه‌غیه‌ک، هه‌ر به‌راندۆسته‌یه‌ک، هه‌ر
 زه‌باریه‌ک و تاد... ده‌گری، به‌په‌ری شایی به‌خه‌قونه‌وه‌ شانازی به
 عه‌شیره‌ته‌که‌یه‌وه‌ ده‌کا، خۆی به‌ په‌کی له‌ عه‌شیره‌ته‌که‌ی به‌جودا نازانی،
 نه‌ک هه‌ر نه‌وه‌نده‌ بگه‌ر که‌ په‌واندزیه‌ک، هه‌ولێریه‌ک، نامێدییه‌ک،
 سه‌لمانه‌یه‌یه‌ک، خانه‌قینه‌یه‌ک، به‌تلیسه‌یه‌ک و تاد... ده‌لن: من په‌واندزم،
 یان هه‌ولێرم یان فلائم یان فیسارم، نه‌وه‌ش هه‌ر له‌ په‌گ نه‌ستووری
 په‌زحی عه‌شیره‌تگه‌ریه‌وه‌ چه‌که‌ره‌ی کردگه. سه‌ره‌له‌به‌ری چالاکیه‌
 کۆمه‌له‌کیه‌کانی کۆمه‌لی کورده‌واری له‌ گوتن و په‌سه و تازمه‌انه و شه‌ن و

شایی و سه‌یران و بندارۆک و مازی چنینه و گه‌له‌درو و گه‌له‌جسوت و سه‌رله‌به‌ری کاروباری هه‌ره‌وه‌زی و تاد.... که زۆریان نه‌ماون، پاشماوه‌ی هه‌ستی رۆحی کۆمه‌له‌کییه و خۆ به‌بێ کۆمه‌له‌ به‌هیچ نه‌زانینه. به‌لێ راسته نه‌پۆرۆ تاک دهوری زۆره، به‌لام هه‌رگیز له‌وه‌لامدانوه‌ی نه‌رتنیه‌ی پێداویستی کۆمه‌له‌ دوا ناکه‌وێ، نه‌وه‌تا هه‌میشه‌ هه‌تزو گوردی ده‌ په‌نای خه‌یزانه گه‌رۆکه‌که‌ی، گونده‌که‌ی، شاره‌که‌ی، هۆزه‌که‌ی، نه‌ته‌وه‌که‌ی، چ له‌ رووی ره‌گه‌زه‌وه و چ له‌ رووی خه‌یزایه‌تی و سیاسیه‌وه ده‌بینێ، به‌لام دیموکراسیه‌تی گه‌ره‌که، ده‌یه‌وێ وه‌ک تاکیش پێزی لێ به‌گیرێ، نه‌ک هه‌ر نه‌وه به‌گه‌ر، ده‌یه‌وێ له‌ شینوه‌ی سه‌رۆکێ، شێخێ، ناغایێ، مه‌لایێ، زانایێ، شاعیرێ و سیاسیه‌ی تاد... خیسایێ له‌ کۆمه‌له‌ پتریش بۆ به‌کری.

نه‌وه به‌یرکردنه‌وه، نه‌دی زمان کوو په‌یدا بوو؟ زمانیش هه‌روه‌ک نه‌ندیشه‌و به‌یرکردنه‌وه ته‌مه‌نی درێژه و کۆنه. نه‌وانه‌ی پامانه‌ی ماتریالیسم (ماده‌گه‌رایه‌ی) یان داناوه، ده‌لێن: «زمان به‌رییه له‌ نه‌هاد و وێژدانیه‌کی نه‌زم-سۆنکراو - Consciencepratique - که هه‌روه‌کو له‌بۆ سه‌رله‌به‌ری مرۆڤان چته‌کی راسته‌قانییه و هه‌س، له‌بۆ زمانیش ده‌قاوده‌ق هه‌س و راسته‌قانییه، زمانیش وه‌کو نه‌هاد و وێژدان نائیه‌ گۆڕێ، مه‌گه‌ر له‌ سۆنگه‌ی ناتاجی هۆی ناچاربوونی ده‌گه‌ل سه‌رله‌به‌ری مرۆڤاندا تیه‌که‌ل بوون...» یه‌که‌م چه‌مه‌که‌کانی هه‌موانی (کله‌ی) هه‌که به‌ ده‌نگان نه‌چه‌سپاندراپان، نه‌وانه ده‌ کۆمه‌له‌دا هه‌رگیز په‌یدا نه‌ده‌هون، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر زمان نه‌با هاوسه‌روکاری تاکان ده‌ کۆمه‌له‌دا لێل یه‌کتره‌ گرتن و پێوه‌ندی به‌ یه‌که‌دییه‌وه گرتن و کاری ده‌سه‌جهمعی و هه‌ره‌وه‌زی و ده‌سه‌وایی نه‌ده‌هاتنه‌ گۆڕێ و له‌ بۆ چۆن و چه‌را به‌ده‌هه‌یون. مرۆڤ هه‌یچ جوژه‌ چه‌مک (مه‌فه‌وم) یه‌کی هه‌موانه‌کیی بێ توێژیه‌کی به‌گه‌ری و گۆلی هاوپێوه‌ندی سه‌روساخته‌وار، به‌ ته‌نێ که‌ستی، به‌بێ کۆمه‌له‌، له‌ به‌یرویه‌یوون نایه؛ چون مرۆڤ بۆ به‌ ته‌نێ ژيان له‌ مێژووی په‌یدا بوونیدا، نه‌هاتۆته‌ گۆڕێ و تاکه بوونه‌وه‌ریه‌کی زیندوو بێ نیر و می هه‌رگیز به‌ به‌یردا نایه. جا کۆمه‌له‌ له‌و

نیرو منیه که وتوتوه و ده که وتوتوه. کومل ری یه عنی ژ نیکنی پیترو.

رامانه‌ی مار N. YAMAR، رامانه‌ی کی هله نامتیزه. له‌مه‌ی لیتکدانوه‌ی په‌یدابوونی زمان نو رامانه به دتیزه‌مانی دووگونیه به‌سر زانستی زماندا له پروسیا شورکردبوتوه، بگره کوردی به گورجی و نازانم کیتی به کارتوفیلی و بری لهم جزره منجریانه‌ی وه‌یاده‌دا. مار، وه‌تاییه‌تی پای دانه‌گرت و نیلکه‌م و بیلکه‌می نه‌کرد زوانی سه‌ره‌تاییه‌نی مروژ له (ناماژه و ناماژه‌کاری) یه‌وه سه‌ری هه‌لداگه و زوان له جیوجویلوه که‌فتگه‌سه‌وه. پیتی واپو، قسه‌ی ده‌نگدار له فلته فلت و منگه منگی کاهینه‌کانه‌وه هاتوته گزین. نو ده‌ی گز: زمان تا نها ری موزک و شه‌قلی چینایه‌تی سه‌روبه‌ندی چینایه‌تی: «نه‌مه ناغا و نه‌وه میرو نه‌مه‌که‌یانه (کوتخا) و نه‌وه‌که‌یانه گزیر» وه زوق و زویی پتیه دیاره، به‌لام نه‌ی رامانه‌ی ناخره‌مانه‌ی مار نه‌فنه‌ندی، قورحان وه هه‌ق و وه ساجیتوت حیچی وه‌سر حیچه‌وه نییه و له هه‌رزه و مولاهو چتیکتی تر نییه...

نیمه هیچ بیروبوچونیتکی روون و ناشکرمان له‌مه‌ی ساختمانی زوانه‌یلی بنیایه‌می سه‌ره‌تاییه‌وه نییه. زانسته‌ندی شورویه کون، و. بوناک ناو، وای بو ده‌چی که نه‌زموونی به‌ره‌مه‌په‌ننان به‌ره - به‌ره - فراژوو و پروه‌وخسته و رتیکوینک ده‌بن و گه‌روو له سای وه پاوه راه‌ه‌ستانی مه‌میونه‌یلی مروژ ناسایی و چکوله‌بوونه‌وه‌ی شه‌ویلاگه‌ی خوارتی، کامل ده‌بن، هه‌نگین زمان له ناماژه و دیاریده ده‌نگداره‌کانی نم مروژانه پتیک دی. له‌ی زمانه‌یله‌دا وازه‌کان تا راده‌یی به که‌وشه‌نن، یان وه وردتر بیتین، له رستی یه‌ک به‌رگه‌یی، گه‌رت - گه‌رت و مانا جیاواز پتیک دین.

به‌ش وه حالی نایین، زانسته‌ندانی بوژوو لافی نه‌وه له‌ی ده‌دن، که مروژ هه‌ر له سه‌ره‌تای چاوپشکووتوونیه‌وه، بروای به سه‌رووی خورسک هه‌بووگه و باریته‌عالا - Etre Supromo - خوداوه‌ندی په‌رستوه. که‌شیشی فه‌ره‌ه‌نگناسی نوتریشی به‌ناوی پ. و. شمیت و په‌پروانی وی مه‌ردم فیتره رامانه‌ی یه‌کته‌په‌رستی نه‌زه‌لی - Primonotheisme -

ده‌کهن. نهم رامانه مجباره که یه‌ژئ: مرۆڤ له سه‌ره‌تای دروست به‌وینییه‌وه، به‌روای به‌ه‌به‌وونی یه‌ک خوداوه‌ند هه‌به‌وگه و ههر ئهو به‌روایه‌یه که ده‌ نیهادو وێژدانی مرۆی سه‌ره‌تاییدا په‌یدا‌بووه، به‌ۆ خۆی نیشانه‌یینکه له‌ به‌وونی خوداوه‌ند، که‌چی نهم رامانه‌یه له‌گه‌ڵ وه‌ی که له‌ گۆرانکاریه‌یه‌کانی ره‌وانی و ره‌وایی مرۆڤه‌وه زانداراوه دووفاق و تاق و جوتن.

ده‌ بارودۆخینکدا که تاکه مرۆڤ ئه‌رقاڵی سه‌ره‌به‌رنانی خۆراکی ره‌ژانه‌ی خۆی بووه و یه‌که‌م به‌یروبۆچوونی وی له‌ کار به‌ولاوه سه‌روکاری به‌ هیچ چتیکێ دیکه‌وه نه‌بووه، نه‌یده‌کاری به‌یر له‌ سه‌رۆڤه‌ی جیهان به‌کاته‌وه. له‌مه‌ش به‌ترای، کچه‌ و کالیی ته‌واوی مێشکی وی ده‌رفه‌تی نه‌وه‌ی نه‌داوه له‌م جۆره‌ چه‌مه‌که‌ ڤووت و په‌تیانه‌ به‌گاتن. مرۆڤ له‌ به‌اری خودی خۆی و خۆ‌رسکی که ده‌ورانه‌وری ته‌نیه‌بوو به‌یروباوه‌ری نایینی، واته‌: به‌یروبه‌روای ته‌موم‌ژای و هه‌له و ورته ههر نه‌ش بووه. نیتیه ده‌توانین له‌سه‌ر نه‌وه پێ دابه‌رین که مرۆڤی وه‌ته‌وه‌نبوگ (فۆسیل) ههر هیچ نه‌وێ به‌ش وه‌ حالی مرۆڤ - مه‌یرون و مرۆڤی چین، که ههر له‌ به‌نه‌رتدا فه‌ریان به‌سه‌ر به‌یر له‌ نایین کردنه‌وه نه‌بوگه‌.

هه‌رچی ئهو قسه‌یه‌شه، که یه‌ژئ مرۆڤی نییانه‌رتاڵ چتیکێ په‌رستوه یا نه، خۆ نه‌وه کێشه‌یه‌کی وه‌ گری و گۆلتسه‌ و ژماره‌یه‌کی فره له‌ زانسته‌ندان له‌سه‌ر نه‌مه تا نه‌ها ژێ مشتومر و گۆتبه‌چر - گۆتبه‌چرپانه. به‌پیتی نا، ئۆکلا‌دنیکۆف گۆڤ‌خانه‌یلێ که له‌ دما‌دما‌ی ده‌ورانی کۆنه به‌ردینی دێرینه‌وه وه‌جێ ماگن، گه‌واهیی هه‌به‌وونی به‌یروبۆچوونی سه‌ره‌تایی له‌ نییانه‌رتا‌له‌یل نه‌ده‌ن، نهم گۆڤ‌خانه‌ له‌ ناو شکفته‌یلینکدا که ره‌ژگاری لانه و کاشانه‌ی مرۆڤ بووگن هه‌له‌که‌نه‌زان و له‌به‌ژ مریدیان چالی چکۆله‌یان هه‌له‌قه‌نانه و چه‌ند گله‌ستکه‌ گۆشتیکیان لۆ تیندا داده‌نا. نییانه‌رتا‌لان به‌ دیمه‌ن پاسه‌وانی و پارێزگارییان له‌ مرده‌وی خۆ ده‌کرد و له‌ گرتن زیندییان پ‌فتار ده‌که‌لدا ده‌کردن، وه‌لێ هێمان به‌یروبۆچوونی جیهانی نه‌هات‌بووه ناراوه. ئه‌وان له‌به‌ژ مریدی، ها‌ژ به‌روایان به‌ توانستیکێ سه‌رووی

خۆرسک و له هیزیکه که له گوێن هیزهکانی سه زهوین نهی نه ده کرد. له چهرخ و چاخه دا به کهم سرشتهکانی په رستن، گیان له بهر هکان - Zoolatric -ن، له چواردووری گۆرخانهی نییانه مورتاله کاندان، له تشیک تاش له باشووری نوێزه گستان) شاخه یلی بزنه کتیی هه بون و له هیتدی شکهفتاندا کاسه سهری ورچی شکهفتشین دۆزرانه وه که چواردووری وه که مەر و بهرد هه لچنرابوو. ههنگین زانیاری مه له مەر چۆن په یدابوونی فره نایینی کهم بووگه و ورد نییه... به کهم نیشانه و شایه تی به چهند و چۆن له مشوم به دهر ته نه باس و خواسی په یدابوونی نایینه له چهرخ و چاخه پاشانه کت، واته له چهرخ و چاخه بهردینی دتیرندا. لته ردا بهش به حالی کوردواری، تا نهاری زۆر له ته که و مزگهوت و خانه قا و جیتی تایبه تی له کوردستاندا گۆرستانی تایبهت بهرچاو ده که ون و کهسانی خانواده و به ماله ی پیرانی ته رقهت و شتیخ و مه لا و ناغا و بهگ و گه وره پیاوان، له و گۆرستانه تایبه تانه دا ده نیژدین..

ئه وجا پاش کۆنه بهردینی دتیرین، کۆنه بهردینی نوێ دست پین دهکا (له ۴۰ ههزار ساله وه تا ۱۲ سال پش له دایک بوونی عیسی مه سیح). به درێژایی ئهم سه وره بنده، هه لومه رچی هه ریمی، چهندین جار ده گۆرئ، چاله به فران هور- هور پاشه کشتن ده کهن و ناوه وه وای نه وروپا و سیبیریای باشوور خۆش ده بی، پاشان سه هۆله ندان سه رله نوێ دست پین ده کاته وه و ئه مه چاره مین و دوا هه مین هتیره، سه ره رای وه ی که له سه رایکی سه هۆله ندانه کانی دیکه کزو به زه به روزه نگه ره، ناوه وه وا زۆر ناهه موار دهکا. مامووتان ده گه رووی خاموشیی هه تا هه تاییدا لوول ده درین، که چی گاکتیویان به سه رانه سهری گوێ ده ریای ناوین و کریمی و قه فقاذا په رت و بلاو ده بنه وه.

په پینه وه بۆ ده ورانی کۆنه بهردینی نوێ به پشکه وتنتیکی بهرچاوی ساختمانی لهش و لاری مرۆف قه له مداد ده کرئ و ده گه ل خه سله تی به ره مه مهنان و پشکه وتنی سازمانی کۆمه له کیدا به دیارده که وئ.

ساختمانی مروّقی هاوچهرخ - Homo - Sapiens - دهگانه نوپه‌ری
 پیتشکه‌وتن، هونه‌ر و نابوری کۆمه‌لی مروّقین کاملتر و به‌گری و گۆلتر
 ده‌بن و نه‌خوازا نه‌وزاره‌یلی تایبته که بۆ سازدانی نه‌وزاره‌یلی تر وه‌کار
 ده‌هیندرتین و نامیترو نه‌وزاره‌یلی که له دارو سوقان یا له دار و به‌رده‌ستی
 دروست کراون له‌م سه‌رده‌مه‌دا په‌یدا ده‌بن. مروّث شکه‌وتان به‌جی دێلن و
 ده‌ست ده‌ده‌نه سازدانی په‌ناو په‌ستیوی گه‌رموگور، شیه‌وی نویایوی سازمانی
 کۆمه‌له‌کی - کۆمه‌لی خێله‌کیی سه‌ره‌تایی - Clan Primif - دینه
 گۆڤی، پاشانه‌کی هونه‌ر پی داوینه‌ گۆڤه‌پانی په‌یدا بوونی. به‌ راستی
 هه‌روه‌ک زانسته‌ندان ده‌لێن، بۆ ده‌ورانی کۆنه به‌ردینی نوی په‌رینه‌وه،
 واته. مروّقی نیسانده‌رنان که به‌ مروّقی به‌ورۆخه بوون، به‌ نه‌کانتیکی
 چۆنه‌کی و بنواشه‌کیی تایبته له‌ قه‌له‌م ده‌دری.

له‌م سه‌روپه‌نده‌دا ته‌کنیک به‌ چهند پله له‌ ئی به‌ری، پیتشه‌تر چویه،
 نه‌فزار و نامیتین ژ که‌فر دروست کری کامل دهن، مروّث زوینه به‌رده‌ستی
 ته‌نک و ناسک به‌هۆی نامیتیری هیسکانی داده‌تاشن. له‌ دما‌ترین
 رۆژگارانی سه‌روپه‌ندی کۆنه به‌رینی نویدا کاروبار نیتر هه‌ر وه به‌رد و
 که‌وره‌وه قه‌تیس نامیتین و په‌کی له‌سه‌ریان ناکه‌وی، بگه‌ر هه‌ستی و
 شاخیش به‌کارده‌هیتین..

نه‌فزار و نامیتیه‌یلی که بۆ خۆراک ته‌یار کردن وه‌کارتین، جۆراوجۆرتن.
 نیتزه‌ی له‌ نووکه شفه‌ی عاجی مامووت، له‌ به‌رده‌ستین، خه‌نجه‌ری له‌ شاخ
 دروس کراو، نیتزه بۆ راووشکار و ماسیگری، نه‌وزاره‌یلی بۆ پۆست که‌ندن
 و که‌ول کردنی جانه‌وه‌ران به‌کارهاوه‌ردن، دینه گۆڤی. له‌ سوورژن و
 گۆشه‌وه‌نی سوقان بۆ دروونی پۆشاک‌ی که‌ول و کووک و له‌ پاژه به‌رده‌ستی
 تیز بۆ په‌رداخ و لیکوولوس و مشتومال کردنی شاخ و سوقان، سوود
 وه‌رده‌گیری. راووشکاری گیان له‌به‌ری زه‌لام و گه‌وره‌و زه‌ه‌لاح که له
 شیه‌وی گه‌له‌وران ده‌چیرن داوینه‌یه‌کی بێ پیتشین به‌خۆوه ده‌بینن. له
 بیرکه‌دمۆستن له‌ چیکۆتسۆفاکی کۆمه‌له هیسکی هه‌زاران مامووت

دۆزرایمه. له دما دمای نهم سه رو به ندهدا راوه ماسیش به فره وانی پهره دهستینی. نهم پیشکه وتنه له کاری به ره مهیتاندا درهفت و همل بۆ مرۆڤ فرههم دهکا که شیوهی ژبان و هوارگرتنی یه کجی نشینی - Sa-dentaire - بگریته بهر.

مرۆڤ هه واری خۆی له په ناگای دهستکرد، سه یوانان، کولیه و کۆلیتان، زنج و کۆرمان دست پێ دهکا. له کوردستان له شکفتی شانیده رو هه زارمێرد و شۆتانی دی ناسه واری زۆر له نییانه درتالان و خانووبه ره و تشتی له م جۆره باهه تیله بهرچاو دهکهن.

رووسیا (سۆڤیه تی بهری) ناسه واری چهرخ و چاخهکانی کۆنه بهردینی نوی له پشت قه فقا، کریم له گۆلاوهکانی دنیهر و دۆن، به درتژیایی چوسووبا و له سبیریا دۆزراونه وه. هۆز و خیله ساتی که دوور له ناوچهکانی چاله بهفران دهژبان، به شهقل و مۆرکی تاییهی خۆیان له نی دیکه جوی بوونه وه. لهو سه رو به ندهدا له نهفریقای باکوور شارستانییه تی که پاشانه کن به نیوی کاپسا (قفضا، نهمرۆ له تونسه) نیوی ده رکرد، به ورشه و په ونه ق دهکوت. خه لکی کاپسا، به پێچه وانهی راوچی و ماسیگرانی باشوور به زۆری، ژبانیان به گردوگۆی میوه و سه وزی و له وان باهه تان به سه ره دهبرد. نه وان له همل کردنه سه ره درنده یلی له گوین شیر و پلنگ سامیان پێ ده نیشتی، وه لێ به پتیه چوونی وان به شیوهی سه ره کی وه گردوگۆی ورده نهم ته نه یلی خۆراکی، کیسه له یل، هیلکهی و شترمر و لهی جۆره باهه تیله، سه رو به ره نه نریا، لهی رۆژگار هیله له خاوه ری زرتی سی، کریم و پشت قه فقا، که شارستانییه کی وهک شارستانییه تی کاپسا له وراکه چه وی پژیاری حاله یاریکی نابوری هاو شیره هه بو.

باشه، نهی کۆمه لی تیره گه ری چۆن - چۆنی چاوی پشکوتوو؟ بێ گومان، گه شه کردنی هیدییانهی له سه ره خۆی هتیه کانی به ره مه هیتان و به ره و ژبانی یه کجی نشینی په رینه وه، ژبان و گۆزه رانی به کۆمه ل و دسته جه معیی مرۆفی بنچه سب و روخته کرد و له نهجامدا حاله تی

«نښندودوالیسمی درندان» له نږدې جوړ. که له یو سره تایی جینگای خزی له بڼو سازمان و دامه زراونیکي کومه له کی هورازتر و بالاتر و پتسکه فیتیر چول کرد. ساختمانی که له به شتویه کی سره کی له سنی لاره بهر و کامل بوون دهر و: په کهم نهویه که زنده بوونی دهسکه وتی به شتیکی کار و له مروغان دهکا که له دهستو گروزی کهم خه لکتردا، که له که له یو سره تایی جوئی بېوونه و، ولې هارو پتسوه ندیی نابووری خویان هار هر دهگل و اندا پاراستبو، خپ دېوونه و. نم دهسته و گرویان خویان به خرم و که سی په کدی دهویند و و له وانهش بو، له سر په کدیشیان کردبایه و بگره ناو به ناو په کدیشیان بڼو ناوچه و قهله مېړه ی راووشکاری خوش، کاس دهکرد. دووم نهویه که مروغه کی سره تایی به پله و پایه یی ده گه یی که له هاوسرو ساختی ژن و مېردایه تی له چارچیه ی دهسته و گرودا بهر وېری بکن. نم کاره که به له هاوسری بهر (نېگزگامی - Ex-ogamie) نیو دهر یی لیل که شه کردنی نابووری مروغه یلدا هاوسروکاره. ژن و مېردایه تی نیدی کاریکی ژبانی نیی، به لکه دیاریدیه کی کومه له کیبه که به هوی کومه له و په وایه تی (شرعیه تی) ای دهر یی، واته: جووت بوونی ژن و پیاوئ تهنیا بڼو پاراستنی په گز و جوړ نیی و کاری تاک نیی، به لکو کومه له و کومه له شغل و مړکی خوی پتیه دهن. هاوسره دهری تهنیا له قوناختیکی دیاری کومه لدا ده توانی بته گوئی: چونکه که له یو سره تایی په کانه یه کی کومه له کی سنوردار بو و دهگل کوزه لانی دیکه دا هاوسروکاریه کی نه وتوی نه بو؛ تهنیا پاش نهویه دهسته و گرویه کانی دایک و فرزند یی په کدیان به خرم ناسی و نه اندامانی نم گرویان له سای لیل په کتر ژن و ژنخوازیان درتزه یی دا، داسه کین و چه سپانی هاوسره دهری لیره را نه و جا سهری گرت و بوو به چتیکی کردهنی و خراسایی.. نهی کاره له همدان حالدا که مانایه کی فله فیان یی هس- فله فله ی هاوسری له چارچیه ی دهسته یه کی کومه له کی (گرو-دا) نه سلیکی نه رتنی (نیجایی) یی و بهر و هس و

نەوش نەوێه که ژن ماره‌پڕین له دەستەیه‌کی دیکه، ده‌سته‌یه‌کی ده‌ستیشان کړی ده‌بن به‌کارێکی ناچاری، واته: نیدی ناتوانی سه‌رپیچی و که‌له‌وه‌کێشی لێ بکا، نیت له‌مه وه‌پاش دوو ده‌سته‌ی خزم و خوتش به‌پتوهره‌سمی دوولایه‌نه پتوهندی ده‌گه‌ل یه‌کدیدا ده‌گرن و ده‌بن به‌ هاوسه‌روکاری یه‌کدی: له‌ سه‌رتیکه‌وه ژن هێنان له‌ چارچێوه‌ی یه‌ک ده‌سته‌دا پاوان و قه‌ده‌غان بوو و له‌ سه‌رتیکی دیه‌وه که‌سانی ده‌سته‌که ته‌نیا ده‌گه‌ل نه‌ندامانی ده‌سته‌ی خزمدا ده‌یانتوانی ژن بیتن. پتوهره‌سمی ژن هێنانیش ده‌ چارچێوه‌ی کۆمه‌ڵێکی گه‌وره‌دا، به‌ ژن و مێردایه‌تی - Endogamie - ناوده‌برێ و هۆزی ژن و مێردایه‌تی که‌ له‌ دوو کۆمه‌ڵی هاوبه‌ش - Com-munatte - خزمی یه‌کدین، هاوکات له‌گه‌ل پتکهاتنی کۆمه‌ڵی خێله‌کی ناژن و مێردایه‌تیدا دپته‌ گۆژی. ئینگاس نهم سازمانه دووینه‌یه‌ی به‌ شێوه‌ی سه‌ره‌تایی کۆمه‌ڵی ناژن و مێردایه‌تییه‌ی بئه‌ماهۆز داوته‌ قه‌لهم. پاشماوه‌کانی نهم سازمانه دووینه‌یه‌، ده‌ ناستیکی گه‌شه‌کردوو و پێشکه‌وتووتردا، تا نه‌ورۆش هه‌ر ماون. که‌له‌پوورناسان پاشماوه‌کانی نهم سازمانه کۆمه‌ڵه‌کیانه‌یان له‌ ناو توورکه‌مانه‌کان، نه‌ئینه‌کان، قرغه‌ه‌کان قه‌ره‌قالپاخه‌کاندا به‌رچاوکه‌وتوون، ژماره‌ی ده‌سته‌ی ناژن و مێردایه‌تی له‌ چارچێوه‌ی یه‌ک هۆزدا له‌ شێوه‌ی ده‌سته - ده‌سته - Maringe pur groupe - دا بوو. واته: سه‌رله‌به‌ری ژنانی کۆمه‌ڵی هاوبه‌شه‌کی هاوسه‌ری راسته‌قینه‌ی بیلقوه (Potential) ی په‌ساوانی کۆمه‌ڵی هاوبه‌شه‌کییه‌ دیکه‌مان هۆزن. (به‌داخه‌وه تا نیتستاش نهم دوو زاراوه‌یه «بالقوة و بالفعل» به‌ زمانی کوردی نیمانه. که‌چی له‌ زۆر پرته‌ی زانسته‌کاندا به‌کار ده‌برێن..

وترا‌ی وه‌ی که‌ جه‌مسه‌ره‌بونی گ‌رۆ به‌ پتکهاتنی به‌ رتیکه‌وتی جفته‌یلێ که‌م تا زۆر چه‌سپ و پایه‌داری، فت نه‌ده‌کرد، وه‌لێ سه‌ره‌رای نه‌وش هه‌موو، هێچ که‌س به‌ش به‌ حالی هاوسه‌ری خۆی خاوه‌ن مافی پاوانکه‌راو نه‌بوو.

پاشماوه‌دکانی جه‌مه‌ره‌یونی گروژانه، به‌غوره له‌کن نوسترالیاییه‌کان که هۆزه‌کانیان به دوو یا (چار) گرو که به‌شپوهی هاوچه‌مه‌ری به‌راه‌ر، تیک به‌سترانه، تا هه‌نووک‌ه‌ش پارتیزانه و بوونه که‌ره‌سته‌ی لیوه‌کوژ و لیوه‌توژانی په‌که‌زناس (نیتن‌گراف)ان. پروسیای دوا‌دوای سه‌ده‌ی نۆزه‌هه‌مدا له شتیرنه‌رگ، بابه‌تیک‌ی له‌م جوژه‌ی له‌ناو نیووخه‌کان (گلیاک)ه‌کاندا دیتووه. ئه‌م پیاوه حوکومه‌تی قه‌یه‌ری، له‌سه‌ر چالاکیه‌ی‌ه‌کانی له‌ناو پیزی «نارودنا‌یولیا - Narodnaia Volia - دا بۆ رۆژه‌لاتی دووری ره‌هه‌نه کردبوو.

سێیم نه‌وه‌یه که ساختمانی گه‌له‌ی سه‌ره‌تایی له نه‌نجامی کامل بوونی دابه‌ش کردنی خو‌رسکانه‌ی کاردا، شپوه‌یه‌کی به‌گری و گوژ په‌یدا ده‌کا. وێده‌چن، دابه‌ش کردنی کار به‌پیتی ته‌مه‌ن هه‌ر له هه‌مان سه‌ره‌تای هاته‌نه گوژی کۆمه‌لی مرۆفه‌وه سه‌ری هه‌ل دا‌ین. به‌لام له‌و زه‌مانه‌دا پیاو و ژن له ئابووریدا ده‌وریکی چو‌یه‌گیان ده‌گه‌را. ته‌نیا له ناخرو ئۆخری ده‌ورانی کۆنه به‌ردینی دیریندا، که دابه‌ش کردنی کار له‌نیوان ژن و پیاویدا دیته‌ گوژی؛ پیاوان به‌ راووشکاره‌وه خه‌ریک ده‌بن و ژنان و دۆمۆنی (منداڵ) به‌سه‌ر میوه‌ خرکردنه‌وه و گیاوگوژ کو‌کردنه‌وه‌دا را‌ده‌گه‌یه‌ن. دیرینه‌ ناس پ. ئه‌فی مه‌نکو، وای بۆ ده‌چن که نه‌وزار و نامیتری نیسانده‌رتالان سه‌ر به‌ هه‌ردوو په‌که‌ز - ژن و پیاو - بووگن. پاژه‌ نه‌وزاره‌یلی نووک تیژ، کێردی پیاوان بوو و هه‌رچی ژنان بوون پیناوه‌یلی شه‌ک پرۆشین و داروبه‌ردتاش - Radoir - یان به‌کار دینا. کاردا‌به‌ش کردن به‌پیتی ته‌مه‌ن و په‌که‌ز، نه‌ته‌وه‌دکانی هه‌ریه‌که له ته‌رحن و هه‌ریه‌که له په‌نگن که‌له‌پورناسانی وه‌سه‌ر که‌لکه‌له‌ی لیوه‌کوژین و وردکردنه‌وه نیتخستیه‌یه. وه‌ غوره: له نوسترالیایا ژن و دۆمۆنی، ماسییان ده‌گرت و خیروبیتر و به‌خششتی خو‌رسکیان کرداری ده‌کرد و پیاوان به‌ راووشکاره‌وه سه‌ر گه‌رم بووگن. ئیدی به‌م ناوایه کاردا‌به‌شکردن له نیوان پیاوانی هۆزدا جوژه‌ جیاوازییه‌کی لی ده‌که‌وێته‌وه: پیاوان به‌ جیا له ژنان خانووبه‌ره له‌بۆ خۆ هه‌لدبه‌زترن،

ژنان جوړه خوراکيکي جوداواز و پياوان تر حنکي دى بز خو ته يارده کمن و زمانى ناخوتن له نيوان ژن و پياودا بهر و فرق و سوو ده روا. فرقى نپرو من له نه غلبه بهى زمانانى نه ته وه کاندې پيدا ده بڼ، ته نمانه ته د بياتى ژنان که تا نه وړکېش له نيواندايه و هديه، هر پاشماوهى نم ليک جوداوازيه له ميژنه يه به... پزاشکي ژن، له زور سره وه له نى پياو جوى ده بېته وه، تمرزى رفتهار و کردار و هلسوکموت و... تاد. هه سوو تاراده يه کي بهرچاو ده گوتېن. نه د بياتى ژنان، په ننگي پزاشکي ژنان، تمرزى ناخوتنيان، له نجه ولاړيان، جوى پياو له خسته بردن و مه کرقي و دهو و پيلان له نى پياوان جوى ده بېته وه، نارايشتيان، خو ده بهرک و دوزک دانپان، وهک نى پياوان نابن... تا نه وړوش تمرزى رفتهار و کردارى پياو و ژن جدوازن و تا دى ليکدى دوورتر ده که نه وه، نه مهش له يه که م کار دابه شپوونه نو ده خواته وه. نم کار دابه شپوونه له بنه رتدا ده بېته هوى نه وه که برى ردين سپي به سالد اچو که به دم پرژگار وه نه زموون و مه هار ديتيکي کومه له کيان دردمست کردوه، پله و پايه يان له سرووى هه موانه وه بڼ و بڼ به دم راست و قسه پرواى هوز و جلموى سر له بهرى کاروبارى کومه لى هاو به شه کي وه ده سته وه بگرن و بڼ به پيشه وای کومه لى وه سانه له بهراني دوراني کونه بهر دى نوته، کومه لى مرغه کي مالاوايى له ساختمانى گه لى سره تايى دهکا و نهو جوړه سازمانه به جت ديتلى: بهر - بهر که هيزه کاني بهر هم بهين و کار دابه شپوون فرازوو ده بڼ و وه گمشه کردن نه که فتى و کامل ده بڼ، گه له که جتي خوى بز سازمانيتيکي کومه له کيى بالاتر - شپووى سره تايى هاو به شه کيى خپله کي - به جت ديتلى، دپاره مرؤف که بهم هه سوو گوزانکاري و هه وارو قوناخ گوزيه کيسه دا تينه په پري و سره بهنى يه که م گوزاني کومه لى له دابهش کردنى کاردا ودهس نه که فتى و په گز و تممن و نه زموون و فرق و سووى ودهس هاوردن... تاد فرق دهکمن. ناشى لهش و لار (تيپى بيولوزى)ى هه روک خوى بېنيتته وه. مرؤف لهش و لاريشى

له ږووی بیولوژییه وه بهر گډوان و ګه شانه وه و لیکولووسی و پټکوپټیکی و مشتومال بوون کهوت. مرؤځی سهروبه نندی کؤنه بهر دینی نوی له ږووی لهش و لاره وه لیل مرؤځی نیسانده رتالدا جیواوזה. ساختمانی هیکبه ندیی مرؤځ له بارو شووشی، بهر هر دوو پټوه به تهاووه تی ږاوه ستانی، شایدیی نه وه ددهن که: ګه رچی قهواره ی میسکی (۱۶۰۰) سانتیمه تر شه شپالوو بووه) ده فریتی کاسه سهری پیشینیانی هینده زیتیر نیپه، به لام شکل و بیچه که ی گؤږاوه، ږاډه کانی: ته پله کی Parietac - بهر ده مه کی - Frontal - و لاجانگی - Tamperal -، واته: نه و ږاډانه ی که سهروکاری به نه و زاری نوتفه وه هیه و مرؤځ وه ک بوونه وه رتکی جیواو زه نشان ددها به شیوه یه کی بهر ډاو ګه وره بوون. سهره نجام کاسه سهری مرؤځ به شیوه یه کی درتړکؤله (دؤلیکؤسفال - Dolchocephal - دپته گؤږی، هه نیه شیوه یه کی راسته وراست به خؤوه ده ګرئ و نیدی برؤ به و ناپټکوپټکیه نامینن و ږاشانه کتی شه وبله سووکتړ ده بن و چه ناګه به هؤی کامل بوونی زوانه وه زق و زؤبی په یدا ده کا.

زانستی بؤږووازی له زه وینه ی میژوودا چهن دین جار هه ولی داوه که گؤیا مرؤځی - Homo Sapiens - هر له سهره تای په یدا بوونییه وه، هاوچه رخ بووه و بهم جوړه ی نه مرؤ بووه و هاوکات ده ګه ل نیسانده رتاله یل «زه و نیان نیخستیه بن رکتفی خؤ». نیدی بهم ناوایه، میژوونووسانی بؤږووازی له هه لپه ی نه وده ان بهندواری مرؤځی هاوچه رخ وه وهریسانیه وه بوون و په یدا بوونی وی وه جوړی له ږرجو له قه لیم بدن، که چی مرؤځی هاوچه رخ، یا بیژین، مرؤځی به ناوهز Hommo Sage - له دوا دوا ی سهروبه نندی کؤنی بهر دینی دتیریندا هر یه کسر و راسته و خؤله مرؤځی نیسانده رتال که وتوته وه. نه مرؤ که نیسکه بنده کانی چهن دین له نیسانده رتالان ناسراون، که نیسانه یلی جوړه کانی هه لرتړده نشان ددهن. یه کتی له و نیسکه ندییانه له سالی (۱۹۵۳) دا له ستارؤسی لن - Starosselie

- که له کریمییه به کۆمهکی دێرینه ناس نا. فۆرمۆزۆف دۆزرایهوه.

ئهوجا با بزانی ن مرۆفی هاوچهرخ کوو بووه بهو کورهی ئه ورۆ؟ ئه و کاره به فره هۆکارو سه وه و سه وه کار لیک ده درته وه: به هیتزیوونی نه خش و کاره گهری راووشکار له ناخرو ئۆخری سه روبه ندی کۆنه به ردینی دێریندا و سه ره نجام فره په ره ساندنی به شه خۆراکی گۆشت، کامل بوونی لهش و لاری باووبا پیرانی مهی سانا کرد، جۆزواجۆزی و به گری کۆلیی کاری په نیو هینان په ری وه به ره و هیتز و گوردی بهی کردنه وه و ناخاوتن دا؛ کز و سووک بوونه وهی هیدی - هیدی «شه ریهی نازه له کی» و وه سنووری و سه ره ساخته کانی زایه ندی له ناو گه له شدا، ده ورکی گه وهی له کاری کامل بوونی مرۆفدا، گیتراوه. ئه ستهن به پهیدا بوونی مرۆی بهی ره مند و نه ندیشه مند کاری ها ته گۆرتهی تهی بیۆلۆژیکی مرۆفی هاوچه رخ دوا یی هات، واته، که میشک بوو به نامپریکی کامل، ئیتر مرۆف شیهی غوونه کی (تیهیکال) ی خۆی وه رگرت و به رایه وه.. مرۆف دوا ی نه مه هیچ گۆرانیککی غوونه کی به سه ردا نه هاتوه..

مرۆفی سه روبه ندی کۆنه به ردینی نوێ به چهند غوونه په کی نه ژادی دته نیشاندا ن. له ئه وروپا، غوونه ی «ئه وروپایی» که کرۆمانیۆن - Cro magnou - شی پێ ده گوتری (ئه م ناوه له ناوی نه شکه وتی که له باشووری فه ره نسیاه وه رگیراوه)، په رت و بلاو بووه. په ره وه کانی ئه م غوونه په له سه ر زه وینی شۆزه ویی پیتشوشدا دۆزرا وه ته وه. مرۆفی کرۆمانیۆن نه ندامی شوش و ده مرچاوی پان و که په و قو لنگی و چه ناگهی زۆپ بوون. له نه فریقا (له باشووری بیابان) و له ئه وروپا باشووری (ئیتالیا) ئیسه که نه دگه لیکی دیکه یان دیتسه وه ته وه که زۆر وه ک نه ژادی نیگرویدی ده چن. به شه کانی / Negroides / سه روبه ندی کۆنی به ردینی نوێ، دتیزه مانی له ئه وروپای رۆژهه لات و به گره له به شی سه رووی رۆخانه ی دۆندا ده ژیان. له چین له پاژی سه رووی شه کفتی شوکو تین و له سیبیریا، نیتزیکي کراسنایارسک، پاشما وه یلی مرۆفی تیهیکالی

مەنگۆلیان دیتەوە.

بەراستی، مەسەلەى نەژاد و ڕەگەزان مەسەلەىەكى ئایدیۆلۆژىك و سیاسى فرە توند و تیزە. بىرمەندانى كۆنەپەرستى دنیای سەرمايەدارى دە هەلپەى ئەو دەابوون كە بەهۆى پامانەى نەژادپەهە، دەمەلانى سەرمايەدارى بەسەر گەلاندا سەپاندن پاساو بدەن. ئەمانە پروپالانتەى ئەوەیان بلاو دەكردەو كە گۆيا زانست یەژنى هەندى لە تیسەرى مەروڤ لە هەندىكى دىكەیان ڕەسەنتر و باشترن. هەروەها لافى ئەوەيشیانە لێداوێ كە ئەوروپا هەمیشە بنیادەمەكانى لەگەڵ بنیادەمەكانى ئاسیا و ئەفریقا دا جیاوازن، شۆڤینیستانى عەرەب و عەجەم و تورك هەر لە هەروگىفە ئەوەدان نەتەو بە زۆر پتەو لکیتندراوێكانیان، وەك وە نموونە: كورد: گۆیە بەچكەى جنۆكەن، لە دێو و درنجن و نیتەر لەم قسە قۆزەیلە.. بەلام نەمەوێ زانست ئەم قسە بێتامانەى سەر لەبەر پووچاندووێتەو و كەم كەس باوەریان پێ دەكا.

خۆتەندەى بەرپۆز لە بەشى سێهەمى ئەم لێوێكۆلینەوێدەدا، تیشك دێخە سەر زۆر لایەنى كوردەكە و ناماژە بۆ كۆنى و دێرینەیبى كورد و كوردستان، لە ڕووى زانستى ڕەگەزناسیەوێ دەكەم و هەول دەدەم بزانم قەرەنتوو و تارمايى ئەو جۆرە تێكەولێكە ڕەگەز و نەژادپەهە لە بىروپروای كوردەواریدا چەندیان ڕەنگ داوێتەو.

سمچاوه‌کان:

- (۱) تاریخ بزرگ جهان / کارل گریبرگ / ترجمه سید ضیاء الدین دهشیری / ج. ۱۰.
- (۲) تاریخ جهان باستان (شرق)، نام نویسندگان: آ، کاژدان، ن. نیکولسکی، آ، آبرامسویچ، ژ. ایلین، فیلیپ اب / ترجمه دکتر محمد باقر مؤمنی، محمود صادق انصاری، دکتر علی همدانی.
- (۳) قصة الحضارة.
- (۴) تاریخ ایران باستان / حسن پیرنیا.
- (۵) ته‌نسیکلن‌یدهای نازیریاچان ACE.

نەگەر بە بیرت بێتەوه، لە پایینی بەشی دووەمدا عەرزەم کردوون کە لە بەشی سێیەمی ئەم لیۆنە کۆلیتەدا تیشک دێخەمە سەر زۆر لایەنی کوردەواری و ناماژە بۆ کۆنی و دێرینەیی کورد، لە پروی پەگەز و پەسەنییەوه دەگەم و هەول دەدەم بزانم قەرەنتوو و تارمایی ئەم جۆرە تیکەولتیکە پەگەز و نەزادیانە لە بیروباوەڕی کوردەواریدا چۆن و چەندیان پەنگ داوەتەوه.

ئەوجا بۆ ئەوه، نێمە پتووستیمان بە وەسەرکردنەوه یەکی شارەگەکانی سەرۆبەندی پێش میژوو، سەرۆبەندی میژوو: سەرەدەمی دێرین، بووژاندنەوه (پێنەسانس - Rene = زیندووکردنەوهی کە لە پەرووری پەسەنی رابردوو)، بە ئەقل نایین لیکدانەوه (إصلاحی دینی (Reformation)، ڕۆشنگەری (تەویری) و (شۆڕشگێڕی - Revolu- tion) یە. بێ گومان شارەگەکانی بیری پێش میژوو بەرووبوی زۆتر خەیاڵ و وەهەمە تا ئەقل و ناوەز، چون مرۆڤ - گریبان لە مرۆڤی نییاندەرتالەوه پێدا بێن - لەو تاریکۆلیتە میژوودا، مێشکی ئەوەندە بە بەرەوه نەبووه لە ئەوزاری هەرە سەرەکیی لە زوێل و تەلەزمی سیگۆشە بەردەستی و ئەوزار و نەسپایی راووشکار، وەک: چەنگال و نێزە و نەجاسی دارنە بەولاه، زۆتر بێ بکا؛ چونکە گومانی مێشکی مرۆڤی نییایندەرتال کە لە

کوردستانیشدا، له شانیدەر و ههزارمێرد (نزیکی ۱۴۰۰۰ سانتیمه تر شهشپالوو) له دهفرتیی مام ناوهندی کاسه سهری مرۆفی نهوڕۆکه وه (۱۲۰۰ تا ۱۵۰۰) سانتیمه تر شهشپالوو نزیک بووه، بهلام هیچ سهروهدهی دهریاره ی نهوه که چتیکی په رستوه، یا نهیبه رستوه، تا نیسته ساغ نه بوته وه و هه ر له بگره وه به رده دایه. به پیتی رای نا. ئۆکلادینکۆف، وهک گوتمان، مرۆفی نیپانده رتال هیتشا له گه شه کردنی میتشکدا به پله یه کی وا نه گه یشتیوون بهر له هتیزکی سهرووی خۆرسک و سه ر زهوین بکه نه وه.

له بهر هه ندی، ته نها له هه ندی ناسه واری بهرچاو، وهکو به نمونه: شکه فتی گوندۆک و وینه له بهرد هه لکه ندر او ه کانی، به پیتی رامانه ی دهسته ی لیه کوئ که نی ده و رانی ژیا نی راووشکاره، نهک کشتو کال، به و لاوه چیه ر نییه (۱). بهم پتیه ناسه واری فیتیشیزم و نانیمیزم و ته وته میزم و تاد... که بهیرو باوه ری ئایدیالیستان له بهروا به نهروا و چتی سهرووی خۆرسک و زهونه وه هه لده قو لێن، نه دینداری، نه بهتبه رستی بوون و نه ته ره ماش... چونکه بهروا به نهروا، واته: به چتی که له شیوه ی خۆرسک نه بن و هه رگیز له چتی نه چن که به مرۆژ ناشنا و ڕۆشنا یه، له مرۆفی سه ره تای ی ناوه شیتته وه... بهروا به نهروا وا ده گه یه نتی که میتشکی مرۆژ به قو ناخێکی زۆر پتیشه و تهو گه یشتی و توانستی نه وه ی هه بووین وینه ی چتی، له ماده دی چته که، دا بهی و به له بهرچا و لا چوونی نه و چته، وینه که ی له میتشکدا گل بداته وه و هه ر کاتی وستی، بهتته وه بهرچاوی، هینا بهتته وه... واته: میتشکی به جوژی گه شه ی کرد بهی که وینه له بهر کردنی لا بوو بهی به کارتیکی میکانیکی. دیاره نه مه ش، وهک زانست ساغی کردو وه ته وه وا نه بووه، چونکه مرۆژ وه ختی بووه به خاوه نی نهم به هره و توانسته که هه زاران سالی به سه ردا تپه یوه و میتشکی تهواوی گه شه ی کردو وه.

میسریه کان تا (۱۰-۱۲) هه زار سال له مه و پتیشیش که زۆریش

پیشکه و توتو بوون، هیتشا به خه تی هیرۆ گلیفی چتیان دهنووسی که له فینیقییه کانه وی فیر بیوون. واته له قوناخی به رجهسته کردندا دهژیان. میسریهک نه ییتوانییه مانایه کی وهک، به نمونه: خوشه ویستی، سۆز، هوش و تاد... به ولژه، وهک نیتسه ناسایی نه مرق، ده رپهتی.

مامۆستا جه لال حه نه فی که بۆ خۆی کوردی که رکروکه، چه ند سال له چین بوو، جارێکیان له خزمهتیدا بووم، لێم پرسى: نه رتی چینی فیر بووی؟ فهرمووی: کهم. گوتم نه گهر که رهکت وئ بێژی وهشت و واران نه واری، چۆنی دهنووسی و چۆنی ده لیتی؟ له سه ر کاغه زتی وینه ی وهک زه لامیک سه یوانی به دهسته وه بێ، بۆ کیشام، فهرمووی، واته: باران دهباری.. گوتم نه ی نه گهر به گوتمی بێژی؟ دهنگیک لیتوهات وهک دهنگی باران دهجوو ششش.... نه هاژه بوو نه گفه.. بهلام بۆت ههیه بهرسى: باشه خۆ نه مرق چینییهک، ژاپۆنییهک، سه ره پای نه وه که که وینه: ولژه و دهسته ولژه و رسته دهنوسن، مانای نه وه نییه که به هره ی بۆ ماناچوون، وینه ی چتی ماددی له میشکدا گلدهانه وی نییه، وهلام نه وهیه که نیتسه ش وهک: هه ر وهکو چینی و ژاپۆنییه که واساین، که بالنده یهک، به نمونه «پیشکه» دهنوسین، بهلام نیتسه ش و چینییه که ش و ژاپۆنییه که ش، فهرق و توفیرمان له گه ل مرۆفیککی میلیۆنی سال له مه وی بێشدا، نه وهیه که نیتسه میشکمان یهک میلیۆنه سال به ر گۆران و که شه کردن و گرێ و گۆلی و هه زاران خانه لێ زیاد بهون که وتروه، نه و جا بهم به هره یه که یشتوه، بهلام مرۆفیککی پێش یهک میلیۆنه سال له چاو میشکی نیتسه دا ساده و خاو بهوه. زانست ساغی کردۆتوه که گیانه وه ر یه کم جار له تاکه خانه یهک گو رواوه، وه لێ پاش میلیۆنه ها سال نه و جا بهم هه موو جوو رهنگ و ته رح و تاد... به که یشتوه، نیتسه، که به نمونه پیتی: «ا»، «A» دهنوسین، هه ر گیز نه وه مان به بیردا نایه، که نه م «A» وینه ی سه ری «گا» - AIFA = Faox یهک بهوه، پاشان بهم شتیه یه ی نه مرقی لێ هاتوه. یا چینییهک رسته ی «باران دهباری» به وینه ی کابرایهک سه یوانیککی به دهسته وه بێ و

رئ بکا، دهنووست، هه رگیز کابرایه کی سه یوان به دهستی و دپتوه چووی به بیردا نایه، ههروهک نیمه که «A» دهنوسین وینهی سه ری گایه کمان به بیردا نایه ..

به راستی لیره دا نهوه مان به بیردا دئ که هه ر نیشانه کی که مرۆف له گه له نه فرادی کۆمه له کهیدا له سه ری پێک که وتین، یا پێک به کهوئ، به مانای نیم چته یا نه و چته ی به کاری هینابن یا به کاری دینن، نهوه «نغا، په مزه» و دیاریده ی په نگدانه وه ی مه رجه کی (المنعکس الشرطي) Con-ditinal reflection - په، که زانای نامیتی روهس کردوویه به رامانه ی به ناووبانگ. به مه هه رچی چتی له مێشکی مرۆفدا، وهک کۆمه پیو ته ر، ههس، له «نغا» به ولاره چی دی نییه. سه رله به ری زانیارییه کانی مرۆف له دنیا دا له زانست، وه گشت رسته کانییه وه، له فه لسه فه، وه هه موو جوژه کانییه وه و له هونه ر به سه رله به ری ته رجه کانییه وه، چ وهک مایه ی به رجه سته و به رچاو و بێن و بیست و چهش و لهش، هه موو هه ر په مز و نمان. نه سلنه مرۆف به م نیشانه و نغا و په مزه زۆر و زه وه ندانه وه به وه به ناشا و رۆشنا ی خویشی و غهیری خویشی که «وجوده». به قسه «زۆروانییهت»، به یرو پوچوونی هه ره کۆنی ئیترانی نه ژادان به خودای چاکه و خراپه زاندراره و گۆیا له پهیدا بوونی ناریا ییه کانه وه تا سه روه ندی ساسانیان که م و زۆر له باو به وه.

ههروه ها له ئیترانه مین (ئیندرا) سه ر به «میترا» به وه و خودا وه ندی گشت به وه. له به رده نووستیکه وه که له سه روه ندی هیه ته کانه وه له ناسیای گچکه دا دۆزرا وه ته وه دیار دییه ک بو «میترا» کریاگه و میدرا شیل (Midrashil) یان پتی گوتوه که له وه ده چی خودا وه ندی تیره و هۆزه میستانی (Mitani) په کان، واته: جگه له میترا لای میستانییه کان نورواناشیل (Urawanashil) یکیش (نۆزانۆس) له پال میترا دا هه به وه له په رتو وکی (ئیتدا) دا به واروونه (دهمه وره و) نیو برا وه. هه روا «ناشا»، «نارتا» و «ریتا» و «ناسفین» و «ناشادتیانا»، که پاشانه کنی

بووگه وه «فایا»، (با) له کوردستاندا ههبروگن. له لورستان که لگامیش (وه سهر میشن «مه» و وه لهش «گا») که له نک کاسیهکان نیوه خوداوهندی بووگه (له لای کوردی کانی لورستانی نه مهو به پلهی خودایی که یشت). که لگامیش له شتودی پیاوێکدایه که دوو شاخی ههبن، دوو شاخیش له نیو کوردهواری و موزه پۆتامیادا نیشانهی خوداوهندی بووه. نه مه که لگامیشه پارتیزگاری چارهویی و که له وێرانی پهز و مهرومالات بووه. دیاره شوانکاره یی گه له وێرانی و ناژدهلداری تا سهت سالتیک له مهوه به ریش له زۆرینهی زۆری کوردستاندا ههه دهتگوت دهقاودهق به بالای کوردهواری بهرابوو.

نهوجا بهش به حالی مرۆڤگوراندن و هیندهی که سهروکاری به بهیروبوای کوردهوارییه ههبن، نهوهیه که نهههرا دهپیشدا «که یومهرت» (مهردی فانی) ی گوراندوو. به راستی، که باسی دوورودریژی رسانی که یومهرت دهخوێنییه وه، نهوه هیت له بۆ روون دهبیته وه، که حیکایهتی نایه مه گوراندن، زۆتر به رووبووی نوسخهیهکی زهینی چۆلگه و دهشت و نارانه تا ئی خه لکی چیا و کۆ و کۆساران.

نهتو ههه واههروانه واهه «کهی» به مانای پاشا، سهههههه (کهوبخا، کهیا، کهویوانۆ، خانو) به زۆرینهی زاره کوردیهکان به تایهت نه مهی دواییان له دملیدا، له باوه. واهه «مهرت» مهردم به مانای خه لک، پیاو، پیاوی نازا له زۆر ناوچهی کوردستان له باوه، مهرده، له ناوی «باوه مهرده» که زۆدی دالکمه و له خوار سلیمانیه وهیه و قولدهره سی و باوه گیلیدی له ته که وهن، تا ویتساکهش ههه ماوه. ته نانهت واهه «مهردۆخ» یان «مهردوک» که نیوی خوداوهندی بابهستانه، تیرهی «مهردۆخی» له کوردستاندا، ههه لهو مهرده وه که فتهگه سه وه.

وههتی کاکه ییهکانی سهه به نۆلی نههلی ههق، باوه نایه مه گوراندنیان، وهک له تهز که ردی نه علادا (کاک ناسۆ که ریم له میتره خوێ به په رتو که کهی نیفانی رووسییه وه، له مهه نه مه دهقه که نیساعیلیهکان له به مهی له

چاپیان داوه، سه‌رگه‌رم کردووه، کردوویه به‌کوردی و دنیایی په‌راویز و شرح و شروقه‌ی زیره‌کانه‌ی له‌سه‌ر نووسیوه، فهرمووی خودا یار بن بهم زووانه ده‌که‌وینه بازاره‌وه) نووسراوه بهم جوړه‌ی پایینی وینه کیشاوه:

چون جیهان نافه‌رین له‌سه‌ره‌تای دنیا رسکاندنه‌وه له‌پیشدا (۶) به قووره‌تی ته‌واوی خوی دوریکی گوراند و له‌ناو نه‌و دورده‌ی پینج وینه له وینه‌ی خوی به دیارکه‌وتن و که‌ره‌می فهرموو له قووره‌ته‌وه، قوربانی ناماده‌کرا و له به‌زی خویه‌وه ناو ته‌یارکرا، له پینج وینه‌کان په‌کیکیان هه‌لستا، ده‌ستی راستی قوربانییه‌که‌ی بلیند کرد، «هه‌وه‌ل و ناخر هه‌ر یار و یا هه‌ق» ی فهرموو و دوعای خویند و هوویان کیشا و قوربانییان کوشته‌وه و فهرمانی فهرموو، ناوړی هاته‌ گۆږی و گه‌نجینه‌یه‌کیان ده‌بن گه‌رووی قوربانییه‌که‌وه ده‌ره‌انی و قوربانیان کولاند و هیتیان به‌سه‌رحه‌میاندا به‌شییه‌وه و دوعایان کرد و هوویان کیشا و نه‌وجا پاش نه‌وه هه‌زار و یک وینه به‌دیارکه‌وتن و ناویان گیترا و له قووره‌ته‌وه سفره و خوان هات، سفره‌یان راخست، قوربانیان هیتایه‌ نیو جه‌می، یک له‌وان تیسکه‌که‌ی پروتانه‌وه و نه‌وجا به‌شییانه‌وه و دوعایان کرد.

سه‌رله‌نوی له قووره‌ته‌وه نیاز هات، گوشت به‌شرایه‌وه هه‌مدیس دوعا خویندرا و پاشانه‌کتی سفره و خوانیان پیچایه‌وه و دیسانه‌کتی دوعایان کرد. پاشانه‌کتی ناو گه‌تپدرا، نه‌وجا ده‌ستیان شوست و دیسانه‌کتی دوعایان کرد و دایی دوعای قه‌بزبان کرد پاشان په‌ک تنۆکه‌ نور له هه‌نیه‌ی په‌ک له‌وان چکیا و بوو به‌ گۆږ و خرایه‌ نیو جه‌می (۷) و که‌ره‌می فهرموو به‌یار وایه که هه‌ژده هه‌زار عالم نیجاد کری، فهرمانی فهرموو له قووره‌ته‌وه قه‌واله‌ی «سر مه‌په‌ژ» هات که هه‌زار و په‌ک مؤږ به‌ ناوی خوداوه‌ندی عالمه‌وه له بابه‌تی خیتیو نه‌م گۆږه‌ له‌سه‌ر قه‌واله‌که به‌ دیارکه‌وت، پاش نه‌وه هه‌ر به قووره‌تی ته‌واوی خوی له وینه‌که‌ نزیک به‌وه و دور (سرورای) ی تایین پیوار بوو خوداوه‌ندی هه‌ر هه‌بوگه و هه‌ر نه‌وی و تاو و ته‌نیا، هه‌ر خوی ماگه‌وه.

هفتا هزار سال رابرد و خوداوهندی عالمیش دورپکی نهفراند و لهناو نهو دورهدا ۷ وینهی خوی دیت و پاشان ۱۲ وینه بهدیار کهوتن و پاشه نهکنی ۱۴ وینه به دیار کهوتن و پاش نهوش نهوجا دور پیتوار (غیب) بو و خوداوهندی گیتیش خوی له نیتو گیتی دهر ووندا به تنی دیت (فهرمووی: «لیس فی الدار غیره الدیار». (غیره الدیار) نوسراوه، هلهیه، دهبا «غیر الدیار» بلتی) واته: له خوی زیتر کهس له مالتی نییه.

دوای نهوه، هفتا هزار سالیس بهسهر چوو، دورپکی گوراند و له نیتو جیهانی دهر وونیدا گورا و له نیتو نهو دورهدا حه قده وینه و پاشان سی و حهوت وینهی دیت و پاش نهوی چل و حهوت وینهی دیت، دوای نهوه خوی به حهوتا و دوو وینه دیت و نهوجا پاشانهکنی دورهکه بز خوی غیب و پیتوار بوو و بز خوشی به تاقی تنی مایهوه و هفتا هزار سالی دیکهش بهسهر چوو (۸) و نهوجا فهرمایشتی فهرموو: دورپک گورا و خوی له نیتو نهو دورهدا به سیتسد و شیتست وینه دیت. پاشان خوی به چوار سهد و چل و چوار وینان دیت و ههمدیس فهرمانی فهرموو: دورهکه پیتوار بوو و بز خوشی به تاقی تنی مایهوه و هفتا هزار سال رابرد و پهروردگاری جیهان فهرمانی فهرموو: دورپک گورا و خوی ده نیتو نهو دورهدا به هفتا هزار وینه دیت و ههمدیس نهو دوره پیتوار بوو، هفتا هزار سالی دیکه بهسهر چوو، خوداوهندی گیتی فهرمانی فهرموو: دورپک گورا و خوی له نیتو نهو دورهدا به نوسهت و نهوت و نۆ وینه دیت و پاشانهکنی له سهت و بیست و چار هزار وینهدا خوی نواند و ههمدیس فهرمانی فهرموو: نهو دورهش پیتوار بوو و دیسانهوه خوی به تاقی تنی دیتوه، نهوجا پاش چندین هزار سال دهگل خویدا له قسه و وتووژ و سهیر و سهیراندا بوو و ویستی خوی له سهرله بهری بوونه وهران ناشکرا کا که له نووری پاکی خوی دوردانه بهکی ده شیتوی چرای رسکاند و شیتست هزار سال دهگل زاتی پاکی خویدا له گهشتوگوزار و سهیراندا

بوو و هیچ بوونه وهری حه ددی بوونی له پیش ویدا نه بوو و نییه که بفامی
یان فامیده بی کوو بووه و چۆن بووه و چۆنه.

ئهوجا له که ره می تهواوی خۆرا چار دانه نووری له نووری پاکی خۆ
چکاند و جیره ئیل و میکائیل و ئیسرافیل (۹) و عیزرائیل له نووره
نه فیهیه و نهو چرایهش بوو و ناو و لهوی چار دانه نووری ده شینوهی
گه واهیری نه سمر او رسکاند و لهو گه واهیرانه یه کیان بوو به ناو که
سه ره بهری عالمی حال وا دیاره، هه موو ناو بوو و شیتست هه زار سالی
دیکه جیهان هه موو هه ناو بوو و بۆ خۆی ده گمڵ نهو ناوه له گه شوگوزارو
سهیراندا بوو، پاش نهو «ساجی نارهی نهفراند که ناوی به کولین هینا و
ناوه که وهک که فی ده ریای لێ هات و پاشانه کن که فی پێ بتنایه وه و
هه ئمی لهو ناوه پلیند بوو، بوو به هه موو و له ناسمان قه تیس وه ستا تا بۆ
هه می شه بهی به چی و له هه وای نهو ناوه پای گسوراند که هه واران وه
جسوجوول بێخی، نهوجا راوستان و پۆشتنی هه موو به ده ستی بایه و وهک
چۆن سروژ پۆخی له قالبدا ههس، نموژی له حوکمی پۆخدا یه و شکلی
هه موو ده شینوهی بێژنگیه و هه موو پۆ وه پیش ناو دهبارتنی. فه رمان به کهف
درا که نارام بگه، کهف نارامی گرت و هاته سه ر زه وین و سه بری نارام
گرتنی نه بوو.

لهو سن گه واهیره که هه بوون کتیه کانی بۆ له نگه رگرتنی زه وین و ته په و
ته لان نهفراند و له دلاوایی خودا وهندی شکۆدار (۱۰) بۆ خۆی ده بوا له
هه موو که کاری وی ناوه لگه ریه، باران بهارتنی و کۆ و کۆساران ته ری بۆ
خۆ پاکیشن و کاتیکی نم دیته خوار، ناوی لێ هه لێنجن و بۆ به نهوی
به رتین، تا ناو له کانیاندا بهوا، که چی سه رباری نهو هه موو هه ول و
دهوله، له نگه ری زه وین دا بهن نهکرا، نهوجا که ره می فه رموو که نهی زه مین
نارام بگه، زه وین به زمانی په رجسو به عه رزی را گه یاند که نهی دین و
نیسانم نهو ناغودیه جیی تیدا بهستهیه که له قوورتهی تهواوی خۆت
رازانده وه و دووه به چی نو میده که وه نارام بگرم؟ پادشای بێ هاوتا

کهره می ده باره نواند، فەرمووی: ددانت به داماوایی خۆتدا نار بهم جوړه
خۆت عهزرت کرد، ده برۆ وا مز و پاداشتی تۆ نه ویه که جیتی نهولیا و
نهوسیا بی و هیچ پاژتکت له کړنوش بردن له بۆ مه خالی نه بی و
همیشه جینگه کړنوشی خه لک به، جینگه ی چاکه و خراپه، هرتکانی و
له گولی رهنگیت تهره کهم، موتمه نین به، ناوه که ی دیکه شت موتمه نه تنه
(جیتی دلنیا بی)، نیدی زه وین بهم نومیتده لهنگه ری گرت و هیتوری و
داسه کنی و ستاری گرت، ولتی هر له کف و کول و شه پۆلدا بوو.

شای جیهان ده گهل چار مه لایه که تی نیتزیکیدای پرنیشتهوون، له پر
نوارپیان زاتی پاکي (۱۱) هزره تی ره زیار، که خاتوون قیام (قیامت) به
به پواله ت کولیچه یه کی له نیتو دریا دره هیتا و بۆ خر مه تی پادشای جیهانی
هاورد، پادشای جیهان فرمانی فەرموو، ده گهل چار مه لایه که تدا جه میان
گرت و به شییانه وه و دو عایان خویند و هو یان کیتشا، ههنگین زه مین و
ناسمان هیتورین و نارامیان گرت و ناسمان بوو بهو کولیچه یه و ده بن
زه ویندا گاهه ردیکی دروست کرد و ده بن گاهه رده که دا فرشته یه کی خولقاند
که هه ردوو دهستی وهک نه ستوندهک و ده بن گاهه رده که ی دان و ده بن پتی
فرشته که دا گایه کی گووراند و پتی فرشته که به شاخی گاوه گیر بوو و
گای له سر پستی ماسی راگرت و ماسیبه که شی له ناو نار راگرت و ده بن
ناوی گاهه ردیکی دانا و گاهه رد له سر بایه و با له قووره تی خودا و نه وه له
که پرو خولدا یه، بهم تهرزه خودا و نه ده هر یه که ی ده جینگه یه کیدا راگرتووه و
چتا قیان له کهره می فره وانی وی بی به هره نابن و نهوجا هر حه وت
ته وه قه ی ناسمانی دروست کرد و هر ته وه قه یی بوو وه چهند نیقلیمتی و له
هر نیقلیمتکدا چهندین هزار بووه نه وه له ده ربایی و بهرزه کی جتیان
ههس که جگه له زاتی پاکي که سکی لی باخه وه نه ییبه و هر کرۆبه ک به
ههویای شونیتکه وهن، ولتی ری هر نهو رتیبه و مه نزل هر هه مان مه نزل.
ده بی مرۆژ تن بگا که دارایه ک بتوانی هه رده هزار سر له سر شاخی
کایه ک جتی بکاته وه و بزانی که نه م کارگه یه بی کارگوزار نییبه، بۆچی به

ولایتی گه‌یشت که له ده‌ریای نۆقیانوسدا بوو، چاوی به‌رجمستانه بێت کهوت که به‌رمالی پیرۆزی لسه‌ر ده‌ریا رانیخت و ده‌گه‌ل ده‌ریاییاندا له سیه‌ر و سوچه‌تدا بوو، بێت نه‌ده‌بانه‌ لینی چۆ پیتشتن و چاو قایمانه‌ هاته‌ وتار، که نه‌توکتیی و نه‌من کتیم؟ نه‌وه‌ سی هه‌زار ساله‌ له‌ سیه‌ر و سه‌فای به‌ژ و ده‌ریای جیهاندام و چاوم به‌ کهستی نه‌که‌وت، هه‌ر هه‌نده‌ی به‌خۆ زانی توو‌ره‌ بوو و به‌ گۆشه‌ی نیگایه‌ک په‌رووبالی به‌ جاری هه‌لپه‌روو‌زا، واته‌: تێت به‌گه‌ که بێت نه‌ده‌بی له‌ مه‌نزلی هه‌قدا سه‌زای نه‌مه‌یه‌، نه‌وه‌ بوو تا سی هه‌زار سالی دیکه‌ بێت په‌رووبال، بوو به‌ مه‌له‌وانی سه‌رده‌ریا، پاشانه‌کتی وه‌ هه‌زار ناری عه‌لی و تیرای عه‌رزێ خزه‌متی به‌کا، بۆ گونا‌هی پاره‌دووی لێت بو‌ردنی خواست و به‌ داماو‌یی ته‌واوه‌وه‌ رووی نه‌ده‌بی به‌ره‌و نه‌و خاوه‌ن مروه‌ته‌ نا، که نامان هه‌زار نامان، نه‌ی دین و نیسانم نه‌تو‌خواه‌ن که‌رم و کانی مه‌رحمه‌ت و مایه‌ی به‌زه‌ییت، زوانی ده‌سته‌پاچه‌ توانستی داوای لێت بو‌ردنی نییه‌ نامان به‌خوا‌زی.

خاوه‌ن به‌زه‌ و مروه‌ت گۆشه‌نیگای چاکه‌ی وه‌کرد و له‌ ده‌ریای بێت پایانی چاکه‌، ده‌رکه‌ی خواني به‌خششی ناوه‌له‌کرد و له‌ گونا‌هی پاره‌دووی خۆش بوو: که نه‌ی جبرائیل نه‌گه‌ر نه‌فرانکاری مه‌زن په‌رسی من کتیم و توکتیی، عه‌رزێ به‌که‌، بێت هاوتا تو‌ی و نه‌فرانکار و په‌روه‌ردگاری مه‌زن هه‌ر تو‌ی و نه‌من که‌مه‌ینه‌ی به‌ر ده‌رکه‌ت، جبرائیل و تو‌ خودای هه‌ژده‌ هه‌زار جیهانی، نه‌من که‌مه‌ینه‌ی جیهانی تو‌م. نه‌گه‌ر جارتکی دیکه‌ی په‌رسییه‌وه‌ که تو‌م بۆچی نه‌فراند؟ عه‌رزێ به‌که‌ نه‌ی دین و نیسانم، مه‌نت (١٦) بۆ نه‌وه‌ گو‌وراند که‌ به‌ته‌رستم و به‌نده‌یه‌کی که‌مه‌نه‌گی تو‌ بم، به‌لام نو‌میده‌وارم که‌ لێم خۆش بی و به‌ گونا‌هی خۆم له‌گه‌ل نه‌که‌ی.

جا، نه‌و جارتکی دیکه‌ که‌ جبرائیل به‌ر نیگای فه‌یزی خوداوه‌ند که‌وت و خۆی ناسیه‌وه‌ و خودای خۆی ناسیه‌وه‌. به‌ ترس و له‌رزوه‌وه‌ عه‌رزێ کرد که‌ نه‌ی پتیشانه‌ده‌ری پتگای ون‌سروان و نه‌ی خاوه‌ن که‌مالی روو له‌ راستیان، به‌ هه‌ق‌ی زانی بێت زه‌وا‌لت، وسته‌ومه‌ تێت به‌گه‌م که‌ توکتیی؟

خاوەن مایەى بەزە، کەرەمى فەرموو، کە جگە لە خودا خۆم، کەس لە زاتى
 من خەبەرى نىيە، جبرائیل سەرى گوتیە فەرمانىی داهینایەو و مەرەخەس
 بوو و ئەوجا هاتە بەر نیگای خاوەنى جیهان و دروستکەرى نایەم، پاشان
 دەنگێ لە بیتوارا هات، ئەى جبرائیل بێژە یانەللا، جبرائیل بە فەرمانى
 جیهانئافەرىن یانەللاى گوت و خوداوەندى جیهان بەو چوار پێژە نوورەى
 خۆى کە لە جبرائیلدا بەرجەستە بوو، بەو تەرزى یەکەم جار، بەو تەرزى
 کە پێى هیدایەتى بۆ ئاشکرا بوو، عەرژى فەرموو: ئافەرم لە مامۆستا بێ،
 تۆ کە سەرى گوێى بە فەرمانى و زوانى داماویت بۆ ئەم دەرگایە داهینا،
 سوێند بە زاتى مەزەم و جوانى مێران تۆم کرد بە بەرپرسى ئەمىنى
 کاروبارى پرووحانى و لەشەکى.

ئەوجا، جبرائیل بە کەرنووشدا هات، سپاسى بێن هاوتای بەجێ هێنا،
 خوداوەند فەرمانى فەرموو، حەفتا هەزار مەلایەکەتى لەخۆ نزیکیانى
 پێشکەند، لە پێژەى پرووناکیى خۆى خۆرى و خولامانى گوراند و چەندین
 هەزار فریشتەى پێشکەند، جبرائیل عەرژى کرد: ئەى پەرورەدگار، هۆى
 ئەفراندنى ئەم کەمینانە چەس، چ کاروبارىکیان دەعوێدە دێخى؟ دەنگ
 هات، ئەى جبرائیل سوێند بە زاتى گەرەم کە ژمارە ئەمانە تەنھا زاتى
 خاوەن شکۆ دەیزانى، فەرمانى دا: کە سەریاکى مەلایەکەتانی نزیک بەرۆن
 بۆ سەر زەوین، لە وێرا بەهەشت هەلگرن و بۆ ناسمانى بەرن (A). هەر کە
 هاتە سەر زەوین، هەزار کەرنووشتیان بە خەرج دا، بەهەشت لە جێى خۆ
 ئەدەبزووت و هێزى هەر مەلایەکەتى سەد هەزار بوو، لە هەزار مەلایەکەت
 زۆتر لێى نەوین، دێسان هەر نەبزووت. دەنگ هات: کە ئەى بەهەشت
 یانى چى نابزوێ؟ ئەتۆم بۆ جیهانى بالا هێنان فەرمان داو، بەهەشت بە
 فەرمانى خاوەنئەمینەت بە زمان هات: کە ئەى پەرورەدگار، بەجى
 نوێمىدارىیەکەو بەبزویم. تۆ پێم نایەزى ئەفراندنى ئەم کەمینەى لەبەرچى
 بوو؟ هەرەهاشتى بێن گورد و بێن هێز ج سوودىکی هەس؟ دەنگ هات:
 کە ئەمە وایە، واتە: دەبێ ئەفراندەیک بشافرتەم و ئێشە بەکەم بە

فرمانده‌ای و به سدریان رابگن: میکانیل پیر، نیرافیل دفته‌رداری
چاکه و خرابه نووسین و عیزرائیلش بۆ گیان کیشان، جبرائیل نامانی
کیتشا و عمرزی وانی کرد: نهی دین و نیمانم، نه‌وتا عیزرائیل
گوته‌رایه‌لیت ناکا و نه‌تۆ که نهم بونه‌وره ده‌گورتنی و نه‌مانه ده‌کمی به
پیره و پینسا و دفته‌ردار، نایا نه‌مانه چاکه ده‌کن؟ ده‌بی نه‌مانه چوار پیر
به شه‌فاعة‌تخوازی خویان بیتن (۱۹) که چاکه و گرفته‌دوتنییان پایی بی.
باشه، نهم که‌مینانه‌ت به شه‌فاعة‌تخوازی وان فرموو، نه‌دی کوا؟

پاشان دارنده‌ی جیهان و سازنده‌ی نایم، به ته‌وججوهی سهرپژی
(فیض)، له عیزرائیلی نواری، عیزرائیل بوو به دوو به‌شه‌وه، هه‌ر یه‌که‌یان
له جزری یه‌کدی و له نیوان هه‌رتکاندا دوو نور هه‌ل تۆقین و وه‌کو
کولیچه‌یه‌کیان لیته‌ت. فرمویی: نهم وینه‌یم که له عیزرائیل جودا
بۆته‌وه، کرد به خاتوونی پۆژی قیامه‌تی و ده‌بی له پۆژی قیامه‌تی نه‌ویش
به شه‌فاعة‌تخواز بێرن و عیزرائیلیشم کرد به گیان سین... به‌زه‌شم به
په‌زباردا هاته‌وه، نهم کولیچه (په‌پکه) یه‌ش خه‌لاتی نه‌و بی و هه‌ر له‌به‌ر
هه‌ندیکه‌ش زه‌وین و ناسمان له‌و کولیچه‌یه‌س و کانی گیانانیش هه‌ر
له‌وییه، که تۆش به‌و جۆره‌ت قه‌ کرد، به هه‌ققی یه‌کتایی خۆم و جوانیی
مرۆ، هه‌رچی به‌ره‌ی هه‌ق ناس و یه‌ک په‌نگ و دلسۆز هه‌ن و سه‌د و بیست
و چوار هه‌زار نوتفه‌ی پیغه‌مه‌رایه‌تی هه‌ن و هه‌لوژێرده‌ی ته‌وان، مه‌نزل و
واری وانم به‌ره‌و پروی تۆ کردۆته‌وه.

ئه‌وجا (۲۰) باره‌گا به‌م ئومیده‌وارییه‌ بلند بوو و ده‌ جیتی خۆدا
تۆتیکه‌ی گرت و پاشان هه‌ندی فرمانی به جبرائیل فرموو: که به‌رۆ له
زه‌وین چنگن خاک بیره، جبرائیل به فرمانی خوداوه‌ندی مه‌زن چوو چنگی
خاکی هه‌لگرت، زه‌وین وه‌ناله و زاری که‌وت و جبرائیل پۆشت و وه‌گه‌پا،
گوتی خوداوه‌ند، زه‌وین ده‌نالی و ده‌گه‌ریا بۆیه‌ خاکم نه‌هینا.

پاشان میکانیلی نارد، نه‌وژی هه‌ر به‌وی ته‌حه‌ری، پاشی نیرافیل
شاند، نه‌وژی هه‌ر به‌وی جزری، پشت وی عیزرائیل شاند، عیزرائیل چوو،

قه‌بزه‌کا ناخ نانی، زمین ناله و زاری کس، گزوت فرمانا خوداوه‌ندی
 جه‌بباره، خاکی پیشانی نیگای پروناکی پیروزی خاوه‌نکار دا، کهرمی
 فرموو، مادامتی که‌تو‌نو خاکت نانی و به‌زوت به‌زه‌ویندا نه‌هاته‌وه، وا
 کردمی به‌گ یانکیشی وان، (۲۱) خاکه‌کی به‌حه‌زرتی جبرائیل دا و
 فرمانی دا، پرو قالبی نایم به‌همان شتیه، که له شتیه‌ی مه‌بجی ته‌یار
 و ناماده‌که. هه‌ژده‌ه‌زار جیهان له‌م شتیوه‌یه و بریتین له‌هه‌ر پتینج
 به‌ره‌ی عه‌با، ده‌بن له‌م و‌تیه‌دا زاتی وان به‌ته‌واوه‌تی به‌دیار که‌وتی، هه‌ر
 بزیه‌هه‌نیه‌نیتی خودایه و هه‌ردوو لیتو‌نیتی محمه‌د و چاو‌نیتی علی و
 برزی راست نیتی نیسامی حمه‌ن و برزی چه‌پ نیتی نیسامی حوسه‌ین و
 روخساری نیتی فاتیمه‌یه و هه‌ر له‌به‌ر هه‌ندیه‌یه که‌نووری جیهان نا‌فرین له
 سیفه‌تدایه.

هه‌نگی جبرائیل به‌فرمانی په‌روه‌دگاری مه‌زن قالبی ناده‌می دروست
 کرد، سه‌روسوورته‌ی مرۆ، هه‌ر یه‌که‌تا چل‌رۆژ به‌ناکام‌گه‌شت و نووری
 حه‌زرتی محمه‌دی له‌هه‌نیه‌ی ویدا چه‌سپاند و فرمانی به‌گیان فرموو:
 که‌هه‌رۆ‌نو قالبه‌وه. گیان جیگایه‌کی تاریکی به‌رچار که‌وت، گوتی،
 په‌روه‌دگار نه‌وه‌قه‌د به‌نسیبی که‌س نه‌بن، تا له‌دووررا نواری، هه‌ر
 هه‌مان نووری‌نو سه‌روه‌ی ده‌قالبی مرۆی نیشخت، گیان به‌چالاک‌ی
 ته‌واوه‌له‌قالبی نایمه‌دا دامه‌زرا و تا زهمان‌تیک که‌نایم هه‌یمان به
 بزوت نه‌که‌وتبوو، فرمانی فرموو: نه‌ی جبرائیل، با نایم‌جووت‌بن، له
 په‌راسوی چه‌په‌را جه‌وای گوراند، نه‌وسا نایم وه‌بفت که‌فت، فرمانی
 به‌سه‌ر له‌به‌ری مه‌لایه‌که‌تان فرموو: که‌نووشی بز‌بیرن. نیدی سه‌رله‌به‌ریان
 که‌نووشیان بز‌نایم‌برد، جگه‌له‌ده‌رکریاگی ده‌رگای خوداوه‌ند که‌سه‌ری بز
 فرمووده‌ی پادشای جیهان دانه‌نواند. خۆلاسه‌ی قسه، که‌نایم‌گوتی له‌م
 و‌توو‌ترانه‌بوو، حه‌زرتی جبرائیل به‌نایم‌می راگه‌یانده‌بوو که، میوان‌تیک‌ی
 دئی نیشان به‌نیشان که‌چاوی نیرگسی و‌پشی دوو‌فلیقانه‌یه. نیدی
 نه‌وه‌بوو، رۆژتیک‌نایم له‌ناکاو شاسوارتک و‌پساده‌یه‌کی هه‌ژاری ده‌رویش

چ نمما گول ڙي باري.
 يارمبي، تو هوتستايڻ كهري،
 ته ڦهڪر ڏي و درها تاري،
 تو هوتستايڻ هر تشتي،
 بهوش چي ڪر ڀنگه هي،
 نهر و نهمان تو نهپون،
 دونيا ڦره هي بنه هو،
 نهمان و ههپوان ڙي تو نهپون،
 ته خا لي ساز ڪر،
 د بهردا تهنن ههپو دور،
 نه دهاشيپا، نه ديمشيپا،
 ته خاش ڀڙخ ناني بهر،
 نوورا خا لي پهيدا ڪر،
 گوشت و ڀڙخ هاتنه بهر،
 نوورا چاقان لي هاته دهر،
 دست و پين ڪره لهش،
 لي شيرن ڪر گوٽ و بهڙ،
 خودالهندي مه هوتستايڻ رهماني،
 ري و دهرگهين دونيائين ڦهڪر،
 هر تشت ڙ مهرا دهرناني،
 هو بهوش نهر و نالاني،
 خودالهندي مه تشتي دناسه،
 دورا ڪهسن ڙي ڪر نهماسه،
 ڙي پهيدا ڪر ميري خاسه،
 گوٽ: «نهڻا هي نه بهسه».
 دور ڙ ههپهه تا نيزدان هنجني،

تاقمت نه کړ، هلکهری،
 ژړهنگن نيسان خهملی،
 ستور سپی لن هتوری؛
 نيزدانی مه ب رحمانی،
 حوسن و جهمال ژ مهرا نانی،
 دهستور دا قهلمن لودهرتن،
 نهم ناليتن ناټ سورا مويهتن،
 هاليتن ناليتنه بهرین، بهرین مه پانی،
 دهخانهک ژئ دهر خوهنی،
 چارده تهېق نمرود و نه زمان پين نژنی،
 نيزدانی مه دژر دهرنانی،
 مقبعت ناليتنه ناليتن،
 ژئ پيدا کړ دوو چالين،
 ژئ ههړکی پهر ناليتن،
 ناټ ژ دوپين ههړکی،
 بوو بهررا پين سهری پين پنی،
 پين پين و پين دهری.
 نيزدانی مه سهر بهرین گهړی،
 نيزدانی مه سېلېنه چين کړ،
 نيسان هېوان تهير و توو،
 جوت ب جوت ل سېلېنن سپارکړ.
 خودالهنننننننننننن سهره،
 سهریکي دگهړه چارکه ناره،
 سېلېنه قول بوو، ناټ که ته سهره،
 ماری خمری خا دانه بهره،
 خودالهنننننننننننننننن نازوت،

و ڪه ناره چو بهر ڪناره،
 ناز و نه لاليش ڪوت: «هق و مره» .
 سولتان ٿيڙي خواهش پڙهه،
 لاليش ڪو رڪني به شهره،
 نها ٿيڙي ٿي ڪمبهه،
 يا رهبي، بانگ دڪم شينهن مهن،
 چاڻ ڪاني، ناڻ ٿي دڙن،
 يا رهبي ته دنيا چن ڪر، دنيا ب خيتر،
 ٿيسان ٿيڻا ڏين ب ٿيتر،
 شه ٿيتر رهش، شه ٿيتر تاري،
 جي نمما گول ٿي ٻارين،
 خود اڻهندي، ڪريم و رحمان،
 ڪر ڀڳن ٿيڙ و نه زمان،
 دا بهر مه ڀڳ و زمان،
 خود اڻهندي مه رهيل سمهد،
 ٿيڙاندين شمش ملياڪت،
 جوداڪر ڏوڙ و جنمت.
 خود اڻهندي مه ٿيڙ چن ڪر، نه زمان گوهاستن،
 مڃاله ٿيڙي ب راستن، نڙهه تا ڪهڙا گوهاستن،
 ل گونمهاران هوو روهستن،
 چڱاس خود اڻهندي مه دنيا ڏڪر سهههه،
 سهههه ڏڪر دارو بههه،
 ٻين نڙينه رڪني مههههه،
 خود اڻهندي مه هوتا بههه،
 لاليش ٿيڙدا ناني خواره،
 لاليش هوو خاش جي و واره.

ل نمردي شين هوو نه پاته ،
 بين زهيني زندي قنپاته .
 خودالله ندي مه رحمانی ،
 چار قسم ژ مه را دانی ،
 بين حبيبها نادم نژنی ،
 خودالله ندي مه رحمانی ،
 چار قسم ل هوو دني دانی ،
 يهک ناله يهک تووړه ،
 يهک ناخه ، يهک ژي ناگړه .
 خودالله ندي مه ب رحمه ،
 دپارگر ساز و قودوومه ،
 هافينه نادم هه فسور زور تخوويه ،
 هه فسور گه رپيا ، هات هنداله ،
 غالبا نادم ما هوو بين کافه ،
 گژ: «دروحو، چما ناچی ناله؟
 خودالله ندي مه قودره ته ،
 زه پاندي چقاس خولپا ته ته ،
 ژترا چن کر دژ و جنه ته ،
 خودالله ندي مه نمرد چن کر، نه زمان گوهاسن ،
 مه جالا نمردي ب راستن، نويه تا قهزا راستن ،
 ژ نپسان قه لجبتي خاسن ،
 لاليش ژ نه زمان دهاته ،
 نمرد شين دېرو گپهاته ،
 بين چهران چقاس قنپاته ،
 خودالله ندي مه نپني کر نه ساسه ،
 شمېي پري کراسه ،

چارشه من کر خلاسه ،
 هه فسه د سال پاش هه فسور هات دۆرا نکاسه ،
 هه فسه د سالی ژ بهری ئادهم ژماره ،
 نەردی خارا نەگرتی شهاره ،
 هه تا لالیشا نووری نافدا هئارا ،
 و باندا رۆج ههردی ،
 هات و چوو بهری ،
 نوورا مۆبه تن هه نکافته سهری ؛
 هات شالین ئادهمدا هتۆری ؛
 خودا له ندی مه رحمانی ،
 کاسا سوپی ژ ئادهمرا ئانی ،
 ئاف ژ کاسن له خارا ، قهری یا ،
 جیدا مست بوو ، ههژی یا ،
 گوشت ژێ خاست وی رۆحی ،
 خوین ل جانی وی گهوی ،
 خهرهت که ته ئاف سهری ،
 ئادهم خار ژ وی کاسن ،
 سقرا کاسن خاش لێ تن ،
 کهرمه تا کاسن گهههشتن ، بههرشتن ،
 مه له کا ملن وی گرت ، ئافته بههرشتن .
 ئادهم ژ کاسن له دهاره ،
 کهرمه تا کاسن پتفا دپاره ،
 خا بهتری ، بوو هشیاره ،
 گۆ : «ئهف نەرد چ خاشه» ،
 گهههین شین سهر گهشه ،
 رۆژ رۆژا مێری که له شه .

خوداڤه نندئ مه رحمانی،
 ژ ممرا کهرممهک نانی،
 دهم و دهزگن باش دانی.
 هه‌ی ئاده‌مۆرۆ دنی،
 هه‌رده‌م بکه نیسمانی،
 خوداڤه‌ند ئهم خلاس کرن ژ تۆفانی،
 گه‌لی مریدان بکن کاری،
 خه‌یرا قودره‌تی ژ ژۆر باری،
 خا دوورخن ژ نه‌یاری،
 کهرممه‌تا خوداڤه‌ندئ مه‌ هاته خوارئ،
 ئه‌رد و ئه‌زمان ددن خه‌یرئ،
 هوین ری ببن خودانی خه‌یرئ،
 قه‌ت ژ به‌ر نه‌کن ئی خه‌به‌ری.

شیکردنه‌وه‌ی ده‌قه‌کان و نه‌جامگری

یه‌که‌م: بیروبروایه‌کان شه‌قل و مزه‌ی نه‌فسانه نامتیزان به‌ ناشکرا پتوه زه‌ق و زۆپ دیاره.

ئه‌وجا با له‌ به‌راوردکردنیکی خه‌ست و خۆلدا ده‌ نیوان ئهم دوو ده‌قه له‌ میژینه‌یه‌دا، دیاردی بۆ هه‌ندئ بیروبرو ناوچه‌قه‌کانی کورده‌واری بکه‌م:
 (۱) بیروبروای دۆناودۆن Pantheism = حلول = تناسخ = کتیشه
 گۆری = وحده‌تی وجود = وحده‌تی مه‌وجود = یه‌کتایی فیزیک و
 میتافیزیک هه‌موو له‌ زاراوه‌ی Pantheism دا کۆده‌بنه‌وه. ئهم زاراوه‌یه
 له‌ دوو وڵه‌ پتیک هاتوه: Pan، کۆری هیرمیس، خوداوه‌ندی لیره‌وار و
 جه‌نگه‌لستان و زۆزان و له‌وه‌رگا و چیره‌گایان و پارێزگاری ششان و گافان
 و نیچیرفانانه. یۆنانییان Pan - یان ده‌ شه‌وشکلی رموزنیتیکی ناشیرنی
 کرتی کولکن و شاخدارای رڊیندریژی که نه‌یتی سامانی زهنده‌قه‌چوینی

دؤناودؤن وهرده گرت. دؤناودؤن به پتچه وانهی بڑچوونی فه یله سووفه
هاوچه رخه پتیرسونالیسته گانی وهک: یۆهان سکۆت، نیریشوگینا، ن.
مالبرانش، ف. ب. د. شله یماهیتر، خودا به سهره تای سهروی خۆپسکانهی
سهر له بهری چته کان و پروداوه کان نازانن.

Pan - له سهریکی دیکه وه، وهک له نهفسانه گانی یۆنان و رۆمدا
ههیه، هه میشه له گه ل نیر و میشدا ههر خهریک بووه و قوورده تی
شه هوانیی له وه دا نه بووه!... ده ناشقینیدا، که تیری بهر دلان نه ده که موت،
له گه ل خۆیدا خهریک ده بوو و بیلامانی و شرع شهرمی نییه، وه دهمپهر
خۆی ره حمت ده کرد. نیشانه ی Pan شمشال بووه، شوانه ویتله ی
کورده واری تا نه ورپۆش بێ شمشال نیی... و چهندین دار و گۆچان و گالۆک
و قلاتگ و چتی دیکه یان لهم جۆر و بابه تانه ههیه. Pan - به پتی
نهفسانه کان، به چکه ی خه یال پلاوی شاعیرانی نه سکه نده ریه یه که به
مههرمی ئه شق و نهوینه گانی ساده و ساکاری گوندییانیان له قه لم داوه.
دیاره له مه ر له دایک بوونی (Pan) شتوی سهرچاوه کان جۆراوجۆرن و
ههریه که به جۆریکی ده گپهر نه وه. له هۆنراوه گانی هۆمه ر - دا دیار دییه ک بڑ
نهم (جۆریه روه ردگار - رب النوع) نه کراوه، به لام ده سروودیکدا که به
نیری «سروودی هۆمه ری» یه وه نامتییه، به کوری هر مس (هورمز =
نه هورامه زدا، هورمز یار؟) زاندراره و گویا سهر به چپای (Cyllene)
بووه... هر مس کپری (Dryops) ی ماره کردووه و نهم (Pan) ه فنه ییه
له ویه... ده کاتی زایماندا، دایکی له دیمه نی سه یروسه مه ره ی وی
پاده چهنن، وه لن هر مس ده پتستی که رویشکیتیکی وهرده پتچن و له بۆ
نۆله میی ده با و له وینده ری، له نزیکی زیۆسه وه ی داده نن و به هه موو
خودایانی نیشان ده دا و خودایانیش سهرله بهر، نه مازا، دیۆنیزۆس به
دیتنی نه و حاجباتیه ی زۆر که یف خوش ده بن.

بهش به حالی وه ی که مانای Pan - (هه موو = گشت) ه نه وه له وه را
هاتوه که (Pan) بهر دیمانه ی هه موو خودایان که وتوه... واژه که تا

نمورۆکهش به زمانی یۆنانی بهو مانای (گشت)هیه. دیکته بفرموو:
 میژوو، جوغرافیا، کۆمه‌لناسی، نابووری، ره‌وانشناسی، میتۆلۆگیا
 (مه‌ته‌لۆگ = نه‌فسانه‌شناسی) و تاد... چهنده بۆ لیوه‌تۆژینی مانای
 ولژه‌یه‌ک له زمانیکدا، زه‌روور و پێیسته؟!

به ره‌یویه‌تیکی دیکه، گۆیا نه‌و مانای (گشت)ه له‌وه‌را هاتییه:
 په‌نلۆپ-ی خانگی ئۆلیس ده‌یه‌ک له‌گه‌شته‌کانی شووه‌که‌یدا، داوین
 پیسی ده‌ره‌ق به‌ ئۆلیسی کردوو و گه‌له‌ورانێ له‌ ناشقی فاسق و فاجیری
 چه‌ز لێ کرده‌ی وی لێی چابوون و نه‌و (Pan)ه له‌یه‌ک له‌وان له‌دایک
 بووه و چون نه‌زاندراره، ئی کێهه له‌و فاسقانه‌یه، گۆتییان: ئی
 (هممه‌و)انه و بۆیه (Pan) به‌ مانای گشته... نه‌دی نابینی که ده‌پیش
 ولژه‌یه‌کی وه‌که Iranism و Turanisme-هوه دئی، ده‌گوتی: Pan-
 Turanism و PanIranism.. واته: ههممه‌و تورک ده‌خۆناخن و
 ههممه‌و ئیرانی نه‌ژاد ده‌خۆناخن. نه‌مه له‌ فه‌ره‌نگستان.

به‌ش به‌حالی دۆناودۆن له‌نیگای سۆفییه‌تی و هه‌روه‌ها حه‌رووفیه‌تی
 چه‌رخ و چاخه‌کانی ناوینه‌وه نه‌وه جیهان بینی شه‌قل و مۆره‌جیاوازی خۆی
 به‌ خۆیه‌وه‌یه‌تی و نمایینه نامت و به‌ ناووبانگه‌کانی نه‌م بیروباوه‌ره‌ بری
 که‌له‌زاناو سۆفی و فه‌یله‌سوفی وه‌ک: سه‌نایی، رۆمی، سه‌عدی، ئیبن
 عه‌ره‌بی، یوونس عه‌مره، باباکیویه‌ی باکوویه (۱۰-۱۱)، عه‌ینولقوزاتی
 ههممه‌دانی (سه‌ده‌ی ۱۲)، شه‌مس ته‌وره‌زی (سه‌ده‌ی ۱۳)، مه‌حمودی
 شه‌بوسته‌ری (سه‌ده‌ی ۱۴)، نه‌عیمی (سه‌ده‌ی ۱۴)، نه‌ییمی (سه‌ده‌ی ۱۴)
 ۱۴-۱۵، قاسم نه‌نوه‌ر (سه‌ده‌ی ۱۵)، یوسفی قه‌ره‌باجی (سه‌ده‌ی ۱۶)
 و تاد... نه‌م فه‌لسه‌فه‌ی دۆناودۆنه‌یان له‌ پتی رامانه‌ی سه‌ر پێژکردن
 (Emanation = انبثاق = صدور = فیض)ه‌وه به‌م جه‌زه‌ لێک ده‌دایه‌وه:
 هه‌رچی چتی دووفاق و لێک تاق و جووتی وه‌ک (خوداوه‌ند و مروه‌،
 نایین و نانایین (بێده‌ته‌)، چاکه و خراپه و تاد... هه‌یه، به‌پیتی نه‌و
 فه‌لسه‌فه‌یه، نه‌وه هه‌ر له‌ رواله‌تدا لێک دووفاق و تاق و جووتن، نه‌ک له

گه وههر و بنه چمدا. نهم بیروبروایه له دژی ههرچی بیروبروای به زۆر سه پیتندراوی دهستهی فرمانبرهروای سهردهمدار هه بووه، خهباتی دهکرد، ههر له بهر نه مهش نالا هه لگر و کهول سووری بهر لهشکرانی نهم بیروبروای به نیستیلاحی، نه مۆر «شۆرشگیرانه» به له گوتن هه للاج، نه سیمی، نه بن عه ره بی، مهحموودی پیسخانی، بابهکی خوهرمی و تاد... کهولیان کردوون و پۆستیان گروون و کوشتیان. بن گومان، نه مانه به پیتچهوانهی سۆفیه میستیکه کانهوه، له بابهتی سهختگری وهک بابه زیدی بوستامی، حوسهینی مهنسووری هه للاج، عهینولقوزاتی هه مه دانی و مهحموودی پیسخانی و تاد... له مههر فهلسهفهی وه حهدهتی وجود و تهناسوخ، چهندین شاکاری شیعو پهخشانی دهگمه نیان نووسیوه.

نهوجا با بزانی نهم فهلسهفهی دۆناودۆنه لهناو بیروباوهری کورد هواریدا چۆن چۆنی رهنگی داومهوه؟

دیاره به خوتندهوهی دهقه کوردیه کهی «تهزکه ره ی نهعلا» ی نه هلی ههق، چهند بیر و چه مکتب به دیار دهکون.

1- خودا به ههزاران سال، لهناو مرواری (دور) په کدایه و مرواریش لهناو ده ریادا پهیدا ده بن و هه مهور ده زانی که مرواری جیسمیکی وشکه ل و خه و گرۆ هه ر و به چریسکه ی قه پتله که ییه. نهو مرواریه لهو چلمانه ی که له چهند جۆره له شه له مه ی دوو قه پتله کی «سه ده فی مرواری» ناو که به دهووری چته کانی نه بو له شی گیانه بهردا و ده نا لێن، پهیدا ده بن.

له رووی میتۆلۆجیا (نه فسانه) ی کوو ژین هاته گۆرتوه، زانست دیاردیی بو به کتیرای یهک خانه یی کردوه و له قورئانی پیرو زیشدا که دهفه رمووی: «وخلقنا الإنسان من صلصال من حمأ مسنون» و «وخلقنا من الماء کل شیء حی» ناشکرایه به پیتی هیندی فهلسهفه، هه موو گیان له بهر ئی میتۆروی دوور و درێژی خۆی ههس.

نهو میتۆوه له رووه ره کانی هه موو خانه یهک له خانه کانی له شیدا تۆمار کراوه، به زمانی فسیۆلۆجی - بایۆلۆجیانه ده یخوتیتتهوه. ته نانهت بیرتکی

فلسه فیما نهی و هسا ههی دبیرت، گاشا کو زیندی دهمری، تنه
 پهیکره کهی لهشی دهگورئ، دنا ههرجی پتکه پتکی لهشیته هه دهمری
 و هه جوره دهچتهوه پال جورستانی خوی. کاتی که جارتکی دیکه یا
 ههزاران جاری دیکه دیتسه پهیکره کهی دیکه، ههنگین بیروهری
 له میترنه خوی ههمره جاری دهگل خویدا دیتسه و له بیر ناگا.
 هیندی له زانایان یهژن: خهون به شتهایه کهوه، که خهونبینه که هه رگیز
 نهیدیتسه و نه بیستسه و له قوتوی هیچ عه تارتکدا نیسه و چتی
 سهیره مه رهن، نهوه یادگاری خانه که له خانه کانی ژانی زیندیه که،
 گیاه که، ده رختیکه، به خهون یان به خه یال به بیریدا دی... بیروهری
 دوناودون، واته نم چت به چته کلشهی چتیک دیکه وه، روح له پاش
 مردن دهچته جهستهی زیندیه کی دیکه وه، به دور زاندره وه له روهی
 فیلوژی - بایولوژی وه، له مه کهوتیتسه.

شایانی باسه، زاروهی «دورناس» دور نیسه دیاردی بۆ نهو مروریه
 بئ که مرۆ پتی وایه وه هوارگی خوادونه بووه!!!

ب- رامانهی گوراندنی په کهم مرۆ، که به باوکی مرۆ حه زه تی
 باوکه نایه نامیه، له روهی بیروه چوونی میتولوژی و میتافیزیکه وه،
 زانستی فیزیک به ره رچی ده داته وه. مرۆ له نیگای زانسته وه،
 له سه ره تا وه له به کتربیه کی په کخانه ییه وه کهوتتسه وه، پاشان وه
 نۆجه به کی میتره وینه، هه به په ره ویکردن له هاو پتسه وندی ده گل
 دیاریده کاند و هه به په ره ویکردن له یاسا و پسا بیولوژی
 (بیوفیزیکی، بیوکیماوی، فیزیولوژی) په کاند، پله به پله و پئ به پئ به
 میلیونه ها سال پئ گه یشتسه وه نه به خولی فلانه کیتو و نه به خاکی فیساره
 چیا، قورپی بۆ گیراوه ته وه و نه وه که تا که غوونه یک هاتوته گزئ. به لکو
 ههروه که له به شی دووه مده به پتی زانست دیار دیان بۆ کرد، له شکل و
 شتوای زۆر له مرۆفی نه مرۆوه دور کهوتتسه وه، به لام با بزاین مرۆ له
 چیه وه هیندیکیان خویان له هیندیکی دیکه یان به بهرتر و بالاتر و

په ستر زانیوه و ده زانن و بری خه لک کومه له خه لکینکی دیکه یان به کوبله ی خویان زانیوه و به جوړی له ناژه ل، نهک به مروځیان له قهلم داوه؟ نه گهر نویسنه کانی سهد و په نجا سالتیکی له موه و بری پوژا و ایسان به سرکه پنه وه، به غوونه ده بینن زار اوه کانی «ناری»، «په گهزی ناری»، «بیری ناری» مانا و چه مکی نویاون. په ننگه هر سهد و په نجا سالتیکیان ته من هېن. نوخسه کانی له سهدی (۱۶) وه چه که رهی کردووه، به لام سهرو به ندی که نه به گشتی «په گهز» و نه به تایبه تی «په گهزی ناری» هېوه، کومه لانی مروژ بیریان له وه کردو ته وه که نم نه ته وه ده گهل نهو نه ته وه په دا، نم کومه له گهل نهو کومه لدا، نم هوز ده گهل نهو هوزدا، نم شار له گهل نهو شاردا، نم چین له گهل نهو چیندا فارق و سویان هیه.

لهو پوژا گارانه وه تا نهوړو تنها هر تمرزی بیر کردنه و میتود گواون، نه نجامه که هر هه مان نه نجامه، کورد واتنی هر هه مان جاشه و کورتانی گواوه... ده قاو ده ق هر هه مان نه نجامه که زانا «مؤدیرن» سه کانی نه مروژ وهک هه میشه، ده یجوونه وه و ده یجوونه وه... وات: هر که سه نه ته وه که ی خوی له پروی مه زیه ته مروځیه کانه وه به پتکوردشکتین، به ده قشکتین، ژماره قیاسی شکتین له قهلم ددها. نیدی بهم جوړه نه مروژ نهو چته ی که له بیچم و شره شکتلی «نارقتی» دا بووه ته بنیسته خو شه ی بن ددان، له دؤن و کلیشه گوړی: جارئ له پروی نه ته وه، کاوئ له پروی چینه وه و تاوئ له پروی چهرخ و چاخه کانه وه، به ولوه چیر نییه.

نیسه له پتسه وه باسی مروځی- مه یوون، نیسانده رتالمان کرد، ناشکرایه، که له کوردستانیش نیسانده رتال هېوه. باشه نم نیسانده رتاله فندییه له کتیه په گهز بووه؟ دیاره مادام کورد بووین، دهی «ناری» بووین!!!... مروځی سه رته یی، خو له مروځینکی دیکه به بالا تر زانینی بردو ته وه سر خواشستی خودایه کان، بو سر هیزه کانی سه رووی خوړسک.

کومه لانی مروژ، دور مهروژ، هر له کوردستانه که ی خوړماندا، وهک

جاف و بلباس و سورچی و گاوہستیای و گامری و عدلکان و تاد... که پاشماوہی سرورہندی ناژہلدارین و ہیتمان سرورساختیان دہگمل کشتوکالدا پیدانہ کردوہ، لہبۆ لہوہ و چترہگای بہ برۆین و لہ تہری لہوہران و لہ وشکی پاکشان، ہمیشہ لہ ہلہ و نہسەر و نہوسہردا ہوون و بہیانی وختہ و نیتوارہ وختہ لہ جہختا بووگن و ہدرچی بہرہوہری لہ کردہی ہلہیان کردوون و تہی رۆہاتوون و دہگمل پوہند و کتچہری دوورو نیزیک و دراوسن و ناشنا و رۆشنا لہسەر لہوہرگہو چترہگہ و رۆزانان بہ شہر ہاتوون و رۆرجار لہ شہردا کہ لاکیشیان لہ بہجہ ماون، وہ فہرمایشتی ہریکارہ یلیکی خوداوہندی پرووی زہوین دیل و یہخسیرہکانیان قہلتوبہ کردوون، ولہی نہ تہوہ پوہندہکان بہرہ- بہرہ، قہوونیان لہسەر زہوین توتکہ دہگری و ہوارہند دہین و دادہ مہرین و بہ کشتوکالہوہ دہورووکتین و کردار و رہفتاریان لہجہن دیل و یہخسیرہکانیان بہرہو گۆران چوو... دہستان لہ دیل و یہخسیرکوشتن ہمل گرت... وایان بہ باش زانی کہ دہکتلگہ و مہزرایاندا دہکاریان بہرن، نیدی خودایان، نہو پوہندہ کۆنانہی کہ ہیوزین و توتکہیان گرت، چارہنووسی نہوانی لہ تیرہ و ہۆزہکانی دیکہیان بہ دیل گرتہوون و نہیان دہپرستن دیاری کردن و ژن و ژنخوازیان دہگمل ناغایہ کایاندا لہ پاوان کردن.

ویتساکہش کہ کوردیکی سوننی مہزہوی فرہ وشکہ ہروا دہگمل تہنانت شیعہ یہکی وشکہ ہروادا، کاکہ یہک دہگمل موسلمانیکدا، نیتزدیہک دہگمل کاکہ یہکدا، یا موسلمانیک دہگمل سارلیہکدا، یاوہ پتچہوانوہ، سرورساختی خرم و خوشاوہنی دہگمل یہکدیدا ناگرن، ہر نہخش و دہوسی نہو ہرام (تابق) انہی نہو رۆزگارانیہ و لہ نیتو کوردہواریدا ہروا بارہیان لیتوہ دئ، نہک ہر لہ سۆنگہی لیتکدی جوداوازیی نایینی و مہزہبیی نیتوان کورد، بگرہ سہبارت بہ لیتکدی جیاوازیی ہۆز و خیتل و تیرہ و رگ و رگہ ماش، ویتساکہش کوردہواری بہ سانایی ژن و ژنخوازی دہگمل یہکدیدا ناکمن، فہرمودہی پەپامبەر (د.خ) «تخیروا نطفکم فبان

العرق دساس» تا نوو پۆرکەش بەسەر زارانەوه دەگەڕێ. مەسەلەى «نەسەب» و خزمایەتێ گرتن لە کوردەواریدا کارێکی زۆر ھاسان نییە ، بەلام جارى واش بوو و پەنگە نوو پۆش ھەر وابێ کە بەرژووەندى سیاسى و نابوورى نوو کەوشکەنە دەبەزێت و دوو ھۆزى لێک درپۆنگ و ناتەبا بەژن و ژنخوазى کێشە و ھەرای سیاسى نێوانیان سست دەکەن یا ھەر بە تەواوى دەپێتەووە..

ئەوجا با وەگەڕێتە سەر دەمانى دۆنکیشتۆتان. ناتینا و پۆما بە پەلە و پایەپەکی فرە بەرز و بێلێند گەشتبوون. لە سەر بۆبەندى خوێنچە ھەلپەکانیاندا، ئیلیادە و ئۆدیسە نووسراون و سیستەمەکانى ئەرستوو و دیموکریس داھیندراوون، شێوازی ناگروۆڤل و پۆمپین، کۆشک و تالارى لەمەرمەرى ئۆیە و قەبارتە، شارى پەک لە پەکدى جوانتر و تەرزتر کە سۆمای چاویان دەبرد، راندرابوون. ئەوانەى ئەمانەھێیان راناوون ھەزاران باسک و مەچە کەگەلێ بوون، کەس ھەر نێویشیان نەدەزانین و باسوخواسیان لە کوولەکەى تەپشدا نەماوون. بە ھەزاران باسک و مەچەک بەرد و مەرمەریان تاشیو و گەمبەى زەلام زەلامیان بەھێز و گوردی بازوو و سەولان، لێ خوێبوو، وە تاکە واچەپەک، کارى ھەرە قورس و گران و پێسیان پێ کرپاگە و ئەم بە ھەزاران بازوو و مەچەکە بێ ناوونیشان و مەفت و وە بەلاش و خەلاشانە سەرلەبەر بەروبووى شەپۆشۆر و کوشتوکۆشتار بوون. مایەوہ چارەنووسی نەتەوہکانى لە ناتینا و پۆما پایینتر و خواوہوتر، ئەوانە بە دیلتى و یەخسیریان بێپار لەسەر دەدران و ئەوہى بە کارێکی خەلال و پێرۆز ئەمەر دەفرموو، خودایەکان بوو. پۆمایەکان و یۆنانیەکان کە لە نابوورى و زانستدا لە خەلکى دیکە زۆرزانتر بوون، لەم ڕووەوہ ھاوکارێکی تازە کوورەیان بۆ خوداوەندى ئەوێ پۆژێ دیتەو، بۆ ئەوہى دیلتى و یەخیری بە کارێکی «مەعزورانە» و «گەردن نازادانە» و «ھەق وەدەسانە» پاساو بدەن، ھانایان وەبەر خۆرێک برد.

نهرستوهه فنهى دهى فهرموو:

«خۆږسك، نه تهوه ههرچى و په رچىسه كانى به چهند پله و پايه يه ك
پايښترو نرمتر و كه متر گوراندووه و به ديل و يه خسيرى يونانيه كانى به
رهوا فهرمووه». خۆږسك فهرق و جياوازيگه ليكنى له نتيوان يونانيه كان و
نه تهوه ههرچى و په رچىسه كاندا (؟) له خۆږايى نه هيناوه ته گۆږئ. نه و
فهرق جياوازيانه بڼى حيكهت و بيانگه نيم، فهرق و جياوازيه كان
نه وه نه دى فهرق و جياوازيه كانى نتيوان لهش و رۆح، مړوڅ و ناڅوڅ، زهق
و زۆپ ديار و ناشكران». رۆمايه كان هينده يان گوتى به زهردى، يان رهشى
رهنگى ديله كانيان، يان خروگرؤڅه دى، يا درتړكؤله يى سه روه كوتيان، يان
نهمه يان ئى نهرمه نستانه و نه وه يان ئى حه بشستانه، نه ده دا، وهلى نهم
جؤره ليتوه كؤلښه (زانستانه به رزه) به روه بووى نامباره كى سه ته دى بېسته مه.

هه روه ك له پېشه وه گوتم ناتينا و رۆما هه ريه كه به خۆى رامانه يه كى
چېنه ندى په گهز و تيره كانى هه بوو. ههرچى ديل و يه خسيرى كه له شه ردا
ده رده ست دهكران، نه وه به پتې رامانه و تيؤرى خويان، خۆږسك گؤيا،
هه ر به وهى دروست كرده بوون، بڼ به ديل و يه خسيرى چاوى كالى وان.

به لام خؤت ده زانى دنيا مندؤق مندؤقه كه سى برابى، قه موه
په گه زيارتزه كهى نهرستوو، واته: يونانيه كان كه مافى نه وه يان به خوت و
خۆږايى به خودا دابوو كه خۆږسك غه پرى خويانى به بنده گيى وان دروست
كردووه، هه ر نه و نه تهوه نه چيو و فه يله سووف په روه رانه، رۆږئ له رۆږان
ته قا بوون به ته له و ته پكه ي بنده يى و برده يى رۆمانه كانه وه.

به لام بابيترين يونان و رۆمان، له بهر نه و بيرو به واپوچانه، خويان به و
جؤره و خه لكانى ديكه يان وه و ته رجه له قه لهم داگه، نهى باشه
محه مه ده فنهى - كه كورديش بووگه و هيتروونووسيش بووگه ها - خۆ
پياوړتى موسلمان و ناقل بووگه و نه يونانى و نه رۆمانى بووگه، (به لام
دياره وه زوان عاره بى نويسگه، نه و زه مانه هه ركه سى وه زوانى عاره بى
نووسيبا و موسلمان با، گوتى وه په گهز و تيره و تايه فه نه ده دا) باشه

نه‌رای چه له «تاج العروس» وه‌ی فهرمووگه: «الاکراد طائفه من الجن- و له راقه و شروقه‌ی نم فهرمایشته‌یدا مه‌ره‌مۆ: له‌بر وه‌ی که ره‌گه‌مای کورد جندۆکه‌یه، هر کوردی له‌م سر بستانه هه‌س چاره‌که به‌شیک‌ی له‌شی له جندۆکانه و هۆی نه‌مه‌یشه نه‌وسا که کورده‌یل له به‌لقی‌سای ژنی هه‌زرتی سلیمان، که نه‌ویش دایکی درنج (جندۆکه) بووگه...؟» هه‌روه‌هاش نه‌بو مو‌عینی نه‌سه‌فی له په‌رتووکی «بحر الکلام» دا ده‌نووسی که: جندۆکان هه‌لیان کرده سر هه‌ره‌مه‌رای هه‌زرتی سلیمان نه‌و که‌تن و که‌تکاریه‌ی له‌وی کردیان (نای داخوا چه‌ندیان که‌یف کردیی) کردیان... هیندی له ژنانی هه‌ره‌می هه‌زرتی سلیمان له جندۆکان ناوس بوون و زۆله‌یلکیان لێ که‌فته‌وه که نه‌ی کورده‌یله‌ی نارۆکه‌ن... شه‌ره‌فخانی بتلیش، له شه‌ره‌فنامه‌که‌یدا ده‌نووسی: هیندی وا ده‌گه‌رنه‌وه که تیره‌ی کورد له ژن و ژنخوازی ده‌گه‌ل دیتواندا، که‌وتونه‌وه. مه‌سه‌وودیه‌فه‌ندی مه‌ره‌مۆ: «هه‌زرتی سلیمان، بۆ چه‌نانی له‌سر کار ده‌رکرا، شیتان له‌پستی بنیاده‌مدا که‌نیشکه‌کانی بیلامانی سه‌قه‌ت و سو‌قووت کردن، نه‌وانی که خیتی پروا بوون، قوتار بوون، وه‌لێ که‌نیزه‌یلی دو‌روو و کافر که لیل شیتانا بیلامانی که‌یفیان کردبو له شیتان ناوس بیون.

نه‌وجا که جارتیکی دیکه هه‌زرتی سلیمان وه‌گه‌را سر ته‌ختی پادشایی، فهرمانی له‌مه‌ر نه‌و که‌نیشکه‌نه‌وه ده‌رکرد: «أکردهن فی الجبال و الأودية» واته: نه‌مانه بۆ چیاو دۆلان قاو ده‌ن و فه‌وت و فه‌نته‌شیر که‌ن. ئینجا نه‌مانه که زارۆله‌یان لێ که‌فته‌وه، بوون وه‌م کورده‌یلی نه‌مه‌ۆکه...

خوتنده‌ی به‌رێز له به‌شی چواره‌می نه‌م هیکایه‌تانه‌دا، شتی زۆر خۆشان له‌بۆ وه‌ده‌گه‌تیم و چاوه‌نۆڕ بن کوو له‌ سای زانسته‌وه، هه‌موو فره‌توفیتی چاوچنۆکان ناشکرا ده‌که‌م و وه‌ک ده‌لێن کۆله‌مست له‌ دره‌وشه ده‌گه‌رتیه‌وه. با نه‌وانه‌ی جمان وه‌ کورد ده‌ده‌ن بۆم راوه‌ستن.

سرچاوه‌کان:

- (۱) جهان مذهبی، ادیان در جوامع امروز/ ریچارد هوش / کنت دالرهايد / عظیم نالهی / هیلا کالورث / کاپل پیتس / رابرت هام استد / رابرت ویر (ویرلستار) / ترجمه: دکتر عبدالرحیم گواهی.
- (۲) صورتبندی مدرنیته و پست مدرنیته / حسن علی نولوی.
- (3) Materyalist Felsefe Sozlugu.
- (۴) فرهنگ علمی و انتقادی فلسفه / آنلره لالاند / ترجمه: دکتر غلامرضا وثیق.
- (۵) نمسیکلنقیدیی نازمربایجان.
- (۶) اندیشه های مارکسیستی / حسن بشیرید.
- (۷) جامعه، باز و دشمنان آن/ کارل پوپر / ترجمه: عزت الله فولادوند.
- (۸) پمترورکی سره لجامی تهملی همق.
- (۹) تذکره: اعلا.
- (۱۰) قورئانی پیرلاز.
- (۱۱) الفصل فی الملل و الأهرام و النحل / ابن خزم.
- (۱۲) قصه: ارباب معرفت / عبدالکرم سروش.
- (۱۳) ادیان و مکتبهای فلسفی هند / دابروش شایگان.
- (۱۴) لغت نامه: دهخدا.

له بهشی سیتیهمی نهم نووسینه‌دا، دوو دهقی له فارسییهوه به کوردیکراو و کوردیی باکووری: یه‌که‌میان له نایینی نه‌هلی هه‌ق و دووهمیان له نایینی یه‌زدانی (نیزه‌دی) به نمونه بۆه‌نانه‌وه و یه‌ک دوو زاراوه‌م لێ بۆ شروقه کردن. لهم به‌شه‌دا، وام به پاش زانی هیندیکتان له‌مه‌ر فله‌سه‌فه‌ی میژوو، عه‌رزی خزمه‌ت که‌م، چونکه شروقه‌ی به‌شه‌کانی دیکه‌ی زاراوه‌کانی نووسینه‌که ده‌گه‌ل فله‌سه‌فه‌ی میژوودا زۆر هاوسه‌روکاره و نه‌وه نیوه‌ی به‌پێزو شه‌مه‌یه‌ک له فله‌سه‌فه‌ی میژوو...

نهم گۆی زه‌وینه که نهمه‌ی به‌ره‌ی مروّقی له‌سه‌ر ده‌ژین یه‌کیته‌که له‌و نۆ نه‌ستیره گه‌ڕه‌کانه‌ی که به ده‌وری خۆردا هه‌میشه ده‌خولینه‌وه. نهمه یه‌ک ملیۆن جار له خۆر گه‌چکه‌تره، نزیکه‌ی (۴۵۰۰) ملیۆن سال زه‌تر له ته‌مه‌نی تێپه‌په‌وه، له پێشدا کۆمه‌له گازیکی داخ بوو و پاشانه‌کینی نه‌و کۆمه‌له گازه خه‌ست بۆوه، بوو به ترنگی و ورده - ورده کاژه به‌سه‌له‌کیک دای پۆشی. ملیۆنه‌ها سال کاژیکه‌ی فره گه‌وره له هه‌لمی ناو، دای گرتیو. به ساره‌به‌ونه‌وه‌ی پۆستی زه‌وین، نزمه‌ن و به‌رزان و هه‌له‌ت و زورگ و چیاو کۆ و کۆسار و شکته‌ر و قه‌لش و زه‌ندۆل و په‌هۆل و ته‌خه‌ستان و کۆسپه‌لان و لیژ و پک و هه‌وراز و نشیو و نه‌ورایی و په‌وکار و به‌ریانان

هاتنه گوتړې و به سارد بونه وې هه لمان نوقیانوسه کان و رووبار و
ړوخانه و جزگه و جوباران په یدا بوون.

له ژۍ، نیشانه و ناسه وار مانا چیه، نه بوو، دوور نییه ده بارودوختکی
تایه ندا گه شه کردنی ناو ته کانی کارېون، بهره و په یدا بوونی نه سیده کانی
نه مینیدای راکشېابن و بووبن به پر وټین و پټو سټیه کانی داهینانی
مایه ی ژۍ له سر زه وین دابین کردېن. له وه ده چټی که په کمم بوونه وړانی
زیندوو له جوړه فایر و سه یلن په یدا بووبن که له ناو ناو و بټی نوکسټین
سهره خو ژایېن. نم بوونه و وړانه وهک نهو گیاو گولانه ی که نهک ته نټی بټی
نوکسټین د وټین، بگره تیرا ویشیان ده کمن، ده چن. هر نم بوونه و وړانه
بوون که هه لومهر جی ده ورو بهری له بار و گونجاویان بۆ کامل بوون و
گه شه کردنی پاشانه کیتی ژۍ گیاو گولان و گیانه بهران له سر زه وین ته یار و
ناماده کرد.

هه لومهر جی ناو و هه و او جوغرافیا یی زه وین، په یده ریه ی ده گول و
کامل بوونی بوونه و وړانی زیندوو، درتړه ی ده دابین و پټ شته ده چوو، تا
سره نجام مه مکراران په یدا بوون.

له دوا ی سهر و نه ندی سټیه می زه ویناسی و سهره تای سهر و نه ندی چاره م
(نزیکه ی پټش پهک ملیون سال) په کمم مه بوونه یلی مر وټ ناسایی، که
ده توانین به با پیره گه وړانی مر وټیان له قه لیم بده یین، هه بوون. به کورتی،
مر وټ به کاوه خو، پاش چن دین گونج انکاری بایو لوجیانه، کامل بوو و
شو پ و شرتنه واری خو ی به دیار نیتخت و پټی به پټی پټ شته چوونی
زه مان، نم شو پ و شرتنه وار به دیار نیتخته پټر ده بوو. نم مهش
(۹۰۰۰۰۰۰) سالی درتړه کټشا، تا مر وټ کاری پهک ده وړی ملعلاتن و
پټ شته چوون و کامل بوونی به ناکام گه یاند و نه و جا بهم لووس و پووسی و
تیف تیفه کراوی و په رداخت کراوی به، بوو بهم کور و نیرو: مر وټ
نه ندی شمه نده و - Hommo Sapiens بهم دارشته و قه لافه ته ی
نه مر وټ وې پټی هاو شته دنیای بوونه وه.

ولهی به تیکرایی له میژوو حالی بوونی نهم سرده مهش، هه مدیس هه
له سر بنه مای ماکی چه مکی «کاریگری تاکه کس» ریشاژو بووه و هه
وهو سەنگ و تەرازووی نهو که: گۆیا میژوو «قاره مانان» ده یگوریتن و
ته نهها، میژووی قاره مان و که له میزدانه و نهو دواکی سر له بهر، هۆکار و
پیناوی جموجوولی ره پرهوی میژوو و له کۆمه له نهو زار و نه سپاوی
وهولاوه چیتر نییه و بهس.

وتیای وهش هه موو، میژوو، هاژ نه بیو به زانستیکی راسته قانی.
پاساو رتساگه لی که دیرۆکنوسانی بۆرجوازی ده یانویست رووداوه کانیان
پن شی بکه نهوه، به هیچ ناوایه ک یارمه تی و کۆمه کی شیکردنه وه یه کی
راسته قانی و له گشت سه ره وه ی رووداو و هۆکار و سه وه کاره یلی
گۆرانکاریه کانی کۆمه لیان نه ده دا.

له نیوه ی دووه می سه ده ی (۱۹) دا له زه وینه ی دیرۆکدا، پامانه گه لی
نرت و نوپاو ها ته ناراو. ئیدی میژوو پن داو ته واریکی نوپوه و ده بن
به زانستیکی راسته قینه و واقیعیانه. لهم سه ره وه نه ده دا ته نهها
نانیه ناراو ی مه سه له ی سو یالیزی زانستیانه و با به تی چینه کانی ناو
کۆمه ل بو که به لای خسته گۆژی پامانه گه لی نوپا وه وه له زه وینه ی
میژوودا، شکایه وه.

پامانه نوپا وه کان و مه سه له کانی دیرۆک له هه موو سه رتکه وه و فره وه
داوئیشوپی و به سه نگوته رازوویه کی جیهانییه وه وه بهر شیکردنه وه ده درتن
و هه ل ده سه نگیندرتن و تاو تو ده کرتن. نا ته واوی و که مو کوو رپه گه لی که له
زانستی بۆرجوازیانه ی میژوودا عه ماره یو بهوون و به رستیان لن به را بوو، له
نیو ده چن.

میژوو ده شیوازی جوژه زانستیکی نهو توژدا که ئیدی ده توانی
پیشاله کانی نه سلیی رووداو ه کانی میژوو و گۆرانکاریه کانی ناو کۆمه ل
به روونی نیشان بدا و کاریگری چینه کانی ناو کۆمه ل زه ق کاته وه و
کاری گه شه کردن له هه موو سه رتکه وه، روون کاته وه و شاپتی پیشکه و تن

و کامل بوونی پاشین وهکا و خوش و هه‌موار کا، چاوی ده‌پشکوئی.
 جه‌ماوهر زۆریان که‌یف به‌میتزوو دئ، زیتەر رابردووی خۆیانسانی تیدا
 ده‌بین و پتر پتی دواپۆژی خۆیانسانی تیدا به‌دی ده‌کهن. جا هه‌ر له
 سۆنگه‌ی نه‌وه به‌وه که‌چینی فه‌رمانه‌وا، لاگوئلی لاسایی که‌ره‌وه‌ی
 خۆیانیان وه‌کار خسترون و له‌م شه‌وق و واز و سۆ و ئالهایانه‌یان فره‌ وه
 نه‌گرسی و چه‌پخوونانه و نامه‌ردانه سوود و به‌هره‌ی خراویان لی وه‌ ده‌ست
 هاوردوو و وه‌ ناو «میتزوو» وه‌وه‌ پتشمه‌ی دووباد و سیبادیان بۆ لغاو
 کردنی مێشک و ده‌ست به‌سته‌وه‌یان وه‌ گورزه‌هۆن و په‌لکه‌هۆن بۆ پتساو
 و به‌ به‌زه‌ک و دۆزه‌کی ساویلکه‌ فریوانه‌ نارایشته‌ و په‌رداخ و تیفتیغه‌یان
 داگه‌...

ناشکرایه‌، له‌ دوولۆی ئه‌م نووسینه‌ ساویلکه‌خاپیتانه‌ و به‌ زۆر به‌ ناو
 میتزووه‌ سه‌پتندراوانه‌وه‌دا، نه‌ک ته‌نیا هه‌چ خه‌به‌ری له‌مه‌ر سه‌ره‌وده‌ری
 زانستانه‌ له‌ میتزوو حاالی بوون سۆسه‌ی سۆسه‌ناسایی ناگرئ، به‌گه‌
 مه‌به‌سته‌کانی به‌ جوۆی دیزوه‌ده‌رخۆنه‌ کراون و په‌رده‌ی چه‌واشه‌کاریان
 به‌سه‌ردا دراونه‌وه‌، که‌ له‌ په‌سنوێری و به‌ شان و باهوو هه‌لدان و
 مه‌دیحه‌سه‌راییی زنده‌ و بیتام و ستایشتی کاروکرده‌وه‌ی زۆرداران و به‌
 هه‌موو جوۆی بۆ به‌ ناووبانگ جا‌ردان و نامه‌ن کردنیان سه‌رپتوه‌ نه‌بوون و
 ته‌وه‌ین و سه‌رکۆنه‌ی جه‌ماوهر و ده‌وری لی که‌م کردنه‌وه‌یان و ناوه‌ژوو و
 هه‌لگێرانه‌وه‌ی راستیان، هه‌چ چتیکێ دیکه‌یان تیدا به‌دی ناگرئ.

له‌م «میتزووه‌»انه‌، له‌ هه‌موو چه‌رخ و چاخه‌کاندا، ته‌نیا بۆ پایه‌دارکردنی
 ده‌سه‌لاتی چینی فه‌رمانه‌وا و سه‌رکوت کردنی خه‌بات و تیکۆشانی
 جه‌ماوهر و به‌ره‌وه‌ری له‌ پێگه‌یشتن و کامه‌بون و پێشکه‌وتن و پتگا لی
 به‌سته‌وه‌ به‌ولاوه‌ هه‌چ سوودیکی دیکه‌ وه‌گێرنه‌کوتوه‌. نه‌دی نابینی
 فاشیزمیش (که‌ له‌ چینی بۆرجوای چکۆله‌را سه‌ری هه‌لداده‌) له‌ ستایشته‌
 و به‌شان و باهووی «نه‌ژادی له‌به‌تر» و ئافه‌رین له‌ زۆرداری و
 هه‌لایساندنی ناوری شه‌ر و کوشاری به‌کۆمه‌ل، هه‌ر به‌و جوۆه‌ «میتزوو»انه‌و

«قارهمان» پرستی و خه یالپلاوانه وه خهون ده بیئن و پشت دههستن؟! تنانته لم کهش و ههوایه دا زۆر جار کار به لای قارهمان به خودازانیندا شکاوهته وه وشاری چینی فرمانه وه ای که له گا و دیکتاتور هه به خۆی زه وینه بۆ قارهمان به خودازانین و پرگارکهه (کارزما) خوش دهکا. دیاره نه مه دوو لایه نی، نه رینی و نه رینی هه یه: چینی فرمانه وه به هه موو جۆزی به شی خۆی، چ به قاییلکردن و چ به زۆره ملتی، لایه نگری زۆروزه ونده له هه موو چین و توێژاله کانی کۆمه له ده به ره دهکا: له چه کدار، له دوعاگۆ، له سیخو، له راپۆرتووس و ماستاوساردکه ره وه، له کۆلکه خۆتنده وار و زورناژهنی پشتماله و پێشماله و تاد... وه غوونه: درنده یه کی وهک هیتله ر، مۆسۆلینی، ستالین، فرانکو، مسته فا که مالی دژنی ته وه ی کورد، رهزا شا، عیدی نه مین، مۆبۆتۆ، سه ددام حوسه یین، نه مانه سه رله به ره به رو به وی نامباره کی رژیته ککن که بیرمه ندانی بۆرجوا و ورده بۆرجوا، بۆ پاراستنی به ره ژوه ونده کانی خۆیان، هه زار و یهک پاساوی خه یالچن و چا و چۆکی هه له به ست و وپته ی میتافیزیکیه انیه ان بۆ دینه وه ده یکه ن به نایه تی (نامه خوا) نایدیۆلۆجیه ی وشکه مۆفیه انیه ی پیروۆز... نه مه لایه نی نه رینی بۆ به ره ژوه ونده ی حوکمه رانی که له گا و دیکتاتور، که بهش به حالی جه ماوه ر دیاره کاریکی نه رتیه یه. نه رتیه ی کار له وه دایه که فه لسه فه ی رژی می به زۆره ملتی و فرتوفیل داسه پاو و دووگۆنه شۆر، به هه موو شیه وه یهک جه ماوه ر به ره و نه زانی و چه واشه کاری و گومرایی و له واقع دوورخسته وه هان ده دا، نه زانی و سه رکۆترکردن، هه میشه جه ماوه ر ست و گۆچ و بین ده سه لات ده کا و به ره و نا ئومیده ی و تاریکی و پشت به پتوار به ستن پاده دا. له جیاتیه نه وه ی هۆی بیچه ره یی و ده سه ته پاچه یی و کۆتیه واری و کۆله واری و بین ده سه لاتییه ان له وشیاربونه وه دا بدۆزنه وه، پروی ناوه زیان، میشه کیان به ره و فه نتازیا و ناواقعییه انه و خه یالپلاوانه و چت به زۆر به ملتی خه لک دادان و له م جۆره بابه تانه ده دن. بزوته سیاسیه کان به زۆری په رده یه کی نه فسو ناوی به

دهستی نه نقه‌ستیان به سهر داده‌دری، پشویان کورت ده‌بی" له کاتی
 هه‌لچوون و گهرمه‌ی خۆپیشاندانێکی، مانگرتن، شوێشتن، یا ههر
 کارێکی جه‌ماوه‌ریدا، کاره‌که له که‌فوکۆلێ به‌ولاوه هه‌یچی تیندا به‌سته نابێ
 و وه‌کوو که‌فی ده‌ریا له پر ده‌نیشیته‌وه، یا بۆ تۆله‌سانده‌وه له یه‌کدی و
 قه‌لتوهری یه‌کتر ناوهری خۆش ده‌کری. بۆیان وه‌گه‌یرام: له کاتی راپه‌ڕیندا
 جه‌ماوه‌ر له گهرمه‌ نسکۆه‌تاندا ده‌گیانی یه‌کدی به‌ریسوون و مالی
 یه‌کدییان تالان و برۆ ده‌کرد...

مرۆڤ، هه‌رچه‌نده له پله‌یه‌کی زۆر ب‌لندی پ‌شقه‌چووندا، پ‌نگه‌یشتن،
 به‌لام هه‌ر که شوان نه‌یسه‌رژایه‌ می‌گه‌ل پاراستن کار له کار ده‌ترازێ،
 هه‌نگین، یا گورگ ده‌یان خوا، یان ئاوه‌کی و ئاواره‌ ده‌بن...

ئه‌وه‌که‌ی به‌غدا (١٦) نازناوی هه‌س. «رۆسته‌مولوکه‌ما» له کتێبی
 «رۆسته‌موتته‌وارێخ» دا که له سه‌روه‌بندی که‌رم خانی له‌کیدای نووسیه‌وه،
 له هاسی دوا شای سه‌فه‌ویاندا، شاحوسه‌نی به‌ به‌نه‌چه‌که باب کوودی
 شاری زنجان و خه‌لیفه‌ی شیخ زاهیدی هه‌رده‌ویلی و پاشانه‌کی زاوی
 به‌رتزی وه‌ قویه‌ خزمی نیمام موسای کازم، ده‌فه‌رموێ: دیرۆکنوسانی
 پ‌شه‌ خۆم فره‌یان له‌مه‌ر پ‌یاوی زلوزه‌ب‌لاح نووسیه‌که، به‌لام خۆ ته‌نێ هه‌ر
 پادشا و میر و گزیر ناوی عباره‌کیان له کتێودا نه‌نوسریاگه، بگه‌ر له به‌ره‌ی
 ناودارانی شاری ئه‌سه‌فه‌هان ده‌توانم، به‌ سه‌تان ناوی نیشیک ناغاسیتان
 نه‌را بنوسم، که پادشا وه‌ مه‌ته‌باریه‌وه هه‌ر رۆژه نازناویکیان پ‌ن
 ده‌به‌خشێ... باوه‌ر به‌فه‌رموو، زۆتر له (١٥٠) نازناوی ته‌نێ هه‌ر بۆ «دلیل
 العشاقان» نووسیه‌، ئه‌ی هاوار وه‌ مالم...

ئه‌وجا با ئه‌وه‌شت عه‌رزێ خزمه‌ت که‌م که‌سی مامی، خۆ له
 م‌یژووگه‌یشتن کارێکی ر‌یژه‌کی «نسبی» یه‌. و‌ت‌پ‌رای ئه‌مه‌ش به‌ د‌رت‌زایی
 م‌یژوو، له سه‌روه‌بندی د‌ت‌ر‌یندا بگه‌ر تا دوا ق‌و‌ناخی س‌ی‌ستی
 سه‌رمایه‌داری، د‌یرۆکن‌وسانی هه‌بوگن که هه‌زار نه‌مه‌ر و نه‌وسه‌ریان
 فه‌رمووگه و خ‌و‌یان وه‌ هه‌زار دار و به‌رددا داگه‌ تا له گه‌وه‌ری م‌یژوو و له

فەلسەفەى وى ھالى بن و پەى وە سۆنگە و ھۆكارەيلى پرووداۋەكانى
مىژوو بوەن و زانستانە ھەليان سەنگىتن. پروونە، نەم لە مىژوو گەيشتە و
ھەلسەنگاندنى سۆنگە و ھۆكارەيلى پرووداۋانە نەدەكرا لە ژيەر پكتيفى
بارودوڭ و ھەلومەرجەكانى كات و شويتدا نەبن.

زووتر، نەم مىژوونووسانە دە سەروپەندىكدا پەيدا بوون كە
گۆزانكارىيەكانى نابورى و كۆمەلەكى تازە پيژۆكە دەبوون و پرووتىرى
بىژم، مىژوو قوناخى خالتى لە خالەكانى وەرچەرخانى خۆى دەبوارد. جا
وہم بۆنەيەو، رەنگە لەبار وئ نەم ناوى زانايانە بىژنە سەر زوان: پۆلى
بيژس، سوماتيسن، ناگارجوونا، ئۆليژس، نيين خەلدوون و
ديروكنشيانى سەدەى ھەژدەھەم، وەك: قۆلتير، مۆتسكيۆ، ديدرو، سن
سيمق، ژ.ب. ويكۆ و پاشانەكى ديروكنيشانيد ھەچەرخ پيەد ميانى
شپىنگلەر.

تا ئەوئ كە ناشكرايە و كيشەى لەسەر نىيە، يەكەم نووسيارئ كە
مىژووى وەك زانستىكى تايبەت و سەرەخۆ لەقەلەم دا و لىي وەكۆلتى،
نيين خەلدوونە. ماناي مىژوو، ناساندنى مىژوو، بە زۆر قوناخ و لە زۆر
سەرەوہ باسى لىي كراوہ. ھەر لە كۆنەوہ يەكيتكى وەكوو پۆلى بيژس و
سوماتسين كە ھەر يەكە لە بانيتك و ھەوايەكەوہ نۆپتسيانە مىژوو،
يەكەميان خەلكى رۆژناوا و دووھميان خەلكى رۆژھەلاتە، بەلام نەوہت
لەبىر نەچى كە سەنگەر لە نىگاي مىژوويينەوہ، لەم دوو بەشەى جىھاندا
بە تەواوى، لىتكى دەچوون. پۆلى بيژس لەسەرەوہندى ھيلينيداي رۆژگار
بە سەردەبرد و نەوہش رۆژگارئ بوو كە نيمپراتۆرىي رۆم لە ناوچەى دەرياي
سپيدا، بە نىوى شوانى نەتەوہكان و ئىكنىخەرى وان و وە شيوہى
رەمووزنى دووگونەشۆرەوہ و ھەر خۆى حسيو، لە دنيايەكى پان و بەرىن،
كە لە گرافەكانى بەرىتانياوہ تا باخترىاناي (Bactariana)، لە
ناسايى ناويندا دەگرەتوہ، رادەگەيشت. سوماتسين لە نيمپراتۆرىي ھاندا
دەژيا، نەم نيمپراتۆرىيەتە، سەرزەوينى ئىستاكەى كۆمارى مەزنى چين و

ماچینی ده گرتوه و فه رمانه وای بلندی وئ، ناوچه یه کی بهر فره وانی، له گرافه کانی ژاپنزا تا ناسیای ناوین، بهر پتوه ده برد. له نیگای کۆمه له کی و نابوریه سه وه سه روبه ندی پۆلی بیۆس و سوماتسین قوناخی کۆتایی میژووی بگۆزی دوور و درێژی کۆمه لی کۆپله تیه که له م دوو ناوچه ی دنیای کۆنه دا فه رمانه رما بووه. ئه م ده ورانه که یه که م وه رچه رخانه میژوو بوو به سه روبه ندی رووداو که لی قوول و نه زموونگه لی سه ختی جه ماوه ره له قه له م ده درا. وه لێ هه مان ده وران به نۆره ی خۆی که نجینه که لیککی که وهری وه بهر هاورد و نه لها و تاسه ی مرۆفی بۆ فامین و زانیی وی به چوار ده وریدا ته شه نه و سه وره لساندن ده دا. بگه ره هه ره ئه م نه لها و تاسه یه بوو که شاکاره کانی پۆلی بیۆس و سوماتسینان هتیا به گۆزی. ئه م دوو دیرۆکنه یسه هه ردووکیان، په یدا بوونی ئیمراتۆری سه ربه خۆیان، ده قاوده ق، وه ک راسته قانییه کی میژووینه که نیوه روکتیکی به سوود و فره به نرخه هه لسه نگاندن و هه ریه که باایی چه نه ده، به و ته رچه یان نرخ بۆ دانان. ئه م سه روبه نه ده، له نیگای هه ردووکیانه وه سه روبه ندی به ره و لووتکه هه لکشان بوو.

جگه له م دوو زاته، کۆششتی ناگارجوونا له پۆزه لات و نۆزلیۆس نۆکۆستیۆس له پۆزاوا له سه روبه ندی وارگۆزی کۆمه لی کۆپله تیه وه به ره و فیدرالیزم زۆر بهرچاوه. ناگارجوونا، گۆشه نیگایه کانی خۆی له سه ر به نه مای یاسا و پتسای، که به بیروباوه ری جیهانییه وه نامیتژن کردبوو، په ره وهراند؛ بیروباوه رتیککی نه و تو که نایینی بوو دایی وای لێ کرد به سه ر لایه نی نه ته وایه تیی هیندا زال بێ و تخووب و که وشه نی به رته سکی وی به به زتنق و به که وشه ن و سه رچه ده کانی دنیای پۆزه لات به گه یێ. نایینی بوودا، که نوته فی وی ده پزدانی کۆمه لی کۆپله یه تیدا گیرسا بۆوه، ئیدی به شتیه ی نایینی له داییک بوو، که چاوه نۆزی نه وه ی لێ ده کرا، خزه مه تی کۆمه لی فیودالی نه و سه رده مه، که کۆمه لیککی نوێ و تازه پشکوتوو بوو، بکا. هه رچی نایینامه کانی نۆزلیۆس و نۆگستینۆس بوون، نه وه سه ر به

دنیای عیسویه ته و نهوه نایینتکی دیکه په که له گوتن نایینی بودا، هستی وی له کومه لی کوبله به تیدا چه که ره ی کردوه و نیستی که له دنیای هیلینیدا، له قالبی نایینتکی جیهانیدا داپژراوه.

نم دوو میټروونووسه، وایان هست کرد که له میټرووی مرؤفدا سره به نندتکی نوی گه لاله بوو که هره که نم سره به ننده یان وهک به رهو لووتکه هه لکشانی و سف ده کرد. پشیان و ابو نم لووتکه په پژگاری مرؤف له لایه ن دمه لاتیکي ناسمانی بهش به حالی په که میان، بودا و بهش به حالی دوو میان مه سیحه وهیه، به لام له سرده می فیودالیزم (د ره به گایه تی) وه به رهو کاپیتالیزم (سرمایه داری) وارگوژیدا له خالتیکی وهرچه رخی دیکه میټروودا گه وه ره میټروو بژ جارتیکی دی هه لده نه گیندری و به به هایه کی دیکه وه دهر خیندری. نم له میټروو حالیبوونه تازه یه، له رڼواوادا، زق و زقتر به رچاو ده که وی. غایینه ی نمه، (ژ.ب. ویکو) په. پامانه که شی به ناوی «خولیکي گه پانه وه - Cy Recuring cles» - په. به رای وی میټروو چند دهورانیکه و هر دهوری، سټ قسوناخی و ده مه وه هس. دهوری به ره ریعت، سرده می قارمانان و چهرخی مرؤفایه تی. دیاره چهرخی مرؤفایه تی، به لووتکه ی هر دهوری ده زانی و باوه ری و ابو که له دووی وی، دهوری ناواپون، واته: دهورانی به ره ریعت دادی.

به به رای ویکو، هر «خولیکي گه پانه وه» ناواپونی مرؤفی تیدا به پله یه کی پایینتر له پله ی پشینی ده بینن و هر هه لکشانیکی به ره و دوا گه پانه وهش، مرؤف به رهو لووتکه په کی بلندتر، که تا نهو سرده مه هاژ، رتی نه که و توه تی، هه لده کشینن. ویکو، به رای به کاملجونی ساکاری میټروو، راسته وخو، نه بوو، پتی و ابو، میټروو به دهوری خزیدا ناخولیتوه، به لکو بزواتی وی ماریتچانه یه. جفری، واته: هر گیز به جورتیکی دیکه دووباره ناییتوه، بگره هه میشه هر به رهو پشی هه لده کشی. به راستی نه وهی که له پامانه کانی ویکودا سرنج راده کشی، نه وهیه که نهو بژ خوی

دهگه‌ل چهرخی خۆدا هاوچه‌رخه، سه‌رده‌می خۆی به سه‌رده‌می مروّقایه‌تی، سه‌رده‌می یاساو‌رتسا و نه‌قل و ناوه‌ز ده‌زانی. نهم خوله له نیگای ویهوه به سه‌رده‌می مروّقایه‌تی و لهم یوه‌وه به خولی لووتکه له قه‌لم درا.

کاتی مروّث له قوناخی سه‌رمایه‌داری و سۆسیالیزمه‌وه به‌ره‌و پیتشر ده‌په‌رتسه‌وه و نه‌لها و تاسه‌ی بۆ له گه‌وه‌ری میژوو حالی بوون په‌رده‌ستینی و تمشه‌نه ده‌کا، دیرۆکنووسانی تازه‌نه‌فه‌س ها‌ته‌گۆڕی؛ شپینگه‌ر و توینی، دوو غایینه‌ی سه‌رمایه‌دارین. مارکسیه‌کان وایان سه‌ده‌ق بۆ له‌ ده‌دان که پایدۆسکردن و له‌ناو‌چوونی سه‌رمایه‌داری له‌ چهند به‌شیک دنیاییدا وا به‌ چاوه‌ خۆ ده‌بینن، به‌لام سه‌رمایه‌داری له‌ناو نه‌چوو؛ به‌ هه‌چمه‌وانه‌وه، سۆسیالیزی رووسیا و نه‌وروپای پۆژه‌ه‌لات له‌ ناو‌چوو و رووخا. هه‌ر به‌ پتی لیک‌دانمه‌وی مارکسییان، نهم دوو دیرۆکنووسه‌ بیروبو‌چوونیان ده‌گه‌ل دیرۆکنووسانی دیکه‌دا لیک‌دی تا‌ق و جووت و دوو‌فاق بوون. نه‌گه‌ر بیروبو‌چوونه‌کانی پۆلی بیۆس و سوماتسین، خۆشبینانه‌ بوون، نه‌وه‌تا نهم دوو فه‌یله‌سووفانه‌ی فه‌لسه‌فه‌ی دیرۆکه، به‌ چاو‌تیک‌ی تا نه‌ندازه‌یه‌ک، به‌دبینانه‌ و ره‌شبینانه‌یان ده‌روانییه‌ دنیاین.

توینی به‌ قه‌ناعه‌تی گه‌یشت که سه‌رمایه‌داری له‌ تاو چاو‌چنۆکی و چلتیسی خۆی رووی له‌ مروّث و خۆرسک کردوه، مروّقیش و خۆرسکیش بۆ قازانجی بێ سنووری خۆی به‌ هه‌موو باریک‌دا ده‌ته‌قینتسه‌وه. ته‌نانه‌ت کاره‌که‌ی به‌ نه‌ندازه‌یه‌ک هه‌لکشانده‌وه، که مروّث له‌ چاو که‌رمسته‌ی بێ گیانه‌وه‌ ده‌بینی و وه‌ک دار و به‌رد و مه‌کینه‌ و... تاد، هه‌روه‌ک چارلی چاپلن پیشانی دا و هه‌روه‌ک مارکۆس ده‌لێ، ره‌فتاری ده‌گه‌ل ده‌کا و به‌یه‌ک ره‌هه‌ندی له‌ قه‌لم ده‌دا...

وه‌لێ نهم دوو‌فاقیه‌یه‌ له‌ دیرۆک حالی بوونه، له‌ کو‌تر سه‌ری هه‌لدابوو؟ نه‌مه‌ له‌وه‌را سه‌ری هه‌لدابوو که توینی به‌ قسه‌ی خۆی، گۆیا هه‌ر بیر و نه‌ندیشه‌یه‌کی دیرۆکینه‌ هه‌یه‌ به‌ نیستیلا‌ح رێژه‌کییه‌، واته‌: هه‌ر یه‌که‌ له‌

چاو بیرونه نندیشه یه کی دیکه دا جوداوازه و به هه لومه رج و بارودوخ کاتی - شوتنه کیی خاوه ن بیرونه نندیشه که وه، سه روکاری ههس. نه مه باسی خۆپسکی به ره ی مرۆڤ.

مرۆڤ سوود له پهنده کانی رابردوی خۆی کهم و زۆر هه ر وهرده گرتی، له نه مه سه روکاری به سهنگی زانیاری و ناستی زانستی و تستاکه یه وه ههس. نه م زانیاریا نهش هه می شه پتیه کی و له چاو یه کدی دا لیتکی جوداواز و میژووینه ن. که ده لیم میژووینه ن، واته: که له که ی نه زمونی ساله های سالی که مه له و هه ر وا له پرتی نه هاتو نه گۆڤی؛ چون هیچ چتی به کون فیه گونی - مه گه ر فره مانی خودا به (؟) - نایه ته گۆڤی.. له دووم ده یه ی نیوه ی پاشینی سه ته ی بیسته مه دا زانیاری مرۆڤ له مه ر خۆی، له زانستی دیرۆکینه ی وی له نیوه ی سه ته ی نۆزده هه مه دا، زۆر ده وله مه ندر و هاوداوتنه ر. له دواړۆشدا زانستی دیرۆکینه ی مرۆڤ، تا دئ فره وانتر ده بی؛ چونکه نه گه ر وا نه بی، ده بی مرۆڤ به ره و هه لدیر و زه لکا و سه ره ونشیرو بیتمه و. دپاره له وی رۆژتوه دیرۆک وه ک زانستی له پش مرۆڤدا قوت بۆتوه تا نه مرۆ، زانستی دیرۆکینه ی مرۆڤ له مه ر رابردوی خۆی، به ره - به ره، رووی له فره وانی و ته شه نه و ته نه وه کرد. له ناکامی دۆزینه وه ی چته یلی نرت و نوڤاو که پتیکه وتوه تن و هه لیه س نه گاندوون، رووی له وردیینه تر کرد. دواړۆش له چتی نوڤاو ناوه و مرۆڤ تا دئ چتی نوڤاو تر ده دۆژتسه وه. خو نه گه ر گریمان، مرۆڤ له مه ر هتله به نه ته کانی پایه ی رابردوی خۆی به تموای حالی بووبی و سریشه یلیکی تازی که په نگه له دواړۆدا وه سه ر خه رمانی زانستی دیرۆکینه که له که کرتی، نه وه ته نیا له زه وینه یلیکی تاییه تیدا ده توان کساری گه ر به، جگه له وهش، زانستی دیرۆکینه ی مرۆڤ، پت به پتی بارودوخ و هه لومه رجی کات و شوتنی به کهوشن، هه ر به کهوشنه و له و کهوشنه نه زیاتر ناتوانی بترازی.

هه ر جۆره لیتکه دانه وه یه کی که له بابته ی دیرۆکی ژیا نی مرۆڤ بهش

به‌ونده‌ی له توانستی مه دایه و له نه‌زمونده‌کانی پیتشوی خۆمان نه‌نجام
لێ وه‌رگرن و به‌ش به‌ونده‌ی که بتوانن دوا‌پۆژ له‌سه‌ر پایه‌ی نه‌زمونده‌کان
پیتشوی بکه‌ین، نه‌نجام به‌خش ده‌ی.

هیچ گومان له‌وه‌دا نییه که نه‌زمونی می‌ژووبینه‌ی مرۆڤ فره‌ گه‌وره‌س.
ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر نیت به‌سه‌رکردنه‌وه‌ی رابردوی خۆ له‌ سه‌روبه‌ندی به
دیارکه‌وتنی نوخشی نیشانه‌کانی ده‌ولت هاته‌ ناراه، ده‌ست پێ
بکه‌ین، واته‌: به‌ر له‌ هه‌زاره‌ی چاره‌می پ. ز. هه‌نگین خۆ هه‌ر هیچ نه‌پێ
له‌ ژبانی مرۆڤمان له‌ مه‌ودایه‌کی له (٦) هه‌زار سال زیت‌دا، وه‌کۆلیوه.
دیاره‌ نهم شه‌ش هه‌زار ساله به‌ ته‌واوه‌تی به‌شی نه‌وه ده‌کا که هیتله
نه‌سلییه‌کانی نه‌و پتگایه‌ی که مرۆڤ به‌ریوه، نیت‌وه‌رۆکی نهم پتگایه و هۆ و
به‌ریانی هه‌موانییی وی نیشان بدا. له‌مه‌ش به‌تزاز، هۆکاری نه‌زمونی
می‌ژووبینه‌ی سه‌روبه‌ندی هاوچه‌رخیش، له‌مه‌ر سوود له‌ رابردو و وه‌رگرتنی
مرۆڤ کاملت‌ر و دیارتر ده‌کا و هیتله‌کانی دوا‌پۆژ، یان به‌ لای که‌مه‌وه
دوا‌پۆژی نیت‌ریک به‌دیار دیت‌ن.

له‌ می‌ژوودا، هیتدی سه‌روبه‌ندی نه‌وت‌وه‌ن که ده‌لاله‌ت له‌ سه‌روبه‌نی دوو
خولت، له‌ دوا دوا‌ی سه‌رده‌میکی گه‌وره و سه‌ره‌تای خولتیکی تازه‌ بو
ده‌که‌ن. جا نهم زهمانه‌یه‌ که له‌ دوا‌پۆژدا په‌رده‌یان له‌ روو هه‌لده‌مالدرین،
به‌ وه‌رچه‌رخانی شۆرشگه‌تانه‌ی می‌ژوو و سه‌ف ده‌کری.

نوخشی یه‌که‌م وه‌رچه‌رخانی می‌ژوو، داته‌پینی دنیا‌یت بوو که جیهانی
کۆنی پێ یه‌ژن. له‌م سه‌روبه‌نده‌دا سیستمی به‌نده‌گی، به‌ ناوی سیستمی
کۆمه‌له‌کی - ناپووری داسه‌پاو، فه‌رمانفه‌رما بوو، به‌لام رۆژگاری
هاته‌گۆڕی نهم سیستمی به‌نده‌گییه، وه‌ک سیستمیکی داسه‌پاوی جیهانی
له‌به‌ر یه‌کدی هه‌له‌شایه‌وه.

دوا‌نمایینه‌ی به‌نده‌گی له‌ ناسیای رۆژه‌ه‌لانه‌دا، نیم‌پراتۆری هان و له
نه‌وروپای باشووری و نه‌فریقیای باکووری و ناسیای رۆژاوا، نیم‌پراتۆری
رۆمی رۆژاویی بوو. نیم‌پراتۆری هان له‌ سه‌ته‌کانی دووهم و سێیه‌م و

نیمپراتوری رۆم له سه ته کانی چاره و پتجه می ز. دا پروخان. نهم گۆرانکاریانه، بهر - بهر، پروناکیی لی که و ته وه و په رده ی له پروی دواړوژ هه لمالی و موزده ی پشکووتنی سیستمی کۆمه له کی - نابووری فیودالیزمی هتا.

دووهمین وه رچه رخانه گه وره تری میژوو، له بهر به کداوه شانی دنیا به که، که سه ده کانی ناوینی پین ده لئین. نیوه رۆکی کۆمه له کی - نابووری نهم خوله، ده ره به گایه تی بوو. خاوه نه ته یی زه وین بوو. رۆزگاره کیش داها ت که نهم سیستم داسه پاوه ش پایدۆسی پتکرا. دیاره نهم گۆرانکاریانه به ش به حالی ولاته گه وره کان، له سه ره تارا له ئینگلستان و فه رنسا پرویان دا، به لام پتوه ندیه کانی کۆمه له کی - نابووری ورده - ورده چاویان ده پشکووت و سه روسیایان نا شکرا ده بوو. نیدی سیستمی سه رما به داری داها ت.

سییه مین خالی وه رچه رخانه شۆر شگێرانه ی جیهان، له سه ده ی بیسته مدا پروی دا. نه وه ش نه وه بوو که سیستمیکی کړچ و کالی به په له ی سۆسیالیزم له پروسیا و به زۆره ملیتی پاش شەری فاشییت و نازییت له نه وروپای رۆژهه لات و له چین و کۆریا و ئیتنتام تاد... ها ته گۆرئ.

له هه ره یه کئی له م شۆر شه کۆمه له کی - نابووریانه دا، سیستمیکی چینه کیی لیک دووفاق و دردۆنگ، جینگه ی خۆی بۆ سیستمیکی له و باه ته به جیهیشت. به لام له سییه م خالدا کاره که له ره گ و ریشه را گۆرا بوو، مارکسییه کان له و پروایه دان که ده بو نهم گۆرانکارییه به کشردن له چینه کانی لیک دووفاق و دردۆنگ، دوا یی ها تا..

جا له بهر نه مه یه سه رده می نه مسرۆ ده رفه تگه لیککی گه وره تری له تیگه یشتی پابردووی مرۆف و ههروه ها دواړۆی وی به دهسته وه ده دا. دیاره سه رده می هه ولدان بۆ یه که ته و مه یی، یه که جیهانی، سه رله نو ی به شیه وه کی دیکه له دیرۆک حالی بوون، نه مه انه سه رله بهر به

«دیوکراسییه» موه، که بووه به بنیشته خزشی بن ددانی هه موو نه ته وه کانی هاوچاره نووسیش و لیک در دۆنگیش لهم چه رখে دا.

نه وه یارمه تیی خالیتیکی دیکه ی وهرچه رخانه ی ره وه موه ی میژوو ده دا، من بهش به حالی خۆم، سریشتی مرۆڤ بۆ خۆی، تا دئ یتگا به رهو یه کلاگردنه وه ی کیشه کانی به زۆره ملن صاف له خه لکی داگیرکردن، به بو مبابی کیمیای و گاز و بایۆلۆژیک مرۆڤ قهرکردن، خه لک له برسان سردار کردنه وه، ژن به بهنده و کالای فرۆته نی له قه له م دان و جه ز له هه لایسانی شهر و ناژاو هه گهری کردن و تاد... خۆشتر ده کا.

باشه، نیتو مرۆکی میژوو چیه؟ دیاره هه ر کۆشش له بۆ ده رکی میژووی جیهان، به ته وی و نه ته وی، نه مانه ت له پیتشدا قوت ده کاته وه: گه لو میژوو به به ریانیکی دیار و به رچاودا ده روا؟ نایا ره وه موه ی میژوو گه وه ریکی هه یه؟

به پتی وهرامی نه م پرسیاره، دوو جوژه تیکه یشتنی فه له فیانه مان له به رده مه دا زق ده بنه وه: رامانه یی ده لئ: هه یج مانا و مه به ستی له ئارادا نییه. میژوو دووباره بوونه وه ی هه تا هه تاییی رووداوانه و هه یجی تیدا به سه نییه، به لام به ره ره چدانه وه ی نه م رامانه یه تا بیژی سانایه. شایه تیی واقعیانه له مه ر نه مه زۆرن. هه یج سه رو به ندئ، هه رچه ند هه یله کانیشی ره نگه وه ک سه رو به ندی پیتشه خۆی به چن، وه لن ده قاوده ق دووباره بوونه وه ی هه مان نوسخه ی وی نییه. کهس ناتوانی لافی نه وه لئ بدا که دیوکراسیی نه ورروپای سه رده می نۆزده هم دووباره بوونه وه ی دیوکراسییه ته کۆنه که ی ناتینه. شۆرش سۆسیالیستی سه ده ی بیسته م دووباره بوونه وه ی شۆرش بۆزجوازی ئینگلیس و فه ره نسایه. که ده لیم دیوکراسییه ت که نه ورۆ وه خته بیژم جیتیگای هه موو سیسته م کانی گرتووه ته وه، ره نگه له بهر نه وه باش بئ؛ چونکه هه ر له سای ویدا مرۆ چ وه ک تاک و چ وه ک کۆمه ل، دوور له کشرکردن له به رابه ر، ده توانی بئ ترسی فته کردن بیربکاته وه. رامانه یه کی دیکه یه ژئ: نه خه یه مه یل و لایه نگری له میژوودا هه یه.

میژوو به رهو سهروو هه لکشینه و گهوههر و نیوه روکی وی پیشکه تنوانه یه ،
 وه لئی بهشی هه ره زۆری ره خه گه لئی که له م رامانه یه ده گیرئ نه وی
 بیروبوچوون و ده رکئ «پیشکه وتن» چتیکئ رامانه کی و بین سه روبه ره ، یا
 هه ره هیچ نه بین بابه تیکئ به مشومره و به گۆشه نیگایه کانه وه بهنده ، هه ره
 یه که له ناوازی دمه نئ .. غمو نه گه لئی که به پیشکه وتوو ده زاندرین ، به
 زۆری له بۆته ی میژوودا چتیکئ ناپیشکه وتوون . به راستی نهم ره خه یه
 زۆر جیگای سرنجدانه ؛ چونکه مه سه له که خۆی که کێهه پیشکه وتوو و
 کێهه ناپیشکه وتوو ، ناغله به ، له سه ره مه ی پیشه کی ریزکردنی
 لۆجیکانه ی رووته رامانه کی و وشکه که له ک سه روبه ره ده نئ . له وه ده چئ ،
 له بهرترین پتگا بۆ چاره سه ری کێشه ی له «گهوههری میژوو» حالی بوون ،
 نه وه یه ده سه وه داوتنی میژوو ، هه ره خۆی بین و هه له سه نگاندن و
 شیکردنه وه یه کی بین لایه نانه - نه گه ر بکری ، به لاه هه رگیز ناکری - له
 میژووی شه ش هه زار سه له ی مرۆڤ ، له هه موو بواره کاندا ، وه کار نیخه رین .
 جا هه ره له بهر هه ندئ ، ته شه نه کردنی میژوو و پاشان له نیوه روکی میژوو
 وه توژین ، کاریکئ خراب نیه . به پشی چه مکئ که له پیشه وه له مه ر میژوو
 گوترا ، ده بین له هه زاره ی چاره می پ . ز . وه ، کاتئ شارستانی میسر له
 دۆلی نیل و شارستانی سۆمار له مۆزه پۆتامیا به ناوی نوخشی ده وله تان
 سه ری هه لدا ، ده ست بین ده کا . یه کئ له نیشانه کانی نهم سه ده تازه یه
 نه وه یه که به پیشه وانده ی پ . ز . که گۆی زه وین ، تا راده بین ته راتینگای
 مرۆڤ بوو ، ژبانی له میژینه له ناوچه گه لیکئ جوغرافیایه ی دیاردا - له
 کوانووی ده وله ته سه ره تاییه کاندا ، خه سه شوخۆل به بۆه ، واته : که باسی
 مرۆڤ ده کری ، زتسر نه و مرۆڤانه ی که له قه له سه ره وی نهم ده وله تانه دا
 ناسه واریان به دیارکه وتوو ، به نمونه له قه له م ده درین .

که واسا : په ره وه ی دوایی میژوو ، درێژای ته شه نه و ته نینه وه ی بین
 وچانی شانۆ جوغرافیایی و نه ته وه کییه کانی کۆمه لانی مرۆڤایه تییه . به
 نیوجه چاوگیرانئ به رابردووی دوور و درێژی مرۆڤدا ، نه و راستیه مان بۆ

ناشکرا دهکا که میژوو له هه مان ترووکهی پهیدا بونی خۆیهوه، هه میسه روو له تهنینهوه و ته شه نه کردن بووه و تا خدیال بهرمووی خه لکتیکی بی شوماری دنیا دهبر دهگری.

ژیانی له میژینه له دوو مه لبه ندی ناوچه قی سه ره تای خۆوه - میسر و سۆمار ورده ورده ده ته نیتسه وه و سه رزه وینانی دراوسی به لای خۆدا راده کیشی. په وره وهی میژوو له میسر هوه به رهو باشوور ده ته نیتسه وه و پیده شتی همه به شتان وه به ره خۆ دهگری و روو له رۆژه لات دهکا، نیوچه گرافی سه ره بستان و له پیش هه مووانه وه، به شه کانی دراوسی وی، که پاشان به فه له ستین نیتو نراوه، به خۆوه تیکه ده به ستی و به رهو که ناره کانی ده ریای سپی پیش ده که وی و له ناسیای رۆژاوا سه رزه وینی ئیستای سووریا و لوبان وه پاشه خۆ ددها و نه و جا به رهو میژو یۆتامیا ده ته نیتسه وه. ناوچه قی شارستانییه تیکی دیکه ی سه رزه وینی میژو یۆتامیا ش، له دوو لاوه به رهو پیش ده چی: له لایه کی به رهو ناسیای بچووک، سووریا و لوبان و فه له ستین که ده گه ل شارستانی میسر دا تیکه ل ده بوونه وه و له لایه کی دیکه وه به رهو پشت قه فقا س و نیران.

نه و جا، به نده لیته دا به وه نده رهوته ی میژوو داده که وم و هه ره هینده م کار پیسه، چونکه کوردستانه که م که وتۆته نیتوان نه م سه رزه وینانه. نه گه ر وه که پته ناو کرۆکی باسه که، که به سه رناوی: «سه رچاوه کانی بییری کورده واری» یم نووسیوه، دیاره کورده که له پیشان ده گه ل نه م ولاتانه دا جۆشی خواردووه و سه روکاری ده گه ل نه وانده ا پهیدا کردووه.

باشه، نه م همه که تهنینه وه جوغرافیایانه، که تهنیا ناماژه مان بۆ چه ند پاژتکی کرد، به ش به حالی نه ته وه کان چه ند کار له دابه شپوون و له ت و په ت بوون، یان یه ک گرتنیان کردووه؟ بی گومان نه م تهنینه وه له میژینه جوغرافیاییه، لایه نی نه زادی (نه ته وه یی) شی هه بووه؛ چون له م تیکه و لیکه به دا هه میسه لکتیکی نوێ له کۆمه لانی مرۆژ، پیتی هاویشتۆته کۆره پانی میژوو وه. له هیندی شۆتن ناوچه گه لی تازه که خه لکه کانیان

هېتمان پټيان نه که و تېسوه گټه نه می میژوو، له سر جوخینی ناوچه کونه کان که له که بوون. له هیندی جیگای دی نه ته وه گه لی تازه کووره له مفته ن و زیدی خو بانه وه بهرچ که و تن و ناوچه تازه کانیان وه بهر تاخت و تاز دا. میژووی خه لکانی ژاپن، کوره، لاتینه کانی نیستالیا، نه وه کانی گال و قه ندال و غه بیری وان نمونه گه لیکن نه وه نیشان دده من که چو ن نه ته وه کان به وهر سوو و داسووی میژووی دراوسپیه کانی خو که مه نکیش کران. هینوینی هوزه کانی یونان له ناوچه می سین "Mycenas" که به شن له ناوچه کانی له میژینه می کونی ناخروئوخری هه زاره می سپیه می پ. ز. بووه، نمونه بی له کوچ و رهوی نه ته وه تازه کان به رهو ناوچه کونه کانی میژوو. میژوو زورمان له م نمونانه به بیر دینیته وه: هه وارگرتنی نارامیان له سووریا، فینیقیا، بابلستان و باکووری میژویوتامیا له هه زاره می دووه می پ. ز. سه عه ریپان به رهو پشت قه فقاس و ناسیای بچوک له سه ته می هه شته می پ. ز. ، هه وارگرتنی هوزه کانی "هسین پین" Hsin Pi، هوون، "کیتان" Kitan و "چورچین" Churchen له ناوچه کانی باکووری رهزه هه لاتی، باکوور و باکووری رهزه اوایی چینی نه مه ژکه، کوچ و رهوی گه ته کان، یارمانه کان Sarmate و سلاقه کان بۆ بالکان و تاد... نه خشه یه کی بزفت و سووړوگه ری نه ته وه کانمان پیشان ده دا...

خوێندهی به پێژ، له بهشی چاره‌می باسه‌که ماندا چتیکمان له مهر
 فه‌له‌فه‌ی مێژوو بۆ باس کردن، هه‌روه‌ها باسی ته‌مه‌نی گۆی زه‌وین و بۆ
 یه‌که‌م جار په‌یدا بوونی گیاندارو مرۆم له‌بۆ کردن. هه‌روا به‌ده‌م قسه‌وه‌ باسی
 له‌ گوردستاندا په‌یدا بوونی مرۆی نیاندارتالیشم بۆ کردن. ئیدی هه‌روا
 به‌ره‌و پرسپاری: ئه‌دی «ژیان کوو رسکایه‌» و کت رسکاندویه و خودا
 چیه‌ و له‌ نیگای نایینی جووله‌که‌ و مه‌سیحی و نیلام و نایینی سیک و
 فه‌یله‌ سووفانی نه‌وڕۆی هه‌نده‌ران و له‌ نیگای سۆفیگه‌ری نیسلامی و
 بته‌هرستی و ناژه‌ل (تۆته‌م) په‌هرستی و له‌ نیگای خوڕسک په‌هرستییه‌وه
 شۆڕپوینه‌وه، وامان به‌ باش زانی که‌ باستی له‌ ژیان و چۆن دروستبوونی
 ویش بکه‌ین..

زانست نه‌وڕۆکه‌ «ژیان» وه‌ ته‌رحه‌ بزاوتیکی ماده‌: به‌رزترین شکلی
 فیزیاری و کیمیاوی په‌دیده‌کان له‌ قه‌لم ده‌دا. وه‌لای ئنگله‌سه‌وه‌ ژین،
 ته‌رزی پتیکه‌اتی ته‌نه‌ پرۆتینییه‌کانه‌: نه‌و چته‌یه‌ که‌ توخمه‌ بنواشه‌یه‌کانی
 پتیکدێتی، نه‌و ئالووتیه‌ به‌رده‌وام هه‌مبه‌ر یه‌کدییه‌یه‌ که‌ ده‌گه‌ل ده‌ورو به‌ره‌
 خوڕسکه‌کاندا ده‌کری. ماده‌ی پرۆتینی، یان فوسفۆر و ئه‌وانی دیکه‌ی
 وه‌ک ئه‌مانه‌، به‌مانای سیستی زنجیره‌ ماده‌کانی تایبه‌ت به‌ ژیان، دی.

ژیان نه وه سا که هر چته له ننیو فزومه گیانداره ناوړته جیباوازه کانی
نورگانیزمه دا، له جوړی خوږی له دایک ده بی و ده مرئ. نورگانیزمه کان، هم
ده گهل خوړسکی بڼ گیان و هم ده گهل یه کدیدا، خو به خو، پتوه ندایه تی
ده گرن و بده بده دوزه به گرتو گولنه کانی، له ساکارترین فزومه کانه وه بگره
تا ده گاته فزومی مرؤ، سیستمی ژیانیکي هم موانی که به گوتوانیکدا تی
په پښی، دپته گوتی. لایه نی هره په سه نی سه رله به ری گیانداران، کاری
نه زمکردن (میتابولیزما) په. پهرت و بلاو بونه وهی بنیاته نورگانیکه کان و
سه رله نوی دروستوبونه وه یانه، واته: نورگانیزمه کان ماده به که لکه کان
به لای خزیاندا راده کیشن و شیی ده که نه وه و چته کانی دیکه ده رداوین.
زانست وقرای وهی که تا نه ورؤ هیشتا نه یترانیوه نه نه نیسی چون
دروستوبونی خودی ژین و نه سهت له سهت ده نشان کردنی یاسایه کانی
ژین به ته و او وهی، ناشکرا کا و لهو نه نیسیه، تا نیروؤی بڼ خه به ره، تا
پرا ده یکی باش له شروغه کردن و لیکدانه وه یه کی فله سه فییانه ی راست و
دروستی یاسایه کانی ژیان و ناشکرا کردنی نه ورتچکانه دا که بؤ
پروونکردنه وهی نه و یاسایانه به کار ده هیندرین، دهوری گه ووهی گپراوه.
دیاره نه م جوړه بیروباوهره ماتریالیستانه یه دؤی بیروبوچوونی
فیتالیستانه کانه. نه وان پتیا وایه: ژیان له سه ره تایه کی ژیه کپرا
سه ره لده داو سهت له سهت پشت به پرؤسه فیزیای - کیمیاوییه کان
ناپهستی. نه مهش بیروبوچوونیکي نایدیالیستانه ی نیفلاتوونییه، به لام له
نیگای ماتریالیزمی دیالکتیکیه وه، یاسایه کانی فیزیای کیمیا،
دهورنکی پله دوو ده گپرن. به لای ماتریالیزمی دیالکتیکیه وه ژیان
یاساگه لیکي بیولوجیکي خوږی هه ن. بهش به ونده لپوه کولینانه ی که
له مه پر ژیان نه نجام دراو ن، نه م چه له مه تینوریکیه هم موانی و
فله سه فییانه ن: چه له مه ی پتوه ندیی نیتوان پارچه و بتوون، روخسارو
نیتوه روؤک، چه له مه ی رسکانی پتش شکل گرتن «Preformation»،
(واته پتش وهی هیولا روخساری ده رکه وئ)، چه له مه ی نه وه که

بیرونه و ره گیانداره کان تا دی بمرهو باریکی به گری و گۆل دهرۆن، نامانج له مه چیه؟ چه له مهی چیه تی و جۆره کی یه کلا برونه و ییژو جیکی؛ چه له مهی گه شه کردن و گۆزان و تاد... یه.

بهش به حالی فهله فهی ژبان، نهوه دهی کورته یه که له مهی سه ره له دانی فهله فهی سه بجه کتیفی نایدیالست له سه ره تای سه دهی بیسته مدا له ئالمان و فه ره نساین، که شونه ها و یر نالا هه لگری بوو بگتیرینه وه. نهم فهله فهیه رهگ و ریشه ی له ماتریالیزی میکانیکی ناو ده خواته وه. نهم فهله فهی ژبان ده یه وهی بهر ته سکی و سنوور داریه تی ماتریالیزی میکانیکی به ته رژیکی نایدیالیستانه یه کلا بکاته وه. هاته گۆتی فهله فهی ژبان قه یرانی که تا نه وکی تن که وتوه فهله فهی بۆرجووانیه. واته نهوه مان بۆ به دیار ده خا که فهله فهی بۆرژوا تا ج نه دازه یه که زانست به چاوتیکی کهم تاماشا دهکا و تا ج راده یه که ده یه وهی زانست به ره وه هه له یری کۆنه په رستی و هیچیا به تی و نیهلستییه ت دابخرنن. فهله فهی ژبان له رووی با به تییه وهی، لیکدانه وه یه کی خواروختچی نایدیالیستانه ی ره وتی کۆمه له کی - میژووینه یه. ته وه ره ی نهم فهله فه دژ به ماده و زانسته، به رتییه له چه مکی ژبان که ده نیو بزاوتیکی ناکتیف و فره شکل و شتیه و هه تا هه تاییدایه و سه ره تای دنیای ره ها و بهی پایانه. به پیتی نهم فهله فهی ژبان، ژبان له پتی هه شه کان، یان له پتی نه قل و مه نشیه وه نا، به لکو له پتی سۆسه وه، ده رک ده گری؛ له پتی وروژان (به ره له هه موو چتی وروژانی نایینی) یه وه ده گری بچیه نیو ژبانیه وه. نهم فهله فهانه ی ژبان، خوار و ژوور، ده گری به دوو به شه وه:

یه که میان ژبان به مانای بیژوژیکی وه بهر باس و لیتیه کۆلین و سه ره مهی تاییه ته ندیه بیژوژیکییه کان به ملی سه ره له بهری واقیعه دا ده بری (به روانه بیرگسۆن)؛ دوو ه میان ژبان به به ره مه میکی هتیه رژییه کانی سه ره به وروژانه له خۆرا و ناماقوول و دهروونییه کان ده زانی (به روانه. Simmer

(Nietzsche, و Dilthey). بیره سدره کپیبه کانی فله سله فهی ژبان بریتیه له سدر چاره ی ناید یۆلۆجیای وجودییه ت. ته تبیقی بیرری کیشه ی مملاتن له پتی مان له ژباندا به سدر کومه لدا، پتی بۆ نه وه خوش کرد که بیرری داروینیزمگهری کومه له کی که سیفه تیکی ریناکسیۆنه ری هه یه، بپته گۆرئ.

نوجا پاش نه وه ی که چتیکم له ممر چیه تی ژبان و فله سله فهی ژبان و بیرو پای دوو فیرگهی دژ به یه کدی: ماتریالیزم و فیتالیزم بۆ باس کردن، دپمه سدر باسی نه وه ی که ژبان ده به خشی، واته: خودا.

خودا له ناینه یه کتاپه رستیه گاندا به پتی تهورات و ئینجیل و قورئانی پیروژ به م جۆره دپته پتیش چاو. موسلمانانی سدر له به ری دنیای به مانای (قل هو الله احد) لهو باورهدان که خودا یه که و نابن به دوو و له نایه تی ژماره (۲۲) ی سوورته ی به قهرده دا خوداوه ند ده فه رموی: «نهو خودایه همدی بۆ کردوون به رایه خ، ناسمانی به رزگرده وه و ناوتیکی لهو حه وایه بۆ باراندن، هه مسو جۆره به ربووی - به هوی نهو ناوه - بۆ رواندن. ده یسا که نه وه زانیوه، چۆن شرکان بۆ نهو خوایه په یدا ده کن؟» (تدرجه مه ی همزاری شه ره فکه ندی). په یامبه رانی یه کتاخودایی دیکه ی وه ک نوح و ئیبراهیم گوئ به فه رمانی خودای پتوارو نادپته ن و به وایان به یه کتایی وی هه یه و له پئ و فه رمایشته کانی ویدا سهریان فرۆ هتاوه. تا نه وه ی که ئیبراهیم کوپی خۆی به قه ولی تهورات ئیحقاق و به قه ولی قورئانی پیروژ ئیسماعیله به ده ستووری خوداوه ند له بۆ قوریانگا ده با، له راهی خودای سهرژیکا. خوداوه ند که گوئ به فه رمانی و گوئ رایه لسی بن چه ند و چۆنی ئیبراهیم ده بین، قۆچتکی قوریانی له بۆ ده نهرئ که له جیاتی فرزه ندی خۆی وه کوژئ، هه روه ها نوح که له به روانه هیتانی نه ته وه ی خۆی و خراپه کاری و ان دنیای لی ویک دئ و ته نگی بن هه لده چنדרئ، به فه رمانی خوداوه ند که شتی سازده کا و له هه رچی نپرو مپیه جووتیکیان ده نیۆ داده نئ و خوداوه ند له سای وه ی له توفانی رزگار ده کا. په یامبه رانی

را بر دوو له مهسه له ی په کتاپه رستی و پروا به خودای یه کانه و توانای ره هاو ده گهل په یامبره لیتراو و نه بهز (نولولعه زم) هکاندا قسه یان یه که و پشتیان به خودای توانا به ستوه، سهرتا و ناکامی کارانیان وه پاله وی داوه.

سهر له بهری هستی، سهر بهوه و پرو له هر کوټیه کی که ی پروت له خودایه. له نایه تی (۱۱۵) مینی سووره تی به قهردها بهم ناوایه ی فهرمووه: "خوژ هه لات و خوژ ناوا - هه رتک - هی خودان، پرو به که نه هر لایه کی، خوا له وټیه: زانستی بهریلاوه ناگاداره" (وه رگیترا نی همژار). هه روه ها له نایه تی (۱۱۷) ی سووره تی به قهردها ده فهرموئ: "داهینه ری عاسانه کان و زمینه و هر که وستی کاری پتک بی، فهرمان دهه: بهه دهبی" (ته رجه می همژار).

له نایه تی (۱۶۳) ی هر نهو سووره ته ده ده فهرموئ: "خودای نټوه هر خودای تاک و تنیا (الله أحد) په. به غه یزه نهو هیچ شت بز په رستنا ناشی؛ هر بز خوژی ده هنده یه و دلوزانه" (ته رجه می همژار). موسلمانان خودا به خودایه کی تاک و تنیا که پتو سستی به هیچ شتی و به هیچ که سن نییه، ده زانن (الله الصمد). (لم یلد ولم یولد) خودا له کس نه بهوه و نابی. خودا توانای مولهق و ره هایه. هر وهک له نایه تی (۲۶۰) ی هه مان سووره ته ده ده فهرموئ: "نهو ساش که نیبراهیم گوتی په روه رنده ده! نه ی تو مرییان چلوزن زیندوو ده که یته وه؟ نیشانم ده. گوتی ناخوژ تو هیشتا باوه رت نییه؟! گوتی: به لټی، به لام من که ره که نه تر به ته وای دنیابم. گوتی: ده سا چوار مهل بگره و پهل په لیان کهو بیانکه چوار کوت، هر کوتیکیان به سر که رتکه وه دانن و بانگیان بکه، به فرکه دټنوه بز لات. بشزانه خوا چنده خاوه نه سته لات و له کارزانه" (ته رجه می همژار).

هه روه ها له نایه تی ژماره (۲۵۹) ی هه مان سووره ته ده ده فهرموئ: "با نهو که می به لای گوندیکا راده برد که به سر یه کدا ته پیسو، گوتی: که ی خودا ده توانی نه مه زیندوو کاته وه پاش مردنی؟ نهو سا خودا بز ماوه ی سه د

سال مراندی و له پاشان زیندووی کرده وه. لیتی پرسى: تو چه ندت پى چوو؟
 گوتى: رۆژتیک. گوتى: نه خیر، نهوا تو سه د ساله مردووی، ده بهروانه
 خوارده مهنی و خوارده ووت نه گۆراوه؛ ته ماشای کهره کشت که! گهره کمانه
 بته کهنه په ندتیک بۆ مەردم. له م ئیسقانانه بهروانه چلۆن تیتکیان ده خهینه وه
 و دهناو گۆشتیان هه لده کیشین. کاتى نه مهی بۆ ده رکهوت، گوتى: وا
 ئیستا ده زانم خوا هه موو کارى پتده کړئ" (ته رجه مهی هه ژار). هه روها له
 سووره تی که هه فدا به ته واوی باسی چۆن باوه رهیتانی خولامانی ده قیانوس
 کراوه و خوینده ی به ریز ده توانی وه یخوین.

به بهروای موسلمانان خودا ته نیه - ناو ته نیه، زانایه؛ توانایه،
 زیندووه و هه موو شتی ده زانی. خولاسه نامه وی درێژه به م باسه بدهم، چون
 هه موو موسلمانن ناگای له بیروبوو چون و بهروای موسلمان به خودا هه یه.
 خودا به بیرو بهروای نایینی سیکان، به رپه رایه تی نازک - گورۆ که له
 چینی سپایان بهو، سه ری هه لدا. کتییوی پیروزی نه م نه ته وه یه ناوی
 گرانت ساحیه و نه وه رۆکی نایینیان په کتاپه رستیه و نیوی خودایان
 خودای په کانه یه که له ژێر سینه ری بیرو بهروای ئیسلامانی هه نندا، له سه ر
 بنه مای ئینکار کردنی بت و ریز له بت گرندا گه شه ی کرده وه. به باوه ری
 وان "خودا وه ندی مته عال له وه بلیند تره که له په یکه ری له به رد یا فلزی
 جینی بهیته وه"

خودا له نیگای زاناو فه یله سووف و هونه ر مه ندتیکى زۆری هه نده رانه وه
 به مه و جوو دتیکى حاشا هه ل نه گر له قه له م دراوه: **Edvard Luther**
Kessel, Rassel charles Artist, George Herbert
Bloned, Edmund Carl Korafeld, Elmer - W-
Maurer, Paul Ernest Adolph, Cacil Boyce Haman
 - نه مانه لاگرتلیکن له خهرواری نه و خودا به مه و جوو د زانینه. چلۆنایه تی
 خودا وه ند له نیگای ته سه و وه وه، له م قسانه ی پایینه وه به دیارده که وی:
 بایه زیدی بوستامی ده لی: "به غهیره ز خودا له جوو یه که مه دا نیه - ده

جووبیهی مندا له خودا زیتتر شتیکی دیکه نییه" و "چند قه در مه زلم،
 نه من سولتانی سولتانانم". مه سووری هه لاج ده لئ: "انا الحق = من
 خودام" بابایایه ری خومان ده لئ:

به دریا بنگرم، دریا ته وینم
 به صحرا بنگرم، صحرا ته وینم
 به صحرا بنگرم، کوهو در و دشت
 نشون از قامت رعنا ته وینم

* * *

اگر دل دلبره، دلبر کدومه
 وگر دلبر دله، دل را چه نوومه
 دل و دلبر، بهم آویخته وینم
 ندونم دل که و دلبر کدومه
 خوشا آنون که از سر پا ندونند
 میان شعله خوشک و تر ندونند
 کنشت و کعبه و بتخانه و دیر
 سرای خالی از دلبر ندونند

هه رچی خودای بته رستانه، نه وه به نه هدازه ی نه قل و ناوه زی خویه سی.
 بته رستان پروایان به رهگ و ریشه به که وه هه یه و به نیوی نه وه رهگ و
 نه سه له وه، په یکه رهان داده تاشن و به خودایان نیسوده بهن. بیرو پروای
 سو مه ریان له سی ریشه وه: نانور Anu، خودای ناسمانان و ئا Ea
 خودای ده ریاکان و بمل Bel خودای زه وین، سه ری هه لداوه.

ته ورات و ئینجیل دوو کتیبێن که له لایمن خودا وه نده وه به سه روش بو
 مووسا و عیسا هاتونه خوار، هه روهک که قورنانی پیروژ بو محمه ده
 هاتوته خوار. نه مه پروایه له خودی قورنان که وتوته وه که ده فه رموی: "نه مه
 کتیبیه ی - به راست - که بو تو ناردووه، باوه ی به وه کتیبانه ش دهکا که بهر

لهوی له خواوه بهرئ کراون: تهورات و نینجلیشی له بهرا ههئارد^٢ (تهرجه‌مه‌ی هه‌زار) (نال عیمران، ٤٨.٣؛ مانیده ٤٦؛ نه‌عراف ١٥٧؛ توبه ١٢١١؛ فته‌تخ ٢٩؛ جه‌دید ٢٧؛ صف ٦؛ جومعه ٥)، به‌لام وه‌ک کتیبی "تولد دیگر" نه‌سته‌غفیروئلا، نیددیعا ده‌کاو به‌لای بیروپروا لایکه‌کانه‌وه تهورات و نینجیل، هیچ‌کامیان نه‌یه‌ک کتیب و نه‌ش مووسا و عیسا له ناسمانه‌وه‌یان به‌سروش بۆ هاتونه‌ خوار. له‌ میتووی جیهاندا ته‌ن‌ها که‌سیکی دیکه‌ جگه‌ له‌ محمه‌ده‌که‌ لافی - نه‌سته‌غفیروئلا - له‌ خوداوه‌ راسته‌وخۆ کتیبی بۆ هاتبته‌ خوارئ لئ دابن، جوزئف نیسیت، دامه‌زرتنه‌ری نۆلی نایینی مؤرمۆن له‌ نه‌ریکایه‌.

نه‌وه‌ی نه‌ورۆ له‌ دنیای مه‌سیحیه‌تدا به‌ نیوی کتیبی پیروژ (Bible) نیتو ده‌برئ، کۆمه‌له‌یه‌ک له‌ دووبه‌ش "عه‌ده‌ی عه‌تیق" و "عه‌ده‌ی جه‌دید" که‌ تهورات به‌ش له‌ به‌شی یه‌که‌م و نینجیل به‌ش له‌ به‌شی دووه‌مه‌. عه‌ده‌ی عه‌تیق که‌ پینچ کتیبی هه‌وه‌لی به‌تایبه‌تی "ته‌وراتی" ناوه‌، به‌سه‌ریه‌که‌وه (٢٤) کتیب ده‌گریته‌وه‌، که‌ نه‌ ته‌ن‌ها به‌ شتوه‌ی له‌ یه‌ک شۆن نه‌هاتونه‌ خوارئ، بگه‌ به‌ره‌ - به‌ره‌و به‌درژایی زیتر له‌ یه‌ک هه‌زار سال، به‌ هۆی که‌سانی یا چه‌ند ده‌سته‌یت له‌ گاهینانی جوو به‌ نیوی (٢٦) په‌یامبه‌ره‌وه‌ که‌ نیویان له‌سه‌ر نه‌م کتیبانه‌ داندراون، نووسراون. عه‌ده‌ی جه‌دیدیش که‌ چار کتیبی هه‌وه‌لی وی به‌تایبه‌تی نینجیلی پین ده‌گوترئ، به‌سه‌ریه‌که‌وه (٢٧) کتیب و نامیلکه‌یه‌ که‌ به‌ درژایی دوو سه‌ته‌ که‌سانی جوئ - جوئ نووسیویانه‌ که‌ هیچ یه‌ک له‌وان له‌ هه‌واریه‌کانی عیسا نه‌هون. عیسا تا ده‌مه‌ - ده‌می سه‌ره‌مه‌رگی خۆی، له‌ به‌ونی کتیبین به‌نیوی نینجیل ناگادار نه‌هوه‌.

به‌نمه‌ی ژیترخانی هه‌ر سن نایینی "یه‌کتایی" نه‌مه‌یه‌ که‌ نه‌فرانده‌ و وه‌گه‌رئینخی جیهان، خودایه‌کی یه‌کتایه‌ و به‌ دوو نابن که‌ له‌ ته‌وراتدا، یه‌هوه‌، له‌ نینجیلدا، هاوکی ناسمانی و له‌ قورناتی پیروژدا نه‌للای ناوه‌. له‌ هه‌ر سن نه‌م کتیبانه‌دا نه‌فراندنی جیهان و گوراندنی نایم به‌ ده‌ستی

نهم خوداوه‌نده به شتیره‌یه‌کی چونیه‌ک گتیردراپته‌وه. په‌یام‌به‌رانی که نه‌و بۆ
 تیره‌ی مرۆقی ده‌نیری په‌یام‌به‌رانیکی هاوبه‌شن و یاسا و پتساگه‌لیکی
 نه‌غله‌به‌ چونیه‌کن، وپرای وه‌ش هه‌موو، چیه‌تیی ناسمانی و زه‌ویی نی‌م
 خودایه‌ له‌ نایینه‌کانی جوو و مه‌سیحی و نی‌سلامدا - وه‌ک کتییی تولد
 دیگر، نه‌سته‌غفیرو لالا نیددیعا ده‌کا-: "به‌ شتیره‌یه‌کی هیند به‌ره‌ته‌کی
 لیکدی جوداواز و هیندی جار هه‌ر به‌ راشکاوی لیک دووفاقه‌ که به‌
 زۆری، په‌کتاب‌وونی نهم سنی خودایه‌ ده‌کا به‌ چتییی له‌ ناوه‌ز به‌ده‌ر و
 مه‌حال. جیهانی په‌کتایی با به‌ نه‌زه‌یش بی، له‌یه‌ک خودای په‌کتایی زتر
 نیه، به‌لام به‌ کرده‌وه‌ خاوه‌نی سنی خودایه‌ که خالی لیکدی جوداوازیان له
 خالی لیکدی چونیان گه‌لنی فره‌تره‌؟

خودای ته‌ورات که نی‌وی په‌هوه‌یه و له (ته‌وراتدا ۶۸۲۳ جار نی‌وی
 دووباره‌ بۆته‌وه) تنه‌ها خودای نه‌ته‌وه‌ی جووه و بۆ خو‌شی خودایه‌کی سه‌ت
 له‌سه‌ت جووه. په‌یام‌به‌رانیکی که له‌لایه‌ن خۆیه‌وه‌یان ده‌نیری،
 په‌یام‌به‌رانیکن تنه‌ها په‌یام‌به‌رانی نه‌ته‌وه‌ی جوون و کاریان به‌سه‌ر بی
 باوه‌پی و به‌ باوه‌پی خه‌ل‌کانی دیکه‌وه‌ نیه. یاسا و پتسایه‌کانی وان
 به‌تۆمه‌ری به‌ ده‌وری نهم خولگه‌یه‌دا ده‌خولیته‌وه‌ که به‌رژه‌وه‌ندی تایه‌تیی
 نه‌ته‌وه‌ی جوو له‌ هه‌ر پتیه‌که‌وه‌ پتیه‌ست بی، ده‌بی به‌پارتیری، خودای ده‌کرد
 ده‌بو به‌هۆی نه‌وه‌ که زۆر نا‌کامی نا‌کاری و نامرۆقانه‌ی لی ده‌که‌وته‌وه‌ و
 له‌ مافه‌کانی نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌ خۆ نه‌بان بکری یان که‌سانی له‌ خوتو‌خۆپایی
 و ناهه‌ق وه‌ک نه‌وپۆ له‌ فه‌له‌ستین ده‌کری بکوژین. ده‌ به‌ستینی
 پروداوه‌کانی رۆژانه، یا پتکه‌وته‌ گرینگه‌کانی له‌گوین شه‌پوش‌پرو به‌لای
 لابه‌لای ناسمانی و زه‌ویندا، په‌هوه‌ شه‌خسی، بۆ خۆی له‌ ناسمانی بۆ
 سه‌ر زه‌وین دی، تا په‌که‌و‌راست به‌کاروباری سه‌ر به‌ نه‌ته‌وه‌ی هه‌لوژێردی
 خۆی رابگا و له‌ کاتی پتیه‌ستدا به‌پتیه‌یان به‌ری. په‌هوه‌ له‌م هه‌موو
 کارانه‌دا له‌ سه‌نگه‌ری په‌ک خودای تاک و ته‌نهای جوله‌که‌وه‌ هه‌نگاو
 هه‌ل‌ده‌گری، نه‌ک خودای سه‌رله‌به‌ری نه‌ته‌وه‌کان و هه‌موو سه‌رزه‌ویان.

ههروهه له گهڵ پهيامبهري خۆيدا بربار ددها كه نهگه كوپراني نيززاييل
 خهته نه بگرتن ههنگين بن سن و دوو له پاداشتي وهيدا خاكي كه نعانايان
 ههتا ههتا به پين ده به خشتي و پاشانه كهش سه ره له بهري شاره گاني نه م سه
 زه مينه يان يهك له دوو يهك ده داتن، به لام به مه رجتي نهك تنه ا ژن و
 پياو و زارۆك، بگره گاوگوتال و په ز و سهگ و كتكي شيان به زيندووي
 نه هيلنه وه. په هوه، ده گهڵ پهيامبهريكي ديكه دا كه باب و گوتشتاوي ده خوا
 له ژير دره خندا ده سه سته وه. له تهك پهيامبهريكي ديكه دا زۆران ده گرتي و
 پتفه مبه ره كه فره ي وه گير تيرئ: له شهويكي تاريكدا له دووي
 پهيامبهريكي ديكه ي له بيا باني ده گه رئ، تا به بيا نووي خۆ خه ته نه
 نه كرده وه، بيهكوژئ. به پهيامبهريكي ديكه ي ده ستور ددها كه ناني
 رۆژانه ي خۆي له سه ره ته پكه گوو بهرژنتي و بيه خوا. له پهيامبهريكي ديكه ي
 ده وي كه ئيلكه م و بيلكه م ده بن ژنتيكي زينازاده و رووسي له خۆي ماره
 بكا. له كن پهيامبهريكي گله يي ده كا كه دوو خوشكي وي كه نه وينداري
 بوون، يهك له دوو يهك كلاويان له سه ره ناوه و له گهڵ كه ساني ديكه دا نازانم
 چييان كردوه. ههروها له كچاني نازيه روه رده ي ئور شهليم توپره ده بن و
 فه رمان ددها كه ئيدي بهري بهري موو له سه ره بهريان نه پوئ. كه سانيكي
 كه رووه له ساليويان له روويدا كردوه ريخۆله يان له كوني قوونيهانه وه
 ده ردنتن. له گهڵ شه يتاندا له سه ره بنده ي خۆي، نه ييوب گرتو ده كا. ده گژ
 پهيامبهريكي ديكه ي را ده چن، لۆجي ده گهڵ ژني يه كت له سه رد اراني خۆيدا
 كاري ناشه رعيي كردوه؟ خۆ نه گه ر خۆي و ستهاي، كته ه ژني جواني
 دنياين هه به لۆي ده نارد و له باوه شتي ده خزانده. وهك سه رۆكيكي مافيا
 جووه گاني ميسري را ده سپيرئ كه له هاوستيه ميسريه گاني خويان
 هه رچه ندي ده توانن زترو زتو به نه مانه ت وه رگرن، تا نه وانه له كاتي له
 ولات وه ده ركه وتندا ده گه له خوياني بيه ن و بوختشي له شه ويكدا چهند
 ميليۆن نه وچه وان و زارۆكي ميسري بگره كا ومه رو بهر خان به ده ستي
 خۆي ده كوژتته وه.

له نینجیلدا هه مان ئەم خوداوه‌نده ده‌بێ به خودایه‌کی دوو شه‌خسیه‌تی که له هیچ نایینیکی دیکه‌ی نه‌فسانه‌یی، یان له یه‌ک‌تایی می‌ژووی جیهاندا و‌ت‌نی ناتوانی بد‌زیه‌وه. واته به‌یتی نه‌وه‌ی که کێته نینجیل له نینجیله‌کانی چوارینه و کام نامیلکه له نامیلکه‌کانی عه‌هدی جه‌دید به‌ده‌ستی چ که‌سانی نووسرا‌بێ، له د‌ؤنی خودایه‌کی ترسناک و ت‌ۆله‌ستین و فریبکار و جه‌سوودی وه‌ک یه‌هوه‌وه ده‌چته د‌ؤنی خودایه‌کی به به‌زایی و دل‌چاک و ده‌نده و بێ گ‌رت‌ک‌وت‌ره‌ی ده‌روونی وه‌ک خودای ناسمانی، جه‌زه‌تی عیساوه و چیه‌تی خ‌ۆی ده‌گ‌زێ. نه‌وها خودایه‌ک ناچاره هه‌میشه نه‌خشی کارگ‌رت‌یه‌ی هه‌بێ که ده هه‌مان کاتدا هه‌م به‌رک و کینه و هه‌م له خه‌لک بوردوو و هه‌م سه‌خت‌گر و هه‌م ناشتی‌خواز و هه‌م له جوو ز‌ۆتر چ‌یدیکه نییه و هه‌م باب‌ت‌که که به‌فرزه‌دانی خ‌ۆی له تم‌واری نه‌فرادی به‌ره‌ی مر‌ۆ ده‌ن‌ۆی و نا‌غله‌به له‌م هه‌موو ز‌یدد و نه‌ق‌یز و دوو‌فاقیه‌دایه.

له ق‌ور‌ئانیدا، خودا نه خودایه سه‌ت له سه‌ت کینه‌ت‌ۆز و رووت‌رش و گر‌ژ و م‌ۆنه بێ به‌زیه‌یه‌کی ته‌وراته و نه خودایه دوو شه‌خسیه‌ته‌که‌ی نینجیل، به‌ل‌که خودایه‌کی نه‌وت‌ۆیه که له‌وه‌ره‌ی بێ په‌روایی و په‌هایی و خ‌ۆکامه‌یی و هه‌رخ‌ۆی حس‌تی‌ویی نه‌وت‌ۆدایه که له خ‌ۆی به‌ده‌ر هیچ یاساین، هیچ نیراده‌ین و هیچ واقعییه‌تی هه‌بوونی نییه و ته‌نانه‌ت "وه‌ل‌گ‌ن، بێ و‌د‌می وی له دره‌ختی هه‌ل ناوه‌رێ" و هه‌رچی له‌ناسمان و زه‌ویندا په‌روه‌دا، له که‌رت‌ه‌وه تا به‌ت‌وون، به‌ت‌ه‌وی و نه‌ت‌ه‌وی به هه‌مان ش‌یوه په‌روه‌دا که نه‌و بز خ‌ۆی که‌ره‌کی بوو‌گه. خودای مووسا ق‌ووره‌ت‌ت‌کی ترسناکی نه‌وت‌ۆیه که هه‌میشه له‌ناو به‌نده‌کانی خ‌ۆیدا ده‌ژین و هاویه‌شی هه‌موو راستی و دروستی و نادروستییه‌کانی وانه و خودای عیسا‌ش هه‌م به‌سه‌ر سه‌ری مر‌ۆکانه‌ویه و هه‌م ده‌نیو ده‌روونیان‌دایه و خودای مح‌مه‌د (د.خ) ته‌نێ به‌سه‌ر سه‌ری وانه‌ویه و له مه‌وقیعی فه‌رمان‌په‌روایی بێ سه‌رحه‌د و سنووری په‌هاوه ده‌گه‌لیان ده‌د‌ۆی که هیچ کاتن له که‌لی خوداوه‌ندی خ‌ۆی نایه‌ته خوار (فرین کلارک). نه‌وجا له‌نیوان ئەم س‌ن غ‌وونانه‌ی خوداوه‌نددا،

نه‌گه‌ر غمونه‌ی خودای مه‌سیحیه‌ت باو‌کانه‌تر، غمونه‌ی خودای نی‌سلام سه‌روه‌رانه‌تره، نه‌وه خودای جوو ته‌روپه‌راوتر و خو‌ش‌خو‌ت‌ن‌ت‌ره، چون به‌پ‌تی نه‌وه‌ی که له ته‌وراتدا باسی ده‌ک‌رتی هم نی‌لوو‌ه‌یمه جووه‌که و هم ناتو‌نه می‌س‌ریه‌که و هم مه‌رد‌وخه بابلییه‌که و هم به‌عله فینیقییه‌که و هم زی‌ش‌وسه یونانییه‌که و هم ژۆ‌پ‌ی‌ت‌ره رۆ‌مییه‌که‌یه و له‌نی‌و سه‌ره‌له‌به‌ری خودایانی می‌ژوودا، هیچ خودایه‌کی دیکه، چ له رووی خه‌سیه‌تی شه‌خی و چ له رووی فره‌وانی و جو‌راو‌جو‌ری به‌زم‌وپه‌زم‌یت‌کی که بۆ خو‌ ده‌ستی تی‌یاندا هه‌بووه و هه‌ر خو‌ی ده‌وری یاریه‌که‌ی تی‌یاندا گ‌پ‌راوه، شان له شانی نادا و بارته‌قای وی نییه.

په‌نگه نه‌گه‌ر چ‌ه‌ند به‌زم و په‌زم‌ین‌ک‌تان له‌م باره‌وه بۆ بگ‌پ‌ر‌مه‌وه خ‌راپ نه‌ب‌ت. یه‌که‌م‌ین په‌یام‌به‌ری جووان، سه‌زه‌تی نی‌براهیم (نا‌برام). له سه‌بروون، له‌به‌رووستانی‌ک‌دا له‌ خاکی که‌نه‌ان، تووشی خودا ده‌ب‌ت. پاش زیافته‌ت و می‌توانه‌ زی‌تریه‌کی چه‌ور و به‌رد‌ل‌گر، خودای بۆ نا‌ش‌ک‌را ده‌ب‌ت. پاشان خوداوه‌ند له‌ ب‌رای‌ی ده‌پ‌رس‌ن هاوسه‌رت له‌ کو‌تییه؟ ده‌لتی له‌ خ‌په‌وت‌ی‌دایه و خوداوه‌ند ده‌فه‌رم‌وی، بۆ کات و ساتی خو‌ی وه‌ده‌گه‌پ‌تم و ساری هاوسه‌رت کو‌تیکی ده‌ب‌ت.

سارا له‌ ده‌رتی کو‌تی له‌م قسه‌یه ده‌ب‌ت، له‌ د‌لی خو‌یدا پ‌ن ده‌که‌نتی: که‌ شووه‌که‌م پ‌یره و منیش له‌ ب‌ین‌و‌ت‌ریی مان‌گانه وه‌چووم و چ‌ون - چ‌ونی من‌دالم ده‌ب‌ت؟ خوداوه‌ند به‌ب‌رای‌ی ده‌لتی: سارا لۆ پ‌ن که‌نتی؟ مه‌گه‌ر کار‌ی هه‌س له‌کن خودا له‌ کران نه‌یه؟ نه‌خ‌یر هه‌ر به‌ راستی سارا کو‌تیکی ده‌ب‌ت. هه‌نگ‌ین سارا ئین‌کاری کرد، گو‌تی پ‌ن نه‌که‌ن‌یم، چون‌که ترسا بوو. خوداوه‌ند گو‌تی نه‌خ‌یر پ‌ن که‌ن‌یت. پاشان رۆ‌ش‌ت و ب‌رایم به‌رتی نی‌خ‌ست. نه‌وجا خوداوه‌ند گو‌تی: نایا نه‌وه‌ی که‌ ده‌یکه‌م له‌ ب‌رای‌ی وه‌ش‌تم؟

جار‌ن‌کیان خودا له‌ تاریکه‌شه‌و‌ت‌ک‌دا له‌ چۆ‌ل‌ستان‌یت‌کی ده‌گه‌ل په‌یام‌به‌ری خو‌ی هه‌ق‌وو‌یدا زۆ‌رانی ده‌گ‌رت، نه‌م زۆ‌ران‌بازییه و‌ترای وه‌ی که‌ تا سپ‌نده‌ی به‌یان در‌ژه ده‌ک‌یش‌تی، به‌لام به‌سه‌ری‌دا زال ناب‌تی. نه‌وجا که‌ ده‌زانی پ‌تی

ناوهستی، لهقه یهکی له رانی یه عقوب ددهاو له جوولهی دپخی و پتی دهلی، وا بهربه یانه، بهرۆکم بهرده، بهلام یه عقوب دهلی، تا بهرکه تیکم نه دهین دهستت لښ هه لئاگرم. خودا لیتی ده پرسی: نیتوت چیه؟ دهلی: یه عقوب. خودا دهلی: نه، له مه ویاش نیتوت دهی به نیتزرائیل (نيسرائيل): چون ده گهل خودادا مملعاتیت کرد و سه رکه وتی. نهوجا یه عقوب گوتی که وانا نه توش نیتوی خۆتم پښ بیژه. خودا له وهلامدا گوتی: لۆ له نیتوم ده پرسی؟ نیدی بهرکه تی دایښ، یه عقوب نهو شیتنه ی نیتونا "فئوئیل"، چون خودای له ویدا روو به روو دیت. نهوجا که له فئوئیل تپه پری رۆژی لښ هلات و دیتی که من بۆی ده له نگښ، جا هر له سۆنگه ی وهیه که کورانی نیتزرائیل تا به نهو رۆکهش ماسولکه ی ران که به کوردی رهگی سته بنده ی پښ ده لښ، ناخۆن، چونکه خودا رانی حه زره تی یه عقوب ی له سته بنده را بهر له قه داوه (کتیبی دنیا دروست کردن، بهشی سی و دوهم، ۲۲ - ۳۲). نه مه یه که مښ جاره که ناوی نیتزرائیل له ته وراتدا هاتوه. مانای نه م ولایه له زمانی عیبری کۆندا به را بهر به خودایه و فئوئیل به مانای "خودام دیت". سهیر نه وهیه که خودا ده گهل پیغه مبهری خۆیدا زۆران ده گری، ویرای نهو هه موو خودایسه ی خۆی، نیتوی نه م پیغه مبهری نازانی. له مهش سه مه ره تر نه وهیه که حه زره تی یه عقوب به نیتوی "ئیل" نیتوده نښ که نیتوی خودا نه فسانه ییه بابلی و که نهعاییه کانه (ولایه "اله"، "الله"، "اللات"، "الطهم" هی عه ره بی و "الوهیم" ی جووله کانه هه موو خزمی یه کدین).

نه مهش له وه را سه ری هه لداوه که خودا نه یتوانی حه زره تی یه عقوب به عار دیدا دا و دیاره به مه بۆره سیغه تیکی خودایانه ی لښ به دی هاتوه. وا دیاره هر سیغه تیکی که له کیشی خوا سایی مرۆیه کی دیکه به دهر به درێژایی مینروو بووه ته هۆی نه وه که خاوه نه که ی بکا به خودا، به پیر، به مه شاهخ، به خاوهن هتیزکی نه یتی.

خوداوه ند که حه زره تی مووسا راده سپیری وه گه رته میسری و نه ته وه ی

جوو له میسرئ دهریتنی و موساش چهن دین بیانوو دینیتیه وه که نهو کارهی
 پین ناکرئ و له نهجامدا مل ددها و ناچار هاوسهر و کوپری خوئی سواری
 ولاغی دهکا و بز میسرئ دهچن و دارعاسای خودا به دهستییه وه دهگری،
 وه لن لهو کاته دا خوداوهند ههست دهکا که نهو پتخه مبه ره وی خه تهنه
 نهکراوه و له مه هینده تووره دهبن که لن دهبری شهوانه له دووی بگه ری و
 سا به ههر نرخیکی بن بیدوزتیه وه و بیکوژی، به لام زیره کی و وریایی
 صه فوره ی خیتزانی حه زه ته ی موسا فریای دهکهوئ، له مهرگی پرگار
 دهکا. و ا زیک دهکهوئ له ریین که خوداوهند له دوو موسا دهکه ری،
 به دهستی خوئی بیکوژی، صه فوره به دهستییه کی تیژ ده دوزتیه وه، کلاره ی
 زه که ری کوپری خوئی دهبری و گوشته به رواوه که توور هه ل ددهاته پتش موسا
 و ده لن نیدی تو له بهر نه خه تهنه کردنه، میردی خویتی منی، نیدی بهم
 فیله خودا موسای بهر هه لدا کرد.

نهوجا با بزاین مه سه له ی خه تهنه کردن circumcision له کوپره ناو
 دهخواته وه؟ نه م و لایه نه که به پیتی گه وره Circumcision بنو سرت،
 به مانای (۱) ی په نا پر، خه تهنه سوورانی حه زه ته ی مسیح دی. دیاره نه م
 خه تهنه کردنه له نه فسانه گاندا دهگری له زور سه ره وه لیک به درتیه وه. نهو
 کشتیانه ی که به فه رمانی یوشیا و عزرا بز خه لک دهخوتند رانه وه، ههر
 نهوانه بوون به سه رچاوه ی نهو یاسا و رتسا "موسه و بیانه ی که پاشانه کی
 ژبانی جووه گانیان له سه ر دامه زران. په کهم هه ول و کوشتت له میژوودا بز
 وه ی بوو که ناپین بگری به پتگی سیاسه ته گانی نه ته وه کان و دهسه کله ی
 رتکو پتک خستی ورد و درشتی سه رله به ری ژبان. رتبان Renan له مه
 نه مه ده لن: "نهو شه ریعه ته بوو به به رته سکتین گراسی که به زور ده بهر
 له شی ژبانی مرؤ قایه تی گرا. خواردن، ده رمان، کاروباری ته ندروستی
 تاکی و بیتوژی و زه بیستانی و ته ندروستی گشت و له رتی خوژسکانه ی
 سیکسی لادان و ختیه حه ت کردنی ناژه لانه. نه مانه، سه رله به ریان بوون به
 بابه ته فه رزه کان و رتیه دیتییه گانی خوداوهندی. لیره دا ده بینین پزشکی چو ن

جاریتکی دیکه ورده - ورده له کاهین جوئ ده‌بیتوه و له‌پاشان چۆن ده‌بیته
 گه‌وره‌ترین نه‌یاری وی. کتیبه‌کانی لایویه‌کان زور به په‌روشه‌وه هه‌ول ده‌دهن
 یاسا و رتساگه‌لی دابننن که هیچ چتی له ده‌سه‌لات‌به‌ده‌ری وان نه‌بئ...

له شویتنیکي دیکه‌دا ده‌لئ: "خوداوهند به په‌یامبه‌ری فره‌ رتزار و
 سه‌رگرانی خۆی، هه‌زقیال فه‌رمان ده‌دا که بۆ مه‌ودای (٣٩٠) رۆژان ده‌بئ
 پیسایي به‌نانی رۆژانه‌ی خۆدا بسوئ و پاشانه‌کتی بیخوا، هه‌روه‌ها به
 په‌یامبه‌ری زور هه‌ژای دیکه‌ی، هوشه‌ع فه‌رمان ده‌دا ده‌بئ ژنیکي زیناکار و
 زینازاده له‌خۆ ماره‌ بکا، جگه‌ له‌مانه‌، کت به‌سه‌ره‌اتی نه‌ییوب په‌یامبه‌ری
 نه‌بیتوه و خوداوهند له مه‌رجیکي که له‌گه‌ل شه‌یتانیدای ده‌کا له‌باره‌ی
 نه‌زموونکردنی به‌نده‌ی گوئ به فه‌رمانی خۆی و هه‌رچی په‌ته‌بیتی دنیاین
 هه‌یه‌ پئ بکا، چون هه‌ر ملکه‌چییه‌ و سه‌ریتچی لی ناکا، هه‌روه‌ها خۆ
 حه‌کایه‌تی رۆژانی بو‌رجی بابل و کورانی هه‌زهره‌تی نووحتان بیستوه، که
 چۆن خوداوهند له‌وه ده‌ترسئ نه‌بادا ئه‌و بو‌رجه‌ هه‌ند به‌رزکه‌نه‌وه که ده‌ستیان
 به نه‌هه‌تییه‌کانی بگاو چۆن پیلانیکیان لی ده‌کا که زمانیان لی تیک ده‌داو
 سه‌ره‌به‌ریان سه‌ر لی ده‌شویتنن. هه‌روه‌ها حه‌کایه‌تی سه‌مۆیل په‌یامبه‌رو
 کچانی ئۆرشه‌لیم که خودا له‌سه‌ر له‌خوویا‌ه‌وونئ کوو لی‌یان تووره‌ بوو و
 فه‌رمان ده‌فه‌رموئ، ئیدی موو له‌سه‌ر به‌ریان نه‌روئ. جاریکی دی خوداوهند
 سکالا وه‌به‌ر هه‌زقیان په‌یامبه‌ر ده‌با که له ئۆرشه‌لیم و سامییرا دوو
 پته‌خه‌تی پیروزی وی به جاری شیرازه‌یان تیکچووه و خه‌لکه‌کانی چۆن
 ده‌سته‌وداوئینی نه‌توه هه‌وسه‌تییه‌کانی ناشوری و بابلی و میسرینان بووگن،
 به‌لام ئه‌م هانا وه‌به‌ربرده‌ به زمانیکي دیکه‌ عه‌رز ده‌کا که نه‌ک ته‌نن
 ناوازیکی خواسایي کتیبیتیکي ناسمانی پته‌وه‌ نییه‌، به‌لکو نه‌وه‌ی وه‌ک
 نه‌مه ده‌چن له Sex Shop ده‌کانی نه‌مه‌رکه‌شدا به هه‌سانی ده‌ست ناگه‌وئ.

هه‌روه‌ها وا پروی دا که له رۆژی پته‌نجه‌می مانگی چواره‌م له سالی
 سییه‌مدا (له یه‌خسیری باب‌لدا) له‌تیویه‌خسیرانی چۆمی خا‌ه‌و‌ردا بووم،
 ناسمان قه‌لشایه‌وه، فه‌رمایشتی خودام بۆ هات، گوئی: نه‌ی کو‌ری مرۆ،

نه‌تۆ بزانه که دوو ژن هه‌بوون له یه‌ک داک و باو و هه‌ردووک له میسرێ
 کاری ناشه‌رعییان کرد و له‌وێ گۆی مه‌مکیان خستوکه‌ دان و میته‌کیان
 خرۆشاندن. نیتوی خوشکی گه‌وره‌ نوه‌له (سامیره) و نیتوی خوشکی گچ‌که
 نوه‌لیسه (نورشه‌لیم) بوو و نوه‌له له‌دژی من زینای کرد و حه‌زی له
 نه‌وینداریانی سه‌مه‌نجوونیه‌یه‌ر و فه‌رمانفه‌رمایان و والییان و سه‌ره‌له‌به‌ری
 کوڕوکال حه‌زلیت‌کرده‌ی خۆی کرد و خۆی به‌ سه‌بیل‌خانه‌ی هه‌ر که‌ستیکی
 حه‌زیان له‌ شه‌وباخه‌لییی بوو، کرد و بته‌هرستی هه‌ر کێشه‌یان له‌ کوڕانی
 ناشۆر که‌ حه‌زی لێ کردبوو داوێنپیسکرد و ده‌ستی له‌ رووسیتیه‌کی که
 له‌ میسرانی فیربوو هه‌له‌گرت و هه‌ر له‌ سه‌رتنێی غوباب بوونیدا سواری
 ببوون و میته‌کیان خرۆشانده‌بوو و تۆماوی زینایان تی پڕانده‌بوو؛ له‌به‌ر
 هه‌ندێ نه‌منیش به‌ ده‌ست نه‌وینداریانه‌وم دا، به‌ده‌ست کوڕانی ناشۆر،
 نه‌وانیش په‌رده‌ی شه‌رمیان له‌ رووی هه‌لدايه‌وه، کوڕو کێشان به‌دیل بردن و
 له‌شیریان کێشان و بۆ ژنان بوو به‌ په‌ندی زه‌مانه. نوه‌لیبه‌ی خوشکی دیت
 نه‌ویش ده‌ هینده‌ی وی شوولی داوێن پیسی لێ هه‌لبه‌ری، بوو به
 ماشووقه‌ی کوڕه - کوڕه‌ی ناشۆیان. نه‌وجا دیتم نه‌ویش تووشی گه‌ماری
 بووه و هه‌ردوو خوشک هه‌ر هه‌مان پتگه‌یان گرتووه، به‌لام نه‌میان به‌ جاری
 شوولی لێ هه‌لبه‌ری بوو که‌ چاوی به‌ وینه‌ی کوڕه - کوڕه‌ی کلدانی میزه‌ر
 به‌سه‌ری که‌ له‌ دیواری هه‌لکه‌ندرابوو دیت، هه‌ر به‌ جاری هۆشی له‌به‌رپراو
 یه‌که‌سه‌ر گیرۆده‌ی داوی نه‌شقیان بوو و په‌یک و قاسیدانی لۆ خه‌لکی
 کلدانیان هه‌نارد. کوڕانی بابیلی بۆ هاتن، نه‌وی له‌گه‌لی کردن کردی و به
 چه‌په‌لی خۆمانیان دژوێن کرد. پاشانه‌کتی لێیان بیتزیا و لێیان تۆزا.
 نه‌منیش هه‌ر به‌ده‌رده‌ی خوشکه‌که‌ی دیکه‌ی لێی بیتزیام، به‌لام نه‌و پتی له
 زیناکاری هه‌لبه‌ری و به‌ ناشکرا و بێ په‌روا ناشقینی خۆی ده‌گه‌لدا ده‌کردن
 که‌ گوشتیان وه‌ک گوشتی که‌رێ و تۆماویان وه‌ک تۆماوی نه‌سپان بوو.
 نه‌میستاکه‌ش نه‌تۆ پێتیاان بیتزه که‌ خودا ده‌فه‌رمێ "من نیره‌یی خۆم له‌ دژی
 تۆ به‌ده‌نگ دێم، تا به‌ تووره‌یه‌یت په‌فتار له‌گه‌لدا به‌کن، هه‌نگین به‌ رووت

و قسووتیت به جی دیتم بز نه وهی به ناشکرا زینا کاری و دزتوی و
 ناشه رعیهت گهریت رهپ و راست به دپارکه وی: چۆن منت له بیره خو وه برد و
 فهراسۆشت کردم (کتیوی چه زقیال په یامبه ر بهشی ۲۳ یم، ۱-۳۵).
 به شیکي دیکه له سکا لانه می خودا وهند له مه هیش سه یرو سه مه ره تره..
 نه من نه تۆم وهک گیا و گولی نالقی ناژه لان که له دهشتی دهر وی په روه راند
 تا فرلزوو بووی و به تمه نه ن گه بهشتی که کیژان لهو ته مه نه دا ناله ای
 نارایش و خوله ته لدان ده کهن و نه خته - نه خته مه مکت خپ بوون و
 گهنده مووت له سر زهاری چر ببو، لهو دمه دا بوو که به لاتدا تپه ریم نه تو
 له هه رته عیشق بازیتا بووی، داوینی که ویکه مم به سر پروتدا کیشاو
 خوین و خویم شووشتی و به سر تدا پاکشام تا دزتوی کرده وه کانت
 وه شترم، نه و جا کراسی رهنگاو په نگ و کهوشی عابی و پشتمنی که تانیم
 داییتی و به زتوهی زتروزیوانم رازانده وه و نان و ههنگوین و رۆنم له بز
 هینای، وه لی تو به جوانی خۆ غه را بووی و زینای خۆت کرد به
 سه بیلخانه و کارخانه په کت له بز زیناکاری راناو له هه مان کاتدا له
 کوچو چه کۆلان و رتوبانانیش له گاندانیت قوسور نه ده کرد، له جیاتی وهی
 پولت و یتدن، نه تو پولت به وان ددها، تا به رۆژی نیوه رۆین سوارت بن.
 په کتی له نیشانه به رچا وه کانی په هوهی خودا وهند نه وهیه که چهن دین جار
 ددان به ودها دهنی که بز خۆی به نه نقه ست یارانی خۆی گۆمرا دهکا و به رتی
 هه له یاندا دهبا، هه ر بز نه وهی بزوه بیانویه کیان لی وه هه ل بیری تا نازارو
 نه شک نه جیهان بدا. نه گهر باسی چه زه تهی مووسا وه خونی ده پینی نه م
 یاری بانیتک و دوو هه واییه ی په هوه له پروودانی پرووه پرووه بونه وهی
 مووسا له گه ل فرعه وندا چهن دین به لای ناگه هان و سامناکی لی به سر
 میسر ییان هیناوه! سه یرتر نه وهیه که هه ر له م باره یه وه له ئینجیلدا
 ده فرموی: گوته ی خودا ده لی له سه هیۆن به ردیکی داده نیم که خه لکی
 پی به هه له نگوتن و سه ر نه گرتی ددهم و لهو به رده ی، تاو یرتکی دروست
 ده که م له سه ری هه لزه لیتن. (نامه ی بابیلۆس په یامبه ر بز رۆمیان، بهشی

نۆیم، ۳۳). له قورئانی پیروژیشدا خودا فەرموویه: "هەر شارێ که
 قیرمان تی خست، تازه ناشێ بهرەو دوا بگهڕێتهوه" (ئەنبیا، ۹۵)
 له‌پێشان ناپسو Upsu و تيامات Tiamat به مانای ناوی سۆتەر و
 ناوی شلەتێن تیکەل به یەكدی برون خوداکانیان له لیکدانی ئەم رەگەزە
 هاتە گۆڕی. بهرە نوخسەکان هیزو گوردیکی ئەوتۆیان نەبوو، وەلێ پاشە
 وان ئەزادیکی بەهیزیان لێ کەوتەوه که به گوردترینیان نانوو و ئشا بون.
 سەرەنجام له‌نیوان خودایەکاندا ناوری شەر هەلایسا و تيامات به‌یاری دا که
 سەرله‌به‌ریان قڕکا. له‌لایەن خودایەوه مەردوک بۆ فەرمانده‌یی هەلبێژدراو
 شەر دەستی پێ کرد. مەردوک تياماتی به دوو کوتەوه کرد. له‌نیوه‌یه‌کی
 ئاسمان و له‌نیوه‌یه‌کی دووهم زه‌وین هاتە گۆڕی. پاشانە‌کتی پەرژایه‌ سەر
 مەردوک دروست کرد و شاری بابلی پۆنا. ئەوجا به‌ریان له‌وه کردەوه که مەردوک
 ده‌بێت هاوسەریشی هەبێت، خودایانیش به‌ریان به‌ جیروتا‌یه‌تی هینا،
 هەروەک - ئانتو Anntu یان به‌ هاوسەری ئانو Anu له‌ قەلەم دا.
 ئەتەوه‌ی ئێتیراو جگه‌ له‌ خودایان، باوه‌ریان به‌ ئەروای خراپە‌کار و عیفریت
 و جندۆکەش هەبوو و بۆ‌وه‌ی له‌ گەزەن و زیانی وان به‌ دوورین، گوری و
 قوربانیمان پێشکێش دەکردن. له‌ شە‌روێژاندا گرینگترین کاریکی که
 ده‌یان کرد، ئەوه‌بوو که بێتی ئەو شاره‌یان بۆ شاری خۆیان راگۆژن. ئەمەش
 به‌مانای ئەوه‌بوو که ته‌واوی شاریان به‌ دیل برد‌وه. هەروەک ده‌زانین له‌
 شەرە‌گانی کلدانیاندا په‌یکه‌ره‌ی نانا Nana یان له‌ ئاشۆرستاندا بۆ
 کلدانستانێ وه‌گۆرست. پاش (۱۶۳۵) سال نانا‌ی مێچکه‌ خوداوه‌ند به‌
 ده‌ست کلدانیان‌وه‌ بوو، ئیدی ئەوه‌ بو پاشانه‌کتی بانی پال، شای ئاشۆر
 توانی خوداوه‌ندی ئێتیراو که له‌ ژێر ده‌ستی کلدانیاندا بوو بۆ شاری ئوروخ
 وه‌گێڕی. کاری به‌تپه‌رستی، جگه‌ له‌ ئێترانیان درێژه‌ ده‌کێشی تا
 هاتە‌گۆڕتی نیسلام که بیتیکی زۆر له‌نیو عه‌ره‌بی چۆلنشین له‌ کابه‌دا هاتە
 پالی و هەموو سالتی بۆ زیاره‌تی ده‌چوون تا ئەوه‌ی که هەر نه‌ته‌وه‌یی بۆ
 خۆی بیتیکی تاییه‌تی هەبوو وه‌ک (۴) بێتی گه‌وره‌ به‌ناوی: لات، مه‌نات،

هوبل و عوززا که ناووبانگیتکی فرهوانیان هه‌بوو. بته‌رستان له‌نواوه له‌سەر ئه‌و به‌روایه‌ بوون که بته‌کان پۆزیده، کارساز، هۆی دژمن به‌زێنی و هێزبه‌خشن. بته‌رستان له‌بۆ هه‌ر بته‌ی ره‌گ و پێشه‌یه‌کیان هه‌یه، به‌غومنه‌ سۆمه‌رییان بۆ خوداوه‌نده‌که‌یان به‌روایان به‌ سیفه‌تکه‌لیتکی وه‌ک توهره‌یی، ئالوده‌گیی شاره‌ت، نه‌وین و پک و کینه‌ هه‌بوو.

مه‌زترین خودای سۆمه‌رییان په‌به‌تونه‌وعی فره‌وانیی نیعمه‌ت بوو که پۆزیی به‌ مه‌رده‌می سه‌ر زه‌وین ده‌به‌خشی. ئه‌م په‌یکه‌ره‌یه‌یان ده‌بیچمی ژنیکدا بوو که به‌ شیرێ خۆی دنیای شیرپشتین ده‌کرد، ساز کردبوو. ئه‌م خوداوه‌نده‌ له‌کاشان، گورگان، دامغان، نه‌هاوه‌ند و قه‌رده‌اغی کوردستان دیتراوه. پاشان له‌ ناسیای چکۆله و یۆنانستان به‌ فینۆس Venus ناسرا. نێوی ئه‌م مێچکه‌ خوداوه‌نده‌ له‌ شاره‌کانی مۆزه‌پۆتامیا به‌نێوی ئۆرانیئا و نیشتار نامه‌ بووه.

به‌ش به‌ حالی خودا له‌نیگای ئازۆل په‌رستی (تۆتۆم په‌رستی) هه‌ ئه‌وه‌یه که له‌سه‌ره‌تاهه‌ به‌هۆی ئین ناتوم Ennatoom شا (پاتسی)ی شاری لاگاشه‌وه‌ په‌یدا بوو. ئه‌و مێچکه‌ خوداوه‌ندی مانگی به‌ جوانه‌گایه‌کی پر هێز که چاره‌نووسی مرقیانی له‌ ده‌ستدا بوو، ده‌ناسی و ئه‌ویش هێزو گوردبه‌خش، سه‌روه‌ری و شکۆیده و پاشان پۆزیده بوو. پاش پاتسی، جگه‌ له‌ مێچکه‌ خوداوه‌ندی جوانه‌گا مێچکه‌ خوداوه‌ندی مار که فه‌رمانفه‌رمای زه‌وین بوو، هاته‌ گۆپتی، نه‌ته‌وه‌ی لاگاش ماریکی په‌پکه‌ خارده‌وویان له‌ فلزات دروست ده‌کردو له‌ ملی خۆیانیان ده‌کرد و له‌و به‌روایه‌دا بوون که ئه‌م ماره‌ له‌ به‌لا و نه‌هامه‌تییان ده‌پارتی. جوانه‌گا په‌رستان له‌ نه‌لجاسی شه‌روشۆپ و به‌زین و بۆخواردن، ورده - ورده‌ به‌ره‌و ولاتانی میسرو جهلێله و هندستان به‌لاوه‌بوونه‌وه. ئه‌و نه‌ته‌وه‌یه‌ی که له‌ جه‌لیله‌ هیتوری بوون، به‌ ده‌ستی جه‌زه‌رتی مووسا، ئه‌وی سه‌ری به‌ فه‌تاره‌ت چوو و قه‌ی‌کرا، چوو و قه‌ی‌کرا، ئه‌وی به‌روای به‌ یه‌کته‌په‌رستی هیتا، هیتا. به‌ به‌روای نیشرانی نه‌ژادان، پێش په‌یدا بوونی زه‌رده‌شت، گایه‌ک هه‌بوو، ئۆکداتیان پێ ده‌گوت

و نمو گایه یه کهم گایهک بوو که له دنیا دا گورابوو. هیندی له میژوونوسان لهو بره وایه دان که گایه که نیره بووه و بهمه زنه ی هره زوری میژوونوسان مییینگه بووه و ده گهل کیومهرس، پادشای پیتشدا یاندا هاوزا بووه و له یهک رۆژدا له دایک بووگن. نم گایه له هندستان و میسر نیتوبانگیتکی فره وانی پهیدا کردو میسریه کان تا پهیدا بوونی نیسلامیش هره به نیتوبی گای ناپیس Apis هوه یان له قه لعم ددها و بره وایه کی تایبه تیان بهو گایه هه بوو. که مېووجیه، شای نیران کاتی له شکر لسه سر میریان کردو شاری ممفیس Memphis دایگر کرد، بۆ گوئی راکیشانان فره وانی دا که گای مه مفیسی بۆکن بیتن، که هینایان خه نجه رتکی ده زگی راکرد و گای ناپیس کوژا. له پاش ماوه یهک که مېووجیه بۆ دلدانه وای خه لکه که و قایل کردن یان گایه کی ناپیسی دیکه ی سه روبه رناو له په رستگای میسریانیدا دامه زرانده. ده لئین: میسریه کان به بۆنه ی کوژانی نم گایه وه هه ووتوبه کی خشت پر سه و تازنی گشتیان راکه یانده و تازمانه یان بۆ دانا! له میسری له پیتش نیسلامدا، کتکی گوریهش به گیانه به رتکی پیروژ ده ژمیردا. به جوژی که کاتی گوریه یهک ده مرد، پتوه ره سمی تهره به رتختستنیکی به نابوتابیان له بۆ به پتوه ده برد، له شیان مرمیایی ده کرد و له نیتو تابوتیان داده نا و نه و جا ده یان ناشت. کاتیک که قه یسه ر، سه رداری رومی شکستی به میسریان خوارد، له گهل سپایانیدا پتی هاویشته گوتد ریا ی نیل و له هه مان رۆژدا یه کن له سه ر یازانی، سن هه زار گوریه ی له بن پتی نه سپه کهیدا کوشت بوو. میسریه کان و ترای یاسا و پتسایه کی زور سه ختی قه یسه ر سه ر یازه که یان گرت و هینده یان تیلاترین کرد تا گیانی له ده ست دا! پلوروز (Pluse) که قه لایه کی مه حکمه ی له زاری نیلدا هه بوو، به هزی گوریه پیروژه کانه وه به ده ست سپایانی که مېووجیه کهوت، له بهر نه وای که قه لایه که زور سه خت بوو، پۆلیس و سه ر یازانی میسری به و په ری له خزیور دنه وه داکوکییان له ده کرد، ملی نه ددها. تا نه وه بوو که

که مېووجیه دهستووری به سربازانی دا که هر گوریه یه کیان دهردهست کرد دهسته موی بکن. سهره نجام رۆژتکی هینی سربازانی نیرانی له حالیکیدا که ههریه که گوریه یه کی له باوهشی خو کردبوو، ههلمه تیان بو دژه که ی پلوزی برد. میسریه کان ههر به ونده ی که چاروان به سربازانی نیرانی و گوریه کان کهوت، پاشه کشییان کرد. ته نانه ت تاکه سربازتکی میسری زاتی نه وه ی به بهروه نه ما که ههلمه ت بو سربازانی نیرانی بهرئ؛ چونکه له گوریه پیروژه کان زور هه راسان دهوون، سربازانی که مېووجیه به ی نه وه ی که ته نانه ت یه ک تیر له که وانیانه وه پرتاوکمن، شاری پلوزیان داگیر کرد؛ ره گورپشه ی پشيله گوریه ی پیروز بهم شروقه یه ی پاپین به دیار ده که وئ؛ نیزیس Izis پیروژترین میچکه خودا ونده ی میسری له به نه وه ی بتوانی له دهستی یه کئ له خودا به بهزه ییه کان که نیازی کوشتی وی هه بوو، گیانی به سه لامه تی دهر بهرئ، خوی له شکلی گوریه دا سه روبه ر ناهوو؛ له بهر هه ندئ خودا ونده لئی خوش بوو؛ نه ته وه ی پیرمانیش گوریه به پیروز ده زانن، له شه ری دووه می جیهانییدا سربازانی پیرمانی کۆمه گیان به ژاپۆن ده کرد. ئینگلیسه کان بیران له ته گبیرئ کرده وه، سه رله به ری فرۆکه و زرتپۆشه کانی خویان به وینه ی کتکتکی گوریه ی سپی رازانده وه. بهم ته گبیره، پیرمانیه کان له جیاتی وه کۆمه گ به ژاپۆنیه کان بکن، بوون به به شیک له هاو سۆندانی ئینگلیس!

گاهه رستی، تا نه ورۆکه ش له ولاتی هیندستان له هه رمین و به رو دایه. ژماره یه کی زور له خه لکی هیند گا په رستن. گا په رستی هیندستان له سۆمه ریه کانه وه وه رگیراوه؛ چون سۆمه ریه کان پروایان به بوونی گایه ک هه بوو که مه ردوکی به ده گوترا و نه ره بوو. نه م گایه ههر نه و گایه یه که له شه رتدا، تیاماتی به دوو که رته وه کرد. له که رتیکیان تاسمان و له که رتی دیکه یان زه وین هاته نه گوژی، بگه ره له م ناخروئوخرانه دا مه هاتما گاندی له بو پاراستن و له که زه ونده به دوور گرتنی نه م گیانله به ره، فره ی جهخت له سه ر ده کرد و نه وه ی به خالی چه قی چه مبه ره ی هیندو نیزم نازناو به به خشی و

پټزو ستایشی گای زۆر به پەرۆشه وه پاده گرت.

خودا له نیگای خۆپسک په رستانه وه بهش به حالی نیرانیسانی پټش زهردشت په یامبه سۆسه ده کړی. نیرانییه کان له پټشدا بړویان به زه روان، که چا که و خراپه له وړا که وتونه وه، هه بوو؛ دنیای پۆشایی له سه ره وه و دنیای تاریکی له ژیره وه دامه زراون و له نیتوان نه وه هردوه دا هه وه هه یه. نه وان زیتیر په واله کانی خۆپسکی وه کو خۆر و مانگ و چیاکان و نه ستیره کانیان ده په رست. سربستی به که لک و سپی و نوورانی، دیوس Davos (دپو) یا خودا و خودای خودایانی به نیتو پاتر Da - Pater vos واته بابی خودایان (هورموزد) نیتو ده بهن. وارونا Varuna، خودا وهندی ناسمان، نیندرا Indra خودا وهندی شهر، ناگنی Agni خودا وهندی ناوړ، میترا Mithra، یا میهری خودا وهندی نووړ دادپه روه ری و سۆما Suma خودای گیای پیروژ هوم بوو (گیای هوما واته گاوما تا نیتاش له ناوچه ی قهره حه سن بۆ ماسی پاو کردن ده گۆم و گۆما و اندا ده خو پټنه وه و ماسیی پین سه رخو ش ده که ن و ده یانگرن) زهروانییه کان تا سه روه بندی ماسانییه کانیش هه مابوون و ناو به ناو په پره وانی زه روان له بهر بهر زهردشتیاندا بهرگرییان ده کرد. پله و پایه ی خۆر له پاده یه کدا بوو که په یکه رهی هورموزیان به خۆر ده چواند. سیف هت و ناوونیشانی زه قوزویی خۆری نیتو دیان به نیتوی نه سپی تیزپو ده رده بړی؛ جا هه له بهر هه ندی چهرخی پیروزی خۆر له نیتو نیرانییه کاندا به هایه کی تایه تیی هه بوو و له زۆر بۆنه و کانی گرنګدا بۆ پیروژ کردن و به گه وړه زانیی نه م سربسته ژینه خشه، له گه ل خۆبیاناندا هه لده گرت و له گزنگی پوژه هلاتن و ناو بوونی خۆردا بۆ ستایشی وی پتوره سمیتکیان به پتوه ده بږد. له م کاره دا زیتیر نه ته وه ناریا ییه کان و سامییه کان هاو ده نگ بوون. خۆر په رستی یه کتی له کو نترین شتیه کانی په رستن و نایینه، بهش به حالی کلدانییه کان نه ستیره گه رۆکه پتینه کانی مو شته ری، زوحه ل، زوهره، مه ریخ و عوتارید و مانگ و خۆزیان به په والی خودایان ده زانی. زوهره

رهوالی نیشتار (خودای نهوین) و موشته‌ری غاینه‌ی مەردۆخ (خودای خودایان) بوون و بزات و هه‌لاتن و ناوابوونیان له چاره‌نووسی خه‌لک و ولاتی خۆیاندا به‌کاربگر ده‌زانین.

چینییه‌ کۆنه‌کان زه‌وینیان ده‌پهرست. لهم ره‌وه‌وه له ههر گوندێکدا، به‌ مانای به‌رستی زه‌وین گه‌ردی تووره‌که‌پژ و ته‌په‌ی به‌سیندیان له خاک قوت ده‌کردوه و له‌سه‌ر قولله‌ی وی دره‌ختیک و به‌ چارده‌وریدا نه‌مامانی په‌رۆزیان ده‌چاند و گرد و ته‌په‌ تووره‌که‌ په‌ژانه‌یان به‌نیوی شی Shi یه‌وه نه‌و ده‌نا. شی له ههر گوند و دێهاتێکدا مه‌له‌بندی په‌رستیش و جێگای خوداپه‌رستی دێهاتیان بووه که ته‌شریفات و نادابیککی تایه‌تی نیسه‌ت به‌ خودایانی زه‌وین له‌وتنده‌ری به‌ عه‌مه‌ل ده‌هات. خه‌لکه‌که‌ سه‌روودی به‌ ناوازه‌ سه‌ماهه‌یان به‌په‌وه‌ ده‌برد و له‌و به‌روایه‌دا بوون که نه‌م جه‌وره‌ کرده‌وانه له په‌شگای (شی)دا ده‌بی به‌مایه‌ی خه‌یروبه‌تری زۆر. نه‌م گه‌رده تووره‌که‌په‌ژانه له شاری مه‌رکه‌زی که نشیمه‌نی خاقان بوو، هه‌موو (شی) بوون و فره‌ گه‌وره‌ بوون و له پێنج نه‌هۆم خاک که ههر نه‌هۆمێکی به‌ ره‌نگی بوو، په‌ژده‌نا تا به‌روه‌وی خوداپه‌رستی، له داوێنی وان به‌ نسیوی سه‌ره‌له‌به‌ری خه‌لکه‌که‌ به‌، خاقان به‌ خۆی له تاوساندا له‌پێش نه‌و گه‌رده تووره‌که‌په‌ژده‌نا ماده‌ ده‌بوو و زه‌وینی به‌ ده‌ستی خۆی شو ده‌کرد و نه‌روای زه‌وینه‌ی ده‌پهرست و له‌به‌و سه‌ره‌پاکی مه‌ردمی چین دوعای ده‌کرد. چون په‌ژگاری به‌سه‌ر چوو، زه‌وینه‌په‌رستی ره‌ونه‌قی خۆی له ده‌ست دا ناسانه‌په‌رستی له‌جینی وی به‌ هه‌رمێن و به‌وه‌ که‌وت. له سه‌روه‌بندی پادشایی شانگه‌کاندا په‌رستراویکی ناسمانی به‌نیوی تی Ti یان شانگ تی Shang - Ti یه‌وه بوو به په‌رستراوی ته‌واوی خه‌لکی چین و په‌رستراوی "تی" یان به‌ خوداوه‌ندگار ناسمانی یان خاقانی ناسمان زانی و پادشایانی نه‌و زنجیره‌یه‌ له‌به‌و فه‌یز و به‌ره‌که‌ته‌خوازی لێی ده‌پارانه‌وه و په‌له‌ویایه‌ی ویسان به‌ له‌به‌تر و به‌لاتری سه‌رزه‌وین له قه‌له‌م دا. کاتیککی نه‌وه‌ی پادشایی هاته سه‌ر زنجیره‌ی چوو Chous، له جیاتیی تی نازناوی

تین Tien واته: ناسمانیان پت به خشی که مه نزلگی نروای بالاو مه قامی نهزدیکانه، نیدی له بهر هندی نو زنجیره ییان به نیوی تین تیرو Tin - Tiru واته: کوپی ناسمانوه نیونا. نورو خورسکگره یه کان به پیچه وانه یه کتاپه رستان، نه فرانده ی بوونه وهران به خورسک ده زانن و لهو باوه رده دان که خورسک، خورسکی گوراندووه تا نه سپهرم (پتخانه) ی نیر ده گمل همول ماده ددها تیکمل نه بن زایمان و زاوژی پتیک نایه. زانایانی ژیناس ده لئین: ماده ده سه ته کانی ژینای تیدایه. پیوستی به فهرزی هیزی جگه له هیزی ماده ده بژ ته فسیر کردنی په یدابوونی ژیان له گوی زه ویندا نیه. زانایانی کیمیاناس ده لئین: تیشک له بژ ته فسیری ماده ده و لیکدانی تورگانیکی و غیری تورگانیکی به سه و سه روزیادیه تی.

نورقییه نسیر aither به ماده ده نسللی جیهان له قه لم ددها و فیساکزرس به رچی همموانی که سه رچاوه ی نروای جوزتییه، گومان لن ده کرد و نانکساگوراس به نسللی ناوی ده زانی، به لام له نیگی زانسته ندانی نوتوه نسیر aither ماده ده یه که له ویه پی له تافه تدایه و سه رله به ری جیهانی پر کردووه و هه لگری شه پوله کانی پروونکی و گهرمی و شته کانی دیکه یه. یه کم که سن که تیشوری شه پولی له پروی پاکوژرانی پروونکی، به پیتی شیمانه ی نسیر aithe پتیشینی کرد هوجنس، زانسته ندی زانسته کانی خورسک بوو. له مهر راستینی پروونکی، له ناو زانسته نداندا دوو نه زه ریه هن:

تلف- نه زه ریه ی نه تومی که به پیتی تیشکه کانی پروونکی له زنجیره گهردیکی یه کجار ورد و چکوله پتیک هاتووه که به پتیکویتیکی له سه رچاوه ی پروونکی جودا بژنه وه و به خیرایی سیست کیلومه تر له چرکه یه کدا به فه زادا بلار ده بیسته وه و له به تالایی و هه واو تنه شه فافه گانه وه تی ده پهن.

پن- نه زه ریه ی شه پولی که به پیتی وی تیشکی پروونکی له شه پوله خوا سایه دهره یه کجار خیراو کورته کان پتیک هاتووه و به خیرایی

سینه‌ست کیلومه‌تر له چرکه‌یه‌کدا به فه‌زادا بلاوده‌بیتته‌وه، پتیوستی به
 مادده‌یه‌کی ره‌وان هه‌یه که سواری بێ و به هه‌ر لایه‌کدا ویستی به‌روا، به‌روا.
 لایه‌نگرانی نه‌زه‌رییه‌ی شه‌پۆلی که شیمانه‌ی نه‌سیر aither یان وه‌به‌ر
 باس و لێوه‌کوژین داوه له‌و به‌روایه‌دان که هه‌لگری شه‌پۆله‌کانی پرووناکی
 مادده‌یه‌که بێ ره‌نگ و بێ کیش و بێ بیتن و بێ چتی دیکه و یه‌که‌جار
 به‌روان و که سه‌رتاسه‌ری جیهانی، ته‌نانه‌ت له‌ نێوان خه‌رکه‌کانی ناسمان و
 نه‌و شوینه‌ی که پتی ده‌لێین به‌تالایی، پر کردووه و شه‌پۆلی جوژاو‌جوژی
 نه‌م مادده‌یه‌ که جاری به‌شیوه‌ی مادده‌ و گاهن به‌ شکلی ده‌نگ و ناوبه‌ناو
 به‌ته‌رزی گه‌رمایی و ده‌ به‌را به‌ر نه‌زه‌رییه‌کانی دوا‌بیتدا، هیندی جار به
 شیوه‌ی ته‌ن و مادده‌ی خوا‌سایی به‌دیاردده‌که‌وی.

هیندی له‌و به‌روایه‌دان که نه‌م نه‌سیه‌ره هه‌ر بۆ خۆی نه‌و خودای
 جیهانه‌که‌یه، ته‌نانه‌ت هه‌گه‌ل-یش تووشی نه‌م وه‌م و خه‌یاله به‌وو و به
 ته‌رزی ماتریالیستانه‌ی به‌ر ده‌کردوه، به‌لام له‌ به‌یری نایدیالیستانه‌ قوتار
 نه‌بوو...

جا له‌ به‌ستینی باسی بت و خودای یه‌کته‌ای چ وه‌ک زه‌رده‌شتی نێرانی
 نه‌ژادان و چ وه‌ک یه‌هوه‌ی جووان و چ وه‌ک مه‌سیح و چ وه‌ک "الله"ی
 مو‌سلمانان، ده‌بێ به‌زانین نه‌ته‌وه‌ی کو‌رد تا را‌ده‌یه‌که به‌ر کاریگه‌ری نه‌م
 جوژه به‌روا‌یانه که‌وته‌وه؟ تا نه‌ندازه‌یه‌ک که‌لکی لێ وه‌رگرتوه؟..
 وه‌لامی نه‌م پر‌سیاره‌نه له‌ به‌شه‌کانی دیکه‌ی نه‌م زنجیره‌ و تارانه‌دا، که‌م تا
 کو‌رتن، وه‌په‌شه چاوی خو‌نده‌ی هه‌ژا و زیره‌ک ده‌که‌وی.

سرجاوه‌کان:

- ۱- دهلې نېفسانې، فولکلوري، نايښي.
- ۲- کورناني پيژندځي زياتر پښت به لښکندانه وي عملاځي موخته زيله پوهنځي شولن.
- ۳- الملل و النحل للشهرستاني.
- ۴- الفصل في الملل و الأهل و النحل / ابن حزم.
- ۵- تاريخ اديان جهان / عبدالعظيم رضايي.
- ۶- تاريخ اديان / مېلفي آباداني.
- ۷- اديان آسيا / فريدلم هاردي / ترجمه د. عبدالرحيم کولهي.
- ۸- جهان مذهبي / اديان در جوامع امروز / چاردي پوښ / کت دالرايد و تاد...
- ۹- اديان و مکتبه‌اي فلسفي هند.
- ۱۰- بودا / ع. پاشاني.
- ۱۱- فرهنگ اساطير يونان و رم.
- 12- Materyalist Felsefe Sozlugu.
- 13- Azerbayjan Sovyet Ensiklopidisi.
- ۱۴- لغت نامه دهخدا.
- ۱۵- تاريخ الشعوب الإسلامية / کارل بروکلمان.
- 16- Lenin, Din Uzerine, Ser yaylnevi
- ۱۷- تاريخ جهان باستان.
- ۱۸- الکتاب للقدس.
- ۱۹- سرمايه / کارل مارکس.
- ۲۰- شعله طور / دکتر عبدالحسين زين کوب.
- ۲۱- الوعي والوعي الزائف / د. محمود امين العالم.
- ۲۲- الاقتصاد السياسي / اوسکار لانکه.
- ۲۳- طلوع و غروب زردشتي گري / آر. سي. زئر / دکتر تيمور قادري.
- ۲۴- رمز داستانهاي رمزي در ادب فارسي / تقی پورنامداریان.

«کاتن مرۆڤه‌کان له تاریکستانی نانومیدییدا به مردووتی له دایک ده‌بن و ده‌گه‌ل کهسانی دیکه‌دا سه‌روساخت پیدایا ده‌که‌ن، سه‌رله‌نوئی له دایک ده‌بنه‌وه»

وتووێژی ده‌گه‌ل خاتوو جاکلیندا

«ژیانم بریتییه له هیچ.» جاکلین، هه‌رچه‌نده به ده‌گه‌من خۆی ده‌گه‌ل کهسانی دیکه‌دا ناشرکراش کا، نه‌وه بیروبو‌چوونی خۆی بوو له‌مه‌ر خۆی. ده‌کرا ژبانی به جۆرتیکی دیکه به‌؟ ده‌کرا. بگه‌ر مێژووی مرۆڤایه‌تیش ده‌کرا به باریکی دیکه‌دا هه‌لکه‌وتبا. مه‌به‌ستم نه‌وه‌یه که مرۆڤ له قوناغه‌کانی مێژوودا، به‌ش به‌وه‌نده‌ی که له راستیه‌کان ده‌گا، ده‌یتوانی له دروست کردنی مێژوودا نازادانه ده‌ور بگێڕی، واته: له به‌یاردان و نه‌ه‌جامدانی هیندی چناندا نازاد بووه و نازاده.

جاکلین سه‌رگرانه، له هه‌موو چتیکی که له ده‌ورو به‌ری ڕوویان ده‌دا به وردی بیر لی ده‌کردنه‌وه، به‌لان بیروبو‌چوونه‌کانی له دلی خۆیدا دیتیه‌وه. نه‌گه‌ر ناو به ناو یه‌ک - دوو چتیکی، نه‌ویش به ده‌گه‌من - که به بیردا

دین و له زاری دهردهجن، نهوه وهک بلتی راستیه‌کان نه‌بادا له قه‌پنلکی
خویان وده‌مرکه‌ون و کوتومت وه‌کو ناردی نیو دروویان لی بی، دودلانه به
چپه‌وی ده‌گوتن. تروسکه‌یه‌ک که له دور چاویدا هه‌لده‌بوو و ده‌کوژایه‌وه،
به زمانی حال ده‌یگۆ: «وا بیرده‌که‌نه‌وه که گیلیم، به‌لام نهمن گیل نیم.»
جاکلین له ده‌ستبرد و هونه‌ری مال به‌پرتوه‌بردنی‌دا کتیه به‌سه‌ره کابانی وه‌ستا
ده‌گری، ده‌سکی له دوو نه‌ده‌کرد و نیره‌یی و خۆزی پی ده‌برد. ته‌نانه‌ت هه‌ر
ژنه ده‌سپۆیه‌کی مندالداري به‌نهرک و نورک خۆزی به‌وه ده‌خواست که
کارامه‌یه‌کی له‌و ته‌ره‌زی له‌بۆ هاتبا ره‌دایه‌ و چهند سه‌عاتیکي کار و
فرمانی ماله‌که‌ی بۆ راه‌پراندبا، به‌لام جاکلین هه‌روه‌ک له‌ ساناکردنی
کاروباری مالانی دیکه‌دا نه‌و وه‌ستایه‌تی و کارامه‌یه‌ی ده‌نواند، داخوا له
ماله‌ خۆشیدا نه‌وها بوو؟ ده‌ کاره‌کانیدا تا بلتی سه‌رپاست و جینی متعانه
بوو، بیری له‌ لایه‌نی هه‌ره‌ گرینگ و هه‌ره‌ ناسکی کاره‌کانی ده‌کردوه،
که‌چی له‌ کاروبار راه‌پراندنی ماله‌که‌ی خۆیدا زۆر خه‌مسارد و که‌مه‌ترخه‌م
بوو و نه‌یده‌په‌رژایه‌ هیچ و به‌ هیچ پانه‌ده‌گه‌یشت. جاکلین داکیشی وه‌ختی
خۆی هه‌ر نیشکه‌ری مالان بوو هه‌یج سکالا و گازنیکم له‌ داکم نییه‌»
ده‌یگۆ. «بۆ لێدان لێی ده‌داین، به‌لام باشی پی گه‌یاندین.» جاکلین هه‌یشتا
ته‌مه‌نی حه‌وت سالان بوو داکي بپوژن که‌وت، له‌ سببانیترا زوو
وه‌ده‌رده‌که‌وت، ئیوارانیش وه‌ده‌گه‌پایه‌ مالتن. «زۆر که‌مان ده‌دیت.» دیاره
جاکلینیش که‌مه‌تر زه‌ین ده‌داته ده‌رز و ده‌وران، زۆتر خوو ده‌داته لاساری.
«چوونه‌ فینرگه‌ به‌ که‌لکی چ دئ؟ له‌وه‌ حالی نه‌ده‌بووم.» به‌ تووشی
هاورپیه‌که‌وه‌ که‌ سه‌رواخ‌تیکي تایه‌تی ده‌گه‌لدا به‌ه‌ستن، مامۆستایه‌کی
پتی نه‌قل شانه‌روه‌ه‌ که‌ له‌ ده‌رتی دنیا چکۆله‌که‌پرا ده‌ستیکي بۆ درۆژکا،
نه‌ببوو. نه‌ دیپلۆمه‌یه‌ک، نه‌ شایه‌تنامه‌یه‌ک، پی نه‌وه‌ی هیچ چتیکي به‌
ده‌سته‌وه‌ هه‌پی و ده‌روویه‌کی پی بکرتیه‌وه، نه‌بوو و بۆ خۆی ده‌سته‌پاچه
ببوو. «که‌ ته‌مه‌نم به‌ (١٦) سالان گه‌یشت، چتیکي گه‌وجانه‌م کرد.»
چیکا، مێرد به‌ بابی منداله‌که‌ی ده‌کا و هه‌شت مندالی دیکه‌شی لی ده‌بن.

مه‌لئی کابرا زۆری که‌یف به مندالان ده‌هات، به‌لام تا ساوابوون.. که هه‌راش ده‌بوون «کاره‌که تمهز پووی له دژواری و سه‌ختی ده‌کرد.» میرده‌که‌ی تا له سه‌ربازی بوو و دارتاشیکی زۆر پتکوییک بوو، له سه‌ره‌تاوه زۆری به ده‌وریشدا ده‌هات. راستیشت که‌ره‌که «جاکلین ناشقیشی بوو»، به‌لام زۆری پت ناچن کار له کار ده‌ترایی. ده‌بیسته‌وه، که ناهه‌رتیکی درواستی کیژتیکی شه‌ش مانگان به به‌رمه‌مکانه‌وه‌ی بووه به قه‌پاته‌ی، ئیدی له‌و ده‌قه‌را متمانه‌ی، به‌رای به‌رای به‌میرده نامینی. کابرا هه‌میشه ده‌چه ده‌رن و به ماله‌ی ناکه‌وئ. نه‌ویش به هه‌موو مه‌زنه‌یه‌که‌وه به‌ر و هۆشی به لای نه‌ودا ده‌له‌نگی که هه‌میشه ده‌گه‌له‌ی و پاده‌بوئ. له پیر مه‌رده خوو ده‌داته مه‌یگوساری و ناره‌ق خواردنه‌وه و له سۆنگه‌ی له کار ماندوو بوون، به‌ره - به‌ره کاری که‌متر پت ده‌کری و ده‌داته باری کزی و که‌نه‌فتی. ده‌ست به لێدان و تێ هه‌لدانی جاکلین ده‌کا «سه‌رتاپای له‌شم به‌رینداریو»، به‌لام هه‌نده‌ش شه‌رمه‌زار بووه، نه‌و حاله‌ی له کن که‌س نه‌درکانه‌دوه «هه‌ر له باخچه‌پرا که به‌ره ماله‌ی به‌دیارده‌که‌وت، یه‌که‌سه‌ر له‌رزم ده‌هاتی.» باشه بزجی وازی لێ نه‌ده‌هینا؟ «ترسام، له ولاتی وان ده‌ریاین، ته‌نی بووم، که‌سم نه‌ده‌ناسی، هه‌ر له‌پاش شوو‌کردنم سه‌روکارم به ماله‌ی که‌سوکارمه‌وه نه‌ما‌بوو، چارده سالی خشت بوو چاو به خوشکه‌کانم نه‌که‌وتبوو، نه‌یده‌هیشته‌ هاتوچووی ده‌رتی ماله‌ی به‌کم. چوونه بازار و شه‌ک که‌رین منداله‌کان ده‌یان کرد. ته‌نانه‌ت چوونه سه‌ر ته‌رمی به‌راکه‌شمی به‌ره‌وهری لێ کردم. خوشکه‌کانم نه‌ما‌بوون. ته‌نی بۆ چوونه سه‌ر کار پتی چوونه ده‌رتی ده‌دام.» که کار به‌و حاله‌ گه‌یشت، ئیدی هه‌نده‌ی وه‌خت به ده‌سته‌وه نه‌ده‌ما به‌شی چاو‌دێری منداله‌کان بکا. ناچار منداله‌کان، له لایه‌ن ده‌زگایه‌کانی خه‌زمه‌تگوزارییه‌ که‌زمه‌لایه‌تییه‌کانه‌وه - کاریان راست پت - خه‌رانه پت‌شکاری خه‌یزانه‌کانه‌وه. دیاره جاکلین ده‌ به‌را به‌ر نه‌مه هه‌ستی به شه‌رمه‌زارییه‌کی زۆر ده‌کرد. کاتی خه‌لک پووی توانجیان به قه‌ستی لێ که‌مه‌کردنه‌وه‌ی تێ ده‌کرد، ده‌یانگو: «نه‌که‌سه‌ر دایکیکی ته‌واو با،

منداله کانی بهو دهرده نه دهه چوون. « به لام جا کلین زور به توندییان لی به دهنگ دهات » نه گهر نه وانه لهو دیوی کاره که حالی بان، نهو قسانه یان نه ده کرد. »

پاشان، که میترده کهم له لیدان و تی هه لداغدا به جاری شولتی لی هه لکیتشا، نه منیش دهستم به لیدانی کرد، نه سلنه دهبا زووتر دهستم بهم کاره کردبا. بهو وهی واز له میترده کهی بیتنی، وهختیکی زوری پین دهه چوو. مانگین بهسر تهلاق درانیدا تی نه پهری، میترده کهی تو خوش: «هیچ خهصم به نه خوارد، بگره پیش که نیم، نیستا پیش ده که نم، به لام تا ده که لیدا بووم زهردهم وهسر لیوان نه کهوت. » لهوئی پرورتهوه له بهو تهنی یهک نامانج هه لهی ده کرد: «یه کهم نامانجم له ژباغدا نهوه بوو که به خاوهنی مال و حالی خوم بیم. » ههر بهو یهکا له پاش چه ناننیک نهو نه پارغانه ی که تیددا بوو، کری. نه م به ختوی ملک بوونه بوو به سه رچاوه ی شایی به خوبوون و به خوزه نازین، نه م به ختوی ملک بوونه زقتری پشت نه ستور و به هیتتر کرد، به لام له ته نهایش ده ترسا، تاقییی کرد بووه، وهلی له بوئی به سه ر نه چوو بوو. نیستا پیاوکی ده ژباندا هه یه: «نه وهش بهو دنیایی شوه انه پیوسته. » هیتدی جار ته نهایی پین باشتو بوو و چ گومانی له وهدا نه بوو که وازی له میتر پین کردنی نییه: «کچی نه م زه مانه کیتیه یان میتر دکردن به گرینگ ده زانی؟ جا چییه، نه منیش وه که وانم. » پیاوه کهش له بهر وهی ژنی تهلاق دابوو و «پیوستی به سه رسوکی هه بوو» هه رتک، کورتی و کهژی لیک ده هیتن، ده گهل یه کدیدا رتک که وتوون. چیتشت و میتشته که پیاوه لیتی ده نان، بازار و شمهک کرینه کهش جا کلین ده یکردن. یهک شه مران، به بازاراندا ده گهرا، زور ناشقه دیتنی شمهکان بوو، بهو دهست به کالا و قوماشی جوان جواندا هیتان، فراقی رهشی ده کرد. نه م کهشت و گه رانانانه ی وهک خه ونیکی به په له و له کهی راستیه کان نالوده بوو، نه ده هاتنه پیش چاو. به ره نجی شانی خزی پوول یهیدا کردن، ههست و خوستیکی به هیتزی نازادی و سه ربه خویی پین ده به خشی. کابرای

هاوړپیشی، خانویه کی چکوله ی له دهرنی شاری کړېښو؛ چونکه هدر زوو
 نهوې به راشکاوې پټی گوټېو که ده حالتکدا نیتوانیان نالوز بوو، ودهدری
 دهنتی: هدر کاوناکاوې نهوې به بیردهیتاوه که خانوو، خانوی خوټه تی و
 به ناوی مهیدانداری لټی کردنهوه، دهیگو: «هدر کاتیکې وازم لټی بوو
 ودهدردهکهوم، کهنگیم نارەزوو لټی بوو بز سەردانی دۆست و ههوالانم
 دهچم.»

زوریان دهگل په کدی نه داخاوت. خوشرین کاتی جاکلین نیواران
 ههسانهوه، به تنی خو دهن پیخهوی خزاندن بوو. کتیب مانای
 نه دهخوړتندهوه، هدر هیچ نهیده نژییه تهله فیزیونی، له جیاتیی نه مانه
 زتری حەز لهوه دهکرد که چرای وهکوړتی و بیر له رابردوی بکاتهوه. بیر
 له داکي، له میړدهکي، له منداله کانی و له دههشتی بیکاری بکاتهوه:
 «سبهی دوو سبهیک، کار بهوه بگا منداله کان کاریان وهگیرندهوی، زور
 ناخوښه.» خمی نهوې بوو که منداله کانی ژیانیکې له ژیانی وپیان
 خوشر وه چنگ نهکوی: «نهمهش که بهو رهنګهیه، کاریکې ناههقه.»
 جاکلین نهوې له چار زوریونی بیانیان له فهرنسا و بېشپرکیتی وان له
 خه لکی ولاته که دهزانی. «نهم بیانییه دهرهتان و کارهکان له ناسمانی
 دهقوزنهوه، که نهوه حاله کهیه هیچ بز فهرنسییه دهسکورتەکان
 نامیتیتهموه. نامهوی پخته له عهروپ و رېشپسته کان بگرم، بهلام
 ناههقیهک له گوړپدا هدی. منداله کانی من که به کوله مهرگی دژین، نهوه
 خهتای وانه.» پهکټی له کچه کان له کارګه، نهوی دیکه یان له پزلیسخانه
 کار دهکن، سټیه میان پاککاری دهکا؛ وهک بلتی نهم خپزان ههتا ههتایه
 دهپ بهو که میژویه ژیان بهسر بهرن و زمترین دهمز وهرګرن.

باشه جاکلین بهم دم کارهوه بیر له چی دهکاتهوه؟ وهلا بیر له هیچ
 ناکه مدهوه. له کاتی کارکردندا یان بیر له هیچ ناکه مدهوه، یان بیر له نیارب
 و قاپ و قاجاخه کانم دهکه مدهوه. له کارکردن، واته: له سهرقالی و
 سهرجه نجالی مالنی دوورکه وتنهوه، چونکه جاکلین ماله کهی ههرچند له

بارودڅټکي به له ننگر و سر سوو کيښدا راگرې، که ساني دهوروبه ره که ی هر په که وهک ژيښکيکي درکن دینه پيش چاو. ده هاوسه روکاره تيباندا، ده بې هميشه دست له سر پيټکه بې. هر چه نده خوی وهک جارن به ناسک نازاني، به لام ده به رابه تير و توانجي دهوروبه ری وه نه بې زوريش خورگر بې. به تنې کارکردن، سر به خوی بې باستره؛ چونکه له قسه و قسه لوی سر زاری خه لک له جتي کار و کارگه کان ده سله ميته وه: خه لکه که هميشه بې وچان چتيکيان دهر بارهت له سر زاری ده که پرې، قسه کانتان هه لده گپړنه وه، گرینگ نه وه په که جاکلين سر به رزی و به شه رفه وه ژباني هر گيز له دست نادا و سکالا ناکا. ته نانهت ده گهل ميړده که يدا کوو ده گوزرېتنې و ناگوزرېتنې، نهو باس و خواسانه ی هر گيز له گهل خوشکه کانېدا ناکا. نيستاش که بو سردانيان ده چي، له مهر چن چوني ژباني وانش چ نالي، نه وانش هر به نه نندازيه هيچ له مهر رابردوی وی ناهي تنه گورې: «ده نا دوزانن هواسم چند بهو قسانه تتيک ده چي.» به غمونه: خوشکه چکوله شوو مردوه که ی که زور کم، به خته وهرانه ده گهل کابراه کدا دميټ سر ی زماني و بني زماني باسې نه وه په که «چن هر سات و نا ساتي له سر پيټکه په و خه ريکي بوخچه و بزگور پتچانه وه په و له هه لاتندايه.» جاکلين خوی له و جوړه کارانهش ناگه يه ني: «کيشه کيشه ی خويانه، بهو چي؟» نه گهر ناوبه ناويش قه زاوه تي ده کاره کدا بکا، خوشکه که ی وه لامي خوی دهر ده په ريتي: «نه تو خه ريکي کاری خو به.» هه رووک جاکلين ده لتي، خوشکه کانيشي هه موو هر وه که وين: دهر ده دلي خويان دهر نابرن.

له نيو خيتراني خيوي مندالي زور زوه ونده دا هه را و بگر، بازاری هميشه گهرمه. بهش به حالي هه ره که وره که يان که گویا له نيو منداله کانيدا زور به باشي دميټ، نه ویش هر ميړده که ی مردوه و ده گهل پياوټکدا دميټ که بې نيزني وی دست به ناويدا ناکا: «ناغاي مالي هه خويه سی، پياووش نه حمه قتيکه بو خوی، چونکه کيژه کم زوری

سهر بار به تى دهكا. « به لام و ترای وهى نه و مشى وه پارسه ننگ دى خن: « خۆ له ژبانى تاي به تى مى مندا له كانم هل نا قور تى تىتم. نه گهر له بهر چا و شىم به شه پ بىن، نى و ژ بىيان ناكهم.»

نه وهى كه له دنياى جاكلىندا بووه به ما بهى ههره نى گهرانى، كى ژه ته مهن ههوت سالانه كهى پىاوه كه به. نه م كى ژه كو تومت، وهك مى شه سه گانه بىن، به نامان و زمان لى ت ناي ته شه وه و گازت لى نه گهرى. داى كى له سه ر تى نى شو به كهى ناكاه شه وه كه به ته لاق دران نه نجامى ها توه، له ئۆ تى لى نه ده ژ بىن. جاكلىن و ترای ههر چى په ته تى و به سارها تى، زردا كى كى كلا سى گانه به: « به بۆ نهى رۆژى داى گانه وه ده گه لمدا نايه، چون كى ژى من نى ت، نه گهر بىشى به بۆ نهى رۆژى با و گانه وه به چۆ.» جاكلىن هى چ گومانى له وه دا نه بوو كه « نه م كى ژه له بارى كى ره وانى رۆژ خرا پدا به: « كى ژه به سه ره ها ته كانى جاكلىنى ورد و درشت بهر گوى كه وه ته بونه وه و له به كى بى نه ده بى گۆ: « به ده به ختى كه بۆ خۆى.» نه م قسانه شاخ و بالى به جاكلىن ده كرد. « چى كه م، نه گهر كى ژى خۆم با، ده مزانى چۆنم قه يار ده كرد.» كچه به چا و قا بى و رۆژ سه قهت به خى و كرابوو، له مالى نه ده ست به نا و پدا ناكاه: « نه سلى نۆتى نه م زه مانه ههر گى ز نايه نه رايى.» كه نه مانهى ده گوت، كچه گهف و ههر شهى به مه كه مه دانى لى نه كرد؟ « ده زىندانى ت دا و تىن» ده بى گۆ. جاكلىنىش رۆژ له وه ده تر سا سه رى خۆى به به لای ياسا وه به ئالى تىن. ههر چى كا بر ا به كهى جاكلىن بوو، ههر وه كو باى بىن، خۆى له وه به زمه وه نه ده گلا ند و ههر سه پر كه ر بوو: « پىاوه سه رسو و كى به ده وى ست.» له بهر هه ند ئى كه بگره و بهر ده كان به وه ههنگامه به ده گه شتن، جاكلىن « ده فته رى چه كه كانى هه ل ده گرت و بۆ گه شت و گه رانى نه چوو.» ده فته رى چه كه كهى وهك پاسپۆرتى به لگهى نه وه بوو كه جاكلىن ژ نى كى سه ر به خۆ به. له شى وهى به كا ره ئى نانه كهى به نا رى له وه به روا به دا بوو كه له هونه رى سه ر به خۆ بووندا، ههر ده تى گوت پله و پا بهى وه ده ست هى نا وه، تا پى تش چه ند سالى تى كى ش بۆ نه وهى له دواى ته وه ئىن كرانى كى كه تووشى ببوو، سه ر له نۆى وه خۆ بى ته وه،

شیتانمی ههلسوکهوت دهکرد: «بئی وهی بیریکه مه وه پوولم خه رج دهکرد،
 هه رزانی و گرانیی نرخى چتانم بهراورد نه دهکرد، نیتستا زیترا له سه ره خوتم.
 پیم وایه هاو پیتیه کم له م پروه وه، کسارى تنى کردم. نه م وردتره، پستری
 به ته و شتر و هاوسه نگتر کردم. نیتستا زۆر باشم، جار ان فره گرژ و مۆن
 بووم. کۆمه لى نیتستیه لاکى بۆ خا و کرد نه وه وهى ده ماری کرژ هه لاتوو
 ده ورتکى گه و ره ده گیتړئ. جاکلین له سه رتنیى لاوتینداى (۱۳) سه عاتى
 کار ده کرد، هه نکه کار که متر ده کا، به لام نه وړۆ له هه ر که سیکى که متر
 دمست ده که وئ. بیه وئ کسارى وای وه گیر ده که وئ که پوولى زیتى لى
 ده ردمست کا، به لام نه م کسارى پى په سندرته که ده گه ل خا و نه که یدا
 به کارى باش هه ل بکا و تیبى بگا، نه ک ده گه ل که سانی کدا که به ره خه و
 توانج لى گرتن سه رودلى بگرن. هه ر بۆ نه وهى له نگه ر و هاوسه نگیى باری
 ره وانیى خۆى را گرت، بۆ چهند مالى ده چى و وه ک هه ر پارێز به جى هتین
 زۆر ورده کارانه سات و کاته کانی به سه ر کار و فرمانه کانیدا دابهش ده کا.
 له کن کابرایه ک، به درێژایى رۆژگار به سه ریدا بقیرتن و به نه پتنى کار
 به کى و نیشوارانیش وه گه ریتیه نک مېردیکى که هه میشه به سه رتدا
 بقیرتن و به نه پتن، نه مه کسارى بوو له توانست و کیش به دهر. «راسته
 یه کن له ژنه کان بۆ پاکى و ته میزى مال را گرت، هه میشه ده یقیراند و
 ده یه راند، به لام دلى پاک بوو.» یه کى دى، که نه وهى یه ک له سه ره ک
 وه زى رانی فه ره نسایه، سه باره ت به خه مۆکیه کى که له سۆنگه ی جزو هه
 نه خو شین به رۆکى گرتبوو شه و رۆژ پالى لى داوه ته وه، چى پى ناکرتی:
 «هتنده به تنگ خۆه نه هاتبا له وانه بوو شته یه کى که سه رو کارى به
 ژیانیه وه هه ن، کردبا.» بهش به حالى دلچاکى ژنه که هیچى پى نه بوو
 بېلتن. ستيه میان کابرایه ک بوو که سه رى به دهر و مه یه تیبى مندال و
 ناسا غیه وه گیتړ ببوو: «نامۆزگارى نه وهى ده که م که زۆر ناگای له
 ته ندروستى خۆى بئ، نه ویش «باشه، دوکتۆر» ده لئ». که چى جاکلین ده
 کاتیکدا که چاره میان دوکتۆرى بووه و نه خو ش ده که و ت، هیچى گوى

نەدەدایە، دەگەڵ پێنجەمیاندا زۆر جیاوازی بوو، خۆ ڕەنگ نەبوو کۆخەیدەکی
 لێوە بێ، هەر یەکەسەر بۆی ناریەحەت دەبوو: «ئێرە کارگە نییە،» دەیگۆ.
 جاکلێن ئەو نیو سەعاتەیی کە هەموو پوژنی پیش دەست لە کار هەڵگرتن
 ئیسزنی دەدا، وەگەر پتە مالتی، بە بەختەوەرترین پوژگاری ژبانی
 وەبیر دێتەو.

بە لانی کەمەوێ بڕی لەوانەیی کە کاریان داوێتی بە هاوڕێی خۆیان
 دەزانی بە یەک لەوانەیی ئەو هاوڕێیان: «چەمبەن با بێ، بە جێتان نایەلم،
 ناتوانم ئەو نەدرکێتم کە جارتیکی دیکە یەکەکی دلچاکی وەک ئەنگۆم لێ
 هەڵناکەوێتەو.» وێرانی لایەنە سەلبیەکانی دوکتۆر (٢٤) سالی خشتی
 دە خزمەتدا پەرکردبوونەو: «چونکە باشی دەناسم، دەزانم کۆی دەگەڵدا
 هەڵدەکەم. هەر کاتیکی بزانم لەسەر بەرئەکیسی خۆی دەپوا، ورتەیی دەگەڵ
 ناکەم.» ئەسڵەن کێشەکان لەوێرا دەست پێ دەکەن کە لە کارەکان بەگازن و
 دەم بە هاواری. «خاوەن مالتی ژیر و ئالوسال لە پیش میوانان لەسەر
 هەلبەیکە چکۆلە ڕاناسی و نایکاتە هەرا، کارەکە لە متبەقی چارەسەر
 دەکا. هەشە، وا نییە، دەم بە هاوار و ئاشقە شاتە شات و هات و
 هاواری.» جارتیکیان جاکلێن لە زیافەتێکدا دانانی پەتاتەکانی بەرێز لە
 چارەدووری گوشتی لەبیر دەچن، لە قاپیکی دیکەیاندا داوێتی. خانگی مالتی
 پیتی دەلتی «میشک بۆقلەموونی» جاکلێن گەرووی پەر لە گریانێ دەبێ،
 دەلتی: «دەست لە کار هەڵدەگرم.» دوکتۆر عوززی بۆ دینێتەو، بەلام
 خانگەکی هەر خۆشی تی ناگەینێ. جاکلێن دەمینیتەو. لە مالتیکی دیکە
 بە پاکار و قەرەواشی نێو دەبن: «بەم جۆرە نێوھێتان و باس کردنەم بۆ
 قروت ناچن،» بەلام پاشان توورەییەکی خاوەن دەبێتەو: «مەرۆ دەبێ فێری
 بە هەر هەموو باری راھاتن بێ. هەر خاوەن کاری دەگری، کەموکوورپیەکی
 خۆی هەبێ. هەبێ لە مانای پاکاری مالان بگا یان نەگا.» ئیدی جاکلێن بەم
 جۆرە دلی خۆی دەدایەو: «نەم نێسانانە متمانەم پێ دەکەن. دە خزمەت
 نەمانەدا سەواد و رۆشنبیریم زیاددەکا، دنیا بێ چتم فێردەکەن. یەکیان -

پیاویتیکی زۆر رۆشنبیره - دەرده دلی خۆیم بۆ هه لده پێژی و له یه کبینه ش، بهینی خۆمان بێ، ده لێ نامۆگاریم ده کا. « نهم جۆره پێکه وتانه که ژیان و گوزهرانی جاکلین پروون ده که نه وه، به م نه ندازه یه له تن کاو یان رۆتینه دا زێتری له بیر و نه ندیشه دا ئالووێر کردبا، لهو بیر و نه ندیشه یی که دهاته ناراهه مۆفانه تر بان، له وانه بوو نهم ژیان و گوزهرانه ی وی به جۆرتیکی دیکه با، نه گینا نهم به رته سک کرد نه وه ی بیر و نه ندیشه له نیوان خاوهن کاره کان و کاره کهر و کرێکاراندا - بگره له نیوان برێ خه لکیشه دا که پێکه وه ده ژیتین - واته: سنوور و بهاری وه ی که چ ده گهل په کدیدا بلیتین یان نه لیتین، چتیکه له به رو بووی خه یالات... مه بهستم نه وه مه مۆف خۆی بۆ خۆی کۆت و زنجیر به خه یال ده ملی خۆی ده کا. له «لیهاتووی و کارامه یی» ی جاکلین به نوازی نیستاکانیش له سه ر نه وه سووره که تاکه کارتیکی به درێژایی ژیا نی - نه گهر به ده سه خۆی با - په سندی کردبا، خزمه تی بیر و که نه فتان بوو، به لام چیکا، رووی بێ شاده نامه یی ره ش بێ... لایه نی هه ره تر لژیکی کاره که له وه دایه که جاکلین سه ر نه که مو تنی خۆی ده هه ر کارتیکدا که له خزمه ت که سانی ده سه لاتدارانی دای نه نجام داوه، بۆ وه ده بهاته وه که ده سه لاتداره که هه میشه به ره که ی به لای به رزه وه ندیی خۆیدا راکتیا وه.

خوێنده ی به پێژ، نهم چیرۆکه ده شتی به له یه ک دوو پێگا زێتر لیک بدرێته وه. ده توانین بلیتین: ئیدی ژیان چتیکه له م قوما شه... له بۆ به و جۆره بوونه شی سه ت و یه ک سۆنگه ی هه ن. یان بلیتین، نه گهر مۆف بیه وی نه و کۆت و زنجیره انه ی که ده ملی خۆی ئالاندوون، دامالێ، نه و داموده زگا له نه قل و ئاوه زبه ده رانه ی کۆمه له به باریکی ئاقلاته تر دا به رێ و به نه نجامدانی نهم کاره، به ئومێدی پایدۆست به هه ژاری و به رستی به رێ، نیسکی ژیان نه خست سوو کتر کا، ره نگه نهم کاره ده یان، بگره سه تان سالی گهره ک بێ و وه ک مه ته لی شیردا بۆ داپیردا که ی لێ بێ. یان بلیتین: بابه، پیاو نابێ هێنده به ته نگ دنیا وه بێ و چش له مه ی نه ته یی ژیان و بۆ

نه‌وی بتوانی سا هر چونی بن بیگوزهرتی و وه‌بر گالته‌جاری و باری
 خه‌یال‌لایدا، یان شو و رژ مراتی باویتی سر نو پیتاسه و تاریفانه‌ی
 که زور به قولیه‌وه‌یان بزبان کردوه، نه‌وجا که نه‌وانه‌شی کرد، هرچی
 پیتشهادتی که بز چارسه‌ری ناماقولیه‌کان هدیسه‌رله‌به‌ری، وه‌ک
 مالی قه‌لب به‌سر ساحتیبیانیدا بداته‌وه و هرچی هه‌لپه و ته‌قه‌لای
 بیهوده‌ه‌یه و نییه، به‌گیزه‌ی مه‌گه‌ز به‌هیچ بزانی و ده‌توانی به‌مه‌خوی
 له‌شواره‌ییی خه‌موکی و نانومیدی قوتار بکا. نه‌من مه‌به‌ستم جیاوازه.
 نه‌من له‌پشت بته‌غبالیه‌کانی جاکلینه‌وه، سرله‌به‌ری نو نینسانانه‌ی
 که ویرای وه‌ی ژبانیکیان به‌سر بردوه، خو‌یان به‌هیچ له‌قه‌لم ده‌دن،
 یان نه‌وانه‌ی که ره‌فشاریکی نه‌وه‌ایان له‌که‌سانی دیکه‌ دیتوه، به‌چاوی
 خوم ده‌بینم. قورسترین هه‌ستوخوستی سه‌رنه‌که‌وتن و به‌زینی نه‌م جو‌ره
 نینسانانه، له‌وه‌را چه‌که‌ره‌ی کردوه که قه‌ناعه‌تیان وایه نه‌سله‌ن هر
 نه‌ژیاون، وه‌ک مرو‌فتیکی سه‌ریه‌خو و نازادیان نه‌زور‌دراوه‌تی، هر‌گی‌ز
 گو‌ییان نه‌دراوه‌تی، قه‌ت جارتیکیان له‌بیرو‌بزو‌چو‌نیان پرسیار نه‌کراوه، هر
 وه‌ک کالایه‌ک چو‌ن له‌بازار سه‌ودای بز ده‌کرتی، بایی چه‌نده و چه‌ند نییه؟
 به‌و جو‌ره‌یان نرخ لی‌ن‌راون. حالی کزله‌کانیش به‌گشتی هر به‌و جو‌ره
 بوو. نیسه هه‌موومان له‌به‌ره‌ی کزله‌کان - یان به‌کزله‌له‌قه‌لم
 دراوه‌که‌انه‌وه هاتووین. نه‌که‌ر کرا‌با، پاشه‌وپاشی به‌ره‌و رابردوی خو
 وه‌که‌رپا‌ین، کاره‌که‌له‌و‌یرا ده‌ستی بته‌ده‌کرد که با‌پیرا‌غان چو‌ن چونی که‌م
 تا زور، به‌کزله‌کراون و تا چ نه‌ندازه‌یه‌که‌مان له‌م کزله‌تییه بز به‌میرانی
 ماه‌ته‌وه. ویرای وه‌ی که کزله‌تی به‌یاسا له‌نارادا نه‌ماوه (کزله‌تی له
 سه‌ره‌بستانی سه‌عوودی له‌۱۹۶۲دا به‌تال‌کراوه‌ته‌وه) و مانایه‌کی
 به‌داو‌تتی مه‌جازیانه‌ی ه‌یه: له‌وانه‌یه به‌بته‌نه‌وی به‌خو‌صان بزانی‌ن
 کزله‌ی چلیسی و حیرس و ته‌ماح و کار و پله و پایه و خو و خده، یان
 له‌به‌ر زور سه‌وه و سو‌نگه له‌هه‌موو که‌سی زتر کزله‌ی ژنه‌کا‌غان بین.
 دنیا ه‌شتا، با نا‌غایه‌کانیان نیو‌شیان لی‌ن نه‌نرابن، پره له‌و نینسانانه

که سهره خزییه کان کلک و گوی دده کن و هه سوو چتی له نیگای نوو هتیره نابوری و کوومه لایه تییه بابته نانۆنیمه له کوئترۆل به دهره وه یان له ژیر کاریگری نوو هه لومه رجانده که نابلوو قه ی داو یان له نیگای خو و نیسانی نوو که وجییانه وه که لیتیانه وه بیرده که نه وه، یان چاوچنۆکی و ته ماحیان به جاری هه سوو چتیکی نیسانیانه ی بین له بار بردوو و به جاری کوئر بوونه ته وه، ته نانه و هک گرنا هباریکی درێژه ی باپیره گه وه کۆیله که ی هینده ی تروسکه بین نومید بین نه ماوه؛ خو ده شکری لهو گونا هانه ی کران روو له پشیمانی بکری، که چی نیسانی بین ده سلات و ده قوئینیکدا ته نگه تاو کراو، له به خت سواری نیم چاره سه ره سه رپیتیانه ش بین به ره به. جاکلینه کان، عه یشییه کان، فاتیه کان و تاد... کۆیله نین. بین که سن. جاکلین دیل نییه. که س صافی نه وه ی نییه ده ست له به ری ره نجی جاکلین وه ردا، به لام نه تر وه ره وه سه روکاری مرۆقی که ژبانی خو ی به کۆتایی هاتو یان به بیسه وده و هیچ ده زانی، نه مه تا نیستاش له ژیر باری نوو نانومیدییه دا، که چنگرکی لن گیرکردبو و پتی وابو کاروباری دنیا به بین کۆیله به رتیه ناچی و دنیا هه را بوو و هه ر واش ده بی، ده تلپته وه. له بهر هه ندی، ده بین بزانی کۆیله تی له رابردو دا به رابه ره به چ بوو؟ په ی به مه بردن چتیکی زۆر گرنگه. مرۆقه کان له رابردو دا له بهر سن هۆکاری به نه رته توشی به کۆیله بوون هاتن: په که میان، ترس بوو. ژبان هه رچه نه ده پر له نیش و نازار و نه شکه نجی بین، نیسانی نه کان مردنیان نه ده ویست؛ له بهر نه وه، نه وانه ی که مردنیان له جه نگه ی شه رتدا به گه وره ترین شه رف و شانازی ده زانی، هه ر که به لیواری مردن گه یشتن، به وه قاییل نه بوون که له لایه ن پادشا و نه جیوزاده و میرو و گزیر و گره گری خوا وه زه به رزه نگه کانی دیکه وه که به کۆیله کردن و کهوی کردنی ناژه لیان وه ک یه ک چت له قه لعم ده دا، به چاوچی که میان ته ماشا بکرتن. کۆیله کان له پشیمان له وه کو ناژه ره فتار ده گه ل کردن، که ران و فرۆشان، کاسه سه ره له کۆلین، به داخ کردنی هه نیه و نیوجاوان

نیشانه کردن، نالقه له گوئ و کهپوو کردن، دهسپینک و بازنی ناسن له
 مهچک کردن، زنجیر له مل کردن و پاوه نه له پین و نگ کردن و لیدان و
 قهیارکردن و به نیو و ناتۆره لئ کهم کردنوهی وهک مهیموون، مهحزوون،
 پرووسپی و زۆری لهم جۆره بابه تانهی دیکه که له سیاحه تنامه کهی نهولیا
 چهله بیدا، بهخوتنییه وه، زۆرت لئ بهرچاوده کهون، نیوبران، چاوپۆشییان
 کرد؛ چونکه زولم و زۆر لئ کردن بۆ بهشتیکی گمورهی مرۆفایه تی، به
 سریشتیکی ناچاری ژبان له قهلهم ده درا. له سهروبه ندی «هان» دا، له چین
 و ماچین نهو ولۆه بهی که به مانای «کۆیله» دهکارده برا له ولۆهی «زارۆک»
 یان «ژن و زارۆک» کهوتبۆوه. ئهم مۆدێله بێ سوال و جواو مل کهج کردن و
 گوئ به فهرمانیه، له بهشتیکی گمورهی دنیا دا، بهسر زۆریه ی چهوساوانی
 هاردراوی مرۆفایه تیدا، کۆیله بن، کۆیله نه بن، به رسمی داسه پایوو.
 پێش نهو هی (۱۲) ملیۆن نهفریقایی بۆ کۆیله تیی دنیای نۆی،
 پارفیتندرتن، نهو قوریانییه سه رهکیانی که بۆ یه کهم جار نیوی نامباره کی
 کۆیله یان لئ نرا، سلاویه کان بوون. نهو سلاویانی که له لایه ن رۆمایی
 و مهسیحیه کان و سورمانه کان و فایکینگه کان و ته تهره کانه وه راوده کران،
 بۆ کون و قوژنی سه رانه ری دنیای دهنیردان، به دهم رۆژگاره وه، ولۆهی
 سلاو به مانای بیانی دهستی به دهکاربردن کرد. بهشی هه ره گموره ی
 نایینه کان رتگهی مرۆف به کۆیله کردنی ده دا، نیدی بهم جۆره نهو منداله
 به ریتانیایانه ی (کهچه کان له بهر وه ی پوولی زیتریان ده کرد، چاتر قه له و
 ده کران) که به کۆیله تی بۆ بازاره کانی ده ری دهنیردان، بوون به سلاو.
 هیندی له و سلاوانه ی که له سه رو به ندیکی نزیکتردا، خۆیان ده بن
 باندووری فه رمانفه رمایی که شیشه که له گا هه ر خۆحسپوه کاند ا دیتنه وه و
 تروسکه ی سازادبوونیان له هه یج درز و که لیتنیکه وه به دی نه ده کرد، نهو
 قه ناعه ته یان ده میتشکیدا بۆ په یدابوو، که هه ر به خۆرِسک چتتیک ی
 تاییه تییان تیدایه، بۆیه کا به کۆیله ده بن. ههستی خۆ به که مزانه ن له
 کورد هواریدا زۆر جاری دیکه م یاس کردووه، وای کردووه، هیندی جار

ته‌ماح وه‌به‌ر دژمانی بدا، له‌سه‌ر زمانی کوردیه‌که خۆی، قسه‌ی وه‌ک: (kurttên pasa soyuttên masa olmaz)، یان «الکرد والجرد والجراد» یان تاد... به‌ دوو به‌خه‌ن. راستیت گه‌ره‌که نه‌مه نه‌نجام‌گریه‌کی مه‌نتیقی سه‌قه‌ته؛ چونکه له‌و تینواریه‌وه ناوده‌خواته‌وه که چته‌یه‌کن به‌وون به‌ راستی و کیشه‌یان له‌سه‌ر نییه و وه‌ک چاره‌نووسیتکی له‌ خواشت و ئیراده‌ی مروّث به‌ده‌ر له‌قه‌له‌م ده‌دا. نه‌سه‌له‌ن نه‌م جوّره بیرکردنه‌وه هه‌رزیه که هیچ مروّثیتکی نازاد، نه‌قلی نایه‌په‌ی و نه‌وه‌ی په‌یتی وابه نه‌مه‌ش به‌و نائومیتدی به‌ کوێله قه‌به‌ولاندن جوّره نه‌قل به‌کاره‌یتانیکه، ناماقوولیی قه‌رموه.

ت‌رس له‌ هه‌موو کاتیکدا له‌ واز و ناره‌زوو و حیرس و خۆبه‌خت کردن به‌هێزتر بووه. ئه‌ینانه‌کان به‌ نازادی له‌ دایک نه‌ده‌به‌وون. ته‌نها ئه‌مپراتۆری بیزانس، ماوریکیۆس (۵۸۲ - ۶۰۲) نه‌م هه‌لاوت‌رده (استثناه)ی هه‌لتنا‌بوو. س‌ن که‌س له‌ سه‌لاوه‌کان که ده‌رده‌ستی کرد‌به‌وون، تووشی سه‌ره‌خولنی و سه‌رسوڕمانیان کرد‌به‌و... نه‌م په‌یاوانه که له‌ جیاتیی چه‌ک «گیتار و زیتسه‌ر» یان هه‌لگرت‌به‌و. نه‌مانه به‌ چیا و چۆل و زۆزانانه‌وه ده‌گه‌ران، س‌تران و هه‌یران و لاوژه‌گه‌لیکیان ده‌چری که باسی نازادی و سه‌ره‌خۆیان ده‌کرد. به‌ ئه‌مپراتۆریان گوته‌بوو: «که‌سانی که ناشایه‌تیان ده‌گه‌ل شه‌روشه‌ردا نییه به‌ نه‌شقه‌وه خوو ده‌ده‌نه موزیک و کاریان هه‌ر نه‌وه‌یه و نه‌مه‌ش کاریکی زۆر سه‌روشتیه». پا‌به‌تی س‌ترانه‌کانیان و‌ست و ئه‌یراده‌ی سه‌ره‌خۆیی و به‌ خاوه‌ن و‌ست و سه‌ره‌خۆیی نام‌تی به‌وون، ده‌ناس‌ران. تا سه‌لانی (۱۷۰۰) یش تووشی نه‌م جوّره ئه‌ینانه‌ ده‌هاتی، تا هه‌زه‌ته‌ی په‌ترۆسی گه‌وره فه‌رمانی تووش نه‌هاتنیانی قه‌رموو، هه‌ر ما‌به‌وون و س‌ترانی خۆیان ده‌چری. هه‌رکه‌سه، ده‌به‌و به‌ یاسا و په‌تسا سه‌ر به‌ چینی ب‌تی و نه‌و چینه‌ش ده‌به‌و کاریکی که بۆی ده‌سنیشان کرابوو، پا‌هه‌رفه‌تی. هه‌روه‌ها پاش سه‌ت و په‌نجا س‌النی تارا س‌یوچینکۆی ئۆکرانیایی به‌دیل گیراو، پاشان نازادکراویش هه‌ر نه‌م س‌ترانه‌ی چریوه که له‌سه‌ر نه‌م

داوود و ستوره رۆشتووه، «سهت حه‌یف و مخابن بۆ به ده‌ست قه‌یه‌ری
عه‌یاش خه‌فه‌کرانی نازادی ده‌کیشا.» و له‌سه‌ر نه‌وه که ده‌بن له‌ نیتو
سروشدا به چار چاره‌وه له‌ نومی‌د بگه‌رتی:

گو‌تدیره، گو‌تدیره چده‌لتن،

له‌و کتوه ره‌شانه به‌رسه.

لایه‌نی هه‌ره سه‌رسوپه‌تین له‌ دیروکی کۆیله‌تیدا نه‌وه‌یه که وه‌ک رۆبۆت
ژیان به‌سه‌ربردنیان بۆ خۆیان هه‌له‌بژاردووه. نه‌من پێم وایه هه‌ر نه‌و به‌ IO-
bot بوونه‌ بوو که زۆتر خه‌تکی رووسیای له‌ رۆژنی سۆسیالیزم تۆراند.
نه‌من پێم وایه نه‌وانه‌ی بۆ پایدۆس به‌ کۆیله‌تی دران، هه‌ولیان داوه، با
گو‌ئ له‌م قسه‌یه‌ی پۆلیلیتۆسی هونه‌رمه‌ندی شانۆ و بێ قسه‌
(Pantomima) که له‌ به‌چه‌که‌دا کابرایه‌کی کۆیله‌ی سووریایی بوو له
رۆمای کۆن بگه‌رن که ده‌یگو‌ۆ: «خالی هه‌ره لووتکه‌ی کولۆلی نه‌وه‌یه، که
به‌ وێست و ئیراده‌ی که‌سیکی دیکه‌وه، به‌سترای.» که‌چی فه‌نازایه‌که‌انی
نه‌شقی رۆمانتیک له‌سه‌ر به‌نه‌مای پتیه‌ندایه‌تی دامه‌زراون. به‌شی زۆری
کۆیله‌ی نازادکرای دنیا پێ به‌ کۆیله‌تی مانه‌وه‌یان په‌سند کردووه و له‌سه‌ر
کارێکی که‌ کردوویانه و درۆیه‌یان پێداوه، کۆیله‌تیه‌که‌یان پێ خۆشتر
بووه. سه‌پانه‌وه‌ی له‌که‌ی کۆیله‌تی له‌نیتو چاوانی مرۆف چه‌ندین به‌ره‌و نه‌سلی
به‌سه‌ردا تێچه‌په‌رین و له‌ چین و نه‌فریقا کۆیله‌ نازادکراره‌کان ناچار خراونه‌ته
چوارچه‌ینه‌ی ستاتۆی که‌سوکاری هه‌زاره‌گانیانه‌وه. له‌ نه‌وروپا بوون به
وه‌رزێر و فه‌لا. به‌ بێ پارێزگاری یه‌که‌تکی دیکه‌ی ده‌سه‌لاتدار، ژیان
ماجه‌را حقیه‌کی فره‌ ترسناک بوو. تایبه‌تیه‌ندپێی هه‌ره سه‌رسوپه‌تینی
کۆیله‌کان - جگه‌ له‌وانه‌ که بۆ له‌ بیه‌رخۆ برده‌نه‌وه‌ی نیش و نازاره‌گانیان
هه‌میشه به‌ مه‌ستی و سه‌رخۆشی ده‌خولینه‌وه - نه‌وه‌یه که له‌ پێتاوی
پاراستنی نابوو و شه‌ره‌فی خۆیاندا زۆر کارامه‌ و سه‌رکه‌وتوو بوون.
زۆریه‌ی زۆریان، وێرای وه‌ی که‌ خۆپه‌رووترین و په‌ستهرین کاریان ده‌کرد، له‌

پاراستنی خودموختاریی خویاندا زۆر لیتوه‌شاهه و بالاده‌ست بیون.

به رواله‌ت وا به‌دیارد‌ه‌که‌وئ که به چاوی خوار تن نوارین و ته‌وه‌ین کرانیان بۆ قوت ده‌چن و وێرای وهی که ناغایه‌کانیان به کۆیله‌یان ده‌زانن، که‌چی نه‌وانیش ده‌زانن ده‌وری خویان له‌وه‌دا که چهند ناغان و چهند ناغا نین، بگێن. «راوکهری ناقل نه‌وه‌یه که ده‌وری گیل بگێن». نه‌مه‌یه‌کتی له‌په‌نده‌ پێشینه‌کانی هه‌ره‌ په‌سندی کۆیله‌ جامایه‌کی‌یه‌کان بوو. ناو به‌ ناو کۆیله‌دار ته‌نیا خۆ به‌فریودانه‌وه‌ نه‌ده‌وه‌ستا، بگه‌ه‌شبوو، هه‌ریه‌که‌ خۆی به‌ کۆیله‌یه‌که‌ له‌قه‌له‌م ده‌دا. پلینیوسی زۆره‌هان له‌ (۷۰ ی پ. ز.) دا نه‌مانه‌ی نووسیو: «بۆ چوونه‌ کۆلان لاقی غه‌یری خۆمان، بۆ نوارینه‌ ده‌وروه‌ری خۆمان چاوی غه‌یری خۆمان، بۆ سلاو له‌ خه‌لک کردن به‌یری غه‌یری خۆمان به‌کارده‌هێنین، بۆ له‌ ژياندا مانان پتووستیمان به‌ غه‌یری خۆمان هه‌یه‌ - ته‌نها چتیکێ که بۆ خۆمانمان هه‌لگرتوه‌ و به‌کاریان ناھێنین، واز و ئاره‌زووه‌ کاغانه‌». نه‌م کۆیله‌داره‌ رۆماییه‌ که کتیبیکێ هێژای له‌مه‌ر خۆرێک ناسی ناماده‌کردوه‌، به‌ هۆی له‌ کاتی گه‌رگرتنی گه‌رگانی فیزۆف زۆر نزیک که‌وته‌وه‌یدا، مردوه‌. پلینۆس بۆ خۆی ده‌یزانی چۆ توفه‌یلییه‌که‌؛ چونکه‌ پیتی وابوو وردبوونه‌وه‌ له‌ توفه‌یلییه‌کانی خۆرێک باشت‌ین رینگایه‌.

کۆیله‌تی یاساغ و قه‌ده‌غه‌کردن، به‌ده‌خته‌یه‌که‌ چاره‌سه‌ر ناکا، یان به‌لای که‌مه‌وه‌ چاره‌سه‌رێکی راسته‌قانی نه‌بوو؛ چونکه‌ له‌ ژێر زۆر نێوی دیکه‌دا جۆری تازه‌ باب‌ه‌ت داده‌هێن‌د‌رین. گه‌رگه‌رانی کارگه‌ و فابریقه‌کان که هه‌ر له‌ سه‌یانتی‌را تا ئێواره‌ هه‌وای ژه‌هراوییان هه‌لده‌مژێ و جوا‌ناویان ده‌رده‌دا، رۆژی یه‌ک شه‌موانی لێ به‌رازێ، تیشکی رۆژیان نه‌ده‌دیت و بێ سهرته‌ و ورته‌ به‌رگه‌ی نه‌و مه‌ینه‌تیه‌یان ده‌گرت، له‌ کۆیله‌کانی دیکه‌ زۆر خرا‌تر ده‌ژیان. به‌ش به‌ حالی سه‌ره‌له‌به‌ری نه‌وانه‌ی که گوئ به‌ فه‌رمانی خویانن نه‌ک به‌ریرسی به‌یارد‌ه‌کانی خویان و بگه‌ه‌ سینه‌کی خه‌لکی به‌رستانیا به‌ گوێزه‌ی کۆنترۆلیکی رای گشتی، له‌ میراتگه‌ره‌ مه‌عنه‌ویه‌کانی کۆیله‌

موت ته و و یه کانی رووسیان. ده بی نه وه له بیر نه که یڼ که سهریه خۆیی کارتکی قورس و گرانه. لهو ده مه دا که مروث پرستی لڼ ده بڼ و توانستی نامینتی، جا خودای ده کرد هه زاران په سن و ستایشامه ی به شان و بالا دا برتسری، نه شقی سهریه خۆیی هه می شه رووی له کزه هلانن و ساردوسر بوونه وه کردووه.

نه نجامینکی که من بۆ خۆم له دیروکی کۆیله تیم هه لڼنجاوه، نه وه یه که سهریه خۆیی بهش به ونده ی که ده گهل مافه کاندای سهر و کاره مه سه له یه ک نییه به یاسا و رتسا بتراندري دهسته بهر بکړی. بلیڼ و سهریه خۆیی راده برنځیان دان، له سر هه چتی بریاردان، دیتنه وه ی یه کتی گوشتان لڼ راگرڼ، قسه کانتان له گوتی گوڼگران خوش بڼ، نه مانه هه موو ده که ونه نه ستوی خوتان و سهر و بهرنانی نه مانه ش کارامه یی و جهریه زه یی گه ره که. نه وه ی یاسا و رتسا بۆمانی ده کا، هه یه و نییه، ته نڼ رڼگای ته مهوره لڼد اتمان ده دا، نه و جا ته مهوره هه یه، نییه و چۆنی په ی داده که ن، نه وه له نه ستوی خوتانه. دلمان به وه که مافه کانی مروث مانیفیستو و به یان نامه یان بۆ ده رچوه خوشه، به لام ده بی نه وه بزانی که نه مه نامیانی به شتیکی چکۆله ی سهریه خۆیه.

جا له م رووه وه، کاتی باسی سهریه خۆیی دڼته ناروه، هه وه ک به گشتی ده کړی، به نده تا که که سڼ که له جیاتنی وه ی فله سه فه ی یۆنانی کۆن کورت کاته وه، بڼ له ژبانی نڼسانانیتکی فره سه رپاست و هه لومهرجی راسته قانی بکۆلڼته وه و یه کتی له وانه به ده سکه لا بگرڼ و له سه ری به وڼ، په سن ده که م.

El Greco (Domenikos Theotokopulos) ی ناتۆره

(۱۵۴۱ - ۱۶۱۴) ده گهل که سانی دیکه دا هاو سه روساختی په یدا نه کردبا و فیره نه وه نه ما مروثایه تی نه و که سانه ی که وا پڼده چوه بهشی خۆیان له مروثایه تی ده رده ست نه کردبوو، ناشکرا نه کردبا، بڼ گومان هه وه ک هونه رمه ندیتکی چه په ک و بڼگۆمه کوته ده مایه وه و قالبگرته و هیشک

هه لاتووی نیو قه پیلکی قایده و حتی خراسایی که هه میسه هه
 سه رگه رمی تو یقونه دروست کردن بن ، هیچی تیدا به ست نه ده بوو . Gre-
 El co پاش نه وهی سه رله بهری دابونه رستی که له پوور خرپ کردنه وهی
 ولاته که ی خۆی که گریت بوو ، هه لمژی بوو (نه و گرداوهی که له ژیر
 نه رمانه وهایی فینیساییه کاندای بوو ، خه لکه که ی بیوون به دوو به شه وه:
 نه رتو دۆکس و کاتولیک و له سای نه و پنهانه رانهی که هونه رهی بیزانسی له
 گیانه لادایان به ره و دواپۆژ راده گویتز، له گه ل رابردوودا وهک
 که روخه له میس واپوو) له ولاته که ی خۆی وه ده رکه وت و بهیاری دا ره هه ندی
 نوئ - نوئ به که له پووری له میژینه ی بهه خشی. به هۆی نیگار کیشیکی
 کرواتیی Jolio Glovio ناویکی به (مه که دۆنیایی) ناسراوی زۆر
 نامتوه ، بوو به کوتابی Tiziano. له م قوناغه دا چیی لن داواده کرا ، هه
 نه وهی ده کرد و له نیگار کیشیکی به زهوق و مجیزی نیالیاییانه به ولاره
 چیدیکه نه بوو ، به لام بهیاری نه وهی دابوو که له هونه رمه ندیکی
 لاساییکه ره وه وه به ره و سه رووتر هه لکش. له بهر نه وه هیشتا ته مه نی سی
 و پنج سال بوو ، له تولیدۆ گیرسایه وه. که له سۆنگه ی نه مه یان لن
 ده پرسی ، ده یگۆ: «مه جبوور نیم وه لامي نه م پرسیاره بده مه وه.» به لام له
 هه مان کاتدا El Greco دادگایی هه زاران که سی بن گوناھی له
 دادگاهه کانی بهیروباومر پشکنیدا به تومه تی له نایین لادان ، به چاوی خۆی
 دیت. لیتره له گه ره کی کۆنی جووه کاندای ، ناوبه ناو به ناشکرا ، هیندی جار
 به نهینی له گه ل نیسانانی بهیروباومر جوداوازا هاوسه روستا بوو .
 هه وتی نه وهی ده دا که سانیکی لیکدی ناته با و ناکوک ناشت کاته وه. El
 Greco له و بهروایه دا بوو که نیگار پارچه یه که له و رینگایه ی که به
 زانست ، بۆ ژیر له مرۆف که یشتن ده روا.

یه که م هۆکاری په یدابوونی کۆیله تی نه وه بووه که نه وانه ی وسته ویا نه ده
 حالی خویاندا بهیئننه وه ، له وه دا سه رنه که وتوون که وه سه ر رینگای نه وانه ی
 چیژیان له دلره قی ده گه ل کردن وه رگرتوه ، بکه ون. نه وانه ی زۆره ملتی و

دلره قییان بلا و کوردۆتهوه، له سای به بزوت نیتختی نهو ترسهی که ههر کهسه دهگه له خۆی به میراتی هیتاوتی، ده بهشتیکی گهورهی میژودا زال بوون و سه رکه وتوون.

هۆکاری دووم مرۆقه کان ههر وا به خوابستی خۆ و له خۆپایی کۆیله تییان قوبوول کردوه. بهشی ههره گهورهی کۆیله کانێ مه کسێکای نازتیک کهسانێکن که له ژێر وشاری خواستی خۆ له بهریرسی دزینه وهدا، قسه کهم له جیتی خۆی پێ، کۆیله تییان «ههلبژاردوه»، به نمونه نهو وهرزشوانه کۆنانه ی که به بۆنه ی دهگه ل تۆپانه ی نه تهوایه تی (patolli) دا هاوسه روکاریان وه ههر چیه کیان هه بهوه و نه بهوه له دهست داو، یان نهو ژنانه ی که له ناشقینی و نه شقبازی ماندوو و بێزار بوون و ههر پۆ نهو ی ژمه خواردنی ده سه بهرکه ن، کۆیله تییان قوبوول کردوه و کۆیله تی له سه ر به نه تی نهو پتکه که وتنه دامه زراوه که کۆیله که تیر به کری، یان نه گه ر تیر نه گه را، نازاد به کری. خه لکی کۆنی مه سه که ویه وه که پاش نهو ی راوچیه کانێ خۆیان فیره خۆپاگری و دوا ی نهو ده ست به کۆیله کردنی یه کدی کردن ده کردن، هه ش جۆره ههره له باو و به لای کۆیله تی جودا جودا یان که «داوت له ب» (متطوع) هکان ده سه به ریان ده کرد، ته شه نه پێ کردوه. له کۆمه لێ نوتی مه سه که ویه کاند داسوده زگای سه به لخانه و خیره خوازی نه بوو. نه دارا و ده ستکورتان خۆیان ده فروشت و ده بوون به کۆیله. ترازو ی کۆیله تی له نیوان سه ته ی (۱۵ و ۱۸) هه مدا له کۆمه لێ مه سه که ودا گه یشت به وه یه که له ده (له بهر نمونه ژماره ی کۆیلان له ژماره ی خه لکی شار و سه رباز و په نه نانه کان سه رووتر چوو بوو).

کۆیله تی له پروسیا، به ش به حالی نهوانه ی که جگه له خۆفروتن هه یچ چتیکێ دیکه یان نه بوو، وه ک دووکانی سوو خۆی کاری ده کرد. به گشتی، سینه ی کۆیله کان نهو قاچاخانه پتکیان ده هیتا که خۆیان شار د بۆوه، به لام زۆره ی زۆری نهوانه ی له سه ره خۆی وه ره ز ببوون و له نه قلییه تی زیندانی قوتار نه ببوون، وه ده گه رانه سه ر ژیا نی کۆیله تی. به پتی بیرو بۆ جونی

Hellie هموو کۆيله يېت بير له سهره خۆي ناکاته وه، خه يالی نازاد بوون بنيات نانې، له پاش رابوورانی چهند سالتې به مهينه تي و نموپهري هممو نازاد بيهک لي قهده غه کرانی، ههست به بوونی نازادانه، بده - بده وای لي دي که وهک چتتيکی مه حال دېته نه قله وه. ههلاتن، له نه مهريکا کارتيکی سهختر بوو: ده کاتيکدا له رويسيا و چين و ماچين کۆيله کان به گشتي له کاری نيمرمالدا به کارده هيندران، کهچی له بهر زۆروزه وهنده يی کۆيله له نه مريکاي باشور به وپهري ده لره قي و ناجواميرانه وه له کيکله و مه زرايه گاندا به کارده هيندران، به لام په يدا بوونی نم همموو جزو و تهرزه زۆر و زه وهنده يی کۆيله تي، جا بارودوخي تايپه يی ههريکه بو خوی چۆن بووبن چۆن نه بووبن، پتي بو نه وه خوش ده کرد که نه ميان ده گهل نوی ديياندا له نازارچه شتن و مهينه تي کيشاندا ههست به فهرقي بکا و بتوانن که مني خوی راپسکيتن و ههريکه بهش به حالي خوی بير له وه بکاته وه که ده گهل يه کی ديهک ياندا فهرقيتيکی ههيه و خوی له جزوي ههري ژيره وه تهره کان له قه لثم نادا. ئيره يی و هه سادوت ده به رابه ر نازارچه شتي هاو به شدا چاواني کۆر ده کرد: له کيکله و مه زرايه گاني نه مريکاييه گاندا ههري به ناشکرا، کۆيله نه فريقاييه کان، کۆيله نه فريقاييه گاني ديهک يان وه بهر تازيانه و قامچی ددهان. خاستري بيژم، ده زگايهک که پاش وهی داده مه زرا، نهوانه ي ته نانهت که زيانايشيان، ورده - ورده پتيگای مسۆگه رکردنی ورده - ورده قازانچيه کيان ده ديتسه وه و به موي و نه ته وي، بۆ به پتوه راوه ستانی نه وه ده زگايه، کۆمه گيان پتيشکيت ده کرد.

نمونه ي سييه مي کۆيله تي، بابويا پيراني هوکمرانان و بيرۆکراتاني نه ورۆمانيان پتيکده هيتا، به خواهن کۆيله بوون ناو و ده بده به ي پيدا ده کرد، ههريچه به کۆيله بوون بوو، واته: کارکردن و ره نهجدان. کار له بۆ يه کيتيکي ديهک کردن، حالتيک بوو شياوي نازاده کان نه بوو. نه ريستۆکراته رۆمايه کان، به ناوي بيرۆکراتانه وه ده خزمهت نيمپراتۆره گاندا کارکردنيان رهت کردوه. ئيدي له سه ر نه مه، نيمپراتۆر ده زگايه کی خزمه تي سيويلی له

کۆپله كان پېكهېتنا. نهرستوكراته كانېش بهرپوهېردنې كاروبارې
 ملكه كانېان بهرهورووي كۆپله كان كردهوه. كۆپله كان خېزانېان
 دانه دمه زراند، له كۆپله داره ناغايه كانېان بهرولاره سهروركان به كمې
 دېكهوه نه بوو. كارمندانې هره به متمانې و سهرېاز و سكرتېره
 تايپه تېپه كان، نهوان بوون. كارمندانې تې و وهزېفه بېنېن له
 نېمپراتورېپه ته كانې عوسمانې و چېن و ماچېندا بهرچاوكه تن، ديارده يه كې
 زور خواساېې بوو. نتمانې ناو به ناو ده يانتوانې به خزمه تكار و پاكارش
 بېن. نه اندامانې نهو خېزانې كه جېتې متمانې ده ولت بوون، به پله و
 پاېه ي زور گرېنگ، ته نانه ت پله و پاېه ي سهره ك وهزېرې و
 نېمپراتورېش ده گه يشتن. بهش به حالې نهوانې كه له لايمن ناغا خاوه ن
 كاره كانې نهو رومانوه كارېان ددرتې، وهك له مانادا يه خته و خه ساو،
 سهرزمتېرېه كې نهو تومان به دهسته وه نېپه.

واژه ي «rabota» كه به زمانې ړووسې مانا ي كار كړدن ده گه يه ننې له
 واژه ي «rab» كه توتوه. خالې له بېر كړدنه وه ي «كۆمېلې بېكار» وه تن
 هه لچوون، واته: به خه پالې خوېان كاروباره كان به راپوته كان، ړوونترې
 بلېم، به نامېره كان راده سپېرن و بز خوېشان وهك ناغا ژيان به سهرده بن.
 خوېنده ي بهرېز، به ننده له م به شه نووسېنه مدا، كه جاكلمېن به نمونه و
 دهسكه لاي نېسانېت كې له ساي رېژمې سهرمايه دارېدا به مردووتې له
 دايك بوو هېناوه ته وه، مېه بستم نهو نېپه كه شفاعت بز رېژمېت كې
 دېكه ي نېسانانه تر، بلېن، له گوېن سؤسيالېزمه كې سؤفېه تې بهرې و
 چېن و ماچېن و نورويې رېژه لالت و كۆرياي باكوور و قېپه تنام، بخوازم..
 چوېن مرؤف له ساي نهو رومانېشدا، نهو جاج گوناھې حېزه كانېان بوو،
 يان خه تاي دژمنه كانېان بوو، هره نه خه ساپه وه. مېه بستمې هره مېه بستم
 نهو يه كه مرؤف به تايبته نافرته، نمونې له پېشدا دايك و كچ و
 ژن كاغان، هېشتا به لاقې غه يري خوې ده چته دهرې، به چاوي غه يري خوې
 دنوارېته دنيا، به مېشكې غه يري خوې بېر ده كاته وه، به دلې غه يري خوې

دهبن چه ز له يه کڼې بکا و تنهها چټيکي که ئي خوږه تي نموه يه که تا نيستا
 چته کاني خوږي له دلي خوږدا ناشتوون و چاوه رواني نو روژه يه که
 سرله نوږي له دايک بيته وه و نموانه ي له دليدان نازادانه و بي تره تري
 نيچره وزان، چوني دهرده بري، دهر ي بري.. به دهستم با و دهستم روښتبا
 مامانتيکي هونه رمه ندم له يو دايگان و خوشکان و کيژاني ميژوو
 سرله بهر، پهيدا ده کرد، هرچيه کيان له هيواداندا ناسي بووه، به
 سانايي پي له دايک هانيبانه وه. به هزاران له گوښ جاکلين له
 کومه لگاي کورده واريده هه که به مردووتي له دايک بوون و وه کو
 سربازي پيناو يو خويان هاتن و وهک جاکلين به نانوميديده وه سهربان
 ناپه وه، خوږي له نموه و نه تيره کانيان - نه گهر کورده که نازاتر بريڼ -
 به لکو بتوانن خو له ناموښي نو دنيا پر زوتم و زوره پرگارکن و جاريکي
 ديکه سرفرازانه له دايک پنه وه.

تهښي:

سهرچاوه کاني نم بهشه، دواي نسوي دوومي نم بهسه يادداشت
 دهگړن.

نینسانه‌کانی دیکه چۆن دهنرخیتین و کاتن له ناوتنه‌دا له خۆ ده‌نوارین،
 چ ده‌بینین؟ زانیاریمان له‌سه‌ر دنیای لێ پێ به‌دیدیه‌یتندرا، له‌و ڕووه‌وه
 بیه‌وه‌رییه‌کانمان به‌راهر دووه‌وه، به‌ دواڕۆژه‌وه هاوسه‌روکارن، یان
 هاوسه‌روکار نین، مه‌سه‌له‌که ده‌گۆڕێ. تا چ نه‌ندازه‌یت ده‌توانین به‌ره‌نگاری
 کۆسپ و ته‌گه‌ره‌کانی هه‌به‌وتمان ببینه‌وه، چۆن - چۆنی ده‌نۆینه خۆ و له‌م
 به‌ره‌نگاریه‌وه‌وه‌وه خۆ قور تارکردنه، کاره‌که له‌وه زۆتر نییه و له‌وه به‌ه‌ولاوه
 چیتکی دیکه له‌ گۆڕیدا نییه، ژماره‌ی نه‌و پتیه‌ندیانه‌ی هه‌لیان ده‌ه‌ترین
 چه‌نده زیاد بکا، کۆسپ و ته‌گه‌ره و نا‌هه‌موارییه‌کان وه‌کو جاران به‌ بنه‌ست
 و ناچاری نایه‌نه به‌رچاو. کاتن ده‌نوارین دنیا له‌ هه‌ر کاتن زۆتر پره له‌ هه‌ر
 جوړه ئالتۆزی و کیشمه‌کیشتن، وا ده‌زانین نیدی ڕێگای چاره‌سه‌ری
 گه‌رفته‌کانمان چۆنه پستی شیر و هه‌رگیز ڕێ ده‌رناکه‌ین، که‌چی تا ئالتۆزی
 زۆتر ده‌یت و گۆمه‌که پتر قوول ده‌بسته‌وه، درز و که‌لینگه‌لێ، که ده‌توانین
 خۆمانی لێوه ده‌ربازکه‌ین، زۆتر ده‌بن. ئه‌وه‌ی نه‌من لێره‌دا مه‌به‌ستمه،
 نه‌وه‌یه که نه‌و بۆشایی و سه‌ره‌داوانه به‌دۆزمه‌وه که نینسانه‌کان به‌ سه‌ریاندا
 باز ده‌ده‌ن و خۆیانی لێ نه‌هان ده‌که‌ن.

نه‌من له‌ ڕه‌هه‌ندی شه‌خسییه‌وه به‌ڕێ ده‌که‌وم و به‌ره‌و یه‌کجیهانی پێ
 هه‌لده‌گرم و له‌ هه‌مان کاتدا له‌م ڕۆژه ده‌ست پێ ده‌که‌م و به‌ره‌و ڕا‌بردوو
 وه‌ڕێ ده‌که‌وم.

هه‌رچه‌ندم گویێ له سکالا و ده‌رده‌دلی دۆست و ناسیایان گه‌رت و
 گه‌رت‌کۆتیه‌یه‌ک که نه‌م‌وێ به‌و‌گه‌ وه‌ خولیا و بنیشته‌ خوشه‌ی به‌ ددانی مرۆفی
 نه‌م سه‌روه‌بنده‌ تا دێ گه‌رت‌کۆتیه‌ی زیاتر تێ ده‌که‌وێ. نه‌من له‌و پێگایه
 ده‌گه‌رێم که نه‌م که‌سانه‌ی پێ له‌ نیگای پاشخانی سه‌تان چه‌رخ و چاخه‌وه
 هه‌له‌سه‌نگینم، له‌ وه‌لامی نه‌وه‌ ده‌گه‌رێم که نه‌گه‌ر نه‌مانه‌ نه‌ک هه‌ر به‌یر
 (زاکیره‌)ی خۆیان، به‌گه‌ر به‌یری غه‌یری خوشیان به‌کاره‌یتابا، چۆنیان
 په‌فتارو هه‌له‌سه‌که‌وت ده‌کرد؟ نه‌مه‌ له‌ هه‌له‌مه‌رجی گوته‌جاودا به‌ شیه‌یه‌یه‌ک
 عه‌مبار ده‌که‌رێ که به‌یر و نه‌ندیشه‌ی جیهان پێگای به‌ ناسانی ده‌کاربردنی
 نادا، هه‌ر شارستانییه‌ک، هه‌ر ئایینی، هه‌ر کۆمه‌ڵه‌یه‌ک، هه‌ر به‌مه‌اله‌ و
 خه‌زانێ، هه‌ر په‌شه‌یین، هه‌ر نه‌ژادێ و هه‌ر چینی ده‌گری، ده‌نواپی مۆرکی
 تایه‌یه‌تی خۆی هه‌یه‌. مرۆڤایه‌تی تا نه‌و‌رۆکه‌ش، به‌ گشتی ته‌نها هه‌ر
 ناو‌ری له‌ رۆگ و ریشه‌ی شه‌خسی خۆی داوه‌ته‌وه‌، هه‌ر به‌ خۆوه‌ خه‌ریک
 به‌وه‌ و له‌گه‌ڵ له‌ دایک به‌و‌نیدا خۆی له‌ سه‌رله‌به‌ری هه‌رچی میراتییه‌کی که
 بۆی ماوه‌ته‌وه‌ و میراتی هه‌ر که‌سێ که له‌ نه‌زمونه‌کانی رابردو و پێک
 هاتوه‌، به‌ خاوه‌ن نه‌که‌ردوه‌. هه‌ر به‌ره‌یه‌ک ده‌بینی ته‌نها به‌یر له‌وه‌ که له
 خۆیدا نییه‌، ده‌کاته‌وه‌ و ته‌نها هه‌ر نه‌و شتانه‌ی که پێشترتی زانیو،
 په‌سه‌ند ده‌کا و ده‌سه‌لمینن. ده‌مه‌ه‌وێ له‌ کۆرت‌کردنه‌وی باسی نه‌م
 میراتییه‌وه‌، تێ هه‌له‌جم، دياره‌ نه‌ک هه‌ر به‌ گه‌یانه‌وه‌ی مێژووخواهی
 سه‌ره‌و‌رده‌ی مردووانه‌وه‌، به‌لکه‌ به‌ ته‌رزی که بزانی ئینسانه‌کان چه‌ندیان
 سوود له‌ به‌شه‌ میراتییه‌ که له‌ ژياندا کاری له‌و چتانه‌ زۆتریان بایه‌خ
 داوه‌تی ده‌سه‌به‌رکه‌ردوه‌.

له‌ رابردوودا کاتێ ئینسانه‌کان نه‌پانزانیوه‌ چیه‌یان ده‌وێ و به‌ریان و
 رووکاری هه‌ستوخوست و سۆسه‌ی ڕێده‌رکه‌ردنیان له‌ ده‌ست داوه‌ و گو‌مرا
 به‌و‌گن و به‌ هیچ کێله‌رێبه‌که‌وه‌ نه‌گیرسانه‌وه‌، چاره‌سه‌ره‌کیان، به‌ گشتی له
 گۆڕینی خالی ناوچه‌قی له‌ دنیا‌روانیدا دیته‌وه‌ و کێله‌رێبه‌که‌یان له
 وه‌رچه‌رخان و روو له‌ به‌ریانی دیکه‌ کردندا، به‌دی کرد. به‌م جۆره‌، نه‌و

چتانه‌ی که جاران لایان گرینگ بیون، هەر به جارئ قهرقیشیان پین نهده‌کرد. بیروبروای سیاسی به کون فیه‌کسونی دارووخاون و جینگایه‌کانیان له بز بیروبروای شه‌خسی به جی دتلین، تخت و به‌ختی نایدیالیزم به دهستی ماتریالیزم ژتروژوور ده‌کری. ناویه‌ناوتیکیش پاشه‌کشتی ناین پرووده‌دا. هه‌ول ده‌دهم نه‌وه‌تان عه‌ززی خزمه‌ت کهم که ته‌وای خاله سه‌رده‌ه‌ته‌ر (اولویت)‌ه‌کان به چ به‌ریانیکدا گۆزاوان و بز په‌سندکردن و هه‌لێژاردن (ئالیتیرناتیف) و جوئی کردنه‌وه‌یان، چ جوژه چاویلکه‌یه‌کیان گه‌ره‌که؟! به درژایی میژوو نینسانه‌کان نه‌و چاویلکه‌نای، چ له خوئوپین و چ له دنیا‌نۆپیناندا، بی وچان گۆپین.

له سالی (۱۶۶۲)‌دا دامه‌زاندنی کۆمه‌له‌ی پانشایی له لۆندره خالی له‌خسته‌چوون و له‌گه‌چوونیکێ گرینگێ له ناوچه‌ق (بۆزه‌ی سرنجدان و وردپوونه‌وه‌دا هێنایه‌ ناروه. به پیتی بیروبوچوونی دامه‌زێنانی کۆمه‌له‌که سه‌باره‌ت به‌وه که نینسانه‌کان نه‌یان ده‌زانی چۆن له چتان وه‌کۆلن، دامه‌زاندنی ئاوها ده‌زگایه‌ک زۆر له جیتی خویدا بوو. نهم زانایانه و نه‌وه‌کانی پاشه‌ وانیش، شاقه‌لیان لی هه‌لمالی و چه‌ندین بواری وه‌کۆلینیان وه‌سه‌ر گازه‌رای پشت ئیخت و له‌سای سه‌ری نه‌مه‌وه، سه‌رتاسه‌ری دنیا دهستی به‌ جووتیکی دیکه‌ به‌دیارکه‌وتن، کرد. وه‌لی وه‌کۆلینی زانستانه‌ توانا و لیوه‌شاهه‌ و پسپۆر و کارامه‌ و لیژانی گه‌ره‌که، نه‌ک خۆ له‌ خوێرای هه‌لکیش و فسفس پالەوان، ده‌نا زۆر فسفس پالەوان ته‌نق هه‌ر له‌ دووره‌وه‌ له‌ ته‌وازووی روا‌له‌ت به‌ولاوه‌ چیدیکه‌یان به‌رناکه‌وئ و نهم وه‌کۆلینانه‌ به‌ش به‌ حالی نه‌و به‌یارانه‌ی که نینسانه‌کان له‌مه‌ر ژبانی رۆژانه‌یان ده‌یدن، هیچ کارناکه‌ن و هیچیان تیندا به‌سته‌ نییه. له‌ سه‌ته‌ی (۱۹)‌دا ناوچه‌قێله‌ خسته‌چوون و داخزینه‌کان زیاتر خسته‌خوێل بوونه‌وه‌ و تا راده‌یه‌کیش می‌شک تیکه‌لی و پتیکه‌لییه‌کی هێنایه‌ گۆرئ. گه‌شته‌که‌ی نه‌مه‌ریکای سالی (۱۸۳۱)‌ی Tocqueville Alexis de به‌ نومییدی نه‌وه‌ی له‌ نه‌مه‌ریکا ده‌رویه‌ک به‌ره‌و دوا‌رۆژ کرده‌وه‌ و چته‌هایه‌کی

ناخواسایی (خارق العاده) به دهم شنه‌ی نازادییه‌وه بدؤزیشه‌وه،
 سه‌روبه‌رنرا، تازه‌بکریته‌وه و دیموکراتییانه‌تر سه‌روبه‌رنرین. به‌ش به‌حالی
 Tocqueville، به‌کۆلن به‌ناخیر رژیمی نه‌وتۆ که له‌سه‌ربه‌مه‌ی
 سه‌رکوتکردنی که‌مینه‌کان به‌دهست زۆرینه‌کان دامه‌زراوه، له‌بۆسه‌دایه و
 چاوه‌نۆپی ده‌کری و هینشتا نه‌و شوێنانه‌ی که که‌مینه‌کانی تیدا به
 ته‌واوه‌تی ده‌س له‌ملائی ره‌حه‌تی و سه‌رسووکي و چه‌سانه‌وه‌ نه‌بوون، نه‌وه
 جاری وه‌ک ته‌یری عه‌نقا و چیتشتی خانه‌قا و شاری جابولقا و سه.
 هه‌روه‌ها له‌هه‌مان سالدا گه‌شته‌که‌ی داروین، له‌مه‌ر دنیای نازم‌ل که‌ نه‌و
 سه‌روبه‌نده‌ خه‌لک بایی هینده‌یان به‌روا پێ ده‌کرد، که به‌که‌لکی
 به‌رژه‌وه‌ندی ئینسانه‌کان دێ، سه‌رنج و بۆچونه‌کان و سه‌ریاکی نه‌و به‌رو
 نه‌ندیشه‌یه‌ی که‌ شهابلی به‌سه‌ر هه‌موو گۆره‌پانه‌کانی هه‌بووندا دادابۆوه،
 به‌ره‌ به‌ره‌ به‌چتیکی که‌ خیرا بلاوبۆوه، به‌خه‌باتیکی له‌پێناو ژياندا،
 وه‌گه‌یرا، به‌لام داروین که‌ بۆ خۆی گلی و گازنی له‌وه‌ ده‌کرد که به‌هۆی
 دۆکتۆرینه‌کانییه‌وه هه‌ست به‌وه‌ ده‌کا وه‌ک په‌کن «تووشی پنگکۆتری»
 به‌ویی، له‌نگه‌ری ناله‌ا ئیسته‌تیکه‌کانی له‌بارچوون و زه‌ینی وه‌ک
 "مه‌کینه‌یه‌ک که‌ کۆمه‌له‌ به‌ویه‌ره‌ زه‌لامه‌کان به‌پاری و یاسا و په‌سا گشتیه
 له‌هه‌رمینه‌کان ره‌نتوبه‌نتی چۆن ده‌بێته‌ مایه‌ی نه‌وه‌ که‌ مرۆ «به‌خته‌وه‌ری
 خۆی له‌ده‌ست بده‌ا و لایه‌نی هه‌ستوخوست (احساسات)ی سه‌روشتیی
 ئینسان چۆن ون ده‌کا و په‌کی ده‌که‌وێ به‌و جۆره‌ی لی قه‌وما. نه‌و گه‌شته‌ی
 که‌ مارکس بۆ دنیای پر له‌چه‌رمه‌سه‌ری و کۆتیه‌وه‌ری گریکارانی نه‌لجام دا
 و نه‌و ده‌وله‌ته‌ی که‌ نیازی وابوو به‌ شۆرش و هه‌لگه‌راندنه‌وه‌ی ته‌خت و
 به‌ختی واقیعی برش هه‌لپناو و گه‌نیو که‌ تا سه‌ت سالتیکیش دنیای
 خه‌رۆشانده‌ نه‌وه‌تا نه‌وه‌ای لی به‌سه‌ره‌ات، هه‌رچه‌نده‌ شۆرشه‌کان به‌نیازی
 چاکیشه‌وه‌ هه‌لایستیندین، به‌لام به‌دیاره‌که‌وت که‌ به‌لین و گه‌سته
 خۆشکه‌له‌کان، چه‌نده‌ له‌هه‌تروپیزی به‌دیهاستن بێ به‌ره‌ به‌وون. له‌پاشه‌ی،
 له‌دوادوای سه‌ته‌کاندا، فرۆیدیش ده‌گه‌شتیکی به‌ره‌و زانستی

نه‌خو‌ش‌ییه‌کانی تیک‌چوونی رایه‌له‌کانی ده‌مار Nevrotic
 (عصاب)ه‌کانی ده‌کرد. نم‌گه‌شته کاریکی زۆری له‌و نیناسنه کرد که له
 دلی خو‌تاندا چ ده‌بین، له‌به‌رچی له‌نیو ناخ و ده‌روونی خو‌رۆده‌چن و وه‌ک
 کوند‌به‌بو ده‌ژین، کتی به‌تاوانبار ده‌زانن، به‌لام کاتن له‌حاله‌که گه‌یشتن،
 نومید و ناواتی له‌و که‌سانه‌ی که به‌تاوانباریان ده‌زانن، هه‌موو با بردی..
 نم‌پیرمه‌ندانه هه‌موویان بیریان له‌ناوچه‌تی یه‌ک خالدا خه‌ست
 کس‌د‌به‌وه (١)، له‌ویش چه‌مکی دوو‌فاسقی و لیک در‌دو‌نگی و لیک
 هه‌له‌نگوتن و ده‌گژیه‌کدی راجوون بوو. مارکیه‌ت له‌یاسای دوو‌فاسقی
 (تناقض) و نه‌له‌نه‌کردن (نفي النفي)ه‌وه به‌رێ ده‌که‌وت، له‌و به‌روایه‌ده‌بوو
 که به‌زوتن خه‌سته‌تی م‌اده‌یه، م‌اده‌هه‌میشه له‌گۆرانیکی
 دیالیکتیکی‌دايه. گۆرانه‌که‌ش م‌ارت‌چانه‌یه، واته: له‌نه‌ج‌امی به‌ره - به‌ره
 که‌له‌که‌بوونی چتی م‌اددی و به‌شه‌ره‌هاتی پیکه‌اته‌کانی م‌اده‌ له‌نیو خو‌زیدا
 و له‌په‌ر نه‌وی به‌هت‌زو‌په‌ت‌زه زیندووه‌که‌یان به‌ستی له‌بن هت‌زو‌په‌ت‌زه‌کان و
 مردووه‌کانیان ده‌په‌ری و نه‌ویان نالای سه‌رکه‌وتن هه‌ل ده‌کا و نم‌زۆران و
 زۆران‌بازیمش هه‌ر وا به‌وه و هه‌تا هه‌تایه هه‌ر وا ده‌بن و گۆران و
 گه‌شه‌کردن و په‌رساندن و ته‌نینه‌وه، نممه‌مانا‌که‌یه‌تی. مارکیه‌یه‌کان پت‌یان
 وایه هه‌ر به‌یرو به‌روایه‌کی دیکه له‌مه‌به‌ده‌ر به‌و شار‌دنه‌وه‌ی نم‌زۆران‌بازی و
 شه‌ره به‌رده‌وامه‌یه و ته‌نها به‌و پ‌ارستنی به‌ر‌ژه‌وه‌ندیی چینه‌یه‌تی به‌ره‌ت‌سه‌که.
 به‌ر‌استی نم‌ته‌ر‌زه به‌ی‌گر‌دنه‌وه‌یه له‌م‌یژه‌ مر‌وژ پ‌ه‌ی پ‌ه‌ن به‌ردووه.. تاریکی و
 رووناکی (نه‌ه‌ورا و نه‌ه‌رمه‌ن)، چاکه و خ‌راپه (شه‌یتان و ره‌حمان)ی نایینه
 کۆنه‌کانی سه‌ر زه‌وین و ن‌اسمانیه‌کان، به‌نه‌لف‌ب‌یت‌که‌ی به‌یرو به‌روای
 م‌ات‌ریالیستانه له‌قه‌له‌م ده‌درتن. نه‌من به‌و خۆم به‌روام به‌مه‌نه‌ستووره، به‌لام
 نه‌ک به‌و مانایه‌ی که نینسان هه‌تا هه‌تایه به‌ر‌انه‌ر به‌یاسا و ر‌ت‌سایه‌کانی
 "خۆر‌سک" ده‌سته‌پاچه و داما و مج‌رۆ و موزمه‌حیل و ده‌سته‌و‌ن‌م‌ر‌نۆ
 دانیشتی، به‌ل‌کو به‌و مانایه که یاسا و ر‌ت‌سایه‌کانی خۆر‌سک تا چه‌ند
 سه‌روه‌ختن به‌زۆر و له‌ناچاری و ک‌وت‌ر‌انه له‌قه‌له‌م ده‌دری و مر‌ۆ له

فرمانیان ناتوانی سهرینچی بکا و له ژیر دهسه لاتیان ناتوانی ره هابی و
 به سهر کار و رهفتاری خویدا زال و وشیار نابی، به لام مرو هره به و ندهی
 که له یاسا و ریتسایه کانی خوړسک حالی دهی، نیدی نازاد دهی. یاسا و
 ریتسایه لای که پیتشری به سهر کار و رهفتاریدا زال بوون، به پیتچه وانه وه
 نه مچا نه وان دهی به گوترایه ل و نالقه له کوتی ویت و نیرادهی وی.
 ناشکرایه، نه نازادییه بۆ نمونه له مارکسیزمی رووسیدا چه مکتبی
 فله سفی و جوداوازیی له گهل نازادیی شارستانیدا هیه. نازادی به مانای
 دووم سهرکاری له گهل تاک و دهسه لاتی سیاسیدا هیه، به لام جیهان
 هینشتا له چنگوړکی نه تهرزه بیرگردنه وه یه رزگار نه بووه، نه نانه ت
 نه وانه ی که دهیانهموئ مانا و چه مکی لیک هه له نگوته و زوړانازی
 بسرنه وه، سهر له وه دایه که ههر هه مان میتوؤ و تهرزی بیرگردنه وه کانی
 نه وان به کارده هین... واته: حارهو گوته نی "وداونی بالتی هی الداء"...
 تاییه تمه ندیده تی سهرده مه که ی نیمه له وه دایه که له بری بیرورنه ندیشه،
 سهر له بهر له خالی لیک هه ل پرژان و قه ل تویر خدمت گردنه وه، خو شنه ختانه
 به رهو زانست هه نگاو هه لده گری. پیتش نه وه ی مهینه تیه کان،
 نه خو شنه کان و تاوانه کان روو بدنه حه ز له به ره ویری لی گردنیان ده که ی -
 حه ز له وه ده که ی له جیهان تکی یه که پارچه دا پشوو بدین... هاتنه مه یدانی
 نافرته بۆ نیتو گۆره پانه گشتیه که وه لامی نه وه ده داته وه که فه مینیزم به
 مانا نینسانیه که ی له رهوا رهواتره و نینسان زیتیر به ره و شی
 هه سترخوستی یه که دییه و من، تا داسوده زگا دامه زراندن و پاشان ناچار به
 دهسته خوش رووخاندنیان. نه وهش له بیرنه که ی که ویرای نه م هه موو
 تروسکه که شانه ی ناسو، هیمان تهرز و شیوازی بیرگردنه وه ی کوژ و ریزو،
 سر و شه کان به رتیه ده یه. ده به رابه ر نینکه به ری و قموونه جوړکیتی نه قتل و
 میتشکه هیشک هه لاتوو و به هیشک بووه کاند، نه سیاست، نه
 نابووری، وه که هیچیان تیدا به سته نه مابی وان. هوش و ناوه ز به فرمانان
 ناگوژین، چونکه بۆ له ناو بردنی چتی که له ناو بردن به دهره و مه حاله، په نا

بۆ بیره وهریه کان دهبرئ، به لانه کینئ له جیاتیی وهی هه میسه هه ره له
 جغزی هه مان بیره وهریه کاندا نه مسه ره و نه وسه ره بکه یه و به دهوری
 خۆماندا بخولینه وه و کورد گوته نی هۆزی هۆزی بیتنه وه سه ره .. بۆزی، بۆ
 تاو توو کردنیکی نه و بیره وهریه نه که یه .. کارایه کم ده ناسی، که
 کوره که ی دهستی شکا بر دییه کن شکستگره وه یه ک، که چی که نه خوش
 ده که وت، ده بیرده کن مه لای گوند، کشته کی بۆ ده برئ .. نه مه چه ندی به
 چهنده ؟ ده یجا بۆ نه یه نه و دوو بیره وهریه که من فره وان که یه وه ..
 کارایه ک گورگی کوشتوو، نه و نه به له گوند، له نده هوری بهی سه عدانیس
 به ، پتی نه ده درایی به تیروکه وان و ته شتی مس، گرفت به و پتیته وه .. وه رن
 بزانی برک و ته شتی مس و تیروکه وان چی پتکه وه ی جوتبه تی کردوون و
 نه م موعه مایه له کینه ره ناو ده خواته وه .. نه من پیم وایه نه که ره چارچیره ی
 نه و بیره وهریه شه خته به ندانه بشکینن، ره نگه له دوو باره گردنه وه ی هه مان
 نه قهرات و نوو کردنه وه هه مان هه له کان، که م تا کورتی خۆ بدزینه وه . سه ت
 سال له مه ویتش نه وروپا له سای شه ری چار رو به پروه اتنی نوتیه ،
 پته سانسیتی وه سه ره پینان نیخت و چار وشیار که ره وه ی نوتی ده گهل
 نه قل و ناوه زیدا تیکهل کرد و ناسۆ و به رچاوی پروون و فره وان کرد وه ،
 یه که م بیره وهریه له بیر گراوه کانی نازادی و جوانیه ره وه یی بوژانده وه ،
 به رانه کینئ که نه وه شی کرد، ته نها به فره هنگی یۆنان و رۆما دا که وت.
 به نده ده مه وی، له م نووسینه مدا نه و که سانه ی که لایان وایه سه ره له به ری
 بیره وهریه کانی مرۆفایه تییان له دلی خۆیاندا وه شارتیه ره رچه لکه کینم و له و
 مه زنه و خه یالبا فیه یان قور تار که م و له پتی ده کار بردنی نه مانه هئ،
 ده سته مه پیلان و له چه قینه کانی نه ورۆمانیان ده رتیم و به ره وه هه ره هیچ
 نه بی نه و بۆره تارمایا یانه ی که له شه ره که ره کی سیاسیه نه به دوورن را ده م ..
 دوو ده میان به شه کراو خوار دنه وه ی نه وروپا و نه مه ریکا و له سای سه ری
 ته کۆلۆجیای نوتدا پته سانسیتی دیکه به دی هات. وه لئ نه مه زتر
 سه روکاری ده گهل هه لئانی موعه مای که رتیکی جوغرافیای دنیا دا هه به وه

تا هه‌لێنانی مه‌ته‌لۆکه‌ی ئێنسانان و ده‌گه‌ل یه‌که‌یدا ناشاو پۆشناپوون. که‌چی وێرای ئه‌وه‌ی که هه‌ر که‌سه‌ی که‌مه‌ی گه‌ره‌ک وێ، ده‌توانێ ده‌گه‌لی باخێوی و بۆ هه‌ر که‌وتیه‌ک خواپه‌ستی لێ بێ، ده‌کاری ته‌شریف به‌ری، که‌وکبی و بێ ورته‌یی و که‌م ده‌م‌و‌دووسی و لالووتیی نیشه‌نیانی زه‌وین هه‌ر به‌رده‌وامه‌.. ها پاش چه‌ندین چه‌رخ و چاخ و چه‌ندین لێشاوی کوشتو‌کوشتار و قه‌لتویر و نه‌تۆمباران و که‌یمیا‌باران و قوژه‌لقوژتیاران و زه‌هری ماریاران و برا‌کوژی باران به‌رژه‌وه‌ندی باران و که‌وله‌تی باران و به‌ ده‌سته‌جه‌معی ئێنسان زنده‌به‌چاله‌کردنی نه‌خوازا کوودی هه‌ناسه‌سارد‌باران که‌س نه‌بوو با‌سێکیان به‌کا. نه‌من ده‌مه‌ه‌وێ سه‌ری خۆم به‌وه‌وه گێژ به‌که‌م که‌ بۆچی هێشتا نه‌و دنیا‌یه گوتی خۆی ناخنیوه و نه‌م گوێ ناخینه‌ی چۆن له‌کۆل بێته‌وه‌..

پته‌ناسی سێیه‌م، له سه‌ر گریژه‌نه‌ی با‌یه‌خ به تاک‌دان ده‌خولێته‌وه، وه‌لێ نه‌م ده‌زگایه بارو‌دۆخێکی ناسکی هه‌بوو، چونکه مرقۆ‌سایه‌تی بێ وچان چاوه‌نێزی شیره‌ت و نامۆ‌گاری و واق و پهمانی ده‌کا. راستیت گه‌ره‌که وه‌ک بێژی به ده‌ست قات و قه‌یی بێ شیره‌تی و بێ پته‌مایه‌وه بنالێن و به پترێکی له هه‌ست به پته‌دا‌ویسته‌مان زۆتر گو‌زه‌ران ده‌که‌ین. په‌رۆشی ئه‌وه‌م که پته‌باز و مێته‌وده‌یلێ بگه‌رمه به‌ر که به‌توانم له‌وانرا پروه‌به‌پووی ئه‌و پته‌دا‌ویسته‌یانه بیه‌وه. پته‌ناسی دو‌وا‌مین ده‌گه‌ل بێرێکی نو‌ت‌دا که له‌گه‌ل چۆن - چۆنی له نایین حا‌لی بو‌ندا سه‌روکاری هه‌س، نامانجی هه‌م‌وو نایینه‌کان ئه‌وه‌بوو که سه‌ره‌به‌ری ئێنسانه‌کان یه‌ک بیتخن، که‌چی تا توانیویه‌که لێکه‌دی‌یان دا‌په‌یون و لێکیان به‌ دژمنی خون‌خوا‌ر کردوون.. شه‌ره‌نایین هێشتا هه‌ر گه‌رم و به‌رده‌وامه و ده‌رکه‌ی له‌سه‌ر پشته‌.. ده‌مه‌وێ نه‌ک هه‌ر له‌گه‌ل باخو‌دا‌یان، بگه‌ر ده‌گه‌ل ناخو‌دا‌یانیشدا که له‌سه‌ر زۆر چت کێشه‌یانه، شه‌ره‌قه‌سه به‌که‌م. ئه‌وانی که ئێنسانه‌کان له یه‌که‌ی جو‌ی ده‌که‌نه‌وه، چێن و کامانه‌ن؟ فره‌یان له‌سه‌ر نووسرا و به‌ باریکان نه‌ستووران زۆریان له‌سه‌ر پته‌سریا... نه‌من مه‌به‌ستم ئه‌و خاله‌ هاوبه‌شانه‌ن

که ده یک جغزدا کۆیان ده که نه وه. من ناوړم له وانه داوه ته وه که چۆن به دیداری یه کدی ده که یه، چۆن بیر له یه کدی ده که نه وه؟ رهنګه به ناوی زۆر جیاواز - جیاوازه ووم بیر لڼ کردنه وه و به شیوه یه کی فره جوئی - جوئم کاره که سروه بره نابڼ، به لام هاوسه روساختی کۆن و نوڼ و دوور و نزیکی نښانه کان هه له نواوه به درېژایی میژوو بنښته خوښه ی بن ددانی وه کۆلڼ بوون و که رهسته و ماتریالی کارخانه و کارګه ی هه زره تی میژوو بووګن. نه وانه ی پتیا ن و سه که گیان پریشکی خودایه، به دیداری خوداوه ند که ښتیا ن به لاوه لوتکه ی نامانجه کانیان و به یادی قاره مانان و له خۆبایی بوونه کانه وه مه ست و سه رخوښ و به سیحر و جادوو یانه وه ګلاون، به ښکی له ده ست لڼ هه لګر تنبه ده ری هه ږه تی ګه و ره بوونی وانه. فه رمانفه رمایی نه وه له پانه ی که بۆ دیداری "یاره که ی نه ولا" که ښتیا ن به خه رج داو ن، تا دڼ خه ستر ده ښته وه. باب و ډاک بۆ له م خه یالپلا وانه دا به ښدار کړدنی منداله کانیان - مالم قه بره - هڼده ی مرویه ک درېغیا ن نه کړدوه و مالییشیا ن قه بره، هه رګیز ناشی که ن..

نه و ماوه یه ی که هه رمه ندان هه ستوخو ستی برڼی که سانیان تیدا ده بریون، ده که وښته خانه ی نالقه زترینه کانی فه ره نګی مرؤفایه تیبه وه. به ښی ګه و ره ی بیرو نه ندیشه و بیر و هریه کانمان له ګل بیرو نه ندیشه و بیر و هریه کانی که سانی دیکه ی مردو و، یا ن زیندو ودا له جیلوه و سه رتا تکی تدا ن. بوول و ده سه لات هه رچه ند، که بووګن وه خولیا په کی ریشاوژ و چه سپیو و له ګڼشه و مشتمو په ددر، و دلڼ وه کو دوا یڼ چت بووګه به پتیا و نامانجه کی مده ره مانه تر.. نه من بیر له وه ده که مه وه که مرؤفایه تی له مه ر مه به ست له هه بوون و هاتن و ګوږ په ګوږ چوون، تا چ نه دازه یه ک تووښی سه ره خو لڼ بووه و بۆ نه وه ی سه ر و ده رتکی نوڼ به دی بکا، چ بکا باشه؟

نښانه کان هه رکه نه ولاتری ده ورو به ره که ی خۆبیا نیا ن به ر تیلا یی جاویان دا، فیره خو ښنه وه، که شتو ګه ران، به دیداری خه لکانی کی زۆری

دیکه‌ی وا گەشتن، نه‌وه‌یان بۆ به‌دیارکه‌وت که له زۆر خولیا و ناره‌زوو و نالها و نامانجدا هاومالن، به‌لام وێرای نه‌مه‌ش به‌ ده‌گه‌ن دیدارێکی پر له به‌رووبوویان وه‌گیرکه‌وت. تا نه‌ورۆکه‌ش نینسانه‌کان زۆر که‌میان هه‌لی نه‌وه‌یان بۆ هه‌لکه‌وتوه‌ که بتوانن له یه‌کدی بگه‌یه‌ن، یان وه‌بزاوت بکه‌ون و سه‌ره‌خز روو له که‌ین و به‌یان بکه‌ن و ده‌ست ده‌نه‌ ده‌ستی یه‌کدی.. راسته‌ خووی په‌ردان به‌ هۆکار و پێناوه‌کانی به‌ یه‌کدی گه‌یشتن و به‌ ده‌نگی یه‌کدیه‌وه‌ چون گه‌یشته‌ ناستی سه‌رده‌فته‌ری مرۆفایه‌تی، وه‌لی به‌ چاوی ژانیکی که به‌ تووای ماناوه‌ سه‌ره‌به‌ری هه‌ل و ده‌رفه‌تی به‌ دیداری یه‌کدی گه‌یشتی به‌ دی هینابن، نانۆرینه‌ دنیا. له‌ باری هه‌ره‌ له‌باری ڕێکه‌وتی به‌ دیداری یه‌کدی گه‌یشتی نینسانه‌ تازه‌ نه‌فه‌سه‌کاندا، له‌ رۆژی نه‌ورۆماندا، سه‌رچاوه‌ی هه‌ره‌ گرێگی له‌سه‌ر پێ ڕاگرتن، چله‌پۆیه‌ی ناوات و نو‌می‌ده‌کانه‌..

نه‌تۆ کێشه‌ مو‌عه‌ما و مه‌ته‌لۆک هه‌لینانێکی نه‌و دنیا پان و به‌رینه‌ ده‌گری، ده‌بینی له‌ ناوکرۆکدا بۆ خۆی له‌ هه‌له‌به‌ و وه‌کو‌لینی له‌و جو‌وره‌ باه‌ته‌ و له‌ بیروبو‌چوونه‌یلێکی که هه‌مان له‌ شو‌نێکدا گه‌لاله‌ نه‌کراون، که‌وتۆته‌وه‌. ڕێگای ژیان مانادارکردن و جوان و خۆش کردنیش له‌ نه‌زم و نه‌سه‌قدان به‌و چتانه‌ی که‌ بێ نه‌زم و نه‌سه‌ق و ناهاوسه‌روکار دیارن، به‌ یارمه‌تی ورده‌کاریگه‌لێکه‌وه‌ که‌ نابێ پشت گوێ به‌خه‌ن پێکه‌وه‌گرێدانی نینسانه‌کان، شو‌نه‌کانیان، نالها و ناره‌زووه‌کانیان و به‌یره‌وه‌ریه‌کانیه‌وه‌، تێده‌به‌ڕێ. له‌ دوو گیانیکی جمرانه‌ی کو‌تومت له‌ گیانی خۆمان ناسایی گه‌ران و وێل و سه‌رگه‌ردان بوو، ته‌نها به‌شتیکی ژانی مه‌حه‌ره‌مانه‌ی ئێمه‌یه‌. سه‌ه‌ره‌ت به‌وه‌ که‌ ژانی مرۆف تا دێ ده‌بێ به‌ چتێکی فره‌ده‌هندو لایه‌ن، نه‌من قسه‌سه‌ له‌وه‌ ده‌که‌م که‌ نه‌گه‌ر هات و دوو که‌س یان زۆتر تایبه‌تمه‌ندی شه‌خسی و ره‌فتار و نا‌کاریان ده‌گه‌ل یه‌کدیدا جو‌شیان نه‌خوارد، چتێ هه‌ر ره‌نیو ده‌هه‌ین، خۆ نه‌گه‌ر به‌ جیا - جیاش کار بکه‌ن نه‌وه‌ هه‌ر یه‌که‌ دیسان چتێ ره‌نیو ده‌هه‌ین، به‌لام نی یه‌کیکیان له‌وی

دیکه یان زیاتره یان باشته، نهمن قسه له پیز و حورمهت گرتنی نهم
 جود او ازیه ده کم، نهک کارامه یی و لیتها تووی و لیتو شاه یی یه کتیکیان
 به نیتوی گیانی هره وه زی و هاوکاری و له خوږوردنیا رتزیه وه به قوربانۍ
 نا کارامه یی و بیتلیها تووی و بیتلیه شاه یی نهوری دیکه یان، بکم. هی
 نه تو هس، تنیا له سر کورسی و میتز پان بوونه وه و قوون بادان، گوی
 گرتی بردوته وه، که چی هونه رهنندی ده ست رهنګینی برده سته کانی، نه وان
 همو کاره که راده په پټن و خودانه خواسته، نه گهر هات و یه کتیکیان
 وستی چتی له باره ی هونه رکه په وه بکا به موزکی به رهمه مکه ی، که هه قی
 خو به سی، کابرای سر کورسی و میتزه که به قه له میتکی سور، یه کسر
 هیتلی راست و چه پی پټدا دټنی... کن حه ددی نه وه ی هس پی له
 قه له مړه ی قورخی وی باوئ؟! کاکه لټیان گهرئ، با نه و نینسانه
 هونه رهنده نش رنګ و پرویان له کن خه لک ناشنا و ناشکرا بن... جا
 نه گهر هات و له چتیکسان بهو تهرزه نواری، که له زانستی ماده ده
 پټکه اتندا ده بیټن، واته: چو ه هر چته له ناوه وه به جوړی ماده ده کان
 (Molecule) ده کانی ریزکراون و نه زم و نه سه قی خوی هه په و به چاو
 فهرقی پی ناکسری و نه گهر هات و سه رله نوی به شکلتیکی دیکه ی
 دارپژیسه وه، ده گورئ و ماده ده کانی به سه تان داوی ناسک - ناسک،
 پټکه وه زور پټکوپټک تټک نالقاون و وهک باندیکی موسوزیک که
 هه ریه که له رهنګیتک و هه ریه که له ناوازیک و هه ریه که له ماده ده په ک
 پټکه اتوه، یهک په پیکره ی مه قامن پیکدټنی، که چی نه گهر له
 شروشکلی نامیره موسوزیکه کان بنواری، ته ماشا ده که ی، یهک له شام و
 یهک له حه له به، دمبک، دهف، شمشال، تهنبور، پیانو، نوکوړدټن، ده
 شکلتا کټیه یان وهک کټیه یان ده چی... جا نه گهر هات و نه واهامان
 چته کان دټن، هه نګین نه مه بو دوزینه وه ی هاوپټه نندیسه کانی نیتوان
 نینسانه کان که تاوه کو نیستا و بهر چاوده که وی له هاونا هه نگی و دهس
 له ملانی به دوورن، ده بیته سه رچاوه یه کی ده وله مه ند... ده لټن فله سه ف

کاری نهو په که حه دد و سنوران له نیتوان راستیه کانداهه سرتیه وه،
 هرچی هونه ره بۆ هه موو چتی تاییه تمه ندیی خوی به دیاردیخی و سنوریکي
 ناسکی له بۆ داده نئ... واته: له جوزنیات، نهک له کوللیات، ده دوی...
 هه رچهنده من باوه یم به فه له فه ی هاونا هه نگیی هه بون (مژنده کان) ی
 لاینتزی نایدیالیست نییه، به لام نه گهر له یهک سه ره وه، له راستی
 بنۆرین، خۆت له دیالکتیک نه بان که ی، تابلۆیه کی جوان و دلر فینه...
 نه من بهوام به وه نییه که تو پالی لئ بده یه وه و چاره نۆزی دیداران بی.
 نه سلنه خه یالی هه روا له خۆرا ته فروتوونا بونی کو سقو بۆلیته کان،
 دژمه کان، زۆر ساویلکانه یه و له بهر نه وه ی حیسایان بۆ نه وه نه کرد که
 هه مر مژوئن، یان هه ر گزیهک به چ جوژی و چهند دلیان ده رنجی، پرستی
 خه لک به بهروا هتانیان له بهر پر و گوسرا بون. نه من لیسه دا واز له و
 پتیه ندییانه ی که تاییه تمه ندییان به شه خه وه هیه و تاکه کان له یه کدی
 ناناسی (له یه کدی نه چوون) ده گرن، دژم، من بیر له و پتیه ندییانه
 ده که مه وه که چۆن له ناستی جوژا و جوژی نزیکیه تی نیتوان که ساند،
 بهر ی جوژا و جوژ بنیات ده نین. نه و جا با به خه یالدا هاتی نیحتمالی
 رینه سانسکی که ون و فه رتووتیش بی، بزوتنه وه ی بهوژانه وه و
 نوکرانه وه کان، با، تاوه کو له خه ونیش بیداره به نه وه، زۆر به خایه نئ، به لام
 که بۆ خه ی زستانان ده کشته وه نیتو قه پیلکی خویان هه میسه زگیان به
 هیوا و ناواتی نوئ پر به وه. دیاره، چاره نۆزی رینه سانس که به بهروای
 یۆتزیی کانه وه وه گه رینه پاشه وه خه یالهلاره؛ چونکه نه وها بهروا کردن،
 پتگی له بۆ زۆر مه یه نته ی خوش کرد وه. جا بۆ نه وه ی هیتلیکی نوئ بۆ
 خۆت بکیشی، پتیه ته تا راده یهک له ناچاری به هه له داچوون، به سلینی.
 بهش به حالی هه له کان بیت و خۆتانی بۆ ته یارکه ن و له هۆکاره کانی حالی
 بن، توانستی نه و یان نابن به زۆر وره تان پت به ریدا.
 خۆتیه ی هتیا، زانیاریه کی که له م نووسینه دا عه رزی خزمه تانی
 ده که م، نامه یه ی به هه مان زمان و که ته گۆریا (مه قولات) له

باوه‌كانه‌وه‌تان پێشكێش بكهم، نه‌گهر به‌و ته‌رز م كردبا، ده‌بوا بستی له‌و هۆكاره‌ ئابووری، سیاسی، كۆمه‌لایه‌تیانه‌ی كه‌ ده‌ ههر هه‌نگاوه‌لێنایتكی مرۆفایه‌تیدا ملیان قوت كردۆتوه‌ و شۆنگۆزكێیان دیاره‌، نه‌ترازاها م - جا نه‌من نه‌وه‌م به‌ خۆم نه‌كرد، به‌لكو ها تم له‌ نیگای بیروبووچوونی به‌ره‌ی نه‌وڕۆوه‌ له‌مه‌ر ژبان، به‌ مه‌رجێ زۆتر پروناکی وه‌سه‌ر كێشه‌ و گه‌رفت و پرسه‌كانی نه‌وڕۆ بێخه‌م، ته‌ن هه‌لچووم و كه‌ نه‌مه‌شم به‌م ته‌رحه‌ كردوه‌، نه‌وه‌یه‌ كه‌ به‌لكو به‌توانین، چاره‌سه‌ری ده‌ستیشان بكه‌ین، نه‌زم و نه‌سه‌قیكی نوێ به‌ زانیاریه‌كانمان بده‌ین و سه‌رله‌نوێیان تاوتووكه‌ین و خاله‌ جه‌مه‌سه‌ره‌ نوێه‌كانی ئێوان را به‌دوو و نه‌مه‌رۆمان و ئێوان نه‌وانه‌ی ده‌سه‌مۆن و نه‌وانه‌ی نامۆن، به‌دۆزینه‌وه‌.

مه‌روۆتی، كه‌ باسی ده‌كهم ره‌نگه‌ له‌ زۆر دنیای دیکه‌ش و له‌ كوردستانیشدا نمونه‌یان له‌ ژماره‌به‌ده‌رین و له‌ دوو ناچاریدا ده‌نۆرم: یه‌كه‌میان، نه‌من هه‌رچی رووداو و دیاره‌كان هه‌ن، له‌گه‌ڵ كونی ده‌رزیدا ناگۆنجه‌تیم، به‌لكو مێتۆدی، پێنازی، ته‌رز به‌یركردنه‌وه‌یه‌ك و نه‌ختی له‌ ناقاری راستی نزیك كه‌وته‌وه‌یه‌ك پێشیار ده‌كهم. دووه‌م: نه‌ك ته‌نها ژبانی، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر چه‌ند ژبانیكی دیکه‌ش به‌ژیتیم، به‌شی نه‌وه‌ ناكا نه‌زانی و كۆله‌واریه‌كانمان پێ بشۆمه‌وه‌، ده‌رۆستی سه‌رله‌به‌ری زانیاریه‌كان بێم. ماركس، فرۆید، داروین، نه‌نیشتاین، ئیبن نادهم، مه‌لای گه‌وره‌، مه‌سه‌عود محممه‌د، نه‌حمه‌دی خانی و تاد... ده‌جاری دیکه‌ش به‌ژیتنه‌وه‌ و ده‌ هێنده‌ی دیکه‌ گوناھی نه‌زانیی خویان به‌ ده‌ ناو و ئاراوان بشۆنه‌وه‌ و ده‌ هێنده‌ی دیکه‌ زانیاری و چاره‌سه‌ر به‌ مرۆفایه‌تی پێشیار بكه‌نه‌وه‌، نه‌وه‌ هه‌مووی توتیشه‌ی - به‌ تایبه‌تی له‌م دنیای زۆر به‌ده‌مه‌ده‌سته‌دا - زۆر - زۆر هه‌ر نیو سه‌ته‌یه‌... به‌ زۆتر له‌ پێویست زانیی و دانایی و عیلم و عیرفان چ ده‌كری، نه‌وه‌ مه‌ته‌له‌كه‌ گه‌وره‌كه‌ی چه‌رخ و چاخه‌كه‌مانه‌... چاره‌سه‌ره‌كه‌ی من نه‌وه‌یه‌ كه‌ دیاره‌كان له‌ ژێر زه‌ربه‌ین (میکرۆسكۆپ) تیکیش و دووربین (ته‌له‌سكۆپ) تیکیش بێخه‌م و ورده

جیاوازییه کانی نه زمرو نکراوترین لایه نه کانی ژبان هه لېتریم و هه موو پرس و کیشه ته و او عه یار و پیتوانه گه وره کان له دووره وه، وردکه مه وه. نومیند ده کمه بتوانم له مرؤفه کوټه واره کان راگه یم که سه ریشکایه تییه کی زور دهوله مه ندریان له وهی که مه زه نهی ده کن، له پیشتییه .. نه من له نووسینه مه دا نه ژماره ی دیارده و پروودا وانت به تووره که به هه لده ریژم و نه به قیاسی مه نتیقی و گشتاندن (تعمیم) و نه نجماگری حوکمی نه قلی و عورفی حوکمانت پت دهه لمینم... پت پرستکاری و نمونه کاری و تیپیکال کاریت ده گه لدا یاری ناکه. نه من باسی که سانی ده کم که ده یان ناسم، یهک لیتره و یهک له وی - یهک له شام و یهک له حه له ب. زیت ریش قاره مانه کانم له ژنان هه لده برتریم... په نگه به رسی به؟ یه کم له بهر نه وهی که من له بهره ی نه وان نیم، دوو ده نه گه ر هات و خوژشه خستانه و خواوړستان به ته و او ته تییان تی گه یشتم، هه رگیز بای خوژشکرده وه و له خوځایی بوونم ده که پوو نه چی و خوژم به چتیک کی دیک کی له عالم به ده ر زتر نه زمان و دهک هتندیکیان که هیشتا سه ره وایان ده گه روودا ناسی هاوه سات نا ساتی نه لیم «ناخر من ده لیم... من قسه ده کم...» سییه م؛ حه زره تی ژن له هه موو چه رخ و چاخه کاندا، نه وان که ولسووری پتیش له شکری پتیشکه وتن بوون و نه ورؤکه ژن لاپه ره هه ره دهوله مه نند و به هتزو پتیزه کانی نه ده بیاتی هاوچه رخیان رازاندو ته وه.. قهت له وه خوژشتر هه یه، پیوا له نیگای دایکییه وه ژن له خوځی به گه وره تر و عالیجه نابتر و به زاناتر و فه یله سووف تر و به سه رکرده تر و به هه موو چتیره وه بزانی. نه ورؤکه چه قینتی که ژن له کیشه و مملاتی ده گه ل میتشکه رزیه کاندا هتیاویه تیسه گزوی، چه ندین ره هندی به بارستی وای هتیاوته کایه ی سه گمه حه وشه وه که به ده یان پله خه لکانی دیکه ده بهر سیه ر ښخستیه. نه من هه ول ده دم باسی نه وه بکه م که له کوټرا له و چه قینانه رزگارین. هه ر وا به دم باسی شایاله کی مرؤقایه تی، حه زره تی ژنه وه، ناچاریش ده بم باسی پیویش بکه م.

نه‌گەر فرۆید له نه‌زمونخانه (یۆخله‌مه‌خانه) که‌یدا سووکه گلی‌میکه
 ده‌ستکردی پۆژه‌لاتیی به‌سەر کورسییه‌که‌یدا دا‌بوو، له‌و وه‌کو‌لێانه‌دا که
 له‌مه‌ر مرۆڤایه‌تیی نووسیوه، جه‌ماوه‌رتیکی نه‌خۆشی خه‌لکی پۆژه‌لاتیی
 کردووه به‌ ده‌سکه‌لای خۆی. نه‌من په‌نگه‌ ب‌توانم نه‌وه بدرکینم که له‌گه‌ل
 چهند که‌سانێ له‌ ئینسانانی نێر و مینی نه‌ژادی جیا‌واز - جیا‌وا‌زدا،
 هه‌روه‌ها به‌ ڕیکه‌وت سه‌رواختم هه‌بووه و چ‌ته‌هایه‌کم لێ هه‌لکرا‌ندن،
 دووریش نییه، نا‌وبه‌ناو، به‌ نیوی راشکاوی خۆیا‌نه‌وه‌یان با‌س به‌کم. دوور
 نییه وه‌ک نه‌ژاد و وه‌ک وڵات نیوی هیندیکیان به‌ ژیر لی‌وه‌ به‌کم. په‌نگه
 که با‌سی هیندیکیان ده‌کم، نه‌تۆ هه‌ر به‌ ده‌موکا‌ویژی من، یان ته‌ری
 نا‌کار و په‌فتاری قارمه‌انه‌کا‌مرا له‌وانه‌یه په‌نگ و پ‌ووی ئینسانه‌کان یان
 وڵاته‌کان بناسییه‌وه. هیندیکیان خه‌لکی وڵاتی سه‌ربه‌خۆ، په‌ریکیان
 ها‌و‌و‌و‌لاتیی وڵاتیکی چه‌په‌کی له‌ گوتی گا‌دا نووستوو، ژما‌ره‌یه‌کیان
 پارادیگسا‌ستان، هیندیکیان خه‌یا‌لباز و یۆتقیایی و ما‌لانخۆلی و
 فۆقیایی، په‌ریکیان فه‌مینیسیتی سیکسی، چهند دانه‌یه‌کیان سادی و
 ماسۆشیتتی، په‌ک دوو دانه‌شیان فتیشین... سیاسی زۆری‌تی و
 نه‌کاره‌شیان تیدا هه‌ن. له‌وانه‌یه نه‌گه‌ر با‌سی لایه‌نی تایبه‌تیی چۆن له
 ئازادی نو‌ا‌رین، چۆن له‌ نایین گه‌یشتن، چۆن له‌ حیزبا‌یه‌تی گه‌یشتن، چۆن
 ده‌گه‌ل ژندا نا‌خا‌وتن، چۆن بوون به‌ میلیۆنێر، چۆن بوون به‌ ئینسانیتکی
 خۆشه‌خت (تر‌حی‌وت) بۆ به‌کم، یان په‌ردبارانم که‌ی، یان ده‌مخۆش بارانم
 که‌ی، به‌لام هه‌ز ده‌کم هه‌ر وا بۆ په‌رکۆل له‌ راستی نایین و له‌خۆیا‌نی‌بوون،
 نه‌م به‌شه‌ دوا‌یی بێنم.

له‌باره‌ی نایینه‌وه، پاش بلا‌وبو‌ونه‌وه‌ی کتێبه‌که‌ی Roger Garaudy
 به‌ سه‌رنا‌وی «سۆسیالیزم و ئیسلامه‌تی» که‌ ڕێی له‌ بۆ وتووێژتکی گه‌رم و
 به‌پێژ له‌ پۆژنامه و کۆوا‌ره‌کانی جیهاندا خۆش کرد، روونکردنه‌وه‌کانی به
 تایبه‌ت به‌ پێزان Niyazi Berke و E. Tfekci و Selahettin Hilav
 ی کۆری نه‌رشه‌دی به‌هه‌شتی، محمه‌دی میه‌ری مفتی زاده‌ی

خەلکی شارە دێرینه‌که‌ی سنه‌ی خۆشه‌وست که له سالی (١٩٥٦) دا له نه‌سته‌مبۆل به‌ خزمه‌تی گه‌یشتم و هه‌نگین به‌ کاری نه‌وقاتییه‌وه‌ خه‌ریک بوو و به‌ خه‌تیکی کۆنی عوسمانییانه‌ له ژوور سه‌ریه‌وه‌، به‌ دیواره‌وه‌ «برنجی دعوی وکیللرندن محمد میهری» ی نووسی‌بوو، زۆرم سوود لی وەرگرت.

نهمین پینم وایه هه‌روه‌ک Roger Garaudy پیتی وایه‌ پرستی «نایین نه‌فیوونی گه‌لانه» که له‌ تۆلۆزی قسه‌کانی کارل مارکسدا ده‌خویندرته‌وه‌، له‌ چارچێوه‌ی خۆی به‌ بێ ره‌گ و پرشه‌ له‌ گوێن «ولا تقریوا الصلاة» پرشه‌کێش گراوه‌. راستیت گه‌ره‌که‌، نایین له‌ هه‌لومه‌رحه‌کانی میتژوویه‌ و کۆمه‌لایه‌تییه‌یه‌ی خۆی به‌ده‌ر به‌ چیه‌یه‌تی (ماهیه‌ت) و جه‌وه‌هرتکی پروت و په‌تی (نابه‌ستراکتانه‌) ته‌ماشاکردن، له‌ میتۆدی مارکسیستانه‌ به‌ده‌ره‌ و مارکیش و ننگلشیش له‌ وه‌کۆلینی راستیی ناییندا نه‌یان گوته‌وه‌: نایین له‌ هه‌موو شوێنیک و له‌ هه‌موو سه‌روه‌به‌ند و زه‌مانیکدا، هه‌ر هه‌مان کاریگه‌ری خۆی ده‌نوێنێ. مارکس له‌ (١٨٤٢) دا له‌ وه‌کۆلینیکیدا نووسیویه‌: له‌ هه‌لومه‌رحه‌یلکی کۆنکریت و به‌ ده‌ستی چینیکی فەرمانفه‌رما‌ی دیاریکراودا، وه‌ک پیناو و نامیر به‌کار ده‌هیندری، به‌لام وه‌ها وانه‌کیش نییه‌ که‌ وه‌زیفه‌ و نه‌رکی سه‌رشانی هه‌رگیز نه‌گۆڕی.. هه‌روه‌ها فەرموویه‌: نایدیۆلۆجیا‌یه‌کی سه‌ر به‌ ژێرخانی کۆمه‌له‌ و ده‌گه‌ل نه‌م بنیاته‌ ماددیه‌دا هاو‌پێوه‌ند و هاوسه‌روکاره‌ (٢) و هه‌روه‌کو Ga-raudy یش له‌و وتاری (په‌خنه‌ی هه‌یگه‌ل له‌مه‌ر فه‌لسه‌فه‌ی حه‌قوق) دا باسی نه‌وه‌ ده‌کا که‌ مارکس نووسیویه‌: نایین له‌ هه‌مان کاتدا له‌ دژی هه‌لومه‌رحیکی به‌سه‌ر ده‌بری، سه‌ره‌لدان و ده‌گۆڕا‌چوون و ده‌نگی ئیعتیراز و پرۆتێستۆیه‌که‌:

له‌ ناچاری خۆ به‌ نایینه‌وه‌ هه‌لا‌واسین له‌ سه‌رتکه‌وه‌، به‌ده‌نگهاتنی نه‌و ناچارییه‌یه‌ که‌ له‌ راستی (حه‌قیقه‌ت) دا هه‌یه‌ و له‌ سه‌رتکی دیکه‌وه‌ له‌ دژی ناچارییه‌کی که‌ له‌ راستیدا هه‌یه‌، ئیعتیراز و نا‌هه‌زایی ده‌رپه‌نه‌. نایین

دلډانه وه و سه بوړی و بورده باری سرؤی د اړزندراو و پوځی د نیا په کی
 دلره ق و ه لومهرجی کومه لایه تی نه وتو په که تنیدا نا حاوخته وه. نایین که
 گویا «نه فیوونی که لان» ه. نو هی له م رسته یه دا ده خوند رسته وه زتر باسی
 نالمان و پړیمی سرؤچه وستین دهکا تا میتافیزیکانه ناساندنی جه وه هری
 نایین. مارکس گرفتی نایینی له نایدیولؤجیای نالماندا به راشکاوی، له
 که لینی بارودوخی کومه لایه تی نالمانرا باس کردووه. هر له هه مان
 کتیدا ده لئ: نایین به پتو نندی ده گله ه لومهرجی ماددی (نابوړی) دا
 ده گزوی و گویا له نارادا نامینی و ناشه تالی لن ده کری؟!

"نم بیروبوچوونه تیشؤزیانه (بیروبوچوونی نایینی) ش له نیگی
 خه لکه وه، واته پړولیتاریاوش مه به ست نییه و نایین به بابه تی باس.
 نه گهر جه ساوهری خه لک بیروبوچوونیکي وهک بیروبوچوونی نایینی
 هه شپو بیت، نه مه سهاره ت به ه لومهرج له میتیرو به سرچو بوو و له
 نارادا نه ما بو (۳). مارکس که نه گورانی نایین وهک جه وه هر (دیاره پتیش
 تو مارکرانی نایدیولؤجیای نالمان) په سندن نییه. نه مه له تیزه (صغرا
 منتیقیه) کانی له مهر فیورباخ وه تیده گین. فیورباخ له تیزی شه سهدا،
 له سر نه وه که ناچار بووه "لووزه وی میتروبینه پروت (نابستراکت)
 کاته وه و هستوخوستی نایینی به رهو حاله تی چتن رادا که له گوران نایه،
 بهر ته شهر و توانجی په خنه ده که وئ. "سهاره ت به مه فیورباخ
 هستوخوستی نایینی به په رهه میتکی کومه لایه تی نازانن" (تیزی ۷).

له بهر وهی که نایین تا که جه وه هر تکی وای نییه، له بهر هه موو چهرخ و
 چاخه کان له بار بئ. له وانه یه له چهرخ و چاخه جوړاوجوړه کاند و له
 چوارچتووی ه لومهرجه جوړاوجوړه کاند دهوری له یه کدی جوداواز، بگره دؤ
 به یه کدی بگتری (۱۲) نایین بؤ خوئی له که لینی بنیاتی بنه په و ته ی له
 میتشکی سرؤدا نایدیولؤجیایه که، واته به شتویه کی شوان هه لخه له تین و
 په مه کیغریو ره نگدانه وهی نو ه لومهرجه مادیانه یه که مرؤفه کانیا ن ده بن
 کاریگر بیاندا مه حکومون.

ولهی نهم بهر داشت و بیروبوژچونه که له مادده‌پرا چه‌کهرده‌کا، هه‌روه‌ک
 شکل و شتوازه نایدیۆلۆجیکیه‌کانی دیکه (مافه‌کان، سیاست، هونەر و
 دابودمستور و به‌ندوباو) ته‌نیا ره‌نگدانه‌وی نه‌کاره و نه‌ستیور (pas-
 sive) نییه. نهم ره‌نگدانه‌ویه که‌ره‌کته‌رنکی به‌رچاو و کاریه‌گری
 دیالیکتیکی‌یه‌ی هه‌س و به‌پیتوانه‌یه‌کی کۆنکرت ختیوی وه‌ها
 هیزوگوردیکه که کار له وه‌لومه‌رج و بارودۆخه ماددی‌یه‌ی لیتیان
 که‌وتۆته‌وه، ده‌کا. جا له‌به‌ر هه‌ندێ، ده‌بی ئیمه‌ راستیی نایین له چارچێوه‌ی
 نه‌و هه‌لومه‌رجه کۆمه‌لایه‌تی و چینه‌یه‌تی‌یه‌دا که هانیویانه‌گۆژی وه‌خوتن.
 نه‌مه، هه‌روه‌ک ته‌واوی شکل و شتوازه نایدیۆلۆجیه‌کانی دیکه، نه‌وه‌مان
 له‌بۆ ناشکرا ده‌کا که نایین له نیگای چینه‌فه‌رمانفه‌رما و چینه
 داپزاندراره‌کانرا له حه‌قیقه‌تی نایین ده‌نۆین، به‌دیارده‌که‌وتی که نایین
 به‌جیه‌تانی وه‌زیفه و نه‌رکی سه‌رشانی لیکدی جیا - جیای هه‌یه. هه‌ر به
 دهم نه‌مه‌شه‌وه، با نه‌وه‌شتان عه‌رزێ خزمه‌ت بی: که مارکس له نوای گشت
 چشتیکه‌وه، سه‌بارت به‌وه که سیستمی سه‌رمایه‌داری وه‌به‌ر توانج و
 ته‌شه‌ری په‌خه‌ داگه، نایینی له نیگای چینه‌فه‌رمانفه‌رمایه‌کانه‌وه
 خوتنۆته‌وه و هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌یشه به‌ پیتاو (وسيله) ێکی مرۆجه‌وستین و
 مرۆه‌له‌خه‌له‌تینی له‌قه‌له‌م داوه ؟!، به‌ش به‌ حالی له فره‌سه‌روه
 لیکدانه‌وه و روونکردنه‌وه‌کانی ئنگلس ده‌باره‌ی نایین، نه‌وه‌یتی
 ده‌سپشان کردوه که چۆن نهم دیاردیه‌ ده‌بی وه‌ک چتیکێ کۆنکرت له
 نیگای میتۆدۆلۆژی مارکسیزمه‌وه، وردکرتیه‌وه. ده‌ تیکگی‌یران و
 ده‌گۆیه‌کدی راجوونیکێ نابووریدا، نایدیۆلۆجیای نایین ده‌توانی که‌ره‌کته‌ر
 (سیفته‌) ێکی شوێشگێترانه بنۆتی.

"له ده‌ره‌به‌گیایه‌تی هه‌لکردن و به‌گۆژداچوونیک، ناچار ده‌بوا بیی به‌ له
 کلێسه‌ هه‌لکردن و به‌گۆژکلێسه‌داچوون. سه‌ریاکی تیئۆری
 (doctrines) شوێگێر و کۆمه‌له‌کی و سیاسیه‌کانیش، له نوای گ
 چشتیکه‌وه، ناچاربوون هه‌ر یه‌که بو‌خویان ببن به‌ رافزیه‌تیک، واته: له

پئی نایین دهرچوونی" (۴). نایین له هه مان کۆمه لدا، به لام له نیگای جینی جوئی - جوئوه مانا و وه زیفه گه لیککی جیا - جیای ده گه یاند:

"لێره، ههروهک له فهره نسا کوو بوو، له ئنگلستانی و بۆهیمیا ییش زوربهی نه جیو زادانی چکۆله له نێو جهنگه ی کێشه کیش و رافزیه تیککی که دمه وه به رۆکی پاپازه کان بیوونه وه، ده گه ل نهوانه ی له شاره کاندای بوون، یهکیان گرت. نهو رووداوه، به وه لیکه درته وه که نه جیو زاده چکۆله کان ناچار بوون به نیشه نیسانی شاره کان پشت نه ستوو بن و به رۆ وه ندیی خۆیان له وه دا دیت که له دژی میر و به گله ر و گه وره پیاوانی ناییندا ده گه ل نهوانه ی که له شاره کاندای داده نیشن، یهک به گرن. واته: مه سه له که به رۆ وه ندیه و ههچی تر نیه.

"تایبه قه ندیه که که له رافزیه تدا هه بووه، نه وه بووه که یه که راست پیداوستی و خواسته کانی گوندی و ره شووونی خه لکی به دهنگ ده هتا و هه میسه که مو ل سووری به ر له شکری یاخی بوونی، هه رایین بوو که، تایبه قه ندیه کی هه به ته وا وه تی جیا واز بوو. ئه م رافزیه ته، خواسته کانی رافزیه تی بۆر جوای وه خۆ گرتبوو، به لام هه ره وک نوخشی خرستیانه تی داوای نه وه ی ده کرد که هه لومه رجه کانی چونه کی له نێو کۆمه لی ناییندا دا به زری، هه روه ها داوای نه وه شی ده کرد که نهو چونه کییه وه ک ره سایه کی کۆمه لی سیویل (مه ده نی) ده بی به له تندرئ و په سند بکری (۵). که واکا نایین وه ک نایدیۆلۆجیای جه ما وه ری خه لک له چوار چیوه ی هه لومه رجه کۆن کرته کاندای تایبه قه ندیه تی شو رگه ترانه ی ده رده ست کردو وه له سه ر هتا (مه بدا) ی "چونه کیی مرۆقه کان لای خودا وه ند" را به ره و داواکاری سه ره تای یه کسانیی مافه کان و ته نانه ت نا بووری په له او یشتوه.

ئنگلس له ورد کردنه وه ی په ره ساندنی خرستیانه تیدا ده لی: له سه ره تای په یدابوونی ئه م نایینه دا "مرۆف کاتی له رزگار بوونی ماددی ناو میند بوو کن، رزگاری خۆیان له نێو ئه م به روا نوییه دا به دی کردو وه" و هه ره ها

نه‌وه‌شی ږوون کړدو ته‌وه که چوڼ سهر له به‌ری نه‌و نېسانانه‌ی که له دژی
 "ده‌سه‌لاته زاله‌کان" ږا په‌ږیون له چارچینه‌ی نه‌م نایینه‌دا په‌کیان گرتووه و
 چوڼ چوڼی له نیوان په‌که‌م کوته‌لانی خرستیان و سوسیالیزمی هاوچه‌رخدا
 ویکچوونئ هه‌به (٦).

نایدیو لوجیا په‌کی نایینی که خواستی چونه‌کیی له پزداندا گوورایی له
 ته‌نینه‌وه و گوزانکار په‌که‌انی دوا پیدا تووشی له به‌ریه‌ک هه‌لوه‌شانه‌وه
 هاتووه و له نه‌نجامی هه‌را و بگره‌ی چهن‌دین چین و توئی‌ثالی به‌رزه‌وه‌ندی
 لیکدی جوداوازوه به‌وگه وه چیشتی مجبیر و به ده‌یان شاخ و گوئی و
 ږتاز و نول و نیوچه ږتاز و بیتجووه نول و مه‌زه‌بی لن ږوواوه و به قه‌ولی
 شاعیری فه‌یله‌سوونی عه‌ره‌ب، نه‌بولعه‌لای مه‌عه‌ری که فه‌رموویه:

في اللاذقية ضجة ما بين أحمد والمسيح
 هذا بناقوس يذق وذاك بمثناة يصبح
 كل يصيح لدبته ياليت شعري ما الصحيح؟

یا وه‌ک حافزی شیرازی فه‌رموویه:

جنگ هفتاد و دو ملت همرا عنربنه
 چون ندیدند حقیقت ره‌السانه زدند

یا وه‌ک پیغه‌مبه‌ری نیسلام سه‌لامی خودای له‌سهر بی فه‌رموویه:
 «ستفترق أمتي إلي اثنتين وقبل سبع واثنين فرقة كلهم في النار إلا
 الفرقة الناجية» داری وه‌سهر به‌رده‌وه نه‌ماگه و ده‌جه‌نگه‌ی ململاتی و
 شیرو تیر لیکدی سوننی کاتولیک و نوره‌ده‌وکس و ږرؤتسانت و موزمون و
 نه‌ستووری و سه‌بتی و تاددا به‌ش به‌حالی خرستیانه‌تی و هه‌روا بوغموونه:
 موغه‌زله و نه‌شاعیره و ماتویدییه و مورجینه و که‌پسانیه و ده‌یان نول
 و مه‌زه‌بی نه‌هلی که‌لام (فه‌له‌فه‌ی لاهروت) و جه‌نه‌فیه و شافیعیه و

مالیکیه و حنه‌لییه و دوازده نیسامی و زه‌یدییه و نیسماعیلییه و فاتیمییه و نه‌لی هه‌ق و تاد...ی نه‌لی شهرع و سیاست و نیسامه‌ت و تاد...دا، کیشیه‌ی چینایه‌تی زۆر ناشکرا و به‌راشکاو‌ی به‌ده‌می خۆی هاوار ده‌کا.

"نایین له‌پاش چارپشکووتنی، ده‌بینن هه‌میشه‌ نیه‌ره‌ژکیکی باوی ده‌هه‌گه‌دا بووگه. نه‌مه‌ هه‌ر له‌ نایین نه‌قه‌ومی‌اگه‌ برا، نه‌دی نایینی باو (تقلید، رسم) ده‌ته‌واوی به‌اره‌ نایدیۆلۆجیکیه‌کانی دیکه‌شدا وه‌ک هه‌تێکی وه‌پاریز (موحافه‌زه‌کار) قوت ده‌بێته‌وه‌؟ وه‌لێ جوداوازیگه‌لێ که‌ ده‌ نیو نه‌م نیه‌ره‌ژکه‌دا قوت ده‌بنه‌وه‌، له‌ پێوه‌ندییه‌ چینایه‌تییه‌که‌انه‌وه‌ ناوده‌خۆنه‌وه‌. واته‌: له‌و پێوه‌ندییه‌ نابوو‌ریانه‌ی که‌ نه‌م جوژه‌ جوداوازی و گوێانکاریانه‌یان له‌ نیوان نیسانه‌کاندا هه‌تاوه‌ته‌ گوێی، ناوده‌خواته‌وه‌"

که‌واسا، نایین وێپای وه‌ی لیل پێوه‌ندییه‌ نابوو‌رییه‌که‌انا هاوسه‌روکاره‌نی، ده‌هه‌ر که‌مه‌لێ، ده‌هه‌ر هه‌لومه‌رجیکدا و له‌ نیگای هه‌ر چینیکه‌وه‌، هه‌ر هه‌مان مانا نابه‌خشی، هه‌ر هه‌مان کاریگه‌ری ناوتنی و پتگا به‌ وه‌دی هاتنی ناکامه‌گه‌لێکی به‌کرده‌وه‌ی جودا. جودا و ته‌نانه‌ت دووفاق و لیکدی تاق و جسوت خۆش و هه‌موار ده‌کا. نایین هه‌روه‌ک، خودانه‌خواسته‌، ده‌ترانی بێ به‌ نامیری مرۆه‌له‌خه‌له‌تین، هه‌ر به‌ هه‌مان نه‌ندازه‌ ده‌شتوانی بێ به‌ فاکته‌رتکی مه‌عنه‌وی به‌ مرۆ به‌ره‌و به‌زووتنه‌وه‌یه‌کی شوێشگه‌ترانه‌ هان دا و ده‌جوێی به‌تری.

له‌و قسانه‌ی سه‌ره‌وه‌، نه‌وه‌مان به‌ز روون ده‌بێته‌وه‌ که‌ له‌ به‌زووتنه‌وه‌ میللییه‌کاندا نایین هه‌موو جارێ و له‌ هه‌موو گاتیکدا هه‌ر هه‌مان ده‌ور ناکه‌یت. له‌ ولاته‌یلێ که‌ له‌ دژ چه‌وسیا نه‌وه‌ و نیسپه‌ریالیزم خه‌بات ده‌که‌ن، له‌ چارچێوه‌ی به‌ری هه‌لومه‌رجی دیار و ناشکرادا، نایین بۆی هه‌یه‌ ته‌نانه‌ت به‌توانی ده‌ورتکی "هاوده‌سه‌به‌ری" ده‌سه‌به‌رساز به‌گه‌یت. به‌ نمونه‌ هه‌ر وه‌ک ننگه‌س ده‌لێ، خه‌ستیانه‌تی له‌ سه‌ره‌تاوه‌ له‌ خه‌باتی دژ به‌ چه‌وساندنه‌وه‌دا ده‌وری خۆی گه‌تره‌وه‌. هه‌روه‌ها ته‌واوی یاخه‌یوونه‌کانی سه‌روبه‌ندی نیسلام

له سه‌ره‌تاوه له كېشه و هه‌رای نابووری نیتوان ده‌شته‌کی و شاریه‌كانه‌وه
 ناو ده‌خۆنه‌وه و نهم یاخی بوونانه له پینشان خۆیان ده به‌رگی نایینی
 پیتجاوه و هه‌میشه دووباره و چلباره بوونه‌ته‌وه و هه‌ر بۆ هه‌مان سه‌نگه‌ر
 كه لیتوه‌پرا تی هه‌لچووكن، سه‌ره‌له‌نوئ، جووووووووپرپرپر، گه‌پراونه‌ته‌وه...
 پیاو نه‌گه‌ر بیر له قسه‌كانی ننگلس كه ده‌لتی: "نیسلاسیه‌ت هه‌ر ده‌لتی
 به‌ به‌ژنی رۆژه‌لاتیان پراوه"، "نهم هه‌موو سه‌ره‌له‌دان و یاخیبوونانه به‌ی
 وه‌ی هه‌لومه‌رجه‌كانی نابووری بگۆڤن، ناشه‌تالیان كرده‌وه" ده‌كاتوه و
 پیتده‌چی ننگلس، بنیاتی نه‌شه‌قاو و وه‌ستای به‌ی په‌نگ و به‌ی تام و به‌ی
 به‌ینی كۆمه‌لگایه‌كانی رۆژه‌لات و ناراسته‌وخۆیانه، ته‌رزى رهنیوه‌تیانی
 ناسیایی په‌چاوكرده‌وه. ننگلس به‌ دم قسه‌ له‌سه‌ر به‌زووته‌وه خۆبه‌ه‌رگی
 نایینه‌وه پیتجاوه‌كانی دژ به‌ چه‌وساندنه‌وه‌كانه‌وه، هه‌لتیستی محه‌مه‌د
 نه‌حه‌دی سوودانی به‌ غۆونه‌ هیتاوه‌ته‌وه كه‌ چۆن سه‌رگرده‌یه‌تی گوندی و
 په‌وه‌ندانی له‌ دژ ئینگلیسه‌ ئیمپریالیسته‌كان كرده‌وه و ده‌به‌را به‌ر
 ئیمپریالیستاندا سه‌رکه‌وتوه.

راستیت گه‌ره‌كه‌ نه‌گه‌ر به‌مانه‌وئ به‌زانین ده‌وری دیارده‌ی نایین له
 بارودۆختی میژووینه‌ی كۆنكریتدا وه‌ك فه‌لسه‌فه‌ی ماركسیزم به
 شپۆیه‌کی زانستانه‌ی نۆڤه‌وتی - به‌زانین چه‌وه‌ و چیه‌، نابێ نایین به
 ناوی پیتشه‌كه‌تخوازییه‌وه وه‌ك "سه‌فسه‌ته‌" یانیش ته‌نیا وه‌ك
 "وشكه‌سۆفیتتی" (تعصب) تی بگه‌ین. نه‌گه‌ر نایین وه‌ك راستیه‌کی
 كۆمه‌لایه‌تی ده‌ نه‌زهر نه‌گه‌رین و ته‌نئ هه‌ر به‌ پروتی (تجربیدی =
 ناهه‌تراكه‌تانه‌) ی په‌ته‌كه‌ینه‌وه، ناتوانین كار له‌ نایدیۆلۆجیا به‌ی، كه
 په‌گه‌رپه‌شه‌كانی له‌ دنیای ماددی رۆچووه، بگه‌ین.

هه‌روه‌ك E. Tfeqi زۆر جوانی به‌یان فه‌رمووه، "به‌مانه‌وئ و نه‌مانه‌وئ،
 كۆمه‌لگایه‌ نایینییه‌كان ده‌ قۆناخی په‌ره‌سازدن و گه‌شه‌كردنی
 دیاریكراواندا، راستیه‌كن. نیتسه، سۆسیالیسته‌كان هه‌روه‌ك ده‌ بواری
 نابووری و كۆمه‌لایه‌تیدا بۆ كۆمه‌لێکی دیاریكراو ده‌یكه‌ین ده‌توانین ده‌

بواری نایدیۆلۆجیشدا ئەو هەنگاوه بەره‌وپێشه‌وانە‌ی که گە‌شە‌کردنی کۆمە‌ڵ
 هە‌م‌وار دە‌کە‌ن بە‌و کۆمە‌ڵە‌ هە‌لبە‌گ‌رین" (Yn, ٥: ١٤٧). لە‌ نایین بە
 چتیتکی "پروپووج" نۆ‌پست، واتە: بە‌چتیتکی دە‌ بنەرە‌تدا بێ
 ڕە‌گ‌وپێشه‌ماددی و "بیروپروایە‌کی هە‌له‌" و "هەر‌ لە‌بەر‌ بە‌ پروتی جاردانی
 هە‌له‌بوونی نە‌مان و لە‌ناوچوونی" زانی‌نه‌. ئە‌م تەر‌ه‌، هەر‌ وه‌ک ناغای E.
 Tfekei پرونی کردۆ‌سه‌و بیروپوچوونیتکی لیبرالیستانە‌ی (ئە‌مه‌ ده‌
 بناخە‌ی رادی‌کالیزمیشدا بە‌رچاو دە‌کە‌وێ) می‌کانیستی پێش هێ‌کله‌ و
 کەرە‌کتە‌ریکی دژ بە‌ دیالیکتیک‌ی هە‌س. کاری که‌ ئە‌م‌وێ بک‌رێ، ئە‌وه‌سا که
 بتوان‌رێ دە‌وری نایین لە‌و پرووه‌وه‌ که‌ نایدیۆلۆجیا‌یه‌که‌، دە‌س‌نیشان بک‌رێ و
 بچە‌سپێند‌رێ و لای‌ن و بە‌ندوباو‌ه دوو‌فاق و یە‌ک لە‌ شام و یە‌ک
 لە‌حه‌له‌به‌کانی یە‌ک‌لاک‌رێنه‌وه‌ و شە‌ن و کە‌و بک‌رێن و بە‌ پێی ئە‌و راس‌تیانە‌ی
 که‌ ناوها لە‌ زانسته‌ ساغ‌له‌مه‌کان‌را هە‌ل‌ئە‌نج‌راون، واتە: دە‌ بواری
 کارە‌کرده‌نییه‌کاندا، وه‌سەر‌ ڕیگا کاربە‌گر و دروستە‌کان که‌وت‌ه‌.

بە‌ش بە‌ حالی وتوویژ و لێ‌وه‌کۆ‌لێن و بیروپوچوونی نە‌زە‌رییانە‌ی
 زۆ‌روژه‌وه‌ندی ئە‌م سالانە‌ی دوایی لە‌ هە‌ردوو سە‌نگە‌ری نایینی و لاییکی
 (عیلمانی)‌را لە‌ کوردستانی نیوچه‌ نازاددا، دە‌ بنەرە‌تدا پێ‌وه‌ندیان بە
 قوولی لێ‌ل سەر‌کە‌وتن و سەر‌نه‌که‌وتنی چالاکیه‌ کردە‌نی و شوێ‌شگێ‌ره‌کاندا
 هە‌س. ئێ‌مه‌ بێ‌ژین و نە‌ی‌ژین، تا ئە‌ندازە‌یه‌کی بە‌ردل‌گر پاشماوه‌ی ڕێ‌جی
 نابووری - کۆمە‌له‌کیی نیم‌ه‌رات‌زیری عوسمانین و هەر‌وه‌ک هەر‌چیه‌ که‌مان
 وه‌ک پاشماوه‌ لە‌ سوننیتی و شافعییتی و عە‌له‌وتی و یە‌زیدیە‌تی و
 کاکە‌یه‌تی و دوا‌زه‌ ئی‌مامی و بە‌هانی‌یه‌تی و هە‌قه‌یه‌تی و تاد... بۆ
 ماگە‌سه‌وه‌ تا ئێ‌ستا لە‌ پروی بنیاتی کۆمە‌له‌یه‌تی - نابووری‌یه‌وه‌ لە‌ مانای
 نە‌گە‌یش‌تووی‌ن و هەر‌ وه‌و ئە‌ندازە‌یە‌ش، لە‌ مە‌ڕ ئە‌و هە‌لوێ‌سته‌ دوو‌فاق و
 تاق‌وجووتانە‌ی که‌ لە‌ چە‌ندین تی‌روانی‌نی جودا - جودا و جۆ‌راو‌جۆ‌ر
 که‌وتوونە‌وه‌، بای‌یی پێ‌ویستی‌ان فر‌سەر‌ لێ‌ دەر‌ناکە‌ین... ئێ‌ستا لە
 کوردستان هە‌لومە‌رجیک‌ی وا هاتۆ‌ته‌گۆ‌ڕێ تا ڕاده‌یه‌ک هە‌موو حیزبیک‌ی

نیلامی چ بې منهت چ به منهت به قسه و نووسین و راډیو و تلهفیزیون و چالاکي نوواندن، . مالم قهبره . هه موو هه ده تین ده بې کار بو کوردایه تی بکه یین.. به لام به بې نه وهی به خویان بزنان یان نایانگه ره که دگانی پتدا بنن، کوردایه تییه کهش هه وهک نیلامه تییه که بوو که وه بالاگه ردانی بهر وه ونډی کومه له کی . نابووری چینایه تی، بهر وه ونډی نه م بهر ده یه و نه و بهر ده یه ..

کورد له م سهرو به نده دا ده یو ځینی ختیوی نابووری کوردستان بې و له کونترۆل کړدنی ده سه لاتی بیانیی رزگار بې، به لام ده بې نۆرگانیزاسیونه کانی کورد له چوار چتیه ی بهر وه ونډی گشتدا له قوناخه یدا هه هیچ نه بې بیر له وه بکه نه وه گهلۆ له پای چی نزیکی له ۷۰% لاوانی کورد زتیر رووده که نه مزگه وته کان نهک نه و نۆرگانیزاسیونه؟ له بهر چی لاوان بهرو هه نده ران سواری گای هار ده بې و خو به دم ده یان مه ترسی و دوو به ختییه وه ده دن؟ نه مه له نا کامی له خو له هه موو چتیکي نه م ولاته بیانییون نییه ؟!

ده ی جا، با چتیکیش له بهر مانا و چه مکی له خو به بیانییوونی مرۆ بیژن.. له خو به بیانییوون، به درتړاودرتړی میژوو له ماکی فه لسه فه و تیژلوجیی جۆراوجۆردا ده ورتکی گرینگی گتړاوه . ده سیستمه میثافیزیییه کاند، قسه له بهر نه وه ده کړی که "حه قیقه ت"، "موتله ق"، واته: خودا وه ند له بوونی خودی خو ی دوور که وتوته وه و به شتیه به کی به خو بیانی و ناخو هاتوته گوتی.. ولژه گه لی وهک "به چوکدا هاتن"، "کړنووش بردن" و "له بهر زگی پروت به بهر زه ویندا بهرو پیری شیخ و پیرانی ته رقه ته وه چوون" و تاد... ولژه گه لیکن که بز مانای له خو به بیانییوون وه زوان هاوردن، وه کار بریاگن. هه روسا، هه مان مانا و چه مکه مان، له ته وه ووفی نیلام و ته وه ووفدا، به دۆنیکي نایینی و میستیکییه وه توش ده بې. چه مکی له خو به بیانییوون، به دم رۆزگار وه له مانا نایینییه که ی و میستیکییه که ی دارن دراوه و به تاییه تی له فه لسه فه ی

هیگلد امانایه کی نهقلی (rational) ی لیبارکریاگه . وهک دهزانی، هیگل لهو بهروایه دایه که کۆسمز (گهردوون) له ناکامی لهخۆبه بیانییوون و پاشانه کتی بۆخۆگه پانه وهی سه ره تایه کی مه عنه وی و سه روو خۆپسک که هیگل به idea (غوونه = میال) ی نیتوناوه، هاتۆته گۆڤی. نهوجا له پاشان، Feuerbach به په پره وی له هیگل، مانای لهخۆبه بیانییوونی له نیگای نایینه وه، وا لیکداوه ته وه که سرۆف نایین و ژبانی نایینی و هیزوگورده کانی خۆی وهک چتهایه کی لهخۆبیانی و نامۆ ده بیینی. به لای وهلای نه وه وه لهخۆبه بیانییوون، نه له مه را هاتۆته گۆڤی. واته: وهلای Feuerbach وه ناده مزاد به وهی که لیوه شاوه یی و هیزه کانی خۆی به لیوه شاوه یی و هیزی غه پری خۆی دیستوه، خودا و نایینی (به مه زنه یی خۆی و له میشکی خۆیدا) گوراندوه. هه رچی M. Moses Hess ی بالی چه یی فله سه فه ی هیگله، لهخۆبه بیانییوون، واته مرۆ نه و چتانه ی که خۆی ده یانخۆلقینی و وه به ره مه یان دیتی، وهک چتهایه کی بیانییان که ئی خۆی نه بن و ملکی یه کیتی دیکه بن دیتی، به راستیه نابوو ریه کانه وه گرتداوه. به پیتی تهروانینی Hess M. ملکه چکردنی مرۆف بۆ خودا، له به ده نگهاتنی ملکه چکردنی مرۆف بۆ کالا و پوول له مهیدانی نایدیۆلۆجیدا به ولاوه چیدیکه نییه (تکایه بیر له فره مایشتی ئیبنولعه ره بی که گوتویه "دینکم دنانیرکم تحت قدمی هاتین" به فرموون . ش. م).

کهواته: چه مکی لهخۆبه بیانییوون تیکرا بهم جۆره ده ناسیتدری:

"لهخۆبه بیانییوون، به مانای له باو و تهقلیدی واته: هه ر بوونه وه ری نه وه ی تیییدایه له خۆبه ده ری کا. به لام به لای تیۆلۆگ (لاهووتیه کان) وه خوداوه ند، به لهخۆبه بیانییوون (لهخۆبه ده رکردن - S. H.). دنیای خۆلقاندوه" (٦).

له سه ری رووغان کردوه که لهخۆبه بیانییوون له لاین Feuerbach و M. Hess وه له چه مکی خوداگه ری (تیۆلۆجیک) قوتارکراوه. هه رچی K. Marx ه چه مکه که یان پتر به رجاو (مشخص) تر کردوه و له شیوه ی

گریمانه (فرضیه) یه‌کی ژبانی مرۆڤیدا‌ی به‌کاره‌یناوه.

بـه لای Marx موه له‌خۆبه‌بیانیبوون نه‌وه‌یه که چتیکێ مرۆڤ به‌به‌ره‌می دیتن له‌ ده‌ستی هه‌لق و قوتاری بن و بچته‌ حاله‌تیکه‌وه که ده‌به‌را به‌ر نه‌و مرۆڤدا وه‌ک بیانی و دژمنی لێ بن. جا نه‌مه، هه‌ر وه‌ک له ژبانی نابوویدا ده‌یبینن، له ژبانی سیاسیشدا، له‌ به‌واری مینژووشدا و له‌ قام و ده‌رک (نه‌ندیشه و هه‌ستخوستن) ی مرۆڤه‌کانیشدا، دیته‌گۆڕن. به‌ راستی Marx مه‌به‌ستی له‌ مانای له‌خۆبه‌بیانیبوون پتر له‌خۆبه‌بیانیبوونیکه که حاله‌تیکێ تایه‌تی له‌خۆبه‌بیانیبوونی نابووویه. به‌ لای نه‌موه نه‌م دیاره‌یه ته‌نها هه‌ر ملکێه‌تی تایه‌تی نایه‌خولقیتن، به‌ لکو کاردا به‌شکردن نه‌وه‌نده‌ی دیکه‌ی خه‌ست ده‌کاته‌وه. نه‌مه له‌ به‌شی چاره‌می به‌رگی یه‌که‌می کتیبی سه‌رمايه‌دا، به‌ نیوی "فیتیشیزمی کالا و نه‌ینیی وێ" یه‌وه روون کراوه‌ته‌وه. نه‌و مرۆیه‌ی که به‌ کاری کرده‌نیی خۆی به‌ره‌مانی ره‌نیو ده‌هینا، هه‌م له‌ده‌ستده‌رچوونی به‌ره‌مه‌ه‌کانی به‌ چاوه‌ خۆ ده‌دیت و هه‌م به‌ حاله‌تی ده‌گه‌شت که ئیدی نه‌و کڕوگۆششته‌ی به‌ره‌می یێ وه‌به‌ره‌م ده‌هینا، جاریکی دیکه‌ی بۆ قه‌ره‌بوو نه‌ده‌کرایه‌وه و له‌گه‌ڵ ره‌نج و کڕوگۆششته‌که‌ی خۆیدا ده‌بوو به‌ بێگانه و نامۆ. واته‌ نه‌وه‌ی که له‌ خۆیدا هه‌بوو، له‌خۆبه‌ده‌ری ده‌کرد و جاریکی دیکه‌ی وه‌که‌ خۆ بۆ نه‌ده‌گه‌رایه‌وه. به‌ نه‌ونه‌ کڕیکاری بۆ نه‌وه‌ی بتوانن ۸ سه‌عات کار بکا، پتووستیی به‌وه‌نده‌ توانست (وزه) هه‌یه که نه‌و ۸ سه‌عات کاره‌ی یێ ده‌سه‌ به‌ر بکا، هه‌یه. گریمان نه‌و کڕیکاره به‌ پتوانه‌ی ستاندارت بۆ قه‌ره‌بوو کرده‌وه‌ی نه‌و وزیه، پۆژانه‌ پتووستیی به‌ ۱۰۰ دینار هه‌یه، باشه نه‌دی نه‌گه‌ر هات پۆژانه‌که‌ی له‌ ۳۰ دینار زۆتر نه‌بوو، کوو نه‌و وزیه بۆ رۆژی پاشن قه‌ره‌بوو بکاته‌وه؟! نه‌م حاله‌ته‌ وای له‌ مرۆڤ ده‌کرد که ده‌بوو له‌ ناچاری و به‌ زۆره‌ملتی کار بکا و له‌ قه‌پتلیکی ئینسانه‌تی خۆی ده‌رچن و خۆلاسه‌ بێن به‌ پارچه‌یه‌کی بێ گیانی مه‌کینه، (فیلمه‌که‌ی چارلی چاپلن وه‌بیره‌ خۆ بێته‌وه).. به‌ لای Marx موه، له‌خۆبه‌بیانیبوونی نابوویری، ده

کۆمه‌لی سهرمايه‌داريدا به‌وپه‌ری چله‌پۆیه‌ی گه‌یشتووه و مرۆی کردووه به "وانتیک"، به "پیناو" تیک و له نینسانه‌تییی خودی خۆی بن به‌هره‌کردووه. نینسانه‌کان، نه‌و وانیکانه‌ی که به ره‌نجی شانی خۆیانیان وه‌به‌ره‌م ده‌هینا، وه‌که چته‌هایه‌کی له‌خۆیه‌ده‌ر و سه‌ریه‌خۆ و هه‌روه‌ک فه‌ریان به‌وانه‌وه نه‌بن ده‌دیت و پینان وابوو له‌نیوان نه‌و به‌ره‌مانه‌دا که پێوه‌ندییه‌کانی نیوان خۆیان وه‌به‌ره‌میان ده‌هینا، پێوه‌ندییه‌کی سه‌ریه‌خۆ هه‌یه. Henri Lefebvre، تیئۆری له‌خۆیه‌بیانیبوونی نابووری، واته: (فیتیشیزم) به‌م جۆره‌ روون ده‌کاته‌وه:

"فیتیشیزمی سه‌ره‌تایی و جادوو، زالبوونی خۆرسکی به‌سه‌ر ناده‌مزا‌داو هینز و گوردی خه‌یال‌بافانه‌ی ناده‌مزا‌دی به‌سه‌ر خۆرسک‌دا به‌ده‌نگ ده‌هینا. هه‌رچی فیتیشیزمی نابووریه (واته: وانیکیکی که مارکس فیتیشیزمی نابووری پێگوتوه) زالبوونی نه‌و به‌ره‌مانه‌ی که مرۆ بۆ خۆی ره‌نیتی ده‌هینان، به‌سه‌ر هه‌ر هه‌مان نه‌و مرۆیانده‌دا، هه‌روه‌ها نه‌و هینز و گورد (فه‌رمانفه‌رما) خه‌یالیانه‌ی که به‌سه‌ر ئۆرگانیزاسیونی خودی نه‌م مرۆیانده‌دا و به‌ره‌مه‌کانیاندا زāl بووه، به‌ده‌نگ ده‌نن". مارکس نه‌وه‌ی روون کردۆسه‌وه، که مرۆ له‌و به‌ره‌مانه‌ی خۆی ره‌نیتی هینان، هه‌ر یه‌که‌ی بوو‌گه وه‌ فیتیشیک و "وانتیک" تیک و لیان دا‌هراوه و نه‌م دا‌هراوه به‌ره. به‌ره هینده‌ی دیکه جیه‌تر و خه‌ستوخۆتر و سه‌خت‌ه‌بوو‌گه‌سه‌وه. نه‌م "به‌وانیکبون" (Fr. Rification, Al). Verdinglichung، که به‌قونا‌خه‌کانی کالā. پوول. سهرمايه‌دا تیده‌په‌رئ، به‌ره. به‌ره هینده‌ی دیکه جیه‌تر و خه‌ست‌ه‌ر و سه‌خت‌ه‌ده‌بیته‌وه. له‌باریک‌دا که پوول وانیکیکه مرۆ بۆ خۆی دا‌یه‌پیناوه، جیتی پێوه‌ندییه‌کان و ژیان (هه‌ستوخوست و نه‌ندیشه‌کان)ی مرۆقه‌کانی گرتۆته‌وه. "به‌جوانی و زیره‌کی دیتی مرۆی پوول‌دار" و "کاتێ ده‌بن به‌دزێو و ناشیرن و بووده‌له" هه‌ر سه‌باره‌ت به‌مه‌ سه‌ری هه‌ل‌داوه. کاتێ که که‌سانێ جینگه‌یه‌لیکی له‌رووی گرینگیی کۆمه‌لاتییه‌وه‌ داگیرده‌که‌ن و له‌قوماشه‌ نه‌سلییه‌که‌ی خۆیان به‌نابوتابتر و

به جۆرتیکی دیکه ده‌بیندرتین؛ هه‌روه‌ها هونه‌رمه‌ندان و توانست و لیتوه‌شاهویی و داهیتانه‌کانیان به چتیککی زۆر له مرۆڤایه‌تی جوداواز و هه‌لاوتێرده و تاد... به ده‌نگ دیتن، نمونه‌گه‌لی "به‌وانتیکبسون"ن. هه‌روه‌ها توانست و لیتوه‌شاهویی و هینزوکوردی بێ سهرچه‌د و سنور (بۆمبای ناتۆم)ی مرۆڤه‌کان، که ده‌ینه به‌لای سهریان، نه‌مه‌یشه هه‌مه‌دیس نمونه‌ی زه‌قووزیی له‌خۆبه‌بیانیبوونه.

که‌واتا، مارکس چه‌مکی له‌خۆبه‌بیانیبوونی به جۆرتیکی گریمان‌ه‌ی وا بیر لێ کردۆتێوه که له دوا‌ڕۆژدا له بواری جۆراوجۆردا بۆ لیتوه‌کۆڵینه زانستیه‌یه‌کان بێی به چتیککی به که‌لک و به تایبه‌تی به پیتی له‌سهر له‌خۆبه‌بیانیبوونی نابووری داگرتن وه‌ک بنه‌ما، کتێبه‌که‌ی نووسیوه. هه‌ر له‌به‌ر هه‌ندێ، له‌خۆبه‌بیانیبوون، له لێکدان‌وه ره‌سمیه‌یه‌کانی بیرونه‌ندیشه به‌ده‌ره‌کانی مارکسدا له‌م سالانه‌ی دوا‌ییدا له‌گه‌ڵ سه‌ره‌له‌نوێ وه‌ک چه‌مکێکی له‌نوێژنه‌وه هاتنه‌کایه‌وه‌ی، ده‌ته‌لدا، له نێوان سه‌ره‌تا بنه‌ره‌تیه‌یه‌کانی مارکسیسم‌دا، جیتی خۆی گرتۆت‌وه. گه‌وره مارکسیسته‌کانی وه‌کو (Georg Lukacs, Auguste Cornu, Heneri, Lefebvre) تاد... له‌م چه‌مکه هه‌میشه سوودیان وه‌ده‌ست هیتاوه. نه‌خوازه‌للا به‌رله‌وه‌ی Lukacs نووسینه‌کانی سه‌ربه‌ندی لاوتینی مارکس متالا بکا، شاکارێکی که له به‌رگی چاره‌می سه‌رمایه‌ی مارکسه‌وه‌ی تێ هه‌لچسوه، نووسیوه و وا زانراوه که چه‌مکی "به‌وانتیکبسون"ی ده‌پلاتی یه‌که‌مه‌دا ره‌چاو‌کرد‌وه. ئنگلێس، هه‌ر هه‌مان چه‌مکی هه‌رچه‌ندی به پارتیزه‌وه ده‌ست به‌ برد‌وه، په‌یده‌یه‌ی به‌سه‌ر‌کردۆت‌وه. که‌واتا، چه‌مکی له‌خۆبه‌بیانیبوون له نیکای ره‌گورپه‌شه‌وه، وێه‌ی وه‌ی که چه‌مکێکی تیۆلۆجی و میتافیزیکییه، له پاشان له جیه‌ومه‌نگه‌نه‌ی گۆرانکارییه‌کی چلۆنیه‌تی دراوه و له‌سه‌ر ده‌ستی که‌له‌زانیانی بیر و نه‌ندیشه‌ی سۆسیالیزم، وه‌ک چه‌مکێکی بنه‌ره‌ت ره‌چاو‌کراوه.

سرچاوه‌کانی بهشی شه‌شم و حموت‌تم:

۱- خلاصه - دوره - دوازه جلدی بررسی تاریخ لندن / تالیف آرنولد توین بی /
ترجمه - محمد حسن آریا

2- SALAHATTIN HILAV. FELSEFE YAZILARI

3- Theodore Zeldin, Insalarin Mahrem Tarihi

4- Orlando Peterson, Freedom in The Making in
Western Culture

۵- فرهنگ اندیشه - نو / اولیورا ستلی پولک / ویراستار ع. پاشائی.

۶- فرهنگ علمی و انتقادی فلسفه / اندره لالاتد / مترجم دکتر غلامرضا وثیق.

۷- مارکس و سیاست مدرن / پاپک احمدی

۸- کارل مارکس / سرمایه / ترجمه - ایرج اسکندری.

۹- اشخاص در آثار شریعتی / پژوهش و تدوین قاسم مهر آخوری - حمید
شجاعی.

۱۰- اندیشه‌های مارکسیستی / حسن بشیریه.

۱۱- تاریخ اجتماع هنر / ا. هاوژد / ترجمه - ابراهیم یونسی.

12- Lenin- Din uzerine

**زبان و بهره‌مه‌گانی ماموستا شکور مسته‌فا
(به‌ده‌ستخه‌تی خۆی)**

- (۱) له سالی (۱۹۲۶) له گوندی «مامشه / مه‌حمه‌شاه» له ناوچه‌ی قه‌ره‌ه‌مه‌ن له دایک‌ه‌وه، باوکی خه‌لکی سلیمانی و دایکی خه‌لکی (کو‌سه و بامرده)یه.
- (۲) له ته‌مه‌نی (۹) مانگاندا بابی باروبنه‌ی بۆ باره‌گای بینایی چاوان پیتچاوه‌ته‌وه و شکور به هه‌تیوی ده‌گه‌ل دایکیتکی هه‌زاریدا ماوه‌ته‌وه.
- (۳) له (۱۹۳۲) دا هاتۆته که‌رکووک، له‌وتنده‌ر ده‌هر خوتندن نراوه و قورنانی پیرۆزی ده‌خزمه‌ت مه‌لا نایشه‌ خاندایه‌تم کردووه.
- (۴) له خزمه‌ت مه‌لا محمه‌دی تورکماندا، فیره‌ تورکی و فارسی و عه‌ره‌بی بووه.
- (۵) له (۱۹۴۱) دا بۆته‌ فه‌قی و له خزمه‌ت ماموستا مه‌لا سه‌عدوللای کوری مه‌لا محمه‌دنه‌مینی هه‌وایی زاده‌ی خه‌لکی دوشیوان تا جامیی خوتندووه.. پاشان له خزمه‌ت ماموستا مه‌لا سه‌ید نه‌حمه‌دی جه‌باری و مه‌لا عه‌بدوللا به‌لاوه و مه‌لا عه‌لی له‌یلاندا تا نیوه‌ی سیوتیی خوتندووه.
- (۶) له (۱۹۴۷) دا چۆته به‌غداو له مه‌درسه‌ی (اله‌دایه‌ الاسلامیه‌)ی خوتندووه.
- (۷) له (۱۹۴۹) دا له کوللییه‌ی شه‌ریعه‌ قبوول کراوه و تا (۱۹۵۵) له‌وتیی خوتندووه.
- (۸) له په‌نجاو پینجدا ده‌گه‌ل مام جه‌لال سه‌فه‌ری وارشۆیان کردووه و

هاواریان بۆ کورد کردوو، سه فهره کهشی به بۆنه ی فهستیقالی پینجه می لاوانی دنیاوه بووه.

(۹) له (۱۲/۱۱/۱۹۵۵) دا بۆته مامۆستای زمانی عهره بی له سانهوی (به عقوبه) و دوو سالی تیدا ماوه تهوه.

(۱۰) له (۲/۹/۱۹۵۷) دا دوورخراوه تهوه بۆ عانه و راوه، له وی (۹) مانگ مامۆستایی زمانی عهره بی کردوو.

(۱۱) له مانگی (۳) ی (۱۹۵۷)، دوورخراوه تهوه بۆ جه بانه.

(۱۲) له ناخر و تخری (۱۹۵۸) دا گوێزراوه تهوه بۆ کهرکووک، پینش هه رای کهرکووک خۆی راگوێزتۆته سلیمانی و له سانهوی سلیمانی تا (۱۹۶۰) ماوه تهوه.

(۱۳) هه ر لهو ساله دا رایانپینچاوه ته قه لادزی و له (۳) رۆژی پتر تیدا نه ماوه.

(۱۴) هه ر لهو ساله دا رایانگوێزتۆتهوه بۆ که ره لاو له وی شش سالی خشت ماوه تهوه.

(۱۵) له (۱۹۶۶) دا راگوێزرایته به غدا و تا سالی (۱۹۷۰) له سانهوی جومهوریه مامۆستای زمانی عهره بی بووه.

(۱۶) له (۱۹۷۰-۱۹۷۱) گوێزراوه تهوه بۆ مدیره تی دیراسه ی کوردی، له خزمهت جه ناهی کاک (سامی عه بدوله حمان) دا خوێندنی کوردیان تا دوا پله ی ناوه ندی جینه جی کردوو و سه ره له به ری کتیه ده رزیه کانی فیرکه کانیان ده گه ل مامۆستا و رۆشنبیرانی په روه رده و خوێندندا کردوون به کوردی.

(۱۷) له (۱۹۷۵) دا گوێزراوه تهوه بۆ کۆری زانیاری کورد، له به غدا.

(۱۸) له (۱۹۷۷) دا کراوه به (امین عام) ی کۆری زانیاری کورد و ده خزمهت مامۆستا مه سه روود مه ده دی جه لی زاده دا تا (۱۹۷۹) کاری کردوو.

(۱۹) پاشان کۆری زانیاری کورد هه له وشیندراتهوه و (شکور

مستهفا)یان کردوو به پشپۆری زمان له کۆری زانیاری عێراق (دهستهی کورد).

(۲۰) له (۱۹۹۶) دا خانه نشینان کردوو.

(۲۱) له (۱۹۹۸/۳/۱۶) هه هاتۆتهوه کوردستان و ئیستا دهخزمت سه رکردهی سیاسی پارتی دیوکراتی کوردستاندا، سه رگه رمی کاری زمان و رۆشنیری کورده.

بهره مه کلانی

(۱) چیرۆک بۆ مندا لان/ نهنگیل کرالچیف/ بولغارستان (۱۹۶۷) له تورکییه وه کراوه به کوردی.

(۲) دمدم/ داستان/ عه ره بی شه منۆ/ له کرمانجیی باکووره وه بۆ کرمانجیی باشوور (۱۹۷۵).

(۳) شیعری شاعیری هاوچه رخ عه بدوللا گۆزان/ له نازه ریه وه بۆ عه ره بی (۱۹۷۶).

(۴) نه فسانه ی چیا ی ناگری/ یه شار که مال، له تورکییه وه بۆ کوردی (۱۹۷۷).

(۵) نه فسانه ی کۆر ئۆغلۆ، یه شار که مال، له تورکییه وه بۆ کوردی (۱۹۷۹).

(۶) کارته. یه شار که مال/ رۆمان/ له تورکییه وه بۆ کوردی (۱۹۷۹).

(۷) زه وی ناسن و ناسمان مس/ یه شار که مال، له تورکییه وه بۆ کوردی (۱۹۷۹).

(۸) ته نه که، یه شار که مال/ له تورکییه وه بۆ کوردی (۱۹۷۹).

(۹) یادداشته کلانی مه نموون به گی کۆری به گه به گ/ له تورکی عوسمانیه وه بۆ عه ره بی له گه ل (مه لا جه میل رۆژه یانی) دا (۱۹۷۹).

(۱۰) له مه ر رهنگ و رووی رۆشنیری تورک، (۱۹۷۹).

- (۱۱) بری تیکستی فولکلوری به شیوهی کرمانجیی باکور/ کراوه به پیتی کوردی عیراق و قاموسجی بۆ رۆناوه، (۱۹۷۹).
- (۱۲) سترانید تاریقی یا کوردا/ ئۆردیخانن جەلیل/ کراوه به پیتی کوردی کوردستانی عیراق و قاموسجی بۆ داندراوه، (۱۹۷۹).
- (۱۳) میترووی نەردەلان/ مەستورەیی کوردستانی/ لە فارسییەوه بۆ کوردی دەگەڵ (د. حەسەن جاف) (۱۹۸۳).
- (۱۴) نبوة العراف العجری/ عبدالمجید لطفی/ کراوه به کوردی، (۱۹۸۳).
- (۱۵) چامە شیعەتکی زۆر درێژ/ عەبدوللەتێف بەندەر ئوغلوس، لە تورکییەوه بۆ کوردی (۱۹۸۷).
- (۱۶) میترووی کورد لە سەدەیی (۱۶) هەمدا، شەرەفنامە وەک سەرچاوەیەکی میترووینە نەتەوایی کورد/ د. ش.م. نیسکەندەر/ لە ئازەربەجە بۆ کوردی (۱۹۹۸).
- (۱۷) خەج و سیامەند/ سیامەند سەمەدۆف/ لە پیتی ڕووسییەوه بۆ کوردی و فەرھەنگی بۆ کراوه.
- (۱۸) قلعة دمدم/ جەلیلی جەلیل/ لە کوردییەوه بۆ عەرەبی لەگەڵ لیتۆژینەویدەکی د. عیزەددین مستەفا ڕەسوول.
- (۱۹) بێرخانیو جزیرا بۆتان/ مالماسانز/ لە تورکییەوه بۆ عەرەبی، (۱۹۹۸).
- (۲۰) مەولودنامەیی مەلا عوسمان ئەفەندی/ زازایی/ فەرھەنگی بۆ کراوه.
- (۲۱) بیراتیید من/ ئەحمەدی میرازی، لە پیتی ڕووسییەوه بۆ کوردی.
- (۲۲) یادداشتەکانی بری گەڕیدەیی بیانی لە کوردستاندا/ عیسمەت شەریف وانلوو، لە تورکییەوه بۆ کوردی.
- (۲۳) ناسکوژی/ بە لاغەت.
- (۲۴) یادداشتەکانی سورمە خانم/ لە تورکییەوه بۆ کوردی.

(۲۵) داستانی شیخ به دره دین کوری قازی سیماون / نازم حکمت /
له تورکیه وه بۆ کوردی.
(۲۶) دیدار تکی (۱۳۰) لاپه رپی ده گهل کاک نازاد عه بدولوا حید،
کارگیری کتواری پامان و کاک مه محمود زامدار.

کتیپی ناملا ده بۆ له چاپدان

- (۱) نهحمه د خانی.
- (۲) ههژاری موکریان.
- (۳) دۆزی نه نه دۆلی رۆژهه لات (کوردستانی تورکیا)، له تورکیه وه بۆ
عه ره بی / نیسماعیل بێشکچی.
- (۴) مه لا نیدرسی بدلیسی / محممه د بیراقدار / له تورکیه وه بۆ
کوردی.
- (۵) بهشی سیتیهم له سینه که یه شار که مال / له تورکیه وه بۆ کوردی
(گیای نه مر).
- (۶) عه بدوللا جه و ده ت (جۆن تورک) و بز و تنه وه ی نه ته وه یی کورد /
مالیسانه.

له ناو نه و کتێبانه ی نووسیه تی ناماده ن بۆ له چاپدان، که هۆی له ژبانه دا
ماهور زۆریه یان چاپکران. دوا ی کۆچ کردنه شی ئه م کتێب و سپه ارانه له
چاپ دراو ن:

- (۱) نه نه دیشه و هونه ر له بێشکه و تنی کۆمه لایه تیدا - ۲۰۰۳ به
هاوکاری سه رۆ قادر.
- (۲) کوێ ناگردان یا نه شقیکی ناگام - (شانۆنامه) له تورکیه وه -
۲۰۰۶.
- (۳) چه ند و تار تیک سه به اره ت به ژبان و نووسینه کانی - پاش گیترا نی
چله ی ماته مینی که له هه ولێر سالی ۲۰۰۳ له چاپ دراوه.

